את לי האחת

חטיבה 401
50 שנה ועוד

ניצחון - אנשים - מקצוענות

את לי האחת

חטיבה 401
50 שנה ועוד

לסוראייה ויונס נזריאן היקרים,

אם היה לנו רק דבר אחד לתת לכם,
היינו נותנים לכם את היכולת לראות את עצמכם,
כפי שאנחנו רואים אתכם.

הערכתנו ותודתנו הרבה על תרומתכם למען
רווחת חיילי החטיבה.

בהצדעה
חיילי ומפקדי חטיבה 401

את לי האחת

חטיבה 401
50 שנה ועוד

העורך: **אפי מלצר ז"ל**

הוצאת מערכות

את לי האחת

חטיבה 401 - 50 שנה ועוד

ניצחון - אנשים - מקצוענות

העורך: **אפי מלצר ז"ל**

יו"ר המערכת: **אל"ם (מיל') מוטי כידור**

רכז המערכת: **סא"ל אוהד אורגל**

המערכת: **סא"ל גלעד אקרמן, אל"ם דודו סונגו, אל"ם ערן שני, רס"ן טל יערי**

כתבו: **משה מאירסדורף, גלית בן-חמו**

העורכות הלשוניות: **אברהמי הילה, חיה אייכנוולד**

העורך הגרפי: **זאב אלדר**

מפות: **עופר שטל**

תודה מיוחדת לסיוע בהוצאת ספר זה לתא"ל עינב שלו

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר, כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה.
שימוש מסחרי מכל סוג בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט, אלא ברשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

© כל הזכויות שמורות למדינת ישראל - משרד הביטחון

נדפס בישראל התשס"ז - 2007

מהדורה שנייה התשע"ח 2018

© All rights reserved

מסת"ב 978-965-7195-18-5

האלבום הופק בסיוע ובתמיכת האגודה למען החייל

תודה מיוחדת לתורמים שעזרו להוציא ספר זה לאור:

Maxim Group LLC

הוצאת **מערכות**

תוכן העניינים

דבר המח"ט	9
דבר מפקד עוצבת הפלדה	11
דבר קצין השריון הראשי	13
ברכת האגודה למען החייל	14
בת-ים העיר המאמצת	15
תאריכון חטיבה 401	16
מורשת החטיבה	21
הקמת החטיבה	23
סיפור הבאת הטנקים	24
הצעה לסמל החטיבה	27
החטיבה במלחמת ששת הימים	28
מיחידות החטיבה : גדוד "שלח"	38
החטיבה במלחמת ההתשה	41
החטיבה במלחמת יום הכיפורים	58
מיחידות החטיבה: גדוד "הבוקעים"	84
החטיבה בסיני	86
החטיבה בקציעות	96
החטיבה במלחמת שלום הגליל	98
החטיבה בשנים 1985 – 2000	118
מיחידות החטיבה: גדוד "עשת"	126
אירועי "גאות ושפל"	138
מיחידות החטיבה: גדוד "אסף"	148
מיחידות החטיבה: פלס"ר 401	156
החטיבה בשנים 2004-2006	159
החטיבה במלחמת לבנון השנייה	172
החטיבה בעשור החמישי	195
"עופרת יצוקה"	203
"עמוד ענן"	210
"צוק איתן"	215
יזכור	220
רשימת נופלי החטיבה	222
אנדרטאות החטיבה	230

3
1

פלוגה מגדוד עשת באימון ברמת הגולן לפני מלחמת לבנון השנייה

אימון חטיבתי בבאלי"ש (מל"י)

דבר המח"ט

חטיבה 401 היא לבנה מרכזית בחומת המגן של מדינת ישראל. בצנעה, בנחישות ובהקרבה לוחמי החטיבה ראשונים תמיד בהגנה על גבולות המדינה, הן במלחמות ובמבצעים והן בפעילות הביטחון השוטף. שרשראות הטנקים של עוצבת "עקבות הברזל", שחרצו את אדמת הארץ לאורכה ולרוחבה, הן עדות ניצחת לחלקם של לוחמי החטיבה במורשת ההגנה על העם ועל המדינה.

על גדות תעלת סואץ, בחולות סיני האין-סופיים, באדמות הבזלת ברמת הגולן, באדמת לבנון, ברצועת עזה וברחבי יהודה ושומרון – כתבו לוחמי החטיבה בדמם את מורשת הגבורה של "עקבות הברזל" וחיל השריון כולו. החטיבה הובילה התקדמות במערכות טכנולוגיות ובטנקים מהחדישים ומהמתקדמים בעולם, וכיום היא מצויה בחזית הטכנולוגיה העולמית בתחומי לחימת צבאות היבשה והשריון בפרט. אך עוצמתה של החטיבה אינה מתמצית באמצעי לחימה מתקדמים. ההון האנושי, האדם, רוח הלחימה והחתירה לניצחון בכל משימה שהחטיבה נדרשת לה – באימונים, בתעסוקה המבצעית וכמובן בלחימה – הם היסוד החשוב והמרכזי בה. בתחום המבצעי, יחידות החטיבה פעלו בהצלחה בכל הגזרות המורכבות, ויתייצבו נכונים לכל תרחיש ומשימה שיעמדו בפניהם. לוחמי החטיבה ומפקדיה, הדרג התומך והלוגיסטי ומערך המילואים הם אפוא עיקר כוחה ועוצמת ידה של חטיבה 401. בזכותם נודעה חטיבה 401 כ"חטיבת ההכרעה" של צה"ל.

רוח החטיבה מבוססת על השקעה ערכית של המפקדים והלוחמים בלימוד המורשת החטיבתית והקרבות, בהנצחת זכר הנופלים ומורשתם וכן בקשר האמיץ והחם עם משפחות חללי החטיבה.

אל"ם אוהד נג'מה

מפקד חטיבה 401

יולי 2018

לוחמי הפלס"ר לפני פעילות

דבר מפקד עוצבת הפלדה

לוחמי ומפקדי חטיבה 401, נפלה בחלקכם הזכות להיות חלק ממורשת מפוארת של חטיבה שקמה ערב מלחמת ששת הימים, וממשיכה לשמור עד היום על גבולותיה של מדינת ישראל.
החטיבה לקחה חלק משמעותי בכל מערכות ישראל. לפעולתם של לוחמי החטיבה ומפקדיה יש תפקיד מרכזי ומכריע לא רק בהישגים מבצעיים במלחמות ובמשימות ביטחון שוטף, אלא גם בהצבת סטנדרטים גבוהים ובקביעת נורמות של תעוזה, של נחישות, של ערכי לחימה ושל יכולות מבצעיות שהפכו למודל לחיקוי לדורות של מפקדים ולוחמים בצה"ל.
ספר זה מגולל את מורשת החטיבה. מורשת של מפקדים ולוחמים שהפכו את האדם שבטנק למנצח!
היו גאים בהשתייכות לחטיבה, שמרו על רוח המורשת והיו מוכנים לכל שנדרש.

עודד בסיוק, תא"ל
מפקד עוצבת הפלדה

יולי 2018

70 שנה למדינת ישראל
ויובל ל"עוצבת עקבות הברזל"

מבחן העוצבה המבצעית הוא מבחן המעשה. מבחן המעשה אינו פוטר את למוד מורשת החטיבה, את סיפורי המורשת והגבורה של לוחמיה ומפקדיה השזורים בסיפור הדרך של מדינת ישראל. אך אין די בכך. הזיכרון הערכי מחייב מעשה. כך פועלת עוצבת עקבות הברזל. לוחמיה וחייליה עוסקים ימים כלילות בהגנת העם והארץ, בנחישות, ותוך מקצועיות ודבקות במשימה.

היותה של העוצבה כעוצבה הראשונה שקלטה את המרכבה סימן 4 שמה אותה בציון יובל לחטיבה בחזית חיל השריון וכוחות היבשה.

אך ברור כי גם הטנק הטוב בעולם חייב את האדם הטוב ביותר. כך פועלת החטיבה בעיצוב לוחמייה ובשילוב יכולותיה - טנקים, פלוגות מסייעות, פלוגת סיור וגדוד הנדסה. זהו שילוב מנצח של אדם לאדם ואדם למכונה.

ליובל השנים הבאות מאחל לכם להמשיך והוביל בחיל השריון, לשמור על דריכות ומוכנות, ולהתפלל לשלום.

גיא חסון, תא"ל
קצין השריון הראשי

יולי 2018

עמותה רשומה 580004307

האגודה למען החייל
FRIENDS OF THE IDF

מאי 2006

לאסקדי וחיילי חטיבה 401,

"כשאנחנו נותנים מעצמנו,
אנחנו אוהבים את האדם
שהשקענו בו מעצמנו...."

חיילי ואסקדי 401,
תודה שהענקתם לי את הזכות
לתת, להכיר, ללמוד ולהנות
מכל רגע ורגע, במשק שלוש
שנים מופלאות.

חטיבה 401 היא משפחתי
בית ומקור לגאווה.
מקום בו מצאתי את הטוב
והיפה שבבא.
מקום בו עוצמת הפלדה,
לא נופלת מעוצמת האנושיות וההבנה.

שלכם באהבה,

ניצה בופלינל
יו"ר מרחב מרכז ויו"ר סניף בת-ים

סניף בת-ים, רח' יוספטל 12 בת ים, מען למכתבים: רח' מוקטהב 40 בת-ים, טל. 03-5063078, פקס. 03-5596846, www.awis.org

בת־ים העיר המאמצת

בעת שנכנסתי לתפקיד מפקד החטיבה בלט לעיניי הצורך של החטיבה באימוץ על ידי גוף רציני שילווה אותה ואת יחידותיה בפעילות ויפעל לתמיכה ברווחת החיילים ולטיפוחם.

בעזרתו של יו"ר מרחב המרכז של האגודה למען החייל באותה תקופה, מר אפי הלרשטיין, נוצר הקשר הראשוני עם סניף האגודה בבת-ים ועם היו"ר גב' ניצה בובליל. בפעילות האימוץ ביקשנו לממש באופן חי ותוסס את קשרי הגומלין בין החיילים לתושבי העיר וקיבלנו את ברכת הדרך מראש העירייה מר לחיאני.

בתחילת תהליך האימוץ הייתה מפקדת היחידה בתעסוקה מבצעית בעזה. גדוד שלח היה אחראי על הצמ"פים של החטיבה במחנה נבי מוסא, ושאר היחידות היו מפוזרות בלחימה ברחבי הארץ.

ניצה, המלווה מעת לעת מתנדבים מהסניף, כיתתה את רגליה מיחידה ליחידה לפגישות ראשונות עם המפקדים ולהכרת היחידות וצרכיהן.

קשר נפלא ומיוחד זה נבנה מאירוע לאירוע, ממפגש למפגש, וכפי שתוכנן והוגדר הוא כלל גם פעילויות משותפות עם תלמידי בתי הספר, התנדבות בבתי קשישים ועוד פעילויות ברוכות וחשובות.

הקשר והליווי היו לאורך האימון החטיבתי בשנת 2005 ושיאו בתרגיל החטיבתי, וכמובן בתקופת הלחימה והבט"ש של היחידות ושל מפקדת החטיבה.

סוג המעורבות והשיתוף ואופי הפעילויות משתנים מעת לעת וכמובן לפי הצורך: "ערב המבורגרים" בכיסופים, ערב ההינתקות; הופעת אמן בלב המדבר במהלך תרגיל רחב היקף, ובתרגיל אחר בלב המדבר - הפוגה למפקדים במעיינות חמים.

הקאונטרי בבת-ים נעשה הבית העיקרי לימי ספורט חטיבתיים וגדודיים, כמו הסניף שאירח לא מעט ערבי הוקרה ופרידות ממפקדים.

תקצר היריעה מלספר על מגוון הפעילויות המשותפות ועל המעורבות וההענקה האין-סופיות. הקשר המיוחד עם סניף בת-ים ועם היו"ר ניצה בובליל נהיה למודל ולדוגמה באגודה. הנתינה והדאגה מחממות את לב הלוחמים והמפקדים, והחיבוק המיוחד שהם זוכים לו מטפח בהם גאוות יחידה.

אל"ם (מיל') מוטי כידור

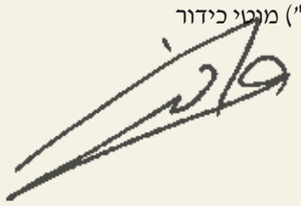

חטיבה 401 היסטוריה

תאריכון חטיבה 401

יולי 1960 ..... התקבלה פקודת הקמה לחטיבה 401

15/5/1967 ..... התקבלה החלטה להקים גדוד פטונים חדש - גדוד שלח
מפקד הגדוד סא"ל אורי בר און

23/5/1967 ..... נשיא מצרים מודיע על סגירת מצרי טיראן

5/6/1967 ..... פרוץ מלחמת ששת-הימים

5/6/1967 ..... החטיבה מסיימת בהצלחה את הקרב על פתחת רפיח

6/6/1967 ..... החטיבה יחד עם חטיבת הצנחנים כובשת את עזה

9/6/1967 ..... גדוד שלח מסיים כיבוש מוצבי התעלה

10/6/1967 ..... סיום מלחמת ששת-הימים
אל"ם אורי בר-און ממונה למח"ט 401

11/6/1967 ..... פרוץ מלחמת ההתשה

21/3/1968 ..... מבצע "אסותא" (פעולת כארמה)

21/10/1968 ..... אל"ם ששון יצחקי ממונה למח"ט 401

1970-1968 ..... החטיבה לוחמת בגזרת התעלה

15/7/1970 ..... אל"ם דב תמרי ממונה למח"ט 401

8/8/1970 ..... סיום מלחמת ההתשה

1972-1970 ..... החטיבה בסיני, אימונים ובט"ש

אוגוסט 1972 ..... אל"ם אברהם רותם ממונה למח"ט 401

19/7/1973 ..... אל"ם דן שומרון ממונה למח"ט 401

6/10/1973 ..... מלחמת יום הכיפורים

8-6/10/1973 ..... החטיבה נלחמת בתעלה

19/10/1973-8 ..... החטיבה נלחמת על המעברים

24/10/1973-19 ..... החטיבה צולחת את התעלה ונלחמת באפריקה

24/10/1973 ..... סיום מלחמת יום הכיפורים

1974 ..... אל"ם אהוד ברק ממונה למח"ט 401

1975-1974 ..... שיקום החטיבה לאחר מלחמת יום הכיפורים

ינואר 1975 ..... תרגיל אוגדתי

אפריל 1975 ..... חלוקת צל"שים ללוחמי החטיבה

ספטמבר 1975 ..... אל"ם עמנואל סאקל ממונה למח"ט 401

סוף 1975 ותחילת 1976 ..... החטיבה מבצעת את שלב ב' בהסכם הפרדת
הכוחות ועוברת מזרחה למחנה טסה

ציר הזמן

1976.....החטיבה זוכה בפרס גייסות השריון למקצועות טנקים

ינואר 1977.....אל"ם מנחם עינן ממונה למח"ט 401

1977.....טקס עשור לחטיבה בהשתתפות הרמטכ"ל

1977–1978 .....ביקור הרמטכ"ל רא"ל מוטה גור במחנה טסה
אימוני החטיבה בסיני
קליטת פלוגות מישיבות ההסדר

1978.....אל"ם חגי רגב ממונה למח"ט 401

1978.....תקופת אימונים

1979.....אל"ם יצחק רבין ממונה למח"ט 401

1981.....מסדר עזיבה מרפידים, העברת חלק נוסף מסיני למצרים

1981.....אל"ם זאב ליבנה ממונה למח"ט 401

1981.....עזיבת סיני, תפיסת כוננות ברמה"ג

1981.....השקת טנק מג"ח 36'

1982.....אל"ם עוזי לב-צור ממונה למח"ט 401

6/6/1982 .....פורצת מלחמת שלום הגליל
החטיבה נלחמת בציר המזרחי בלבנון

1983..... אל"ם יצחק אשל ממונה למח"ט 401

1983.....החטיבה נמצאת בלבנון
באזור הגבול עם סוריה ועד ג'בל ברוך

ספטמבר 1983.....הקמת גדוד הנ"ט דוכיפת

1984.....סיום הקו בלבנון לאחר שנה וחמישה חודשים

1985..... אל"ם מוטי פז ממונה למח"ט 401

1985..... תקופת אימונים בבקעת הירדן
תעסוקה בלבנון

1985..... צה"ל יוצא מלבנון

1986..... אל"ם עוזי דיין ממונה למח"ט 401

1986..... תקופת אימונים ותעסוקה מבצעית

1987..... אל"ם שלמה ינאי ממונה למח"ט 401

1987..... פריצת האינתיפאדה הראשונה

1987–1989 ..... החטיבה נלחמת בעזה ואחראית על צפון הרצועה
החטיבה מבצעת תעסוקות של כחצי שנה ולחילופין אימונים קצרים

1990..... אל"ם אייל בן ראובן ממונה למח"ט 401

ההיסטוריה

1990–1991 ..... תקופת אימונים
מלחמת המפרץ – החטיבה בכוננות בדרום הארץ
הסבת החטיבה לטנקי מג"ח גל

1991 ..... אל"ם אביגדור קליין ממונה למח"ט 401

1991 ..... החטיבה עוברת לפיקוד המרכז ומתמקמת במעלה אדומים

1991–1993 ..... גדוד המילואים 34 מפורק, גדוד עשת מצטרף
החטיבה מבצעת אימונים ותעסוקות בכל הארץ,
לבנון, רמה"ג, שטחים

1993 ..... אל"ם אודי שני ממונה למח"ט 401

1993–1994 ..... החטיבה מבצעת תעסוקה בלבנון, רמה"ג והשטחים ומתאמנת.

1994 ..... אל"ם אבי מזרחי ממונה למח"ט 401

1994–1996 ..... גדוד חי"ר דוכיפת נקלט בחטיבה
החטיבה מתאמנת ומבצעת תעסוקה בסבבים של ארבעה חודשים

1996 ..... אל"ם עוזי זגורי ממונה למח"ט 401

1996–1998 ..... החטיבה נמצאת במעלה אדומים ועולה בסבבים לתפוס
כוננות בווסט, הגדודים מבצעים תעסוקות בלבנון ובשטחים

1998 ..... אל"ם אלי רייטר ממונה למח"ט 401

1998–2000 ..... החטיבה מתאמנת ומבצעת תעסוקה בכל הארץ

מאי 2000 ..... אל"ם גיא צור ממונה למח"ט 401

2000–2002 ..... תחילת אירועי "גאות ושפל"
החטיבה נלחמת בכל הגזרות – עזה, יו"ש.
החטיבה משתתפת במבצע "חומת מגן"
החטיבה מקבלת אחריות כחטיבה מרכזית בעזה

יוני 2002 ..... אל"ם קובי ברק ממונה למח"ט 401

2002–2004 ..... החטיבה ממשיכה ללחום בשטחים
החטיבה נערכת לקליטת מרכבה סימן 4
גדוד דוכיפת עוזב את החטיבה וגדוד אסף והפלס"ר מצטרפים

מרץ 2004 ..... אל"ם מוטי כידור ממונה למח"ט 401

2004–2006 ..... החטיבה מבצעת הסבה מלאה למרכבה סימן 4
החטיבה מתאמנת במבנה החטיבתי המורחב
החטיבה מבצעת תעסוקות בכל הארץ, חרמון, שטחים עזה.
החטיבה מתפקדת כחטיבה המרכזית בעזה
בתקופת ההתנתקות.

12/7/2006 פרוץ מלחמת לבנון השנייה: החטיבה נלחמת בלבנון –
בינת-ג'ייל, טייבה, מיס אל ג'בל, מרכבה, חולה,
אל-עדייסה, קנטרה, ע'רנודריה וואדי הסלוקי.
12 מלוחמי החטיבה נפלו בקרבות.

אוקטובר 2006 ..... אל"ם איציק תורג'מן ממונה למח"ט 401

2007 ..... גדוד "אסף מוכפף לחטיבה ובכך מתייצבת החטיבה במצבת
הגדודים הנוכחים עד היום הזה.

ציר הזמן

2007–2008 ..... החטיבה עוסקת בבט"ש בגזרות השונות. במסגרת פעילות הבט"ש נמצאים הגדודים בפעילות שוטפת ברצועת עזה. בפעילות זו החטיבה זוכה להצלחות מבצעיות רבות וגדודי החטיבה מסכלים פיגועים רבים ופוגעים בעשרות מחבלים. כתוצאה מכך מקבל גדוד 52 אות הצטיינות גדודית לשנת 2008.

מרץ 2008 ..... אל"ם יגאל סלוביק ממונה למח"ט 401.

27.8.2008 ..... תחילת מבצע עופרת יצוקה. במהלך המבצע הוטל על החטיבה לבצע תמרון קרקעי בעומק שטח האויב ולחצוץ את רצועת עזה. החטיבה צוינה לשבח על הישגיה בלחימה והוגדרה כחטיבת ההכרעה המובילה ביבשה.

מרץ 2010 ..... אל"ם עינב שלו ממונה למח"ט 401

2010–2012 ..... החטיבה קלטה את מערכת מעיל רוח

יולי 2012 ..... אל"ם סער צור ממונה למח"ט 401

5.8.2012 ..... פיגוע "גלגלים בוערים"– נגמ"ש מצרי אשר נחטף ע"י מחבלים מהג'יאד העולמי פורץ את הגבול מצרים לכיוון שטח ישראל במטרה להרוג אזרחים וחיילים אשר נקרים בדרכו. כוחות מגדוד 52 יחד עם חייל האוויר סיכלו את הפיגוע ומנעו פגיעה באזרחים ישראלים.

14.11.2012 ..... תחילת מבצע עמוד ענן. בתקופה הזאת התרכזו כל הגדודים והקימו צוות קרב חטיבתי, שכולל גדוד שריון ושני גדודי חי"ר וגדוד הנדסה. צוות הקרב החטיבתי המתין מחוץ לשטחי הרצועה, ונערך בנהלים שגורים לקראת כניסה לשטחי האויב. עיקר הפעילות הייתה איסוף מודיעין ובהמשך פגיעה במחבלים בתיאום ובפעילות משותפת עם חיל האוויר.

8.7.2014 ..... תחילת מבצע צוק איתן. הצק"ח הורכב מכוחות שריון, חי"ר, הנדסה, ים, אוויר וארטילריה. המשימות העיקריות היו להשתלט על שכונות סמוכות גדר ולזהות מנהרות התקפיות שדרכן תוכננו להתבצע חדירות של מחבלים לארץ.

אוגוסט 2014 ..... אל"ם יאיר ולנסקי ממונה למח"ט 401.

2015 ..... קליטת פלוגות המסייעת בחטיבה.

יולי 2016 ..... אל"ם אוהד נג'מה ממונה למח"ט 401.

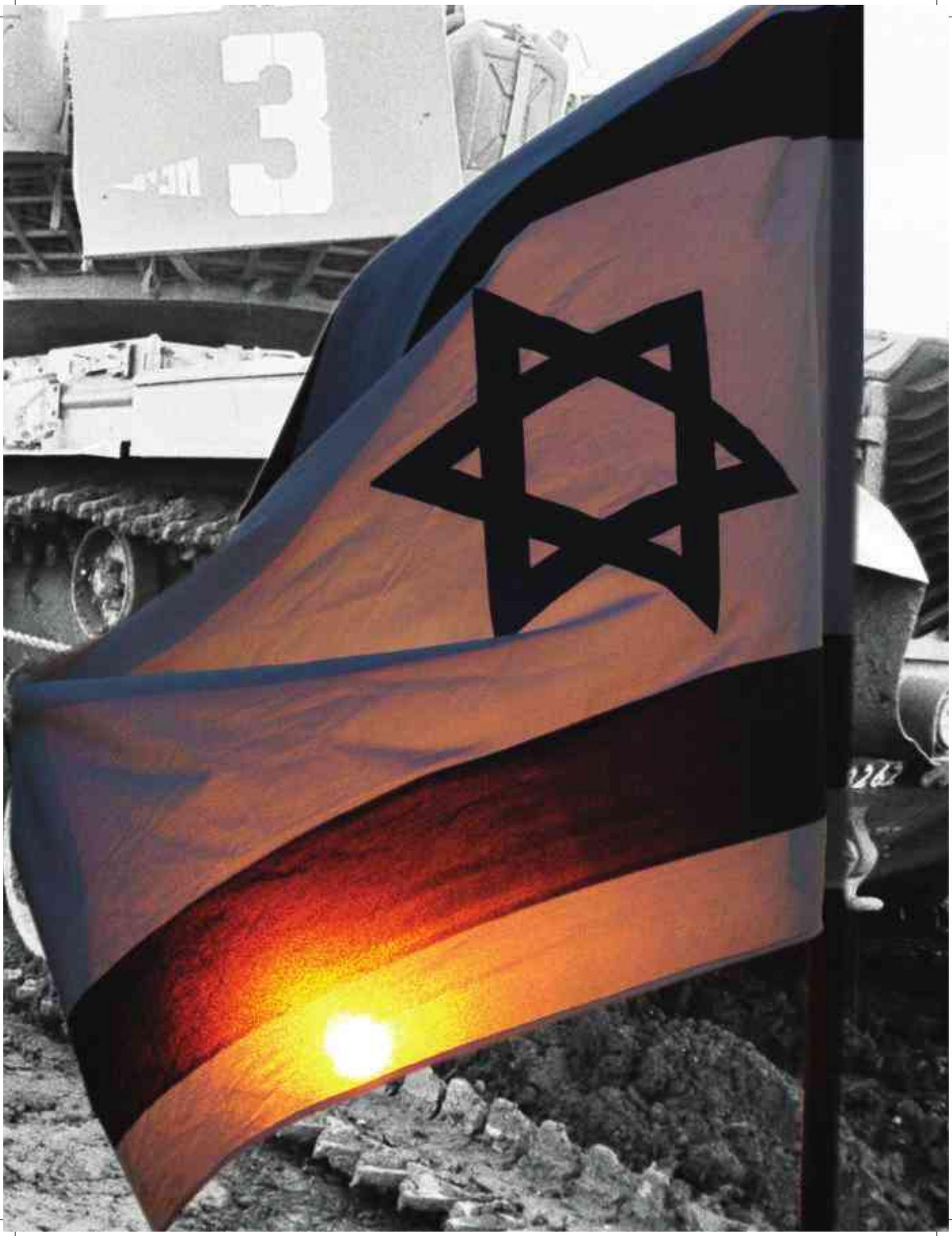
3

מורשת החטיבה

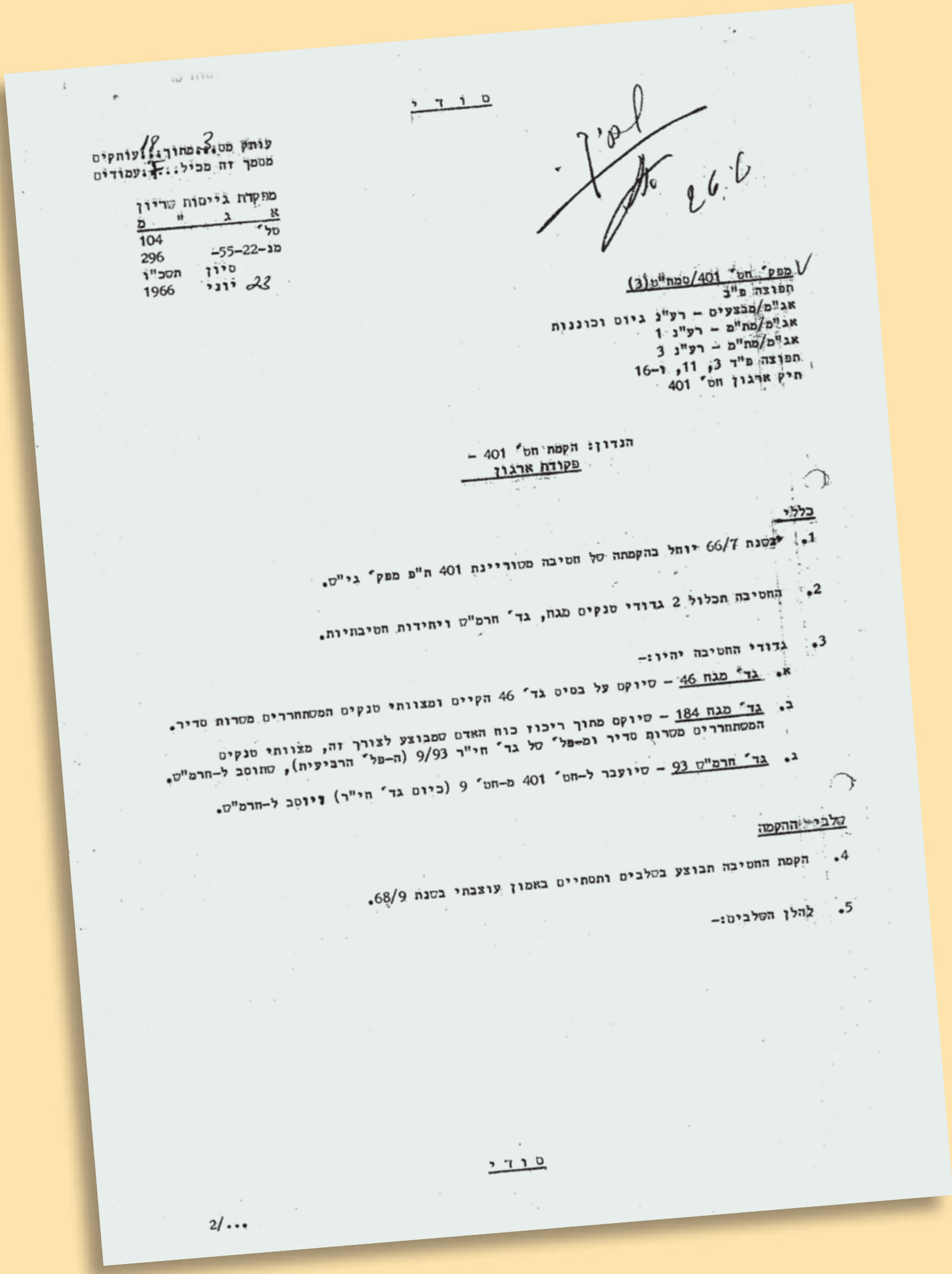

סודי

עותק מס' 3 מתוך 18 עותקים
מסמך זה מכיל 7 עמודים

מפקדת גייסות שריון
א ג מ
סל' 104
מג-55-22- 296
סיון תשכ"ו
יוני 23 1966

מפע' חט' 401/ממח"ט(3)
תפוצה פ"נ
אג"מ/מבצעים - רע"נ גיוס וכוננות
אג"מ/ממ"מ - רע"נ 1
אג"מ/ממ"מ - רע"נ 3
תפוצה פ"ד 3, 11, ו-16
תיק ארגון חט' 401

הנדון: הקמת חט' 401 -
פקודת ארגון

כללי

1. בצענת 66/7 יוחל בהקמתה של חטיבה מטוריינת 401 ת"פ מפע' גי"ס.

2. החטיבה תכלול 2 גדודי טנקים מגח, גד' חרמ"ס ויחידות חטיבתיות.

3. גדודי החטיבה יהיו:-

א. גד' מגח 46 - סיוקם על בסיס גד' 46 הקיים ומצוותי טנקים המשתחררים מסרות סדיר.

ב. גד' מגח 184 - סיוקם מתוך ריכוז כוח האדם שמבוצע לצורך זה, מצוותי טנקים המשתחררים מסרות סדיר ומ-פל' של גד' חי"ר 9/93 (ה-פל' הרביעית), שחוסב ל-חרמ"ס.

ג. גד' חרמ"ס 93 - סיועבר ל-חט' 401 מ-חט' 9 (כיום גד' חי"ר) ויוסב ל-חרמ"ס.

כלבי ההקמה

4. הקמת החטיבה תבוצע בכלבים ותשתיים באמון עוצבתי בשנת 68/9.

5. להלן הכלבים:-

סודי

2/...

הקמת החטיבה

חטיבה 401 החלה את דרכה מגדוד אחד שהורכב ממספר יחידות בבית הספר לשריון.
פקודת הארגון להקמתה של החטיבה ניתנה במאי 1966. הפקודה ניתנה כאשר הוחלט בצה"ל על הקמת חטיבה משוריינת סדירה אשר תהיה אחראית על אזור הדרום, ותהיה מוכנה להיערכות מול המצרים. תהליך ההקמה החל ב-15 במאי 1967, ערב מלחמת ששת הימים, כשהוחלט במפקדת גייסות השריון להקים בבית ספר לשריון, שהוקם אז בג'וליס, שני גדודי טנקים סדירים מהכוחות הסדירים של בית הספר. ההחלטה התקבלה בהתחשב בחומר האנושי הגבוה המצוי בבית הספר. הגדוד הראשון היה גדוד שלח, גדוד הפטונים הראשון בצה"ל, שהיה למעשה לגדוד היחידי בחטיבה המתהווה.
הפלוגה הראשונה הייתה פלוגה ד' של יוצאי פטונים בפיקוד שלום עין גל. לאחר צירוף מגמת פטון לקורס קציני שריון, הוקמה פלוגה א' של עמוס כץ. פלוגה ג' הוקמה ממדריכי מדורים שונים במקצועות שריון שונים בביסל"ש בפיקודו של אמנון גלעדי. פלוגה נוספת היא פלוגה ב', שהורכבה מיוצאי קמ"ט. מפקד הפלוגה היה דני שני שנהרג במלחמת ההתשה כמג"ד עשת. לחטיבה צורפו מאוחר יותר גם צוערים מבה"ד 1. תקופה קצרה לפני המלחמה הספיק הגדוד לערוך תרגיל ראשון עם 47 טנקים וצוותים.

סיפור הבאת הטנקים

חמש מדינות, נסיעות לחו"ל ואף גורמי ביון הם חלק מהסיפור של הבאת טנקי המג"ח (M-60 A-3) לשירות צה"ל ומאוחר יותר לחטיבה 401.

לאחר ההצלחה של כוחות השריון במלחמת סיני, התעורר בצבא הרצון לחדש ולרענן את מערך הטנקים הצה"לי. גורמי ביטחון יזמו פנייה לאמריקאים בבקשה לקבל את טנקי ה-A-3 שהיו בעלי מנוע דיזל, אמפיביים, בעלי תותח 105 מ"מ ומסנן מרכזי לאב"ך. האמריקאים לא הסכימו משום שלא רצו להיות "ספקי הנשק העיקריים למזרח התיכון".

לאחר שהאמריקאים סירבו, פנו גורמי הביטחון לגרמנים שהסכימו לתת טנקי M-48 ממסגרת נאטו,

Patton M 48 A3

בתנאי שעל כל טנק שהם ייתנו לנו, האמריקאים ייתנו להם טנק M-60 ללא תמורה. האמריקאים הסכימו לעסקה.

כעת היה הרצון לשדרג את הטנקים ל-M-60, אך האמריקאים סירבו לתת את חליפות ההסבה לטנקים. לאחר לחץ הסכימו האמריקאים למכור לישראל טנקי M-60 בכספי הסיוע ולתת ערכות הסבה. הגרמנים התחייבו לתת טנקי M-48 משופצים אחרי שיקום, וישראל קנתה את ערכות ההסבה מהאמריקאים. האמריקאים הפנו אותנו לאנגלים כדי שהם ימכרו לנו תותחי 105 מ"מ. האלוף ישראל טל (טליק) נסע עם שמעון פרס, שהיה אז סגן שר הביטחון, לאנגלים, אך אלה לא הסכימו למכור כי חששו מסנקציות של

הסעודים ושל הירדנים. השגריר האמריקאי בלונדון אסף את טליק משדה התעופה לשיחות עם האנגלים כדי להפעיל עליהם לחץ לבצע את העסקה. טליק החל לבדוק מבחינת החימוש האם התותח האנגלי מתאים ל-M-60, והגיע למסקנה שהוא אינו מתאים מכיוון שהסדן נפתח לצדדים ולא כלפי מעלה ומטה, מה שיגרום שהתותחן ייפגע עם הפגז הראשון. האנגלים והאמריקאים לא קיבלו תחילה את הטענה עד שטליק הציג את טיעוניו בפני סגן שר החוץ האמריקאי בדיון עם 10 קציני חימוש בריטים ואמריקאים, כשכולם מתנגדים לטיעוניו. העקשנות והנחישות הישראלית ניצחו, ובסופו של דבר קיבלו הקצינים את טיעוניו של טליק.

טנק פטון של החטיבה
משנות השישים

האמריקאים והגרמנים התרצו, ובנוסף לקחו על עצמם הגרמנים לשפץ את הטנקים. ישראל ביקשה מהם עזרה בהכנת הטנקים והרכבת ערכות ההסבה שהאמריקאים הסכימו למכור לנו. הגרמנים לא הסכימו וטענו שאין להם הידע, ולמעשה צריך להקים מפעל חדש כדי להסב את הטנקים. הם טענו שהידע הטכנולוגי של האיטלקים מספיק כדי לבצע את ההסבה. הגרמנים הסכימו לספק טנקים משופצים לאיטלקים. לאחר פנייה הסכים המוסד האיטלקי להקים בית מלאכה מיוחד שבו יוקם קו הסבת טנקים בשביל ישראל. ה-M-48 הראשונים נשלחו לאיטליה ברכבת ושם נתקלו בבעיה חדשה. הם לא יכלו לעבור את הרי האלפים במנהרה כי הם היו גבוהים מדיי על הרכבת. כדי שיעברו הורידו להם את גלגלי המרכוב והורידו את הטנקים עם מנופים מהרכבת. עיתונאים איטלקים ראו שפורקים טנקים רבים מהרכבות ויצאו בכותרות: "טנקים חדשים לצבא האיטלקי", וזאת לאחר איום של האמריקאים והגרמנים כי אסור שדבר העסקה ייוודע כדי לא לעורר את זעם הערבים.

כשראה הרמטכ"ל האיטלקי את העיתונים, חולל מהומה אצל שלטונות הרכבת, והם הפנו אותו לגרמנים אלה הפנו אותו למוסד האיטלקי שסיפר את האמת. האיטלקים הזמינו את טליק לבוא לראות את המפעל החדש. טליק נלקח מהשגרירות ברומא על-ידי נציג של המוסד האיטלקי. נאמר לו לטוס למילאנו, שם יפגוש אותו נציג של המפעל החדש כדי לראות את אבן הפינה של המפעל. הרמטכ"ל, רבין, וסגן שר הביטחון, שמעון פרס, אישרו לטליק לצאת למילאנו. לטליק נאמר להתלבש במעיל גשם ולשים עיתון מגולגל בכיס המעיל כך שיזהו אותו נציג המוסד האיטלקי ונציג המפעל החדש.

טליק נלקח ברכב עד לשדה קוצים גדול, ומשם המשיך ברגל עד שהגיע לאבן בטון קטנה על האדמה מתחת לקוצים אשר הייתה לטענת הנציגים אבן הפינה למפעל. טליק חזר לארץ וסיפר שבסופו של דבר לא ראה כלום, ולא מן הנמנע שכל נסיעות השווא, ניסיונות השכנוע והלחץ על מדינות אחרות היו בין הגורמים שהביאו אותו ליזום ולתכנן טנק ישראלי כחול לבן בלי טובות מאף אחד...

אחרי הביקור הודיע האלוף נחמיה קיין, שהיה הנספח הצבאי ברומא, שהאיטלקים ביטלו את העסקה עקב התנגדות פנימית של הצבא האיטלקי. כך חזר טליק לאמריקאים שהסכימו לבואם של קצינים ישראלים אליהם כדי ללמוד איך לבצע את ההסבות. הציוד הגיע לארץ, וכך הוקם בסופו של דבר קו הסבה לטנקים בישראל.

הפלוגה הראשונה שהוסבה היא פלוגה ד' מגדוד שלח בפיקודו של שלום אנגל ז"ל.

תא"ל (מיל') אורי בר און
מח"ט בשנים: 1967-1968

תפקידים: התגייס בשנת 1947 ל"הגנה" ועשה קורס מ"מים. בתחילת מלחמת השחרור היה בגולני ולחם בקרבות על צמח ודגניה. עבר לגדוד הקומנדו שהקים משה דיין ולחם באזור לוד, רמלה ובן-שמן, ולאחר מכן היה מג"ד בירושלים תחת דיין שהיה מושל ירושלים. לאחר מלחמת השחרור השתחרר ועסק כחקלאי בנהלל. ב-54' גויס בחזרה לצבא והיה אחראי על ביטחון (מא"זים) המושבים והקיבוצים באזור הדרום. ב-56' עבר קורס מ"פים בשריון ונסע לצרפת להשתלמות על ה-A.M.X והיה מדריך בקורס מ"פים. ב-63' בהיותו סא"ל נסע לארצות הברית לקורס מפקדי שריון, וכשחזר התמנה לתפקיד קה"ד הגיס. בשנת 66' קיבל כתב מינוי כסמח"ט 401, והחל לעסוק בהקמת החטיבה כחטיבת מילואים. לאחר הפיקוד על החטיבה במלחמת ששת הימים עבר לפקד על חטיבה 8 ועל בסיס הטירונים של השריון בסיני. עם קבלת דרגת תא"ל מונה לרמ"ט פיקוד צפון, ובמהלך מלחמת יום הכיפורים נפצע בתאונת מסוק. השתחרר בשנת 74', והתמנה לתפקיד מרכז הכפר בכפר אורות ומאוחר יותר כיועץ שר הביטחון (אריק שרון) לענייני התיישבות.

המח"ט אורי בר און עם אלוף ישראל טל (טליק) במלחמת ששת-הימים

פעילות בחטיבה: פעילותו העיקרית של המח"ט הראשון הייתה בעיקר הקמת החטיבה מהיסוד וקביעת הסטנדרטים המקצועיים והערכיים שילוו אותה לאורך השנים. בר און פיקד על החטיבה שכללה בהקמתה את גדוד שלח בלבד, ובחלק מהספרים המתעדים את המלחמה אף מוזכר כמג"ד בשל גודלה. במלחמת ששת הימים, שהייתה בעצם מבחנה הראשון של החטיבה, זכתה החטיבה לשבחים רבים על תפקודה המצוין מאחר שעמדה במשימותיה והוכיחה כי חיל השריון ראוי לכל הציפיות שתלו בו מאז מלחמת קדש.

בשנת 1985 נהרג אורי בר און ז"ל בתאונת דרכים. יהי זכרו ברוך.
בנו של אורי, יהושע (שוקה) בר-און, שירת אף הוא בחטיבה שהקים אביו. שוקה נפל בעת מילוי תפקידו בשנת 1977 כמג"ד 195.

המח"ט אורי בר און עם רבין בתעלה

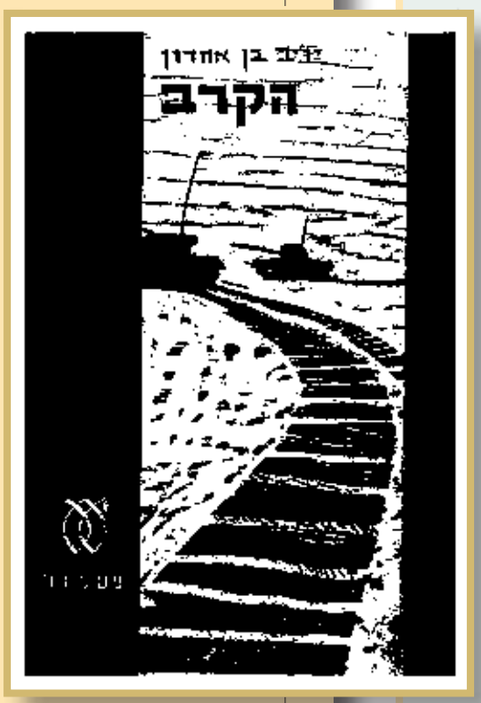

האיור על גבי עטיפת הספר
"הקרב" שבהשראתו עוצב
סמל החטיבה

ב ל מ " ס

1973
19.7.66

חטיבה	401
ל ש כ ה	
טל'	104
מג-270-55-	906
אב תשכ"ו	
יולי	66

מפקד גייסות שריון

הנדון: סמל לחטיבה 401

1. רצ"ב הצעתי לסמל.
2. לדעתי סמל זה מביע התקדמות החשיבה בשני מובנים, גם בבנייתה וגם בהתקדמותה ככח.
3. אני בעד סמל זה כי הוא פשוט ומובן, וכן הוא מביע הרבה.
4. אבקשך לאשרו על מנת שנטפל באישורו בהקדם האפשרי. בסוף חודש אוגוסט אני רוצה לקיים כנס קצינים וברצוני להציג את סמל החטיבה.

אב/למ

אורי בראון – סא"ל
סמח"ט 401

חליפת המכתבים שהובילה לבחירה בסמל החטיבה בין מח"ט 401 אורי בן ארי למפקד גייסות השריון

החטיבה במלחמת ששת הימים

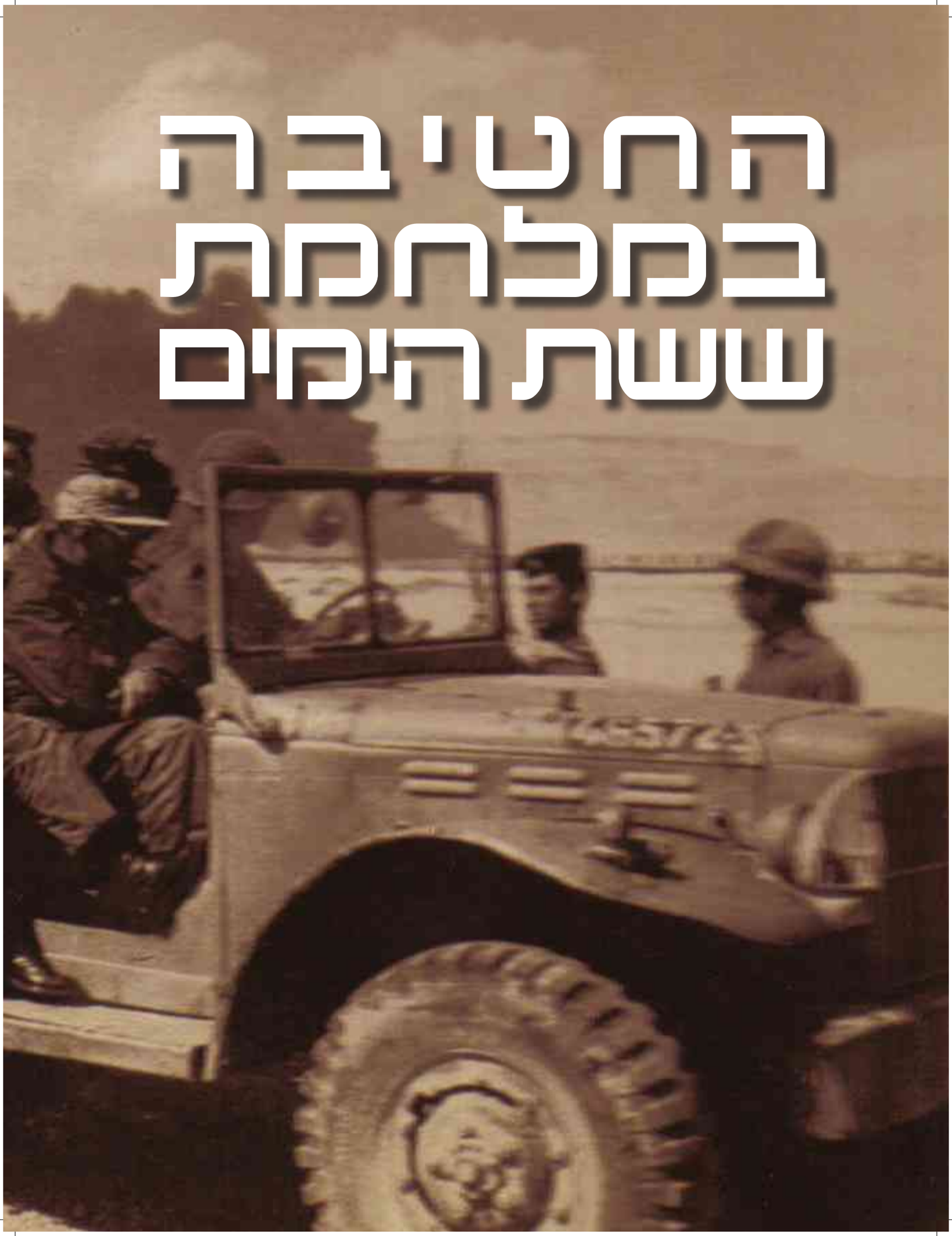

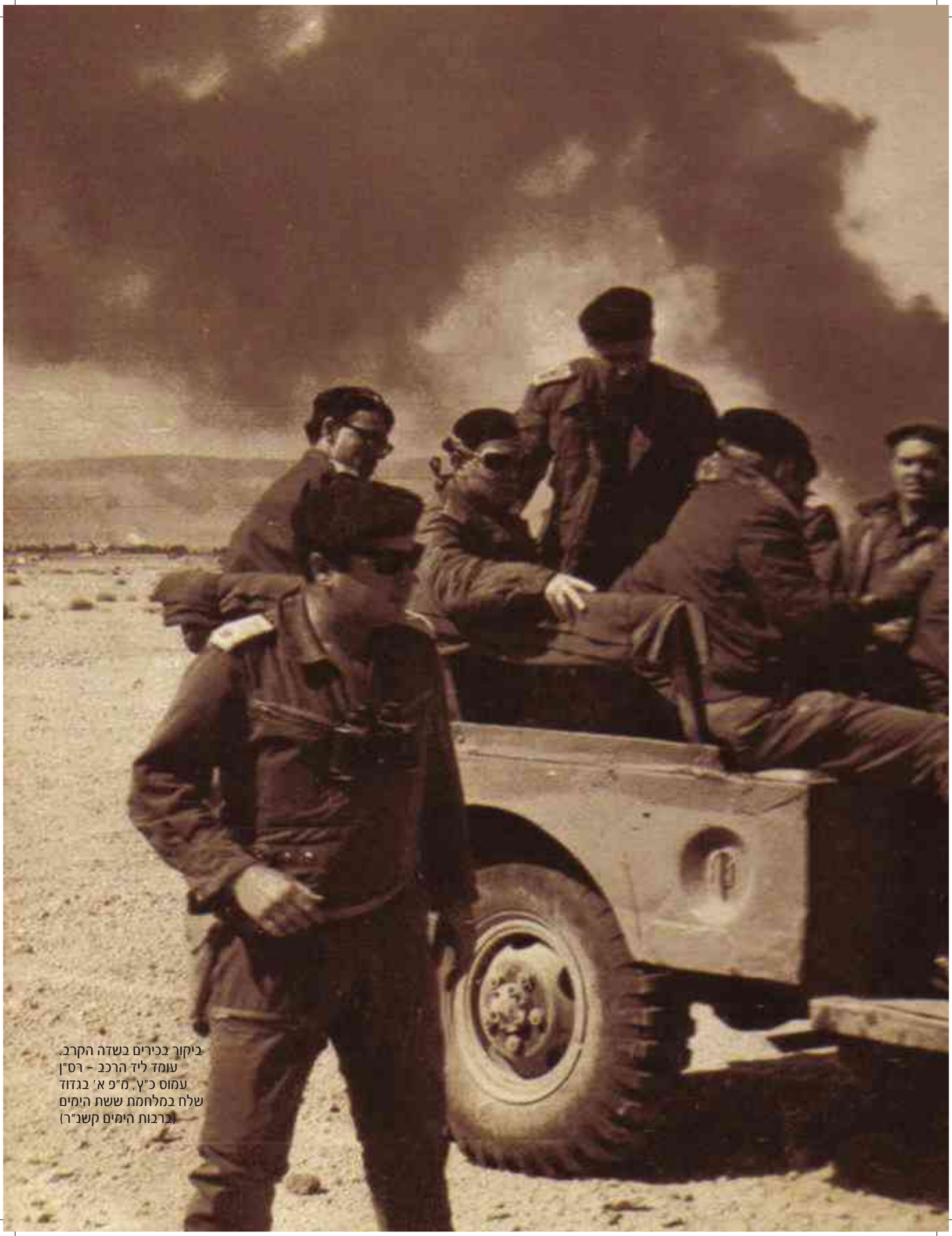

ביקור בכירים בשדה הקרב.
עומד ליד הרכב – רס"ן
עמוס כ"ץ, מ"פ א' בגדוד
שלח במלחמת ששת הימים
(ברבות הימים קשנ"ר)

ב-15 במאי 1967, ערב מלחמת ששת הימים, הוחלט במפקדת גייסות השריון להקים בבית ספר לשריון, שהוקם אז בג'וליס, שני גדודי טנקים סדירים מהכוחות **הסדירים** של בית הספר. ההחלטה התקבלה בהתחשב בחומר האנושי הגבוה המצוי בבית הספר. הגדוד הראשון הוא גדוד שלח, גדוד הפטונים הראשון בצה"ל, שהיה בעצם לגדוד היחידי בחטיבה המתהווה, בפיקודו של סא"ל אהרון פלד, בהחליפו את נתקה ניר שהלך להקים גדוד צנטוריונים חדש.

טנק סטאלין מצרי שרוף, שהושמד על ידי כוחות החטיבה בפתחת רפיח

הפלוגה הראשונה הייתה פלוגה ד' של יוצאי פטונים מחטיבה אחרת בפיקוד שלום עין גל. לאחר צירוף מגמת פטון לקורס קציני שריון הוקמה פלוגה א' של עמוס כץ. פלוגה ג' הוקמה ממדריכי מדורים שונים במקצועות שריון שונים בביסל"ש בפיקודו של אמנון גלעדי. פלוגה נוספת היא פלוגה ב' שהורכבה מיוצאי קמ"ט. מפקד הפלוגה היה דני שני ז"ל שנהרג במלחמת ההתשה כמג"ד עשת.

מפקד החטיבה הראשון, אורי בר און ז"ל, קיבל את הגדוד כשלרשותו חמש פלוגות כולל פלוגת מפקדה, ותפקידו היה להפעילן כגדוד עתודה באוגדה 84. הוא התמקם בגבעת חבלנים במסגרת היערכות למבצע "רוגל מס' 1", תכנית הגנה מול מצרים.

טנק דורס סירת דייגים על חוף עזה

עוד לפני המלחמה הספיק הגדוד לערוך תרגיל ראשון עם 47 טנקים וצוותים הכוללים צוערים מבה"ד 1 שהתווספו לסד"כ מספר ימים קודם לכן. יומיים לפני המלחמה מודיע בר און: "גדוד שלח יוצא לדרך", ויום לאחר מכן יצא לכיוון ח'אן יונס ונמצא עד סוף המלחמה ת"פ חטיבת הצנחנים בפיקודו של אל"ם רפאל (רפול) איתן.

למחרת הפיץ המטכ"ל את פקודת "קרדום 1", שהיא פקודה התקפית להשמדת כוחות אויב בגזרת סיני. על אוגדה 84 הוטל לפרוץ בגזרה הדרומית בציר "לוץ-ביר חפנה-מתלה" ולהשמיד את דיביזיות 3 ו-6 המצריות.

ב-23 במאי הודיע נשיא מצרים על סגירת מצרי טיראן לאוניות שיעדן לאילת והעלה את דרגת הכוננות הצבאית לגבוהה ביותר. בשעה 6:06 הפיץ פיקוד דרום את פקודת "נחשונים" שבמסגרתה הוטל על אוגדה 84 להבקיע את מערך ח'אן יונס-רפיח עם חטיבת הצנחנים.

משימתו הראשונה של הגדוד: כיבוש מערך פתחת רפיח. על הגדוד הוטל לתקוף ולהשמיד את שתי חטיבות החי"ר של המצרים שישבו באזור צומת רפיח ואת חטיבת התותחנים שישבה

מאחור. פלוגה ב' בפיקודו של דני שני תקפה מדרום לצומת בעוד פלוגה ד' בפיקודו של שלום עין גל (גיל) ופלוגה א' בפיקודו של עמוס כץ נשלחות לכבוש את מגנן הנ"ט המצרי וכפר שן הנמצא תשעה ק"מ ממערב לצומת רפיח.

עם קבלת הפקודה "סדין אדום" בקשר התחילה מלחמת ששת הימים, וכל פלוגה נעה על מנת לבצע את משימתה.

עד מלחמת ששת הימים היו טנקי הסטלין הכבדים, שהמצרים מיקמו בפתחת רפיח, אימת הפיקוד העליון. טנקים אלו נתפסו כלא חדירים מהחזית וכבעלי עוצמת אש אדירה. מפקד האוגדה, אלוף ישראל (טליק) טל, רצה שיגיעו למתחם הטנקים מאחור על מנת להשמיד את הטנקים המצריים בנקודת התורפה שלהם. הטנק הראשון שנפגע בהיתקלות מכוח נ"ט היה הטנק של אמנון גלעדי (מ"פ ג') שנהרג מיד והיה ההרוג הראשון של האוגדה. טליק פקד על רפול לשלוח פלוגה שתאגף את עמוד האש שהעלה הטנק של אמנון מדרום ותגיע לעורף המצרי. למשימה נבחרה פלוגתו של סגן שלום עין־גיל (פלוגה ד') שנעה על טנקי A-3 חדישים בעלי תותח 105 מ"מ. בעת התנועה נתקלה פלוגה ד' בסטלינים המצריים שנערכו בקו גבול הדיונות. על מנת שלא לספוג אבידות פרס עין־גיל את הטנקים והורה לסגנו לאבטח עם מחלקת הטנקים את אגפו הדרומי, והוא עצמו עם יתרת הטנקים ניהל קרב הסתערות על יעדי האויב בחיפוי מחלקה אחרת. הוא חצה את ציר הכביש "ניצנה-רפיח", ולאחר שווידא אצל המג"ד שאין טנקים ישראליים באזור, פתח באש על שני הטנקים שנעו לדרום-מזרח במרחק של כ-1,500 מטר ממנו. לאחר מכן גילה שמונה טנקים נוספים שהושמדו גם הם.

כאמור משימתה של פלוגה ב' (דני שני) הייתה לכבוש את דרום צומת רפיח. היא נעה לפני גדוד 50 על מנת להגן על הזחל"מים מפני אש נ"ט כשהגדוד חודר לפתחת רפיח. הטנקים, שהיו מהירים יותר מן הזחל"מים, התרחקו מהגדוד עד מהרה, והחלו תוקפים בעצמם מוצבים שנועדו למעשה לעבור טיהור על-ידי החי"ר. פלוגה ב' השמידה רכבים ומתקנים שנקרו בדרכה עד שנתקלו באויב ראוי: תותחני נ"ט וטנקי T-34. בעוד הפלוגה מנהלת אתם קרב שריון בשריון, הותקפו לפתע על-ידי מחצית גדוד הסטלינים המפורסמים. שלושה פטונים נפגעו מיד ויצאו מכלל שימוש. שני חילק את כוחותיו לשניים וניהל את הקרב תוך כדי השמדה של טנקי האויב. **על פעולה זו קיבל דני שני את צל"ש אלוף פיקוד דרום ואת עיטור המופת.**

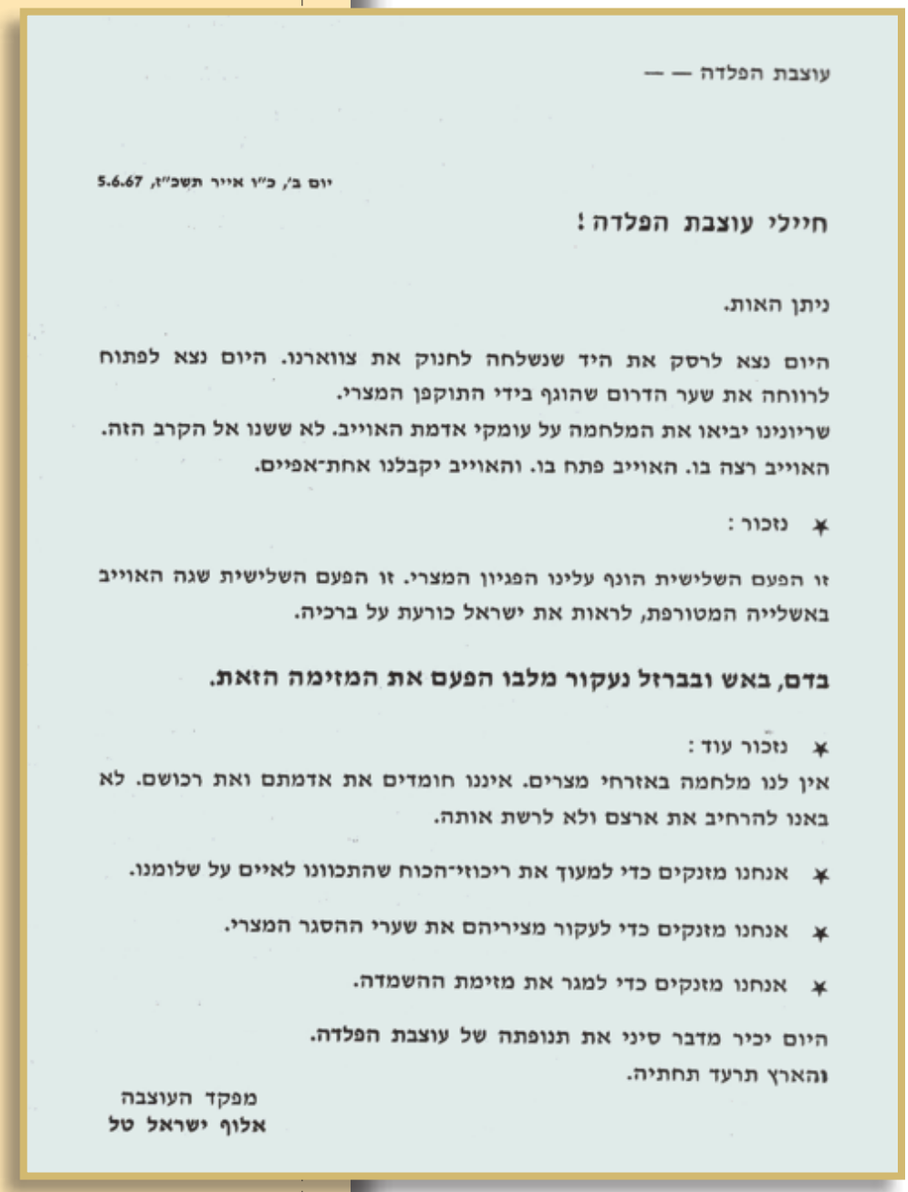

עוצבת הפלדה — —

יום ב', כ"ו אייר תשכ"ז, 5.6.67

חיילי עוצבת הפלדה!

ניתן האות.

היום נצא לרסק את היד שנשלחה לחנוק את צווארנו. היום נצא לפתוח לרווחה את שער הדרום שהוגף בידי התוקפן המצרי.
שריונינו יביאו את המלחמה על עומקי אדמת האוייב. לא ששנו אל הקרב הזה.
האוייב רצה בו. האוייב פתח בו. והאוייב יקבלנו אחת־אפיים.

✶ **נזכור:**

זו הפעם השלישית הונף עלינו הפגיון המצרי. זו הפעם השלישית שגה האוייב באשלייה המטורפת, לראות את ישראל כורעת על ברכיה.

בדם, באש ובברזל נעקור מלבו הפעם את המזימה הזאת.

✶ **נזכור עוד:**
אין לנו מלחמה באזרחי מצרים. איננו חומדים את אדמתם ואת רכושם. לא באנו להרחיב את ארצם ולא לרשת אותה.

✶ **אנחנו מזנקים כדי למעוך את ריכוזי־הכוח שהתכוונו לאיים על שלומנו.**

✶ **אנחנו מזנקים כדי לעקור מציריהם את שערי ההסגר המצרי.**

✶ **אנחנו מזנקים כדי למגר את מזימת ההשמדה.**

היום יכיר מדבר סיני את תנופתה של עוצבת הפלדה.
והארץ תרעד תחתיה.

מפקד העוצבה
אלוף ישראל טל

נאומו של טליק ערב המלחמה

טנקי החטיבה בח׳אן יונס

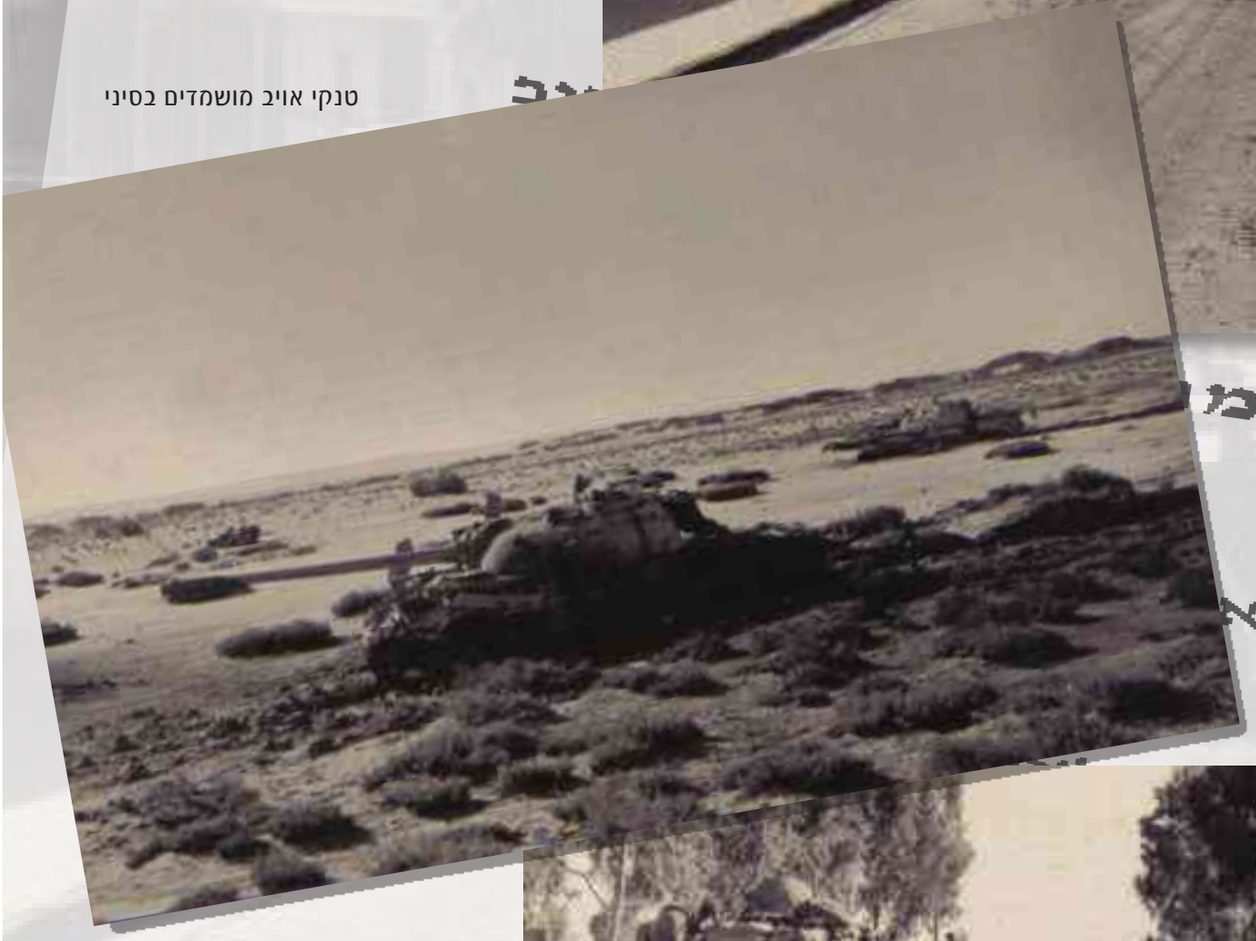

טנקי אויב מושמדים בסיני

מבצעים "מלאי מחדש"
לאחר קרב

באותו הזמן נתקלו הצנחנים ואתם פלוגה א' בכוחות אויב עדיפים המגלים התנגדות. טנק המ"פ, עמוס כץ, נפגע והתלקח. עמוס כיבה את בגדיו באמצעות התפלשות בעפר. במהלך המלחמה החליף ארבעה טנקים, נפצע פעמיים וזכה בעיטור העוז על מנהיגות, אומץ לב ודבקות במשימה. בקרב על פתחת רפיח נתקלו כוחות האוגדה בשתי חטיבות מצריות, ולגדוד 50 היו עשרות פצועים בחלק הדרומי של המתחם המצרי. חילוץ הפצועים לא התאפשר וחייב פעולה מיוחדת. בין הכוחות שנקראו להחיש עזרה לחטיבה 35 היה מג"ד שלח, אורי בר און, שחבר למח"ט הצנחנים ולגדוד 50. מפקד האוגדה טליק קרא לרפול ולאורי בר און והנחה אותם לעלות על הטנק של אורי ולהוביל את הסתערות הגדוד לכיוון המתחם המצרי. ההנחיה של טליק הייתה: "זחל אחד בתוך התעלה כדי שתדרסו את המצרים החיים, תפעילו את המקלעים והתותחים ותגיעו עד לפצועים". הפקודה בוצעה, ובסופו של יום התארגנו כל הכוחות בצומת רפיח לאחר שעמדו במשימות שהציבו להם.

בגמר הכיבוש ליד גשר הפירדאן

בהמשך הלחימה הוקם הגדוד כעתודה אוגדתית יחד עם חפ"ק האוגדה בשדה התעופה באל עריש. משימתו של הגדוד הייתה לנוע יחד עם חטיבה 7 בציר המרכזי "ביר לחפן-ג'בל לבני-ביר גפגפה". יחד עם גדוד 79 קיבל הגדוד פקודה לפרוץ בשני ראשים ולשטוף כוח אויב שכלל רק"ם ארטילריה ומשאיות רבות שנעו על כביש איסמעלייה. בהסתערות זו השמידו עשרות משאיות עמוסות חיילים, מספר נגמ"שים וטנקי T-34.

טי-54 מצריים מושמדים ליד גשר הפירדאן

בליל 7-8 ביוני היה גדוד שלח ערוך להסתערות לעבר התעלה. פלוגה נוספת הסתערה עם כוח "גרנית" לכיוון מוצבי הפירדאן. בצהרי 9 ביוני השלים הגדוד את כיבוש מוצבי התעלה אשר בגזרתו. בקרב על פתחת רפיח השמידה האוגדה 7 חטיבות מצריות מתוכן 2 משוריינות.

אחרי כיבוש ח'אן יונס המשיכה הפלוגה לקנטרה, שם היה גדוד 79. עמוס כץ, מ"פ א', קיבל פקודה לנוע דרומה לגשר הפירדאן. באותה העת לא היו בידיו מפות של האזור. הפלוגה נסעה ללא אורות כשלמפקדים אין אמצעי ראיית לילה. תוך כדי הסתערות דרומה נכנסו כוחות הגדוד לתוך מתחם מצרי שחיפה על הנסיגה המצרית מגשר הפירדאן מערבה. הלחימה התבצעה מטווחים קצרים מאוד בעזרת נשקים אישיים ותותחים. תוך כדי ניהול אש נחלצה הפלוגה לאחור, ולאחר מכן הסתערה על המגנן. בהגיעה לתעלה החלו הכוחות לחטוף אש ארטילרית מצרית. החטיבה נעה צפונה בחזרה לקנטרה.

יוסי לפר – "צוותו של איש אחד"

אחד מסיפורי הגבורה שעליו גדלו דורות של שריונרים הוא סיפורו של לוחם גדוד שלח מחטיבה 401 - יוסי לפר.

לפר השתחרר כמט"ק כחודש לפני המלחמה, ואחרי שבוע גויס בצו 8 למחנה "חסה" בדרום יחד עם פלוגה של מילואימניקים של המג"ח. הוחלט שהוא יועבר לשטח 302 שמדרום לבאר שבע כחלק מהקצאה של שני צוותים לטובת צוותי מח"ט וסמח"ט. כשהגיעו התברר שאף אחד לא זקוק להם, והם התחברו לפלוגת סיור שחסרו לה אנשים, וכך הפך למקלען בג'יפ סיור.

טליק מתדרך את רפול ואורי בר און (המח"ט) בצומת רפיח

בתקופת הכוננות פגש אותו עמוס כץ, מ"פ א', והציע לו להצטרף אליו כטען. "שחרר אותי בכיף", ענה לפר, "מה אני עושה פה? מתבטל?", וכך הצטרף לפר בתור טען קשר שני, והצוות הפך לצוות של חמישה אנשים. מכשירי הקשר היו אז מסובכים לתפעול, מה שהוריד מהטען הראשון את "כאב הראש" של החלפת התדרים. לאחר תקופה קצרה יצאה הפלוגה לחופשת שבת וחזרה לכרם שלום.

ביום שני בבוקר, 5 ביוני, הייתה הפלוגה בדממת אלחוט כשלפתע הם רואים מטוסים ישראליים טסים נמוך במסגרת המבצע שהחל את המלחמה, ומטרתו השמדת חילות האוויר של מצרים וסוריה. הם שומעים את פקודת "סדין אדום" ברשת הקשר ומתחילים לנוע לעבר הגבול.

משימתה של פלוגה א' היה כיבוש מגנן נ"ט מצרי וכפר שן הנמצא תשעה ק"מ ממערב לצומת רפיח. במהלך כיבוש הכפר נפגע הטנק של לפר. הצוות קפץ מהטנק וראה שיש שריפה במנוע.

לימים סיפר לפר בריאיון לביטאון השריון: "פתחנו וניסינו לכבות עם החול ועם המטף הנייד. 20 שנה אחרי זה תפסתי יום אחד את עצמי ואמרתי: 'איזה אידיוטים אנחנו, למה לא הפעלנו את המטפים הקבועים? יכול להיות שהם באמת היו מכבים את זה. אלא מה? כל השנים אתה שומע: 'שלא תעז לגעת בפלומבות', כך שזה לא בתודעה שלך שזה משהו שמשתמשים בו. והיו שם מט"קים קק"שניקים וגם המ"פ אתי על הטנק, ואף אחד לא מעלה על דעתו להפעיל את המטפים הקבועים".

עמוס המ"פ עבר בינתיים לטנק אחר ולפר נשאר במקום עם צוות הטנק. אחרי מספר דקות הותקפו על-ידי זחל"ם מצרי. לפר טיפל בשני פצועים ועשה לאחד מהם שני חסמי עורקים עם רצועות של עוזי. הם החלו ללכת לכיוון הכביש. כשלפתע נתקלו בכוח גדול של טנקי אויב, הם שינו כיוון וחיכו שמישהו ייזכר בהם.

לאחר זמן מה הגיעו לכביש הרצועה, שם אסף אותם כוח צנחנים והביא אותם לצומת רפיח, מקום הכינוס של הגדוד. לאחר שעזרו לכל הצוותים לטפל בטנקים אחרי יום הלחימה הראשון, הציע לו כץ המ"פ להצטרף אליו גם ביום הבא כאיש צוות חמישי.

ביום השני נסעה הפלוגה כחלק מהכוח שכבש את חאן יונס. לאחר היתקלות עם פלוגת סטלינים, נפגע הטנק של לפר בלב חאן יונס כשעלה על מוקש. לפר כנראה איבד את הכרתו לכמה דקות, וכשהתעורר מרעשי פיצוצים שאל את עצמו למה הטנק שלנו לא יורה. כשהסתכל סביבו ראה שהוא נותר לבד בצריח. ההבנה מה קרה לו בזמן שאיבד את ההכרה חלחלה ללפר: "אז הבנתי שגם עלינו על מוקשים, גם חטפנו פגז במנוע וכץ נתן כנראה פקודה לנטוש את הטנק. שאר הצוות היה מחובר לקשר פנים ואני, שהייתי נספח, לא שמעתי את הפקודה". לפר הוציא את

הראש כדי לראות מה מצבו, וראה שטנק מכיוון חאן יונס יורה עליו פגז. הוא נכנס לתא התותחן וירה את הפגז שהכניס לקנה לפני שעלה הטנק על המוקש. הוא פגע במטרה ופנה למטרות אחרות.

לפר חזר לתא הטען, טען פגז ואז ראה נושא גייסות מצרי. הוא חזר לתא התותחן ופגע בו. כך המשיך התהליך. לפר סרק את השטח, טען פגזים, עבר לתא תותחן ופגע במטרות שזיהה. במקביל חיבר מטען עזר שהיה בטנקים ההם למערכת הקשר שהושבתה בגלל פגיעה במצברים. הוא הודיע על מיקומו והובטח כי יבואו בקרוב לחלץ אותו. השעה הייתה אז 8:00 בבוקר.

יוסי לפר במלחמת ששת הימים

לפר העביר מספר שעות בטנק. הוא הספיק לפגוע במספר מטרות וחיילים, לסדר לעצמו את מדף המפקד ב-90 מעלות כדי שיגן על עורפו ולחכות שיבואו לחלץ אותו. בשעה 13:30, בזמן אחת ההצצות שלו החוצה, פגע לו כדור באצבע ולאחר מכן בחזה. הוא הבין שהפציעה מסכנת את חייו בצורה משמעותית והחליט לאגור כוחות. הוא חבש את עצמו בתחבושת האישית ונשכב על רצפת הצריח. הוא החל לנשום נשימות קצרות כיוון שהרגיש שכל נשימה עמוקה מגבירה את הכאב ומחדירה את הרסיס עמוק יותר.

לפתע החלו לירות על הטנק כמויות אדירות של אש נק"ל. לפר החל לחשוש שייתפס על-ידי הכוחות שמתקרבים אליו. הוא לקח רימון והחליט שמאחר והוא חלש מאוד בעקבות הפציעה, הוא ישחרר מעט את הנצרה כדי להקל עליו לפוצץ את עצמו כשיגיעו המצרים.

כשהיריות גברו החליט לשים קץ לעניין. במאמצים עליונים הקים את עצמו, כיוון את התותח לשעה 9 וירה פגז. כך המשיך בכיוון השעון כשהוא טוען פגז, עובר לתא התותחן ויורה. ואז נהיה שקט.

בסביבות השעה 16:00 הגיעו לחלץ אותו. לפר פונה לתאג"ד, משם לבית חולים שדה במבטחים ומשם לבית החולים סורוקה בבאר שבע. שמו לו סיכת חמצן ורק אז הרשה לעצמו להירדם.

כשהתעורר נלחץ. "איפה הבגדים שלי?" שאל, "תוציאו את הבגדים שלי". הסובבים אותו לא הבינו מה כל כך חשוב בבגדים. "יש בכיס רימון עם נצרה חצי משוחררת....", ענה.

על פעולתו כחייל בודד הוענק לו העיטור הגבוה ביותר: עיטור הגבורה.

אל"מ אורי בר און - "המח"ט עייך"

לפר לא הפסיק להילחם. במלחמת יום כיפור נפצע מרסיסי ארטילריה במסגרת גדוד המילואים 19 על גדות תעלת סואץ. למרות הפציעה חזר לקרבות כמט"ק ושירת 207 ימי מילואים.

בשנת 1976 עשה קו עם גדוד המילואים שלו באזור הגבול הירדני. במהלך פתיחת ציר באזור מעיין פשחה בים המלח זיהה הגשש סירה במים. הכוח התקרב כשהמש"ק והגשש מתקרבים ולפר מאחוריהם לחיפוי. הם ראו שני אנשים: אחד מהם רוחץ במים והשני בחוף. הגשש והמפקד התקרבו לזה שבמים וביקשו ממנו לצאת. לפר חשש יותר מזה שבחוף שמא יקפוץ ויפגע בהם, לכן שם אותו כבר בין הכוונות. הגשש והמפקד ביקשו מהבחור לצאת מהמים. ברגע שהוא הרים את ידיו, הוא שלף קלאצ'ניקוב וירה צרור לחוף. לפר פגע מיד בבחור שבחוף. על פעולתו בתקרית זו קיבל לפר את צל"ש אלוף הפיקוד.

במלחמת שלום הגליל לחם לפר בגזרת "סולטן יעקב" והשתתף כלוחם באינתיפאדה הראשונה. הוא למד בפקולטה לחקלאות ברחובות, והשלים תואר שני עם התמחות בהזנת פרות.

בשנת 2003 ביום השני של ראש השנה תשס"ג נפטר יוסי לפר בגיל 55 מדום לב.

סיום המלחמה

אלוף במיל' חגי רגב שלימים נהיה מח"ט 401, שירת במלחמת ששת הימים כקמב"ץ בגדוד שלח. המג"ד אורי בר און זכור לו עד היום כמפקד קשוח בעל עקרונות נוקשים ונחישות רבה. הוא זוכר שלאור העובדה שהחטיבה הייתה בתהליכי הקמה, לעתים קרא לו המג"ד כ"קמב"ץ" ולעתים כקצין אג"ם. הקשיים הגדולים במהלך הלחימה במלחמת ששת הימים היו התנועה והניווט הקשים בדיונות האינסופיות של סיני.

פלוגה א' בכיבוש עזה

ב-9 ביוני בשעה 6:20 שיגר האלוף ישעיהו גביש, אלוף פיקוד דרום, מברק לרמטכ"ל בזו הלשון: "מאושר להודיע שכל כוחותינו חונים על גדות תעלת סואץ וים סוף. חצי האי סיני בידינו. ברכותיי לך ולצה"ל כולו". הודעה זו מוצאת את גדוד שלח בביר גפגפה.

בכנס חטיבה 35 לסיכום המלחמה אמר המח"ט הראשון, אל"ם אורי בר-און: "...ממש היו פה לחימות בלתי רגילות, כך שעלינו פה על כוחות שהם עדיפים עלינו פי כמה וכמה, אבל השמדנו את היעדים וכבשנו אותם וביצענו את המשימה בדיוק לפי התכנית. אל"ף, בגלל עוז ואומץ לב, בי"ת, בגלל ידיעה מקצועית. הגדוד שפיקדתי עליו - זה לא גדוד שלי. אלה מפקדים וכל מיני חבר'ה מבית הספר לשריון ומגדוד של 79, ולא הייתי בטוח בהם במאה אחוז כי אני קיבלתי אותו לפני המלחמה, ואמרו לי: תפקד על הגדוד. ידע מקצועי כזה ויכולת לבצע מה שלימדו אותם ויותר מזה, של הטנקיסטים, זה קשה להאמין. והיו אז מעשי גבורה ביום הזה, שיכול להיות שהם נראים לא גדולים, אבל בזמן שהם נעשו אלה היו דברים שעד היום לא עשינו אותם - איך מפנים הרוגים ופצועים מתוך טנקים שרופים, איך טנקים אחרים ניגשים ומכבים טנק בוער אחרי שכל מטפי הכיבוי שלו נגמרו. ממש רמה מקצועית שאין כדוגמתה ואומץ לב. הצנחנים הם למודי קרבות לפחות מהשמועות ומהחינוך שהם קיבלו, אבל החבר'ה שלנו רובם סדירים, צעירים והם ביצעו פה דברים נפלאים. הכול היה עם משמעת, סדר וידע. הייתה פה עבודה למופת..."

טנקי החטיבה במצעד יום העצמאות בירושלים

גדוד "שלח"

גדוד "שלח" הוא הגדוד הראשון שהשתייך אורגנית לחטיבה מיום הקמתה, ולא סופח אליה בשלב מאוחר יותר. פקודת ההקמה של החטיבה ניתנה תקופה קצרה לפני מלחמת ששת הימים, והחטיבה הייתה אמורה להיבנות על בסיס גדוד "שלח" שהיה גדוד שריון.

הגדוד עצמו הוקם לאחר מלחמת העצמאות כגדוד חי"ר של מילואים. במבצע קדש לחם כגדוד חי"ר בגזרת סיני, ורק לפני מלחמת ששת הימים הוסב לגדוד שריון.

מלחמת ששת הימים (1967) - פלוגה א' לחמה בפתחת רפיח נגד כוח שריון של האויב, ובהמשך היוותה כוח מלווה לכוח אחר שהיה בדרכו ללחימה באל עריש, ג'בל לבני, ביר גפגפה והתעלה. פלוגות ב' ו-ד' לקחו חלק בקרבות נגד כוחות אויב ליד הכפר שין, ולאחר מכן הצטרפו ליחידת צנחנים שעמה כבשו את ח'אן יונס ושאר כפרי הרצועה. פלוגה ג' נטלה חלק בפריצת מתחם הג'ידי, כבשה את שדה התעופה באל עריש והמשיכה לכיוון ג'בל לבני עד לתעלה.

טנק מהגדוד באימונים

בסיום המלחמה קיבלו תשעה חיילים צל"ש. הגדוד שכל 14 מלוחמיו.

מלחמת ההתשה (1968-1970) בתקופה שלפני המלחמה היה הגדוד בסיני לצורך אימונים ותעסוקה מבצעית בקו התעלה. עם תחילת המלחמה הטיל צה"ל על היחידות בסיני להיאחז בגזרות הקו. גדוד "שלח" החזיק בגזרה הדרומית של התעלה מכברית ועד ראס-סודר. תוך כדי חירוף נפש של מפקדיו וחייליו, ביצע הגדוד את חלקו במשימה זו. **מבצע כראמה** - הגדוד השתתף בפשיטה המשוריינת על קיני המחבלים בעיירה כראמה שמעבר לירדן. הגזרה שבה פעל הייתה תחנות המשטרה הירדניות פיפי וא-צאפי. הגדוד ביצע זאת בצורה הטובה ביותר וללא נפגעים.

מלחמת יום הכיפורים (1973) - החטיבה הייתה לקראת סיום תקופת אימונים. הגדוד יצא לגזרה הדרומית של התעלה כדי לבלום את צליחת המצרים. כוחות הגדוד תוך התפרסות בשטח תפסו שטחים, השמידו טנקים ועמדות נ"ט, אולם אז התגלו כוחות נוספים של טנקים וחי"ר והיה צורך לבלום אותם. המשימה בוצעה ובהמשך הוטל על הגדוד לתקוף ולהשמיד בסיס טילים של האויב. זמן מה לאחר הפסקת האש הוחלפה החטיבה ויצאה לתגבר את הקו לכיוון קהיר. הגדוד נאחז בגזרת הקו על כביש סואץ-קהיר, באזור הק"מ ה-101. במסגרת הסכם הפרדת הכוחות פינה הגדוד את הגדה המערבית של התעלה והתמקם בצפון סיני.

מלחמת שלום הגליל (1982) - במלחמת שלום הגליל הגדוד לחם בכוח הסמח"ט יחד עם פלוגת חי"ר מבה"ד 1, מחלקת הנדסה מגדוד אסף ופלוגת וולקן. בלחימה בגזרה המזרחית בציר הכפרים ואדי שבעא-כפר קוק השתתפה פלוגה א' בלחימה במסגרת בית הספר לקצינים עד היום השלישי. ביום הרביעי ללחימה

מקור השם "שלח"

שלח - חרב קצרה לקרב פנים מול פנים.
הגדוד נקרא כך בעקבות תחרות שנערכה שנושאה: "בחירת שם הולם לגדוד".
מקור השם מהתנ"ך: "באחת ידו עושה במלאכה ואחת מחזקת השלח" (נחמיה ד', 11).

נלחם הגדוד קשות בכוח קומנדו סורי בכפר א-זית. ביום השישי נקלע הגדוד למארב קומנדו ומסוקים והפיל את אחד המסוקים. בהמשך תנועתו לכפר קוק ספג תקיפות אוויר וטילים נוספות, אך השלים את תנועתו וכבש את הכפר.

אירועי "גאות ושפל" 2000 - מאז פרוץ אירועי "גאות ושפל" בחודש ספטמבר 2000 השתתף גדוד "שלח" בלחימה שוטפת ובמבצעים מיוחדים במסגרת האירועים המשתנים. בפרוץ המאורעות סייעה פלוגה ב' לכוחות בפיצוץ והורדה של בנייני התאומים בנצרים. זה היה המבצע הגדול הראשון במהלך "גאות ושפל".

טנק מ"פ ב' בגדוד שלח באימון במדבר יהודה

במהלך החודשים שלאחר מכן השתתף הגדוד בשני מבצעים נוספים בהשתתפות שני טנקים: "שירה ענוגה 1" בנווה דקלים ו"חישוף צומת מגן 3". בחודש דצמבר לאחר תעסוקה של כחצי שנה ירד הגדוד לאימון. במאי 2001 עלה הגדוד לתעסוקה בגזרת עציון ויהודה. ביולי 2001 עבר הגדוד לאימון קצר ב"שלח" ונערך לכניסה לתעסוקה בעזה. הגדוד החזיק גזרה בכפר דרום ופרוזדור כיסופים שבמרכז הרצועה. תקופה זו ברצועת עזה התאפיינה במבצעים רבים - כיבוש והריסה של מפג"ד 3, "שירה ענוגה 2", מבצעים לאורך ציר פילדלפי, תפיסת מסתננים לתוך תחומי ישראל, סיכול הנחת מטענים על גדר המערכת ותפיסת מבוקשים. בנובמבר 2001 סיים הגדוד את תעסוקתו ברצועת עזה וירד לאימון מקוצר. מיד בתום השבוע הראשון של האימון הופעל הגדוד לכיתור טול כרם שאותו ביצעה פלוגה ב'. המג"ד ופלוגה ג' הוקפצו לגזרת רמאללה למבצע "דואר יוצא 21" - כיתור השכונות הצפוניות של רמאללה והפלת אנטנות השידורים של רדיו רמאללה. בסיום המבצע הופעל הגדוד בטול כרם למבצע "יום זהוב 2" לכיתור העיר טול כרם. כמו כן הוקפץ הגדוד למבצע "בקרוב אצלך" בגזרת רמאללה ולמבצע "אבנים מתגלגלות" בכפר עוג'א.

הסבת המג"חים למרכבה 4 - בשנת 2004 הגדוד הפך לגדוד הכשרות במשך כשמונה חודשים בבסיס נבי-מוסא, שבו קלטו את טנק המרכבה סימן 4. בגדוד שלוש פלוגות צמ"פ (צוות, מחלקה, פלוגה): פלוגה ז' הנה פלוגת מג"ח, ואילו פלוגות א' וכ' הנן פלוגות מרכבה סימן 4. ההכשרה ארכה כארבעה חודשים, ובתומה החיילים הוכשרו כלוחמים וסיימו מסלול.

בגדוד פלוגה נוספת - פלוגה ב'. פלוגה זו הנה הפלוגה המבצעית הראשונה של טנק מרכבה סימן 4, ובנוסף פלוגת "כרישי הבקעה" שהיא פלוגת המפקדה.

לחימה בשטח בנוי: ביולי 2004 נכנס הגדוד לתעסוקה מבצעית לקו גן-נר שבחבל התענך בפעם הראשונה במתכונתו החדשה, ולמעשה **שימש כגדוד מרכבה 4 הראשון** בצבא. בשל הצלחת הגדוד בשמירת השקט בגזרה, הוא נשאר בתעסוקה כ-11 חודשים שבהם השתתף במבצעים כ"פריחת החצב" של חטיבת גולני ו"שינוי כתובת" - פיצוץ בית מחבלת מתאבדת. בפעם הראשונה נכנס והופעל הטנק לזירת הלחימה בשטח בנוי.

אוגוסט 2005 - הגדוד נכנס לאחר אימון טנקים קצר והשתלמות ציר הררי לקו יקיר שבחטמ"ר אפרים. הגדוד שימש כגדוד עומק האחראי על מבצעים. הקו דרש פעילות חי"ר, ולא הייתה הפעלת טנקים במהלכו.

רשימת מפקדי גדוד "שלח"

אורי בר-און	דידי בן יואש
אריה קרן	אורי כהן
עמוס כץ	חלוצי רודוי
רטס משולם	גדי יעקב
אלקו חיים	אסף גורן
כוכבא גיא	אמיר לב
שובל דוד	איציק תורג'מן
מתניה יריב	תומר גולן
ברוך עמית	דודי קמחי
יהודה נווה	אלעד רצאבי
אהרון באומוויל	ג'וני שלח
ישראל גולדשטיין	ג'וני כהן
זאב גולדבלט	ערן שני
צביקה פריד	דודו סונגו
ציון ספיר	אוהד מאור
אודי אדם	צפריר הר שושנים
אורי רוזנטל	איציק אלפסי
מוטי קרמר	

מלחמת
עצה..!
במקום של הפגזה
אל תתבייש לרוץ
עדום!!

החטיבה במלחמת ההתשה

בבוקרו של 11 ביוני עמדה ישראל בפני תקופה חדשה. מלחמת ששת הימים הסתיימה, וארצות ערב הגובלות עם ישראל הובסו על-ידי צה"ל. יחידות צה"ל נערכו לאורך קווי הפסקת האש.

למרות זאת השקט לא נמשך זמן רב. מנהיגי העימות החלו לחפש דרך להחזיר את הגלגל אחורה ולגרום לנסיגתה של ישראל אל קווי 4 ביוני או כלשונם "חיסול תוצאות התוקפנות". חרף רצונו העז של שליט מצרים, גמאל עבד אל נאצר, הוא לא יכול היה להתעלם מיתרונו הברור של צה"ל על פני הצבא המצרי. לפיכך ברור היה לו שיציאה למלחמה כוללת חדשה בתנאים ההם פירושה תבוסה נוספת, ולפיכך נקט בטקטיקה אחרת – התשה.

אופייה המיוחד של מלחמת ההתשה החל לבוא לידי ביטוי בעיקר במחצית השנייה של שנת 1969. הייתה זו מלחמה כמעט יום יומית שהתבטאה בעיקר בירי נשק קל והפגזות ארטילריה, פעילות קרקעית מוגבלת ותקיפות מן האוויר.

מלחמת ההתשה תפסה את כוחות צה"ל לא מוכנים למלחמה סטטית והגנתית מאחר שקו בר לב עדיין לא היה מוכן. עד מלחמת ששת הימים התפיסה ההגנתית הייתה ברורה – למדינת ישראל אין עורף אסטרטגי, ולכן עם פרוץ עימות צבאי יש לצאת לפעולות התקפיות מוקדם ככל האפשר. המצב בסיני היה שונה, ולכן היה צורך לגבש תפיסת פעולה שונה. הייתה אפשרות להגן בהגנה קשיחה פחות ולאפשר לאויב לחדור למרחב האסטרטגי, להכיל אותו בפנים ולשחוק אותו. בסופו של דבר מתקבלת הצעת בר לב – יש להגן באופן אינטנסיבי על התעלה ולא לאפשר למצרים דריסת רגל בשטחים.

היות שחטיבה 401 החזיקה את קו הגבול מול מצרים (לסירוגין עם חטיבה 14), היא הייתה בין כוחות צה"ל שלחמו במלחמת ההתשה. החטיבה הייתה למעשה הכוח הפעיל ביותר במלחמה זו.

תוצאות מלחמת ששת הימים העניקו סיפוק רב למפקדת החטיבה שקיבלה שבחים רבים על פעילותה והחלה במימוש התכניות שנקטעו בשל המלחמה. לפני המלחמה המטרה הייתה להקים חטיבה סדירה בנוסף לחטיבות 7 ו-14. בשל המלחמה סופחו אליה חיילים מביסל"ש, צוערים מבה"ד 1 ומהקק"ש וחיילי מילואים. כעת יכלה מפקדת החטיבה להתפנות לתכנית המקורית ולהוסיף צוותים נוספים וטנקים לחטיבה שהייתה בעלת גדוד אחד בלבד בזמן מלחמת ששת הימים.

ההחלטה להקים את 401 כסדירה נבעה מהצטיינות המ"פים, הצוותים והטנקים בכל המלחמה ככלל ובקרב על פתחת רפיח בפרט. סיבה נוספת הייתה הצטרפות השטחים הנרחבים בסיני שחייבו הגברת נוכחות של כוחות צה"ל בגזרה. בעוד צה"ל מלקק את פצעיו ומתארגן במהרה לעימותים הבאים, הוקמה החטיבה באמצעות פצועים שמחלימים, הכשרת טנקיסטים חדשים ושיקום הטנקים בעבודה צמודה עם חיל חימוש.

"אי הדלק" עולה באש.
מבצע אבוקה

לאחר ההיערכות כללה החטיבה את גדוד שלח בפיקודו של אריה קרן וגדוד 79 בפיקודו של חיים ארז. גדוד נוסף היה גדוד חרמ"ש בפיקודו של אריה וינברג.

ההקמה וההתארגנות היו במחנה "חסה". כעבור פחות מחודש לסיום המלחמה ירדה החטיבה לסיני כשהיא מחזיקה את כל אורכו של הגבול המצרי במסגרת אוגדת סיני. גדוד החרמ"ש תפס את הגזרה הצפונית עד האגם המר הגדול, וגדוד שלח תפס את הגזרה מדר סואר ועד אבו זניימה. גדוד 79 ישב ברפידים בעתודה. כל פלוגה החזיקה גזרה עצומה של כ-60 ק"מ. למרות החזקת הקו, עסקה החטיבה בשתי משימות עיקריות נוספות: המשימה הראשונה - קליטת לוחמים מביסל"ש ואימון צמ"פים, והשנייה - בניית קו המעוזים.

מבצע "אבוקה"

מעבר למשימות השגרה היה על כוחות צה"ל להתמודד עם מקרים בודדים של תקיפות מצריות עוד לפני מלחמת ההתשה. ב-21 באוקטובר 1967 הוטבעה המשחתת "אילת" מול חופו הצפוני של חצי האי סיני. היה זה מעשה שחייב תגובה ישראלית נמרצת, ואכן הוחלט להגיב באמצעות פגיעה רחבת היקף בריכוז של מתקני כלכלה חיוניים בעיר סואץ וסביבתה שכללה את נמל הנפט, מיכלי הדלק, בתי הזיקוק, מרכז לשיווק מוצרים פטרו-כימיים ומפעל דשנים.

לפי פקודת מבצע "אבוקה", שהוציא אגף מבצעים, הוטל על הפיקוד להיות בכוננות ב-24 באוקטובר מהשעה 14:00.

בשעה 10:00 סוכמה התכנית בפיקוד דרום והועברה בעל-פה למח"ט 401, אל"ם בר און. משימות החטיבה היו להפעיל אש טנקים וארטילריה, להיות בכוננות לספיגת הפגזות, לדלל את כוחות החרמ"ש שבקו הקדמי ולהכניסם למקלטי הלוחמים.

סדר הפעולות המתוכנן: על כוחותינו שבאזור "הג'ידי" הוטל לגרור את המצרים לתקרית חילופי אש, ולאחר דיווח לאו"ם היה על הארטילריה להנחית אש. בשעות 10:00-13:30 של יום הפעולה סיירו אלוף פיקוד דרום, ישעיהו גביש, ומח"ט 401 בגזרה ובדקו את ההכנות, כשבאותו הזמן התמקמו חפ"ק הפיקוד

והחטיבה ממזרח לתחנת ההסגר.

בשעה 14:00 נפתחה, על פי התכנית, אש יזומה באזור "הג'ידי". דווח לאו"ם על התקרית, ומיד לאחר מכן השיבו הסוללות באש. כתגובה לאש הפגיזו המצרים את כוחותינו שבפורט תאופיק, ומשם התרחבה האש גם לאזור עין מוסא הנמצא שלושה ק"מ מערבה לעמדת חפ"ק החטיבה, שהופגזה על-ידי סוללה 130 מ"מ, שניצבה באזור אל עצבייה. הטנקים של 401 הופעלו נגד עמדות נ"ט, טנקים ומבנים. בפורט תאופיק פגעו הטנקים גם במיכלי דלק.

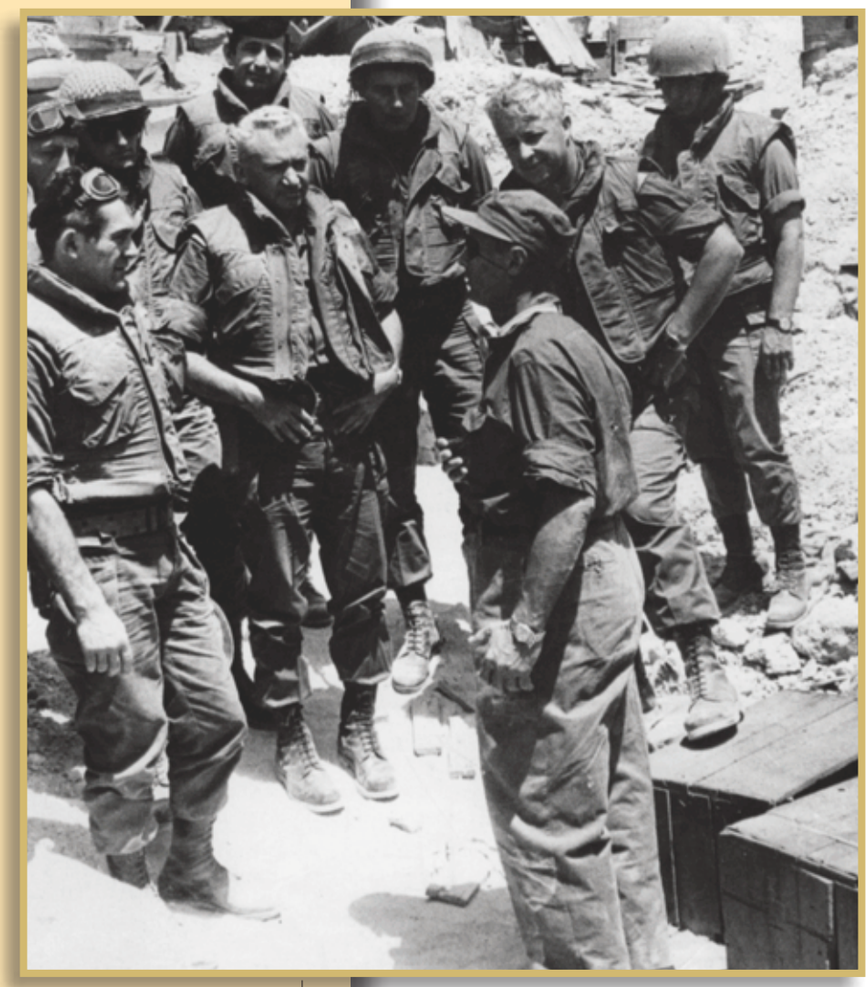

ביקור שר הביטחון והרמטכ"ל במוצבי החטיבה בתעלת סואץ

מספר ימים לאחר הפעולה התפזר העשן מעל לדליקות העצומות והתגלה ההיקף העצום של ההרס והחורבן שנגרם למצרים. לפי דוח פענוח תצלומי האוויר התברר שבאזור נמל הנפט עלו באש כ-100 מיכלים של חומרים כימיים ונפגעו קשה יחידות הזיקוק. בין הפגיעות היו גם מפעלים של נאצר ומפעל סואץ. כוחותינו ירו באותה פעולה 831 פגזי ארטילריה ו-442 פגזי טנקים. לכוחותינו נפגע טנק אחד באופן קל.

מתוך ריאיון עם עמוס כץ, מג"ד שלח: "במהלך המבצע הייתה כוונה לפגוע ב'אי הדלק' שהיה בטווח 6.5 ק"מ מהמפרץ. המשימה הוטלה על השייטת שנכנסה. היא הטמינה חומר נפץ ויצאה. הייתה סקרנות גדולה לראות מה יקרה, מה שגרם אפילו לשר הביטחון, משה דיין, לרדת לתעלה כדי לצפות באירוע. הפיצוץ אמנם היה גדול, אך 'אי הדלק' לא הושמד ונותר שלם. גדוד שלח לקח על עצמו את המשימה למרות הפצרות השייטת. יומיים מאוחר יותר נקשרה ל'אי הדלק' מיכלית דלק של כ-30 אלף טון דלק. הגדוד ביצע ירי לעבר המיכלית. הירי היה בפגז חודר שריון בזווית הגבהה של פגז מעיך שהיא גבוהה יותר. לאחר תיקון נפגעה המיכלית בפגז השני וכל 'אי הדלק' עלה באש".

מבצע "אסותא" (פעולת כראמה)

עם תום מלחמת ששת הימים ניסו ארגוני המחבלים להביא ל"מלחמת שחרור עממית" שתתנהל בשטחים שנכבשו ביהודה ובשומרון. בתחילה נהנו המחבלים משיתוף פעולה מצד האוכלוסייה המקומית וקיבלו מקום מסתור והספקת מזון. ישראל נקטה במדיניות שמגמתה הייתה להפריד בין המחבלים לאוכלוסייה, וכוחות הביטחון נקטו יד קשה נגד המחבלים ומשתפי הפעולה. הניסיון לעורר "מלחמת שחרור" נכשל, אולם המחבלים הצליחו לבצע מספר פיגועים בשטחי יהודה ושומרון, רצועת עזה וישראל.

לאחר כישלונם העבירו ארגוני המחבלים את מוקד פעילותם נגד ישראל לירדן, והקימו את בסיסיהם מצדו השני של קו הפסקת האש. פעילות זו כללה חדירות, הטמנת מוקשים וירי מעבר לגבול. במהלך תקופה זו היו מאות תקריות אש. המחבלים יזמו את מרבית התקריות, אולם קרה שהצבא הירדני סייע להם או הגיב

מבצע קדש

הישגי צה"ל בסיני

כללי

לאחר שעליה ה- 15 בפברואר נבר קצב נשיאת בקעת הירדן ע"י מוסבים . מפקדם של חלה נחתם ע"י מרגובי המחבלים שחיסלו מדין שלטון עצמי עליו לם היתה לפלך חודין שליטה של ממש . ההקף של המרגובים המחבלניים גדל , וירוע היה על ריכוז גדול שלהם בקיירת כרשה , שם תקימו מחנות אימונים . נקיימת הוקמה גם מחקימו של אבו קשר , שלפי חודוי המבצעים של אל - פתח . עקילתן והמבלה מבברית הרצחה כלפי חיזוי בית-פגן , גזרם הישמה ואילת , והגיעה לשיאה במיקוף ע"י בוס אורח כ- זו לפני 1960 , של אוטובוס אג"י שחוביל עיול של מלטיירי בית אבר תיכון , לשחיטה מקין זו גלחמה מרחש , ירוי לעבי המיקוף חוחלט לבצע פעולת מגן , בגבול ובוחלה שחכליחה לחגבר בריכוזי המחבלים , ישם כדי לחניע את הבל הגזוח של המילרחיסם בכל שטרבו הציבחית יום מקומאום .

המזוי שעבור לפעולת חמא בקשה הירדן לפן הגזית הצפונית של ים המלח , ועד כפון לרחית . זו היחה פעילה משולבת של חיי"ר , חרמ' , חי"ם , חח"נ ושריון .

מחניות זו הוצלחה אמ' 401 מפרוחה בציר לירוש ים המלח . יחידות חחיקה שחשתמשו בשטרם פעילה כיחם היו גדוד 195 , גדוד שלה ושלק מפלוגת סיור של החיבה 401 .

שחיטת אחיכה חיו ב- פגיעה בשטיריון-שני , אינו יכול שכפן ריכוז כוחות גויב ירוניים , ופגיעה בבסיסי אספה פרוים לשני קו קפנה כולל אפשרות לביכים עקבי .

ב- 210524 נפנו פקוד גי"ם ופח"ם מקדי דרום איפור לחפיבה 401 שחיחה בשטח בינים בחיזוי חציבה לחמיל לנוע, גדוד 195 כחרכבו אל' מנעים , אל' חרמ"ם , 2 פחלקות חלי מגדוד אחף , צוות חיזי מחלקה שריון ושל' חפיבה שחוביל את שטרי החיבוקי .

בשעה 0547 דיווח לשח"ם על שטרי מגבול , בשעה 0630 דיווח מב"י 195 לפח"ם 401 שאל עקוב בחגיעה בהדרגה בקטעי קציירת בנחל קידה . קל ואח חמרכז הפנים לנוע כשהוא"שים מסגריה שחיחה ונקבעים כחדרגה בפלוגות בפנעים . בשעה 0638 כיוצר קשר עם מפקדי יחיל , ומסקר לפני מנקים ליידה לקבי פקרוח חשה , ושם חמריב מפקד בידיקה. ביחסים מבירו חיילי מח"ם את בניין המפקדה לפיזרן , ובשעה 0855 פיצבו אוחה , אבר משקין לביזון ואחי אוזיים ובפני "של-שמה" שבבה אוחה ליקים .

בינר חיילי מח"ם בניינים את אחביה לפיזרן , מחשיך הכח לנוע לכיזון מפקרת קיפי . מפיבוחה פיפי פנעי אבר בחולי יחידי , פגבנו את המפקדה , ומחייבו בביזון מפקרת בפי . לפני שני נפלו בפחבות שך פיבו עזאו , פנע אחר קלע על המפקדה וחפגלם שליה .

בשעה 1018 עפנם שם על חבר פחוך חכפר צרי . בפיבוחים נפן מפג"ד פקוחה לשני מוקים להנוף לפפר ולירוח של פקוחה חשם שבבחים . בנוסף להם הוכנסו לפפר פוחם פיור קטן מטילעי 0.3 , וחולית עיוחית עם רפקולים שפחנה מוקפת לאפשרים . חבב בך לקח הביור בפני בעני חיילים ירוניים , רמ"ן , מרן , שפל , ופפי פוקדים .

גד' שלם בפרכב 1 של' פנקים , של' חרמ"ם , צוות סיור מפלוגת הסיור , כמח דגם ג' , מח' חח"נ מגר' אקף ועוד חלקים מקפלים מיוחדים - נע מפרי גד' 195 קד הכפר בפני . מכיכפו אינה להשלים קל הכפר , ליבפח את אזור חפעולה . בשעה 1037 היה הכפר בידי גד' שלה . מרכזי הכבר נקראו ע"י חולית מרקולים וריכוז בפרכז הכפר לצפני סיוע וזיהוי . חוך כדי ביצוע מפרקים נכפבר בכפר כ- 80 כלי נשק , ומפבור של נשק ומחפוש . כמו כן נעבדו 16 אנשים שהיו חפדרים כאנשי "אל-פתח" , או כחיילים ירדניים. לפרוב נגרמו כפוך חפעולה 34 הרוגים ו- 20 חיילים מהלכין ו- 54 צולחים שחלקם היו לבושים פפרים . בן חפפרו כלים רבים , ופיצבו כחי מחבלים ומפפרות .

לפרחמיבי לא ניר נפצאים כמה אנשי צה"ם .

כאשר נפגעו מוצביו במהלך תקרית. הצבא העיראקי, שחנה בירדן, השתתף אף הוא בתקריות. במהלך התקריות נפגעו קשות היישובים בעמק בית שאן, והן גיעו לשיאן במיקוש של אוטובוס אגד על יד באר אורה שהוביל טיול של תלמידי בית ספר תיכון. פעילות המחבלים גררה תגובות קשות של צה"ל, ששיאן היה במרס 1968 בפשיטה על בסיסי המחבלים בעיירה כראמה שממזרח לירדן, באזור דרום ים המלח. הייתה זו הפעולה הנרחבת ביותר מאז המלחמה, ובמהלכה התערב בקרב גם צבא ירדן. במסגרת מבצע זה הועלתה חטיבה 401 מגזרתה בסיני לדרום ים המלח. יחידות החטיבה שהשתתפו היו גדוד שלח, גדוד 195 ופלוגת הסיור של החטיבה.

משימות החטיבה היו לפגוע במשטרות צאפי, פיפי ודח'ל שבהן רוכזו כוחות אויב ירדניים, ופגיעה בבסיסי הפתח מדרום לצאפי עד עקבה כולל אפשרות לכיבוש עקבה.

ערב המבצע נתנו מפקד גייסות השריון ורמ"ט פיקוד דרום אישור לחטיבה 401, שהייתה בשטח כינוס באזור חציבה, להתחיל לנוע. מלבד כוחות החטיבה היו גם שתי מחלקות הנדסה מגדוד אסף ופלוגה מסייעת שהובילה את הטור החטיבתי.

חיילים מפנים פצועים מהרעשה ארטילרית על מעוזי קו בר-לב

בשעה 5:43 דווח למח"ט על מעבר הגבול. בשעה 6:30 דיווח מג"ד 195 למח"ט שחל עיכוב בתנועה כתוצאה מקשיי עבירות בנחל ערבה. עם זאת המשיכו הטנקים לנוע כשהזחל"מים מפגרים אחריהם ונעצרים כתוצאה מקלקולים במנועים. 10 דקות לאחר מכן נוצר מגע עם משטרת דח'ל. שני טנקים פותחים באש ומשתקים את האויב.

בינתיים הכינו חיילי ההנדסה את בניין המשטרה לפיצוץ. ב-8:55 הם פוצצו אותו. הכוח המשיך לכיוון ואדי חוזירה ובתי אל-פתח ומצא אותם ריקים. בעוד חיילי ההנדסה מכינים את הבתים לפיצוץ, המשיך הכוח לנוע לכיוון משטרת פיפי. בסביבות פיפי פגעו אנשי הכוח בתול"ר ירדני, פוצצו את המשטרה והמשיכו לכיוון משטרת צאפי. לפני צאפי נתקלו במחסום אך פרצו אותו. טנק אחד עלה על המשטרה והשתלט עליה. בשעה 10:18 נפתחה אש על הכוחות מתוך כפר צאפי, ובעקבותיה מורה מג"ד שלח לשני טנקים להיכנס לכפר ולירות לעבר מקורות האש בתוך הבתים. בנוסף להם מוכנס לכפר צוות סיור שירה ממקלעי ה-0.3 וחוליה מיוחדת עם רמקולים שנתנה הוראות לתושבים. במהלך הלחימה נלקחו בשבי מספר קצינים וחיילים ירדנים.

בשעה 10:37 היה הכפר בידי גדוד שלח. תושבי הכפר נקראו על-ידי חוליית רמקולים ורוכזו במרכז הכפר לצורכי מיון וזיהוי. במהלך הסריקה נמצאו בכפר כ-880 כלי נשק ומצבור תחמושת. כמו כן נעצרו 16 אנשים שהיו חשודים כאנשי אל-פתח או כחיילים ירדנים.

לאויב היו בסוף הפעולה 74 הרוגים מהלגיון ו-54 אזרחים שחלקם היו לבושים במדים. כמו כן הושמדו כלים רבים ופוצצו בתי המחבלים והמשטרות. לכוחותינו לא היו נפגעים בכוח אדם וברק"ם.

תא"ל (מיל') ששון יצחקי
מח"ט בשנים: 1968–1970

יחידות בחטיבה: גדוד שלח, גדוד 79 וגדוד חרמ"ש 195.

המח"ט תא"ל ששון יצחקי

תפקידים:. בשנת 68' פיקד יצחקי על חטיבה 401. במלחמת יום הכיפורים שימש כמפקד אוגדה מאולתרת שנקראה "כוח ששון" ועסקה בבלימת הארמייה השנייה בגזרה המרכזית והצפונית בסיני.

פעילות בחטיבה: תא"ל ששון נכנס לתפקיד ב-21/10/68 לאחר הפגזה של המצרים שבה נהרגו 11 לוחמים. לאחר הפגזה זו הוחלט להקים את קו הביצורים לאורך קו התעלה, ולצורך זה הוקמה אוגדת סיני. פעילותה העיקרית של החטיבה הייתה במלחמת ההתשה. כמפקד החטיבה ראה יצחקי הכרח לשמור על מורל גבוה של החיילים ועל ערנות מבצעית גבוהה מתוקף אופייה של המלחמה.

כמפקד החטיבה היה יצחקי אחראי על אבטחת בניית המעוזים בגזרת סיני והחזקת קו סיני. לקראת העלייה לקו ביצעה החטיבה סיורי מפקדים, הכנת כרטיסי טווחים ותיקי עמדות, תרגול תגבור מעוזים על-ידי טנקים, תרגול פשיטות ומארבים.

במהלך המלחמה הוסב גדוד 195 מגדוד חרמ"ש למשוריין. החטיבה בתקופתו של יצחקי הספיקה אף להתאמן והגיעה לרמה של תרגיל אוגדתי כאשר חטיבה 7 החליפה אותה בקו כדי לאפשר לכל הכוחות להשתתף בתרגיל.

לוחמי החטיבה בסיום מבצע "אסותא"

החטיבה במלחמת ההתשה

מלחמת ההתשה הוכרה בשנת 2003 כמלחמה שהחלה ב-11 ביוני 1967. מצרים לא הסכימה לקבל את המצב שנוצר בשטח לאחר מלחמת ששת-הימים ופתחה במלחמת התשה יומיומית לכל אורך תעלת סואץ שהיוותה קו הפרדת הכוחות.

בתחילת הלחימה נכנס לתפקידו ב-21 באוקטובר 1968 מפקד החטיבה השני, אל"ם ששון יצחקי. כניסתו לתפקיד לוותה באירוע מצער של הפגזה מצרית שבה נהרגו 11 לוחמים. אחרי ההפגזה החליט צה"ל להקים את קו הביצורים לאורך קו התעלה. על מנת לאפשר בניית מעוזים להגנת הקו, ביצע צה"ל את מבצע "הלם" שבמהלכו פגע קשות במתקנים אסטרטגיים מצריים בעומק שטחו של הנילוס. מיד לאחר המבצע הוחל במבצע "מעוז". 33 מעוזים נבנו באזור קו התעלה ובוצרו באופן מאסיבי על-ידי סוללות עפר, שכפ"צים, תעלות ובונקרים. עיקר המבצע הושלם תוך שלושה חודשים, ובמרץ 69' הועמד הקו החדש במבחן

הרב הראשי הצבאי, האלוף גורן, בביקור במוצב "קוברה"

ההפגזות. באפריל 69' מכריזים המצרים על ביטול הפסקת האש. החל ב-8 במרץ הופך קו המים לקו האש. אחת התקריות מתחילה מאש נשק קל שנורה על טרקטור. טנקים של החטיבה משתקים את מקורות הירי, והמצרים מצדם משיבים באש ארטילרית.

למחרת מתפתחת תקרית דומה בשעות אחר הצהריים והערב. במהלך הקרב פגע גדוד שלח בפיקודו של עמוס כץ במוצבים מצריים קדמיים, באוניות במפרץ סואץ ובמיכלי הדלק של בתי הזיקוק בעיר. לאחר ההפגזות מתבררות הפגיעות המשמעותיות: הרמטכ"ל המצרי, עבד אל מונעים ריאד וכמה מקציני מטהו נהרגו בעמדה באיסמעלייה.

מותו של הרמטכ"ל המצרי הייתה מהלומה קשה למורל צבא מצרים וגרם להתחממות הגזרה ולניסיונות חוזרים ונשנים של פשיטות והשתלטות על מעוזי החטיבה. באחת התקריות הצליחו המצרים לפשוט על מוצב "מזח" שבו ישבה מחלקת טנקים של פלוגה ו' מגדוד שלח. המזח בפורט תאופיק נבנה בשעתו בסוף מלחמת העולם הראשונה, ובהתשה בנו חיילי הגדוד מוצב אשר שלט על תנועת כל כלי השיט בפתחה הדרומי של התעלה. חסרונו של המזח היה צורתו - לשון יבשה, צרה וארוכה הבולטת לתוך המים, כך

האדם בשרון

בטאון חטיבה 3 תאריך 4.3.68

שירות שפוט

נפתלי המילואימניק

והשבתי לו מנה אחת אפיים.

כשנתגלגלה השיחה לנחיבים אלה, נשאלו שאלות כגון:

אני: היכן עאסר שלכם?

עלי: היכן העיזוד שלכם?

אני: וואלאק, עין-אחת - סיום שלכם. מה היה קורה את היו לו שתי עיניים?!

עלי: אסקום, יא סניוק, וכו' וכו'.

פעם שאל אותי, אם יש לי בן. עניתי שכן. אמר לי: לא טוב, יא פשה, לא טוב. יגדל ויעשה מלחמה. לא טוב!

כן, רבותי, מתחילים בשקט - ומסיימים במלחמה.

הכל טוב ויפה, עד למלה "שלום", כשמדובר בשלום, מרגישים בתעמולה הארסית שאוכלת אותם בכל פה. "שלום" - בשום פנים ואופן. ההתנגדויות המסתירו בכך, שאני אומר המלה האחרונה: זוג נעליים שהונף למעלה מגר את פיהם. "בואו ונחו את השאר שבסיניים!"

האם כאן במבוכה? - לא. המיר מצאו פירושים, כדרכם בראדיו. פרוב כעס הנסיתוני פעם, שאם יבצעו תדירה - ירצחו אותי ראשון. למה? כי לדבריו אני מסמם יותר מדי.

האדם בשריון

בטאון החטיבה 4 תאריך 15.7.68

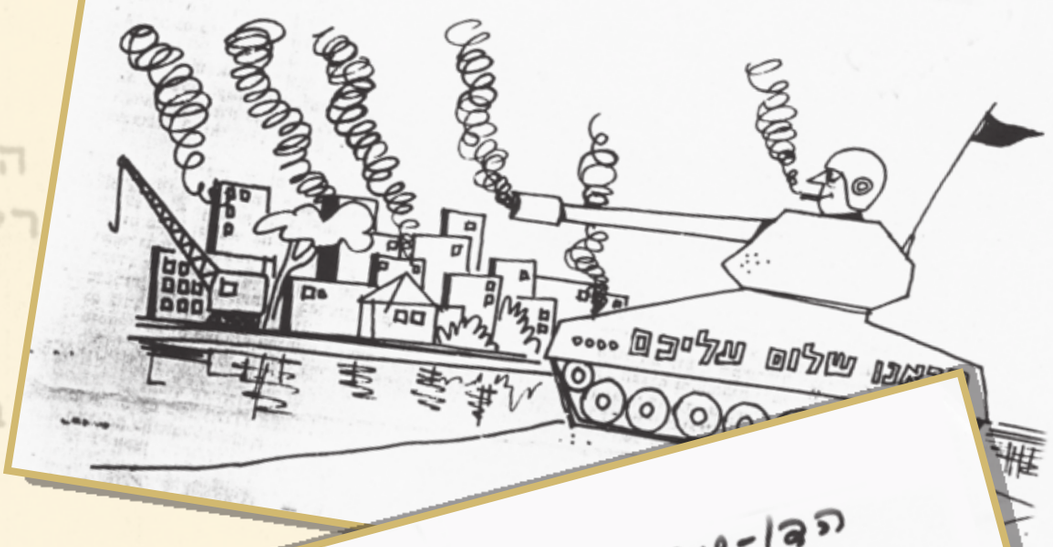

הפוגה נמשכת

במוצב סמוך, מנסים כנראה החבר'ה לשמור על יחסי הקול שלהם. הדו-שיח עם הצד השני של התעלה מתנהל זה זמן רב באמצעות שלטים בשלוש שפות (עברית, אנגלית וערבית) עם המוצבים על שפת המים.

תחילה, הציבו המצרים שלם, ועליו הכתובת: "הלאה ישראל!". על כך ענו להם אנשי המוצב: "48-56-67".

"יזכרו את המשחתת אילת!" ועק שלם מצרי שני.

"יזכרו את סואץ!" השיב שלם ישראלי.

צמד השלטים הפרי ביותר מורכב מקריאת אחנר צריך: "בוא נבוא לתל-אביב!" ומתשובה ישראלית אדיבה: "ברוך בואכם לישראל!"

המוצבים שמצפון לקנטרה מוכנים גם להתמודד אלה – במיגרשי הכדורגל. אחרים מהם ככר מתאמנים קראת ההתמודדות.

בין סממני ההווי המיוחדים באיזור זה אפשר למנות ת הקרחות, נוסח יול ברינר. באחד המוצבים החליטו החברה התקרח, בתנאי שכולם יעשו זאת, ללא יוצא מן הכלל. אבל, תוכנית לא בוצעה, מפני שאחד מהם סירב לוותר על רעמת שיער שלו. ניסוקו: אם יהיה לן ראש-ביצה לא תרצה החברה לו לשחות לפניו את הדלה כשיבוא לחופשה.

* * *

ד בסיס האו"ם בקנטרה מתעופפות עשרות יונים. יום אחד חלימו החברה שיש בזה סמל, ויצאו לחפש את יונת השלום. כל, הם לא מצאו אף יונה לבנה אחת.

טיפור אחר, שסופר על – ידי סמל יחנן: "האות התלפת המישקרות בצד המצרי הוא הכאה על ציבור חלול. עמים, אנחנו משגעים אותם ומכים על ציבור בצד שלנו. מתחילים להתרוצץ בין העמדות, וכשהם מגלים שמירדנו תם, הם מקללים משך שעות."

הבדיחה הגדולה ביותר בקנטרה נכתבה על – ידי מצרים עצמם, לפני שהושלכו אל מעבר לתעלה. על אחד בניינים, ליד בית המכס מתנוססת עד היום הכתובת בעברית: כל לוחם בכוחות המזויינים של מצרים ייקח חלק בניצחון חינו."

אכן, לאלה ייקרא כוחות מזויינים.

הרופא של אחד הגדודים בחסיבה יושב בתחנת איסוף גדודית, סמוך לקנטרה. בינתיים, במעט שאין לנו עבודה. לא רק שאין מצועים גם ה"ארסיסטים" נעלמו מן הנוף.

בעבר הלא רחוק היה המצב ד"ר דנן, הוא שמיפל בעשרות ואף ניתח אחדים

השעות הנוחות ביותר

הבידור העיקרי של יושבי חוף קנטרה המערבית מורכב מחילופי דברים (לפעמים עסיסים ביותר ובלתי ראויים לפירסום) עם ה"קופים" – אנשי התצפית המצריים שבצמרות העצים בצד השני.

השעות הנוחות ביותר לצורך זה הן שעות הבוקר והערב המוקדמות. בשעות אלו שוכבת הרוח, והדברים נשמעים היסב.

"יא אחמד!" קורא איש התצפית הישראלי בקנטרה לעבר עמיתו המצרי, "בוא לשתות קפה חם!".

"וולא קפה וולא במיה", משיב אחמד, או יהיה שמו אשר יהיה, "אני רוצה לבוא לתל-אביב, אל אחותך!".

"חמור בן חמור", משיב הישראלי, "אתה מדבר על תל-אביב, אתה? הרי אפילו לאל-עריש אינך יכול להגיע!"

בידור זה מסוכן במקצת. הוא כבר גרם לפחיחת אש מצד המצרים בעבר. הוא עלול לגרום לכך גם בעתיד, אם ישתמש הצד הישראלי בביטויים מפולפלים מדי.

העורף הרחוק. כך, למשל, קיבל השרוינאי אדיר בביצ מכתב מירידה-עם ותיקה בבת 12 ושמה דורית במעון אביב, ובו שיר בזו הלשון:

"שמנו שלום עליכם
בשעות הפנאי שלו, מעיין הדוקסור בספר על נידול
צמחי גוי. וזאת בשעה שאפילו קוצים מסרבים לצמוח ליד
המרפאה שלו.

רבים אחרים, בכל המוצבים שבגיזרה, מצאו
תחליף מצויין לצמחי גוי: הם הצמיחו על קירות ה"וילות"
וה"קופסי'ם" שלהם עשרות ומאות תמונות של חתיכות,
שנגזרו מכל עיתון אפשרי. ביניהן אפשר אפילו למצוא
תמונות פירסומת לבושים, לספריי ולאמצעים לסילוק השיער
מתחת לבית – השחי.

אמצעים אחרים להקניית חתושה ביתית הם החקנת
מיצלים וכירות קטנות. לפי שעה, משמשים מיתקנים אלה
להכנת קפה בלבד, אם כי רבים מהם מעופרים בכתובת:
"סטייקיה" כחובות אחרות מכריזות על "דיסקוטקים" ומועדוני
לילה מכל הסוגים הקיימים לפי שעה בתחשבה הסובה בלבד.

שמחלקת הטנקים הייתה מרוחקת ממרכז המעוז. המצרים ביצעו פגיעת קומנדו בהגיעם מעורף המעוז אל מחלקת הטנקים והוציאום מכלל פעולה תוך גרימת אבידות בגוף במחלקה. גם חילוץ ההרוגים והפצועים ארך זמן רב עקב הפגזה מאסיבית לאחר הפשיטה. החילוץ התאפשר רק באמצעות סיוע של מחלקה אחרת. מפקד גייסות השריון דאז, האלוף ישראל (טליק) טל, הסביר בריאיון את תפקיד השריון במלחמת ההתשה: "בעייתנו העיקרית הייתה לקיים את תכונות השריון בצורת קרב, שהיא הפחות אופיינית לשריון. כתוצאה מכך למד השריון לפרוש את עצמו בפרישה רחבה, תוך תפעול יחידות קטנות על מנת שיוכל להטיל את

מג"ד שלח עמוס כץ בתדריך לקציני הגדוד

עצמתו. במקביל לכך פותחה ותורגלה שיטה של הפעלת שריון על פי קריאה ביום ובלילה במקומות שבהם מופיע האויב. כמו כן פיתחנו באופן מרבי את העצמאות של כוחות שריון קטנים לביצוע סיורים ותנועה מבצעית בשטחים שיש בהם חשש למארבי אויב".

חיי השגרה בהתשה

מלחמת ההתשה התאפיינה והתייחדה בכך שלא היו בה הישגים מוחשיים של כיבוש שטח כמו במלחמת ששת הימים. לשגרה זו היה על חיילי החטיבה להתרגל, ועליה מספר עמוס כץ שהיה מ"פ בגדוד שלח במלחמת ששת הימים ומפקד הגדוד בהתשה: "מלחמת ההתשה היא מלחמה סטטית, אבל נדרשת בה יוזמה יום יומית. הישג במלחמה זו הנו יום ללא נפגעים או פגיעה במטרה משמעותית בצד המצרי. מלחמה כזו מתחילה בדרך כלל ב-3-2 לפנות בוקר, שני הצדדים מתעייפים, וב-8-7 בבוקר, לפני מסדר בוקר, מישהו דוחף פצצה למרגמה ואז מתחיל יום חדש. את הפער שבין 3-2 לבין 8-7 למדנו לנצל כשעות הבטוחות להכנסת הספקה ותחזוקה למעוזים".

ששון יצחקי, מפקד החטיבה: "היה אתגר לשמור על מורל החיילים גבוה. החיילים היו יוצאים הביתה וראו אנשים מנהלים חיים רגילים כאילו אין מלחמה בסיני, והפער הזה שיגע אותם. למרות זאת כמעט

ולא היו מקרי עריקות בחטיבה, והלוחמים שמרו על רמה מבצעית גבוהה וזאת בעיקר תודות לדוגמה האישית של מפקדיהם. חייל היה יוצא הביתה פעם בחודש. לאט לאט הוכנסו טלפונים למעוזים, חולקו עיתונים והיו רופאים כמעט בכל מעוז. גם אני והמג"דים היינו ישנים בתוך המעוזים שהיינו דואגים שיבואו גם צוותי הווי שהופיעו גם בפני שמונה אנשים".

על השגרה המבצעית סיפר יצחקי: "התרגולת במעוזים הייתה - החיילים היו נמצאים בתוך המעוז כדי להיות ממוגנים למעט תצפיתנים. כאשר הייתה מתחילה הפגזה היו נשארים בפנים, וכשהייתה מסתיימת החיילים היו עולים לעמדות ויורים לכל עבר כדי להדוף אפשרות של פשיטה על המעוז.

לפעמים היו יציאות מהמעוז לביצוע מארבים ולפעמים היו מארבי אש - החיילים שוכבים במקום מסוים ופותחים באש לעבר עמדה מצרית, מחליפים מקום ושוב פותחים באש כדי לא לאפשר למצרים לפעול כרגיל בתעלה.

הבעיה הגדולה הייתה להבטיח את שגרת החיים בתוך המעוזים. היה קושי להוציא אנשים החוצה להתאוורר מהחשש לירי מהצד המצרי. פותחו שיטות שונות להתמודדות עם הבעיה, ואחת מהן הייתה הוצאת סיורים משוריינים בחיפוי מכת אש. סיורים אלו נעו על הצירים בין המעוזים. הם שינו את שגרת החיים של המצרים והבטיחו נוכחות של צה"ל בשטח. היו הבדלים בין התחושות של החיילים והקצינים מדרגת סג"מ ומעלה, בעוד האחרונים היו חדורים תחושת שליחות ותפיסה של אלו המגנים בגופם על גבולות המדינה, לחיילים המרחק הפיזי היה קשה מאוד לעיכול, ובשלב מסוים אף הגדלנו את חופשת סוף השבוע לארבעה ימים על-מנת לעזור להם להתמודד טוב יותר עם התעסוקה הקשה. הטנקים של החטיבה ניהלו קרב משולב יחד עם כוחות חי"ר וארטילריה. מבחינת ההגנה על המוצבים זכורות לי ארבע פשיטות מצריות על המעוזים שהסתיימו בכישלון. רק פעם אחת, למיטב זיכרוני, הייתה פשיטה מצרית שהצליחה - באוקטובר 1968 שבה היו 13 הרוגים שחלקם הגדול אזרחים עובדי צה"ל. כתגובה לפעולה המצרית פתחה החטיבה ביום קרב שבו השמידה עשרות מטרות בצד המצרי".

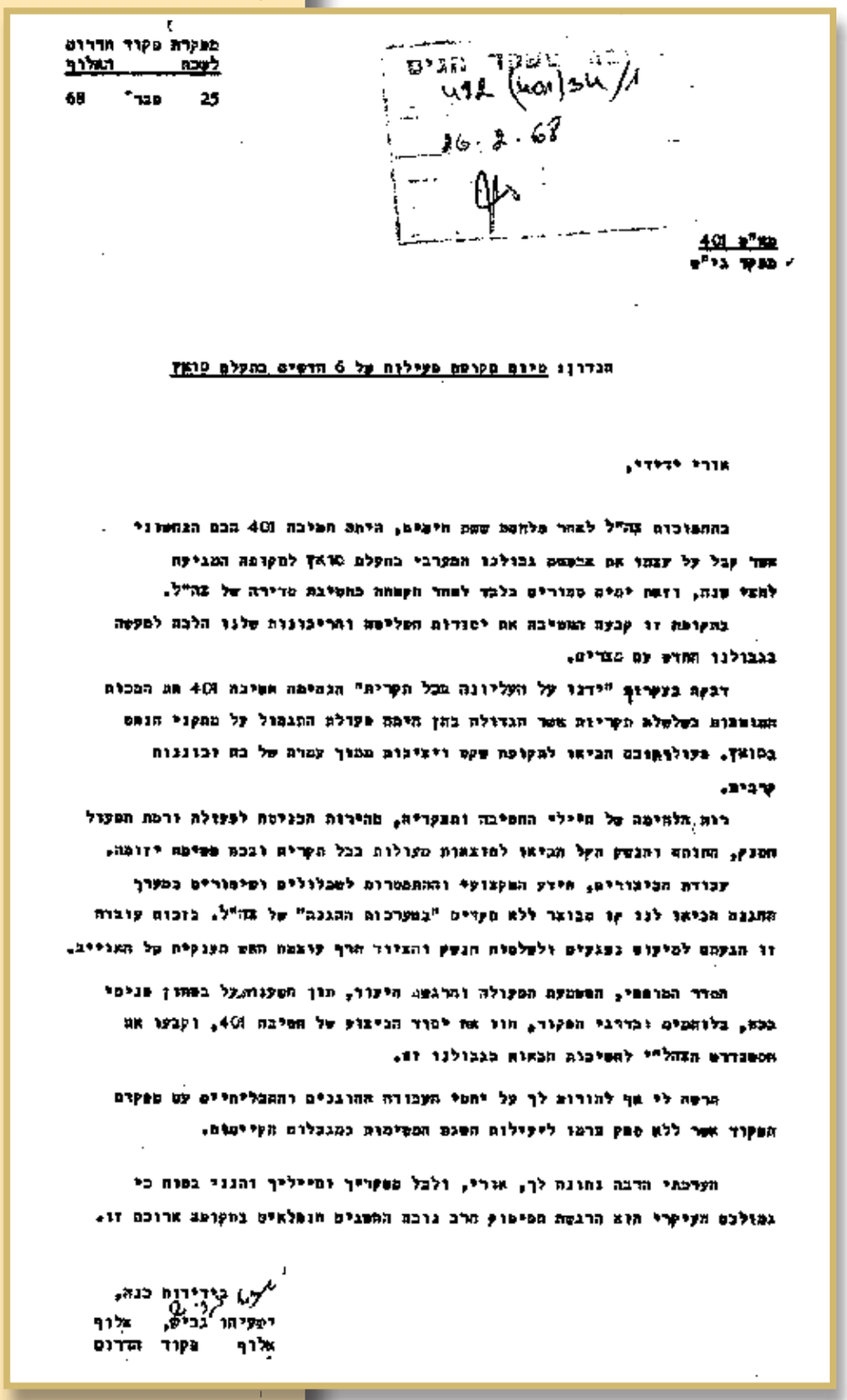

מכתב הוקרה לחטיבה ולמפקדה אורי בראון מאלוף פיקוד דרום

תא"ל (מיל') דב תמרי
מח"ט בשנים: 1970-1972

יחידות בחטיבה: גדוד שלח, גדוד 79 וגדוד 195.

תפקידים: התגייס בשנת 1954 לגדוד 890 בחטיבת הצנחנים. שימש כסמל, מ"מ בפלס"ר והשתתף ברבות מפעולות התגמול בשנות ה-50 עד קדש. בקדש היה בפלס"ר שהוביל את 202 מוואדי פארן עד למתלה. תמרי השתחרר וחזר אחרי שנה לתפקיד מ"פ בגדוד 50 של הנח"ל המוצנח ולאחר מכן כמפקד הפלס"ר בחטיבה.

מאוחר יותר היה סגן מפקד סיירת מטכ"ל ובהמשך מפקד הסיירת עד 67'. תמרי יצא ללימודים בארצות הברית, וכשחזר התמנה לתפקיד סמח"ט הצנחנים בשנים 1968-1969 שבהן השתתף בפעולות התגמול באותה תקופה, כגון פשיטה על שדה התעופה בביירות והמרדפים.

בסוף שנות ה-60 החי"ר לא התפתח ולא השתלב בתהליכי בניין הכוח של צבא היבשה. תמרי החליט לעשות הסבה לשריון מתוך רצון לנסות דברים חדשים. הוא קיבל את האישור מהרמטכ"ל דאז, רא"ל חיים בר לב, וב-69' החל את ההסבה שנמשכה שנה שלמה וכללה את המקצועות קמ"ט וקק"ש. בסוף הקמ"ט שירת שלושה שבועות כמט"ק בתעלה כדי ללמוד את המקצוע מקרוב. לאחר מכן יצא לקק"ש, קורס מ"פים שריון וקורס סיור משוריין. בקיץ 70' התמנה תמרי למפקד חטיבה 401. בקיץ 72' התמנה לסגן מפקד אוגדה 252 בסיני. ביום הכיפורים היה סגן מפקד אוגדה 162. במאי 74' קיבל את הפיקוד על אוגדה 143, ולאחר מכן שימש כקצין מודיעין ראשי ומפקד פו"ם.

המח"ט תא"ל דב תמרי

פעילות בחטיבה: כמפקד החטיבה עסק תמרי בהמשך בניית המעוזים והתעוזים ובהגנה על קו הגבול בגזרת סיני. בתחילת דרכו הצבאית היה תמרי לוחם ומפקד ביחידות החי"ר, דבר שהשפיע על תכניות האימונים והתפיסה של החטיבה באותן שנים. החטיבה עודדה קליטת קציני חי"ר שעשו הסבה לשריון. חלקם המשיך להיות מפקדים בכירים בצבא ובשריון, כדוגמת אהוד ברק ודני יתום. בנוסף החלה החטיבה לתרגל לחימה נגד חי"ר והתמודדות עם מיקוש ולא רק לחימה נגד טנקים. באותה תקופה כללה החטיבה גם שלוש פלוגות חרמ"ש, אחת בכל גדוד ופלוגת סיור חטיבתית. בתקופתו של תמרי ביצעה החטיבה שני תרגילים חטיבתיים - שילדי ומלא, ובנוסף זכתה במקום הראשון בתחרויות חימוש ותותחנות חיליות.

הרמטכ"ל בר-לב מבקר את כוחות החטיבה במוצבי התעלה

אלוף (מיל') אברהם רותם
מח"ט בשנים: 1972-1973

הדברים הועברו על-ידי אשתו של אברהם רותם ז"ל, חודשים ספורים טרם מותו, יהי זכרו ברוך

יחידות בחטיבה: גדוד שלח, גדוד 79 וגדוד 195.

תפקידים: בשנת 1952 התגייס אברהם רותם לצה"ל. במלחמת ששת הימים פיקד רותם על גדוד 82 בחטיבה 7. את דרגות סא"ל קיבל ממח"ט 7, גורודיש, תוך כדי ניהול תקרית אש במוצב המזח לאחר המלחמה. רותם קיבל את עיטור המופת על לחימתו כמג"ד בקרב כראמה, קרב שבו נפצע.
בשנת 1970 מונה לתפקיד קצין אג"ם אוגדה בסיני.
בין השנים 1972 ו-1973 בתקופת הפסקת האש בתעלה מונה למח"ט 401.
לפני פרוץ המלחמה ב-73' מונה לתפקיד סגן מפאו"ג 252 בסיני. לאחר המלחמה הועלה לדרגת תא"ל וקיבל פיקוד על אוגדת מילואים ובהמשך על אוגדה 252. בתקופתו שימשה האוגדה דוגמה ומופת ליחידות רבות בתחום הארגון והמקצועיות. האוגדה עסקה רבות באימונים ברמה רב-חילית ובין-זרועית ובפיתוח תורה מבצעית ללחימה בסיני.
בשנת 1975 מונה לתפקיד ראש מה"ד והועלה לדרגת אלוף. בתפקידו זה דאג לארגן את בתי הספר של צה"ל תחת פיקוד מה"ד. בתקופתו נכתבו במחלקה תורות הקרב עד לרמת פלוגה וגדוד. לאחר תפקיד זה מונה רותם לתפקיד מפקד גיס, והשתחרר בשנת 1982.

המח"ט אלוף אברהם רותם

פעילות בחטיבה: רותם נכנס לתפקיד לאחר תום מלחמת ההתשה, כאשר הפסקת האש בין ישראל למצרים נשמרה. תחת פיקודו בחטיבה נשמר המבנה של שלושת הגדודים: שלח, 79 ו-195.
בתקופה זו החזיקה החטיבה את קו התעלה במשך שלושה חודשים, ולאחר מכן התאמנה במשך שלושה חודשים לסירוגין. בתקופת האימון המשיכה החטיבה לבצע תרגילים עד רמת החטיבה. למעט לוחמי החטיבה, הקו היה מוחזק גם על-ידי לוחמי נח"ל וחיילי מילואים שישבו במעוזים ועסקו בפעילות מבצעית על קו המים ובאבטחת עבודות העפר על הסוללה לאורך התעלה.
במהלך שנת 1972 החל פיקוד הדרום להוציא אמצעי לחימה מהמעוזים, לדלל את כמות החיילים במעוזים לכדי 20-30 אחוזים מהתקן המבצעי שהיה קיים לפני כן, ואף לסגור חלק ניכר מהמעוזים. החטיבה נערכה לבצע את משימתה שלא השתנתה גם עם היקף הכוחות המוקטן.
בתקופה זו לא היו אירועים חריגים בין שני הצדדים - המצרים וצה"ל היו עסוקים בהכנות, והשקט בגזרת התעלה נשמר.

תדריך למפקדי הפלוגה במהלך תרגיל - גדוד שלח

הכנה למטווח תותחים

בעיצומו של תרגיל

ראל"ל (מיל') דן שומרון
מח"ט בשנים: 1973-1974

יחידות בחטיבה: גדוד שלח וגדוד 195. בפרוץ מלחמת יום הכיפורים הועבר גדוד 79 לחטיבה 14 ואל החטיבה עבר גדוד הבוקעים.

המח"ט ראל"ל דן שומרון

תפקידים: בשנת 1956 התגייס שומרון לצנחנים והשתתף בפעולות התגמול ובמבצע קדש. ב-1959 השתחרר מצה"ל וחזר למעוז ילדותו - קיבוץ אשדות יעקב. בשנת 1962 חזר לצבא וביצע תפקידי מ"פ וסמג"ד בחטיבת הצנחנים. בשנת 1966 יצא להכשרה בפו"ם. במלחמת ששת הימים שימש שומרון כמפקד צוות קרבי ממוכן בסיני ועמד בראש כוח סיור באוגדת האלוף טל שהגיע ראשון לתעלת סואץ ביומה הרביעי של המלחמה. על הצטיינותו במלחמה זו זכה לעיטור המופת. ביולי 1967 מונה למג"ד בחטיבת הצנחנים, ובשנת 1968 הועלה לדרגת סא"ל. במהלך תפקידו צוין לשבח על-ידי נשיא המדינה. במלחמת ההתשה פיקד על גדוד צנחנים בבקעת הירדן ובגזרת תעלת סואץ, על פשיטות בשטח אויב ועל מרדפים רבים. לאחר מילוי תפקיד בכיר במטכ"ל ביצע הסבה לשריון ומונה למח"ט 401.

שנה לאחר מכן חזר דן שומרון לחי"ר ומונה לקצין חי"ר וצנחנים ראשי. במהלך תפקידו כקצח"ר פיקד ב-4 ביולי 1976 על מבצע "יונתן" לחילוץ ישראלים נוסעי מטוס "אייר פרנס" שנחטפו לאנטבה שבאוגנדה והוחזקו כבני ערובה. בשנת 1976 חזר תא"ל דן שומרון לשריון ומונה למפקד אוגדת שריון סדירה בסיני שאיגדה בתוכה את קורסי הפיקוד של השריון. בשנת 1978, לאחר שהשלים את לימודיו באוניברסיטת תל-אביב, התמנה לאלוף פיקוד הדרום ופיקד על השינויים בפריסה הצבאית והאזרחית בסיני כפי שהתחייב מהסכם השלום עם מצרים. בשנת 1983 התמנה למפקדה הראשון של מפקדת חילות השדה (מפח"ש).

בשנת 1985 מונה לסגן הרמטכ"ל ועסק בשינוי היערכות צה"ל בלבנון והתאמת פעילות הצבא למסגרות התקציב המצומצמות.

בשנת 1987 מונה לרמטכ"ל ה-13 של צה"ל. בארבע שנות כהונתו מנע צה"ל בהצלחה רבה את הטרור מהגבולות (אף אזרח לא נהרג) תוך הפעלת מדיניות תוקפנית אל עומק אזורי ההתארגנות של חוליות המחבלים ביבשה, באוויר ומהים. חלק מהפשיטות הנועזות ביותר עדיין עלומות.

בסוף 1987 פרצה האינתיפאדה בשטחי יהודה, שומרון וחבל עזה. צה"ל, בפיקודו של דן שומרון, מצא את הדרך המאוזנת אשר מצד אחד מנעה הישגים מהאינתיפאדה ומצד שני שמרה על אופיו של צה"ל כצבא בעל רמת מוסר ונורמות התנהגות גבוהות המאפשרות לו להיות מרכיב חשוב בהסכמה הלאומית.

פעילות בחטיבה: מלחמת יום הכיפורים היא באופן טבעי הפרק המשמעותי ביותר בזמן פיקודו של ראל"ל דן שומרון על החטיבה. במהלך 20 ימי לחימה בפיקודו של דן שומרון, מ-6 עד 25 באוקטובר, נטלה החטיבה חלק מרכזי בבלימת הצליחה של הארמייה השלישית לסיני. בתחילה הגנה על קו המעוזים. לאחר מכן נסוגה לאחור להגן על מעברי הג'ידי והמתלה, צלחה את התעלה והשתתפה בקרבות בגדה המערבית לכיוון דרום וסיימה בכיבוש נמל עדנייה וכיתור הארמייה השלישית.

לאחר המלחמה עסק שומרון בשיקומה של החטיבה והחזרתה לכשירות במקביל להמשך ביצוע משימות של החזקת הקו והגנה על גבולה הדרומי של מדינת ישראל.

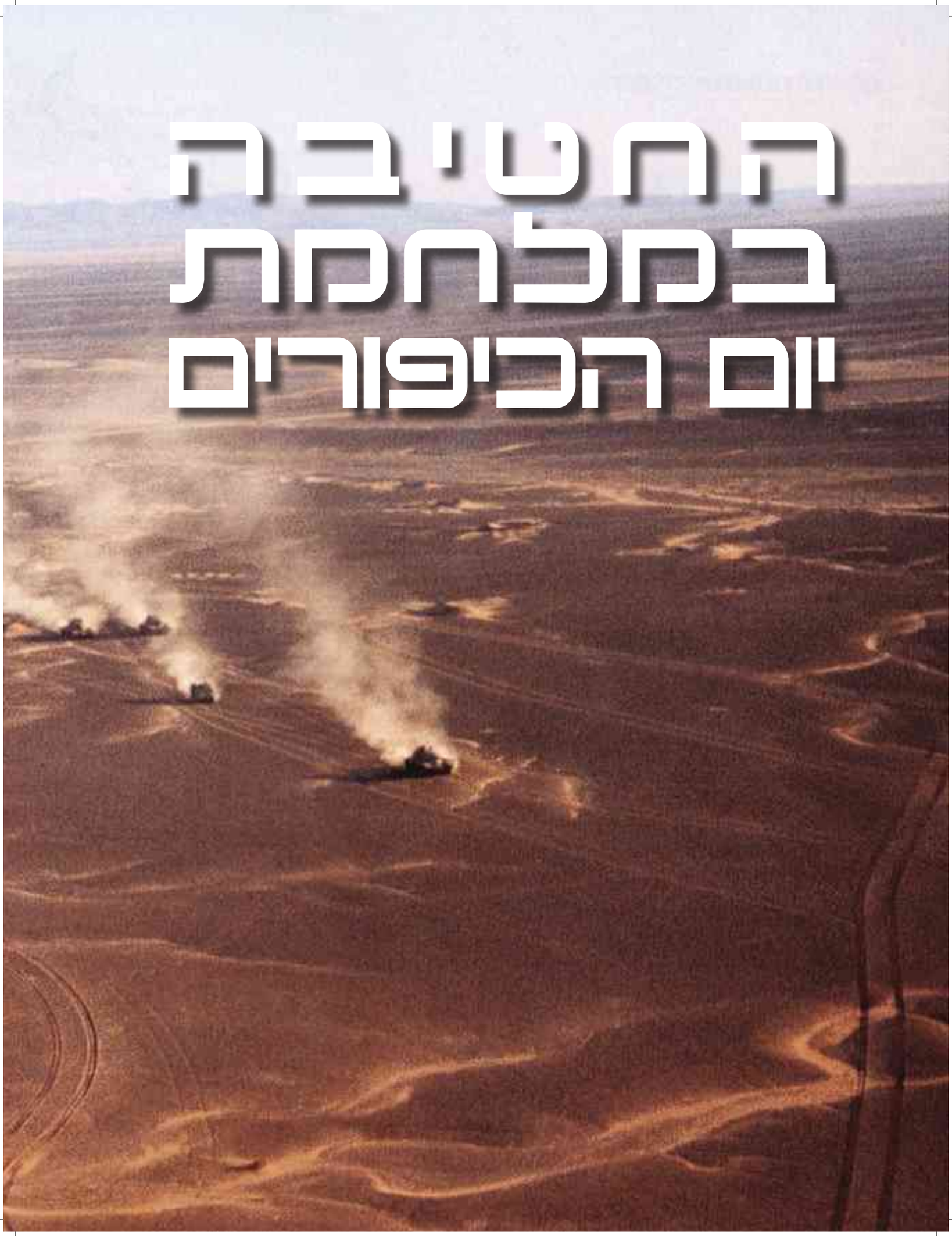

החטיבה במלחמת יום הכיפורים

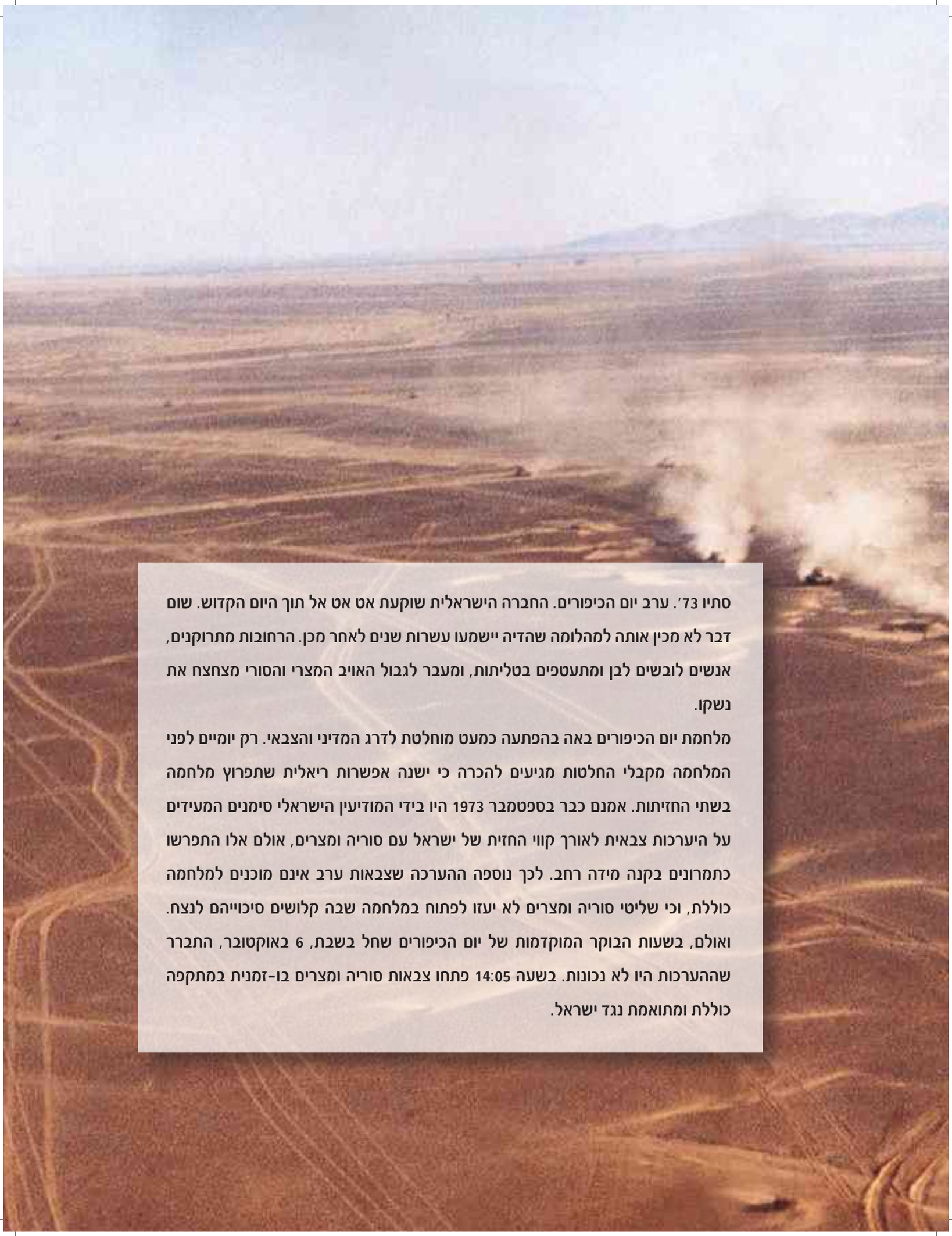

סתיו 73'. ערב יום הכיפורים. החברה הישראלית שוקעת אט אט אל תוך היום הקדוש. שום דבר לא מכין אותה למהלומה שהדיה יישמעו עשרות שנים לאחר מכן. הרחובות מתרוקנים, אנשים לובשים לבן ומתעטפים בטליתות, ומעבר לגבול האויב המצרי והסורי מצחצח את נשקו.

מלחמת יום הכיפורים באה בהפתעה כמעט מוחלטת לדרג המדיני והצבאי. רק יומיים לפני המלחמה מקבלי החלטות מגיעים להכרה כי ישנה אפשרות ריאלית שתפרוץ מלחמה בשתי החזיתות. אמנם כבר בספטמבר 1973 היו בידי המודיעין הישראלי סימנים המעידים על היערכות צבאית לאורך קווי החזית של ישראל עם סוריה ומצרים, אולם אלו התפרשו כתמרונים בקנה מידה רחב. לכך נוספה ההערכה שצבאות ערב אינם מוכנים למלחמה כוללת, וכי שליטי סוריה ומצרים לא יעזו לפתוח במלחמה שבה קלושים סיכוייהם לנצח. ואולם, בשעות הבוקר המוקדמות של יום הכיפורים שחל בשבת, 6 באוקטובר, התברר שההערכות היו לא נכונות. בשעה 14:05 פתחו צבאות סוריה ומצרים בו-זמנית במתקפה כוללת ומתואמת נגד ישראל.

חטיבה 401 הייתה פרושה ערב המלחמה בבסיסי הקבע ברפידים בהכנות לקראת החלפת חטיבת הקו - חטיבה 14. החטיבה, ששימשה לסירוגין כחטיבה שהחזיקה את קו סיני, סיימה תקופת אימונים אינטנסיבית שכללה תרגילים רבים, ביניהם תרגיל חטיבה. החטיבה הייתה אמורה לעלות לקו לאחר החגים.

גדוד שלח בפיקודו של רס"ן דוד שובל שהה יחד עם גדוד 195 בפיקודו של סא"ל עוזי לנצנר (לב צור).

גדוד 79 בפיקודו של סא"ל שלמה ניצני שהה ברפידים (בתחילת המלחמה הועבר הגדוד ת"פ חטיבה 14, ובתמורה הועבר גדוד הבוקעים מחטיבה 14 בפיקודו של סא"ל עמנואל סקל לחטיבה 401 משום שכבר היה בקו בעמדות הקדמיות).

בתחקיר היסטורי שנערך למפקד החטיבה במלחמה, סיפר אל"ם דן שומרון (לימים הרמטכ"ל) על ההכנות של החטיבה בעקבות ההתרעות המודיעיניות: "רוב הטנקיסטים היו בצמ"פ, ולכן לא היה להם הוותק והניסיון הרצויים, וזו הייתה טבילת האש הראשונה שלהם. לרוב המ"פים היה ניסיון מכיוון שהם לחמו

בהתשה. ביום ה' בבוקר הודיעו לנו על מצב כוננות ג'. באותו יום אחר הצהריים נתנו אישורי יציאה. בלילה בוטלו היציאות והודיעו להחזיר את כולם והיו מטוסים כדי להחזירם. עד יום ו' בצהריים כולם חזרו ועברנו למצב כוננות ג'. מבחינת מצב הטנקים היינו במצב טוב מכיוון שהטנקים כבר היו מוכנים לירידה לקו. החסר היחידי היה מבחינת פלוגת הקשר שבנויה על אנשי מילואים, שלא היו, ועל בנות שלא יכולות להשתתף. אותו מצב היה גם במחלקת המודיעין".

ב-8:30, שבת יום הכיפורים תשל"ג, 6 באוקטובר 1973, התכנסו מפקדי החטיבות לקבוצת פקודות אצל

מפקד אוגדה 252, אברהם (אלברט) מנדלר ז"ל (האלוף אלברט מנדלר ז"ל נהרג ב-13 באוקטובר, שבוע לאחר פתיחת המלחמה, מפגיעה ישירה בנגמ"ש הפיקוד שלו). למפקדים נמסר עדכון בדבר כוונות האויב לפתוח בו ביום במלחמה, אך מהותה ואופייה עדיין לא היו ברורים. הידיעות המודיעיניות הצביעו על שעת הפתיחה באש: 6:00 בערב. לאור זאת נקבע שחטיבה 14 תבלום ניסיון צליחה מצרי, ובמקביל תקדם חטיבה 401 טנקים נוספים מהמחנות העורפיים אל הקו בהתאם לתכנית המגננה הבסיסית להגנת סיני: "שובך יונים". נאמר לכוחות לא להיערך מיד (כיוון שלא היה ידוע האם מדובר ביום קרב או מלחמה, ובכל מקרה הכוחות של החטיבה היו צריכים כשעה בלבד להגיע לעמדותיהם) והוטל עליהם להיערך לתנועה עד 16:00. בצהרי יום הכיפורים בעוד המג"דים מכנסים את היחידות לתדריכים נפתחה האש. אל"ם שומרון הבחין מפתח לשכתו במטוסים המצריים עטים בגלים על ביר תמדה, מפקדת החטיבה. בפתחו המזרחי של ציר "הג'ידי" עטו שלוש רביעיות של סוחוי על גדוד 195 והטילו פצצות על המחנה. תשעה חיילים מפלוגת המפקדה שהיו בשוחה נהרגו מפגיעה ישירה. המלחמה החלה.

תוך כדי ההפצצה המאסיבית של המטוסים עלו הצוותים לטנקים נכונים לתנועה. גדוד 79 קיבל פקודה מהמח"ט לנוע לגזרה המרכזית של התעלה ולחבור לחטיבה 14. גדודים שלח ו-195 נעו בכביש "המתלה" ו"הג'ידי" לעבר התעלה. בזמן התנועה עם שני הגדודים לא הצליח המח"ט ליצור קשר עם מפקדת האוגדה כנראה בשל חסימות. כששני הגדודים הגיעו למוצא המערבי של "הג'ידי", הוא הצליח ליצור קשר עם מפקד האוגדה מנדלר וביקש הוראות. מנדלר השיב בקצרה: "קבל פיקוד על הגזרה הדרומית. המצב חמור מאוד ועם פרצות בכל הגזרות. עשה כמיטב יכולתך". כשנשאל על-ידי שומרון היכן כוחותינו והיכן האויב, נענה: "המצב לא ברור". בהתאם להוראות נע גדוד שלח לקבל אחריות על צפון הגזרה באזור האגמים וציר "הג'ידי" ולחבור למעוזים ולכוחות של גדוד הבוקעים שנלחמו שם.

טנקי החטיבה במדבר סיני בדרכם לתעלה

גדוד 195 נע לעבר הגזרה הדרומית למעוזי "הכפר" ו"המזח". הגזרה, שהייתה למעשה גדודית, הפכה לגזרה חטיבתית. החבירה בוצעה בשעות הערב והלילה של מוצאי יום הכיפורים, ובינתיים ניהל הגדוד של סא"ל סקל, גדוד הבוקעים שעובר ת"פ חטיבה 401, מלחמה קשה ושוחקת נגד החי"ר והארטילריה המצריים.

קרב הבלימה של גדוד הבוקעים

מרגע פתיחת האש בצהריים ועד לחבירה של הגדודים האחרים בשעות הערב המאוחרות, נלחם גדוד הבוקעים לבדו. בקרבות קשים תחת הפגזות אוויריות, ארטילריה וציידי טנקים הגדוד הצליח לייצב את רוב הלחימה בקו המים מבלי לאפשר חדירות לעומק השטח.

בפרוץ המלחמה היה הגדוד בחודש השלישי לתעסוקה המבצעית בקו. לקראת יום הכיפורים עלתה הכוננות. הטנקים חומשו, זוודו ותודלקו, ואנשי הצוות ישנו בבגדיהם נכונים ודרוכים.

פלוגה א' בפיקודו של דוד קוטלר

בפרוץ המלחמה נעה הפלוגה במהירות למעוזי "המזח" ו"הכפר". בסמוך להם נתקלה הפלוגה בחוליות ציידי הטנקים המצריות וניהלה קרבות עם אבידות רבות. במהלך כשש שעות לחימה הצליחו לסייע בבלימת ההתקפות על המעוזים אך הפלוגה הלכה ונשחקה. ארבעה טנקים, שניים מהם פגועים, נסגרו במעוז "המזח". שני הטנקים הכשירים בפיקוד המ"פ הצליחו להיחלץ ממנו ולנוע דרומה לבסיס התותחנים במפרץ סואץ. היתר, פצועים ובריאים, נחלצו מהגזרה או נשארו כלוחמים להגנת המעוז.

עוד לפני חילוץ המעוז התארגנה שארית הפלוגה בפיקודו של רמי דורון להגנה לאחר שהמ"פ נחלץ דרומה. בשער צפוני עמד אחד הטנקים שלא יכול היה לנוע, אבל נהפך בעזרת תחכום ומחשבה לעמדת ירי טובה. סמל המעוז, שהיה גם חשמלאי, מתח חוטי חשמל מסוללה של 24 וולט לכבל חשמל של הטנק וטען בדרך זו את מצבריו. כך יכלו הלוחמים לצודד הידראולית, לירות ולהפעיל את המכשיר לראיית לילה. הטנק השני של רמי עמד בעמדה הדרומית של המעוז. רמי החליף את מד הטווח, האנטנות ומכשיר הקשר, והטנק היה כשיר מכל הבחינות. מפקדי הטנקים היו כולם פצועים. רמי ארגן את אנשי הצוותים לשמירה על ארבעת

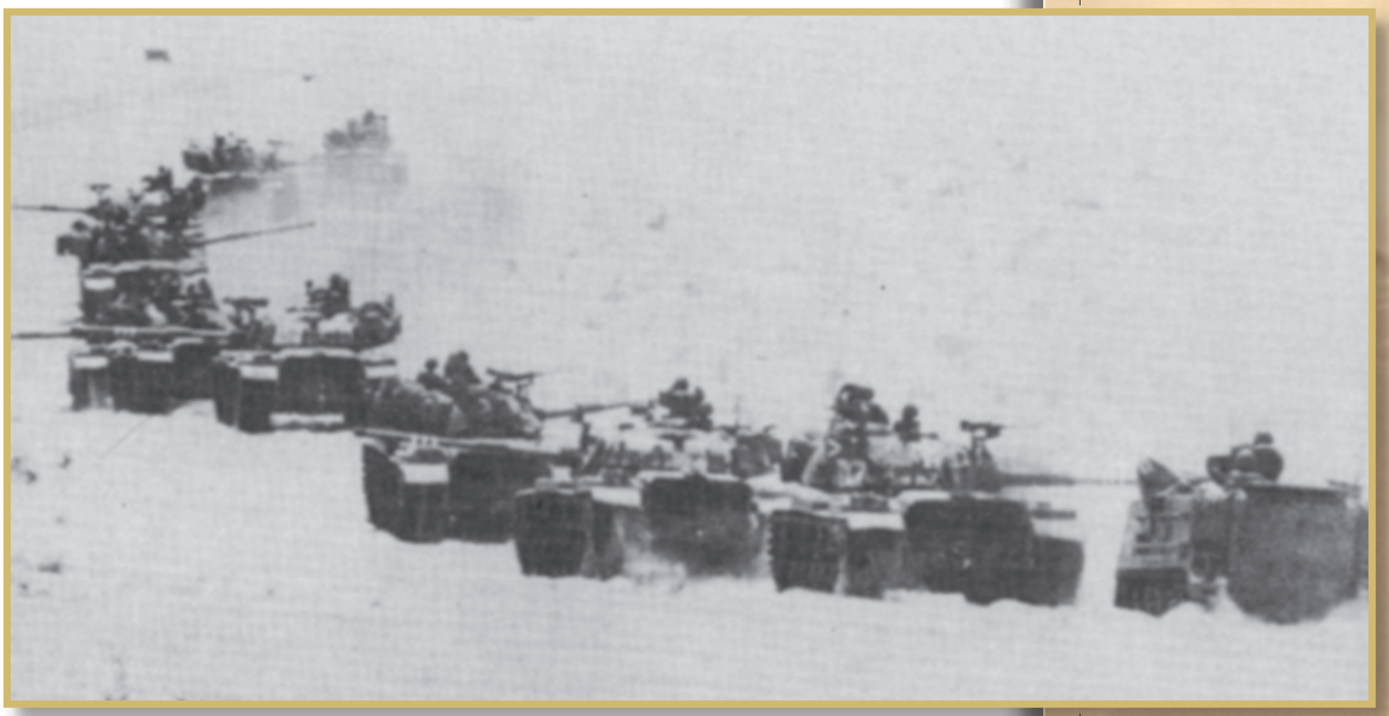

טור טנקים בדרך לתעלה

הטנקים שהיו בתחום המעוז - שעה וחצי שמירה, שלוש שעות שינה.

בשעה 20:00 נערכה פשיטה על המעוז. רמי הזעיק את הטנקיסטים שנטלו את העוזים, עלו לעמדות עם הנח"לאים והצליחו לבלום את הפשיטה.

פלוגה ב' בפיקוד חנוך סנדרוב

הפלוגה יצאה מתעוז "נוצה" לכיוון הרמפות. ב-14:30 הצטרף המג"ד, עמנואל סקל, לפלוגה שעסקה בסריקת אזור הרמפות וטיהורו מחי"ר. במהלך הסריקה נפגעו מספר טנקים ובהם טנק המ"פ שנהרג. בשלב זה היו לפלוגה 11 הרוגים ו-10 פצועים. כוחות חי"ר מצריים רבים לחמו באותה גזרה והתמקמו בשטח, והמג"ד הזמין את פלוגת הסיור. חמישה נגמ"שים מפלוגת הסיור בפיקודו של נחום שמר הגיעו במהירות. סמוך לצומת כביש "המתלה", כביש התעלה, נראו על פי העדויות טנקים יורים לכל עבר וחיילים

מצריים מתרוצצים סביבם. כוח הסיור נפרש משני צדי כביש "המתלה", הסתער תוך אש מקלעים בטווחים קצרים ביותר והתקרב לכביש התעלה כשהוא מטהר את השטח מהחי"ר לפני הצומת. באזור הצומת נערך עמנואל עם הטנקים הכשירים להסתערות משולבת. הרמפות טוהרו והחיילים המצרים שלא נהרגו החלו להימלט. ההסתערות בוצעה ללא נפגעים לכוחותינו. הארטילריה המשיכה להפגיז אך חוליות הנ"ט פוזרו. פלוגת הסיור הושארה בחניון לילה במטרה לחלצם מאוחר יותר, אולם בהפגזה ארטילרית קשה נפגעו הנגמ"שים, המ"פ נהרג והיתר חולצו לתעוז. בשטח הרמפות נותר טנק המג"ד לבדו.

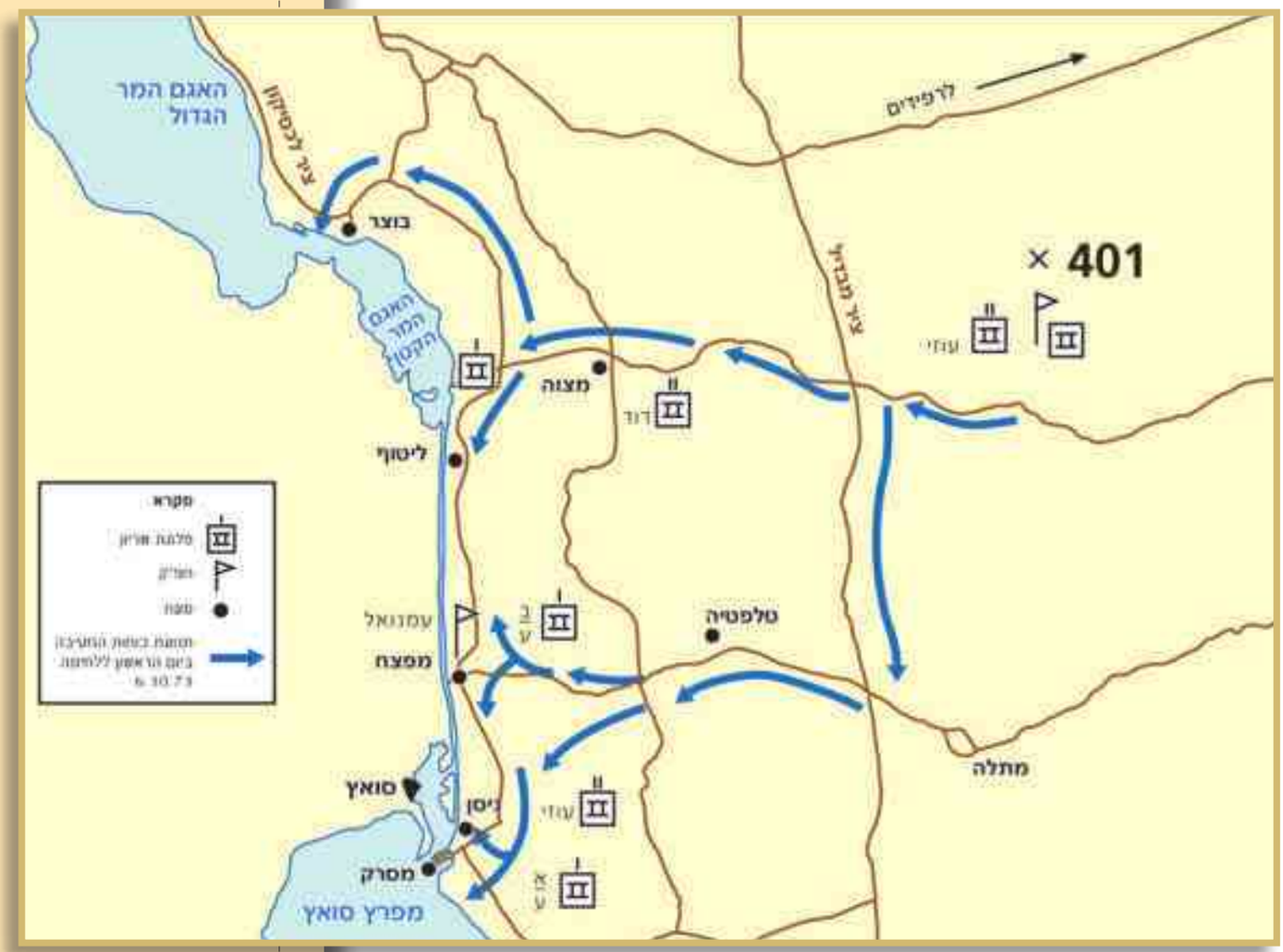

תנועת כוחות חטיבה 401
ב-6.10.73

פלוגה ג' בפיקודו של בועז עמיר

בצפון הגזרה נעה הפלוגה מתעוז "מצווה" אל כביש "הג'ידי". בתעוז עצמו נותרו חיילים שאינם לוחמים בפיקוד רס"ל חיים יודלביץ. מחלקה אחת נעה למעוז "בוצר" הצפוני יותר, ושבעת הטנקים הנותרים נעו למעוז "ליטוף", סמוך לאגם המר הקטן. הכוח הגיע למעוז וטיהר את הגדה המזרחית בין שני המעוזים. פטרול האש שלהם נוכח חוליות נ"ט מרובות מנע הסתערות על המעוז. בצומת המעוזים בטווח של עשרות מטרים הבחין המ"פ במספר נגמ"שים בצבע חול מצרי. כדי לוודא שלא יירה על כוחותינו, שואל בועז את החמ"ל: "יש לנו כלים רוסיים בקו?" (הכוונה לטנקי שלל) ונענה בקצרה: "לא, לדפוק אותם". מטווח של 40-60 מטר בלבד פתחו הטנקים באש והדליקו שלושה נגמ"שים בתוך שניות. צפונה מהם נראו נוחתים נגמ"שים אמפיביים נוספים. בתוך חמש דקות הצליחה הפלוגה לפגוע ב-20 נוספים שנעו במי האגם. המצרים יצאו מהכלים והתחפרו בחוף.

הפלוגה בקרב הבלימה הצליחה לשבש את תכניות המצרים לחדור מזרחה. בסוף הקרב אזלה התחמושת בטנקים של הפלוגה ונותרו פגזים ספורים בלבד. במצב זה חבר אליו גדוד שלח.

עם הגיעם לקו המעוזים, פעלו גדודי חטיבה 401 כדי לחלץ את הפצועים, למנוע את המשך הצליחה של הכוחות המצריים, למנוע את כיבוש המעוזים ואת החדירה וההתקדמות של הכוחות המצריים לעבר מעברי "הג'ידי" ו"המתלה".

קרבות הבלימה התנהלו בטווחים קצרים מול כוחות חי"ר, צ'יידי טנקים בגדה המזרחית וירי כבד של טילים מעבר לתעלה של הגדה המערבית. כוחות השריון פעלו בקבוצות קטנות מפוצלות לטיהור השטח סביב המעוזים עד קו התעלה וחזרו לרמפות. במשך 10 השעות הראשונות של הלחימה הצליחה החטיבה לחבור לכל המעוזים בגזרתה פרט למעוז "המזח" שנותק על-ידי חגורת מוקשים שהניח החי"ר המצרי.

בבוקרו של 7 באוקטובר עמדו לרשות החטיבה כ-25 טנקים כשירים בלבד.

כיוון שהיה קושי בקיום הקשר למעוזים, ביקש המח"ט דן ממפקד האוגדה לאשר את פינוי המעוזים, אך האישור לא ניתן וגם בקשה לסיוע אווירי לא נענתה מאחר שחיל האוויר המוקצה למשימות ברמת הגולן, שם היה המצב קשה יותר.

ביום הקרב הראשון הצליחה החטיבה לרתק את המצרים לקו התעלה, למנוע את נפילת המעוזים בקו זה, להקשות על המשך הצליחה ולמנוע את התקדמות הכוחות המצריים אל המעברים. בה בעת המשיכו המצרים להזרים כוחות, ובהמשכו של ה-7 באוקטובר עברו שתי דיביזיות מצריות של הארמייה השלישית אל הגדה המזרחית של התעלה.

לנוכח סד"כ זה של המצרים, הוחלט על הצבת קו חדש ממזרח לקו המעוזים. המטרה הייתה להיערך בהגנה ניידת ולרכז כוח בנקודות הכרעה. קו ההיערכות החדש היה שבעה ק"מ ממזרח לתעלה, ומשמעותו הייתה הינתקות מקו המעוזים והפקרתו ללא הגנה מול הכוחות המצריים הצולחים את התעלה.

עד החבירה של גדוד שלח בפיקודו של רס"ן דוד שובל לגדוד הבוקעים, עבר גדוד שלח מספר היתקלויות ששחקו את כוחו. בהיותו במוצא המערבי של מיצר "הג'ידי" קיבל הגדוד את הפקודה לחבור לגדוד הבוקעים. ב-17:20 נגלו לעיניו בעיקול הכביש כ-20 כלים אמפיביים, נגמ"שים וטנקים בטווחים של 2,000 מטר. זה היה האגף השמאלי של חטיבת הנחתים המצרית אשר העמיק 15 ק"מ מזרחה מהתעלה ללא היתקלות בכוחותינו. הגדוד הסתער עליו במפתיע והצליח לחסלו.

עד לשלב זה לא היו לגדוד אבידות.

גדוד 195 – היום הראשון למלחמה

גדוד 195 בפיקודו של סא"ל עוזי לנצנר נע דרומה על מנת לחבור למעוזים: "מפצח", "הכפר" ו"המזח". פלוגה כ' בפיקודו של מוטי פז הופנתה למעוז ה"מפצח", בעוד המג"ד ושתי הפלוגות הנותרות ממשיכים דרומה.

כשהמג"ד והכוח שאתו הגיעו למעוזים הדרומיים, הוא לא מצא שם טנק אחד היות שפלוגה א' מגדוד הבוקעים נשחקה. חלקה פונה לאחור וחלקה נמצא במעוז "המזח" המכותר.

נגמ"ש, שנע בראש הטור של הגדוד, גילה דמויות לפניו ופתח באש ובעקבותיו הטנקים. היה זה מארב נ"ט מצרי שנסוג ובו 100 חיילים. המצרים פתחו באש ארטילרית אשר פגעה בשני טנקים. עוזי הורה למ"פ מ' יוני הכהן לחבור למוצבים "המזח" ו"הכפר". מעוז "הכפר" ביקש סיוע של טנקים על מנת להיערך למתקפה מצרית ועל מנת לחלץ פצוע. בעוד הוא נע עלה הטנק של יוני על מוקש. יוני החליף טנק והצליח תוך כדי תנועה באש להחזיר למעוז טנק אשר צוותו סייע לאנשים, הפצועים ברובם, להדוף התקפה מצרית, בעוד יתר הטנקים לוחמים במארבי חי"ר ומונעים את ניתוק הדרך. עם בוקר החל לסגת לתעוז "תיידר" כדי לתדלק. המעוז נשאר ללא חיפוי שריון.

פלוגה ל', בפיקודו של יוני גלעד, קיבלה פקודה מהמג"ד לחלץ פצועים כשהקמב"ץ, חיים ויצמן, הוביל את

המערכה אל קו המים. ויצמן הגיע למקום לאחר שהתגבר על מארב מצרי.
המג"ד זיהה כי אין בגזרה ניסיונות צליחה או התקפות רגלים, והחליט כי מן הראוי לנצל את ההפוגה לחילוץ הטנקים הפגועים. הללו רוכזו ממזרח לכביש התעלה, ולקראת בוקר נערכה הפלוגה במרחק שלושה ק"מ מהמים, בעמדות שמהן הטנקים שלטו היטב על כל השטח שבינם לבין הסוללה.

פלוגה כ'

פלוגה כ' בפיקודו של מוטי פז חברה למג"ד הבוקעים, עמנואל סקל, בטנק הבודד מול מעוז "מפצח". סא"ל עמנואל הקצה מחלקת טנקים לאבטחת הצטלבות כביש "החת"ם" עם כביש "המתלה", בזמן ששאר הטנקים נעו עם המג"ד לחלץ שלושה חיילים שנותרו במעוז "מפצח ב'". ארבעה טנקים הצליחו להיכנס למעוז תחת אש חזקה, אך לא מצאו שם איש. עמנואל החליט כי אם הכוח כבר שם, יש לבצע סריקה על קו המים. בעת היציאה לאחר הסריקה, שקע אחד הטנקים בביצה, ולאחר מאמצים מרובים הצליחו שאר הטנקים לחלצו.

הפוגה בין הקרבות בסיני

כוחה של הפלוגה נשחק בצורה קשה. סמוך לשעה 22:00 הודיע החמ"ל כי ליד "מפצח ג'" נבנה גשר מצרי. עמנואל נע יחד עם הכלים של פלוגה כ' לעבר קו המים והגיעו עד הסוללה. הם האירו את המים בזרקורים, אך לא הבחינו בפעילות גישור. התעלה הייתה שקטה, אולם הזרקורים שהשתמשו בהם משכו אליהם אש ישירה מן הגדה המערבית. אחרי שעה קלה שוב הודיע החמ"ל על פעילות גישור. שוב עלו שלוש מחלקות אל הסוללות, כשמהצד המערבי יורים אליהם בהפגזה מאסיבית. אחד הטנקים ספג פגיעה ישירה של פגז זרחן והתלקח מיד. אנשי הצוות הספיקו לקפוץ החוצה, אך שניים מהם נכוו קשות. מוטי אסף את הפצועים והכוח חזר אל הרמפות.
שני טנקים, שנשלחו אל תעוז "נוצה" על מנת לתדלק, גילו שהם במרכזו של כוח מצרי של מארבי חי"ר. מפקד הפלוגה, מוטי פז, הוזהר, "אר-פי-ג'י. מעליך" וירה פגז בבזוקאי המצרי בו זמנית עם ירי המצרי. הוא נפצע בפניו אך המשיך לפקד.
הבוקר החל להאיר ונוצרו תנאי ראות טובים יותר. המצרים החלו לתקוף בכוח בטילי סאגר מן הגדה המערבית. במטחים הראשונים נפגעו שני טנקים מהפלוגה והצוותים הצליחו להיחלץ ללא פגע. במקביל החלו חוליות רגלים מצריות אשר הסתתרו במהלך הלילה ופיזרו מוקשים, לתקוף מתוך המארבים שישבו בהם. הפלוגה הסתערה עליהם וקטלה רבים מהם, אולם ההסתערות שחקה את הפלוגה שנותרה, ושני טנקים נוספים עלו על מוקשים ופרסו זחלים.

גדוד שלח

בליל 6 באוקטובר התמקם הגדוד בצפון הגזרה בצומת כבישי "הג'ידי" והתעלה בשטח שטוהר משרידי חטיבת הנחתים המצרית. בשעה 20:00 נוצר הקשר הראשון בין הגדוד למעוז "ליטוף". מפקד המעוז היה פצוע ואתו עוד שמונה הרוגים ושישה פצועים. מפקד הגדוד, רס"ן דוד שובל, ביקש מהמח"ט שומרון אישור להכניס כוח לתוך המעוז כדי לפנות את הנפגעים. האישור ניתן ויצחק מזר, סמ"פ ב', שהכיר היטב את המעוז, נשלח עם עוד שני טנקים למעוז שחברו לשלושת הטנקים מפלוגה ג' של בועז עמיר שהיו שם

מראשית הלחימה. מרגע הכניסה למעוז נתקל הכוח במארבים ואש ארטילריה. אחד הטנקים נפגע ומפקדו נפצע בעינו. הרוגי המעוז הועלו על זחל"ם בחצר המעוז והפצועים הוכנסו לתוך צריחי הטנקים.

הטנקים והזחל"ם עם הפצועים, שאליהם נוספו פצועי החילוץ עצמו, פונו לתעוז "מצווה". באותו הזמן קיבל המג"ד הוראה מהמח"ט לנוע צפונה לעבר מעוז "בוצר" בעקבות ידיעות מודיעיניות שדיברו על נחיתה של כוח מצרי באזור. פלוגה ג' של ירון רם חברה למג"ד לכיוון "בוצר". עוד לפני שהגיעו למעוז הודיע המח"ט כי הידיעות לא היו מבוססות והורה לו לחזור לאזור "ליטוף".

באזור "ליטוף" נשארה פלוגתו של עירא שהתכוננה לחדור ל"ליטוף ב'". הם נכנסו לתוך דרך צרה בין שתי סוללות שעליהן התמקם מארב מצרי גדול. על הפלוגה ניתך מטר של פצצות אר-פי-ג'י. שנורו משני העברים. אחת מהן פגעה בטנק של עירא. הוא ירה פגז מעיך ושיתק את המארב. למרות ההצלחה הרגעית העריך עירא כי הכנסת שמונה טנקים לתוך המארב עלולה לסכן את כל הכוח, והחליט להיחלץ לאחור ולהתארגן להתקפה מחודשת.

טנקי החטיבה בטיפולים בשהייה בין הקרבות

בפעם השנייה נכנסו הטנקים ללא אורות וללא תאורה מסייעת. עד "ליטוף א'" הכוח עבר ללא תקלות. עירא העלה שלושה טנקים לתצפית והם דיווחו שבקו המים הכול שקט. שני טנקים אחרים עמדו בכניסה למעוז ובשלב זה לא ירו עליהם. עירא עצמו עם עוד שני טנקים נכנסו לאגף הדרומי. אש תופת של להביורים ובזוקות קידמה את פניהם מטווחים שלא עלו על 150 מטר. לאחר לחימה תוך כדי ירי מטווחים קצרים, גיחה אל קצה התעלה, טיהור וסריקה וחזרה אל העמדות, פג הלחץ מעל מעוז "ליטוף". במהלך הלחימה הצטרף המג"ד לפלוגתו של עירא. הוא תפס עמדות ממזרח למוצב וחיפה על הטנקים שלחמו במעוז. מצב הטנקים של פלוגה א' של ירון החמיר, ובמהלך הלילה ירון מרדיקס (רם) נהרג. גם הטנקים מחוץ למעוז נפגעו. טנק אחד נעדר ושני טנקים שנשלחו לחלצו נפגעו גם הם.

כוחו המדולדל של הגדוד תוגבר עם בוקר בשרידי פלוגה ג', בפיקודו של בועז עמיר, ששבו מתדלוק.

סיכום מצב – היום הראשון למלחמה

לאחר 10 שעות לחימה הצליחה החטיבה לחבור לכל מעוזי הקו פרט למעוז "המזח" שנותק בחגורת מוקשים שהניח כוח חי"ר מצרי. אף על פי שעמדו במשימתם והצליחו לחבור לשלושה מתוך ארבעת המעוזים, היה המצב בגזרה רחוק מלהשביע רצון לאחר יום אחד של לחימה. בבוקרו של 7 באוקטובר עמדו לרשות החטיבה טנקים מועטים בלבד. הקושי בקיום קשר עם המעוזים הביא לכך שדן שומרון ביקש ממפקד האוגדה לאשר את פינוי המעוזים, אלא שהאישור לא ניתן. גם בקשה לסיוע אווירי נדחתה שכן כוחות חיל האוויר הופנו בעיקר לקרבות הקשים שהתנהלו ברמת הגולן. העידוד היחידי נשאב מההבטחה שכוחות מילואים בדרך על מנת לסייע.

על אף האבידות הקשות והפגיעה בטנקים מילאה חטיבה 401 את משימתה בשלב הבלימה. הלחימה העיקשת ריתקה את המצרים לקו התעלה, סיכנה אותם בקרבות קטנים, שחקה את כוחם ומנעה מהם להתקדם לעומק. גדוד שלח הצליח לפגוע בנחתים בשלב הנחיתה, והתקפות חוזרות ונשנות בלמו את התקדמותם לתוך עומק השטח. נכשל הניסיון המצרי להיאחז במעברים בשלב הראשון של מעבר התעלה.

היום השני למלחמה

במשך כל היום הראשון בלטה דילמה מוסרית קשה בקרב המפקדים בחטיבה. מן הצד האחד, הלוחמים שנשארו במעוזים שיוועו לעזרה לאחר פציעות רבות ופגיעה בכלי הנשק, ומן הצד השני ההגנה על הצירים החיוניים בסיני הייתה הכרחית על מנת למנוע הבקעה של הכוחות המצריים פנימה.

ביום השני ללחימה עמד לרשותו של דן שומרון, מפקד החטיבה, כשליש מהסד"כ המקורי של החטיבה. התצפיות דיווחו לו ב-9:00 בבוקר על מעברם של כ-80 טנקים מצריים את התעלה. עד אחר הצהריים עברו את התעלה 200 טנקים מצריים וכוחות ממוכנים, ומול החטיבה ניצבו כעת שתי דיביזיות חי"ר מהארמייה השלישית.

לשומרון היה ברור כי בתוך זמן קצר חייבת ליפול הכרעה מהותית לגבי משימותיה של החטיבה. אם ייצמדו כוחותיה למעוזים ויסייעו בהגנתם, ישאירו את הצירים החיוניים בסיני - ציר "הג'ידי" ו"המתלה" - לא מוגנים מספיק ולמעשה פתוחים לפני תנועת אויב. אם המשימה היא הגנה ניידת על צירי התנועה הרי שפירושה הינתקות מהמעוזים אשר ייאלצו להתמודד עם האויב לבדם. תגבור הכוחות המצריים במזרח התעלה הטה את כף המאזניים לטובת הצורך בהגנה ניידת והצבת קו חדש ממזרח לקו המעוזים.

מפקד האוגדה, האלוף אלברט מנדלר, אישר לאור נתוני המודיעין את הצעת המח"ט להיערך ממערב לקו התעוזים בהגנה ניידת תוך ריכוז כל הכוח שנותר בנקודת ההכרעה.

המח"ט גיבש קו פעולה מבצעי לכוחות החטיבה המנחה את פיקוד החטיבה, ואמר: "תצפיות יום ולילה ידווחו על מגמות המצרים. בכל מקום שאעריך כי שם הבעיה המרכזית, שם ארכז את כל כוחות החטיבה. המטרה נקבעה לרכז את כל הכוח במקום קריטי וחיוני, להשיג הישגים, להדוף את האויב ולהתקפל חזרה".

מצבת הטנקים בבוקרו של היום השני למלחמה לא עלתה על 25 טנקים תקינים. בשעה 11:30 קיבלו יחידות החטיבה הוראה להתנתק מקו המעוזים ולייצב קו הגנה שבעה ק"מ ממזרח לתעלה. לימים סיפר מג"ד הבוקעים, עמנואל סקל, כי לגביו זו הייתה ההחלטה הקשה ביותר בכל המלחמה: "המעוזים בגזרה עדיין לא נפלו ובכולם נשארו לוחמים... אתה יודע שאתה עוזב אותם, אבל אינך יודע מתי תוכל לחזור".

היום השני כאמור הוקדש בעיקר להתארגנות מחודשת ממזרח לקו המעוזים לשיקום הטנקים שנפגעו ולהערכת מצב.

גדוד 195 קיבל את שארית פלוגה א' בפיקודו של קוטלר מגדוד הבוקעים של עמנואל. בשעה 10:00 החלו

ניסיון נועז לחילוץ המעוזים

גדוד שלח הותקף עם שחר במטח טילים ונחלץ מצפון ל"ליטוף" עם 12 טנקים שנותרו לו. בשעות הבוקר החלו הטנקים המצריים לצלוח את התעלה ולנוע מזרחה. באזור "סגול 317" הגדוד יצר אתם מגע והשמיד 12 טי-54 וטי-55. ב-15:00 דיווח מעוז "ליטוף" כי מתקרבים אליו שני אנשים עם דגל לבן, וכפי הנראה הם חיילים שלנו ממוצב אחר שנכנע, והוא ביקש לדעת כיצד לנהוג. בסופו של דבר התברר כי אלו חיילים ישראלים שהמצרים שלחו כדי לשכנע את החיילים במעוז להיכנע כי אם לא הם ייהרגו. המעוז דיווח הלאה כי בנוסף מכתרים אותו 500 חיילי אויב, ושאין סיכוי לעמוד נגדם במקרה של הסתערות. המג"ד העביר את ההודעה למח"ט שומרון וזה העביר אותה למפקד האוגדה. האחרון ענה בשלילה והורה להמשיך בלחימה עד החייל האחרון. שומרון החליט לחלץ את החיילים בעצמו על-ידי הורדת ארטילריה על המעוז כדי להרחיק את המצרים ולאפשר קידום טנקים עד כ-1,500 מטר מהמעוז בלא להיפגע מהסאגרים. לפי פקודה בקשר הוא הורה לחיילי המוצב לצאת החוצה בריצה ולעלות על הטנקים. בתוך המעוז ערכו החיילים תרגילי השהיה בהודיעם למצרים שהם מתפללים ומנסים לקבל רשות מהפיקוד הבכיר להיכנע. בינתיים נפרסה הארטילריה והטנקים היו מוכנים לנסוע לכיוון המעוז. על-פי דיווח מפקד המעוז ירדה הארטילריה במדויק על חיילי האויב ואז ניתנה הפקודה להתקרב. צוותי הטנקים זיהו 10 אנשים היוצאים מן המעוז ונעלמים בשטח מת בין המעוז לטנקים. לאחר שצוותי הטנקים ראו שהם לא מגיעים, התקדמו כדי לחפשם, אך אנשי המעוז לא נמצאו. לאחר שהתברר כי ניסיון החילוץ נכשל, חזרו הטנקים לאזור "עופרה", ובערב עברו לחניון לילה באזור תעוז "מצווה". מתחקירי השבויים בדיעבד התברר כי בשטח המת שכבו חיילי קומנדו מצריים, וכאשר הגיעו חיילי המוצב לטווח של 500 מטר בלבד מהטנקים, הם נשבו על-ידי האויב. הניסיון לחלץ את אנשי המעוזים על-ידי גדוד שלח היה מניסיונות החילוץ הבודדים בכל גזרת התעלה ביומיים הראשונים למלחמה.

הטנקים לנהל אש מטווחים ארוכים עם חיילי חי"ר שישבו על הסוללה באזור "בלו". בצהריים התנתק הגדוד מהמעוזים ונע אחורה כדי להגן על פתחי המעברים. גדוד הבוקעים עזב בצהריים את מעוז "מפצח" ונע שבעה ק"מ אחורה. בערב שבה פלוגה כ' לגדוד 195, והגדוד כולו מונה שלושה טנקים בלבד. במשך הלילה בין 7 ל-8 באוקטובר עבדו נגד השעון חוליות החימוש אשר תיקנו טנקים פגועים, ומספר הטנקים עלה ל-14 טנקים המאוישים על-ידי אנשי צוות שהגיעו מהעורף.

גדוד הבוקעים חולק תחת פיקודם של הגדודים האחרים מלבד פלוגה ב' ופלוגה כ' של גדוד 195 שהייתה פרוסה באזור "מפצח". בבוקר נתגלו חוליות חי"ר באזור צומת "עטיפה-לקסיקון". סמ"פ כ' הסתער לעברם עם שני טנקים על מנת לדורסם, אך הם זרקו את הנשק וברחו. בינתיים גילה מג"ד הבוקעים פרצות בסוללת עפר, ובמקביל קיבל דיווחים על צליחת חי"ר בין "מפצח" א' ל-ב' ועל גשר שהוקם ליד "רד". הגשר שהטנקים טווחו בו ניזוק ותוקן לסירוגין. עד לשעה 11:00 היה למצרים גשר שלם.

לקראת הצהריים הגדוד הגיע עם ארבעה טנקים מגדוד 195 לאזור "מרצע". בינתיים השתלטו המצרים על הרמפות ותפסו את ציר "לקסיקון". שני טנקים שהכוח זיהה הושמדו, ומנגד נפגע מפצצת זרחן טנק מפלוגה כ' מגדוד 195 ונשרף.

הגדוד נערך בשני חניונים באזור צומת "נווה-יורה". באותו לילה קיבל הגדוד פקודה לחלץ את אנשי מעוז "בוצר", להעמיסם על הרק"ם ולחלצם. הם הועלו על הטנקים והגיעו לאזור "מבדיל" ללא נפגעים.

היום השלישי למלחמה

ב-8 באוקטובר בבוקר החלה היערכות חדשה בחטיבה 401 כשכל טנקי החטיבה כונסו יחד לכוח משמעותי ויצאו להתקפות נגד הטנקים המצריים שצלחו את התעלה לכל אורך הגזרה. ההתקפה המרכזית הייתה באזור מעוז "מפצח" ו"הכפר". בקרב זה השמידה החטיבה כ-20 טנקים ועוד משאיות שהביאו תחמושת לחיילי החי"ר. עקב ההפגזות המצריות ותקיפת מטוסים ישראלים נאלצה החטיבה לדלג לאחור.

בצהריים קיבל מג"ד 195, עוזי לנצנר, דיווח על התפתחותה של התקפת חרמ"ש מצרי בסיוע של טנקי טי-34 מצפון ומדרום לכביש "המתלה". עוזי פרס את הגדוד מכביש "המתלה" וצפונה: פלוגה כ' של מוטי פז באזור הכביש, פלוגה מ' של יוני הכהן מצפון לו ופלוגה ל' בפיקוד חיים ויצמן במרכז.

סמוך לשעה 15:00 החלה פלוגה מ' לנהל קרב אש עם כוח משוריין מצרי, ובמהלכו השמידה שלושה טנקים מצריים וכמה נגמ"שים. בעיצומו של הקרב נפגע אחד הטנקים, ויוני הורה לצוות להיחלץ ולהשאיר את הטנק בשטח. הטנק החל לבעור והתחמושת הקלה עלתה באש בפיצוצים רבים. אחרי שהדף את הכוח הפלוגתי והחרמ"ש ווידא כי האגף הצפוני נקי, התפנה יוני לדאוג לטנק הפגוע. נהגו, אלבוחר, נכנס לתוך תא הנהג שהלך והתמלא עשן. בקור רוח, כשמעליו עפים כדורי מקלעים, חילץ אלבוחר את הכלי לאחור.

גדוד שלח התמקם בשעה 10:30 באזור המחנה הפולני לאחר שזז מעמדות הלילה שלו בעקבות פקודה דחופה להתקפל לדרך "החת"ם" מכיוון שהדרך הפכה לקו הפצצה של חיל האוויר. באזור המחנה גילה הגדוד שתי פלוגות טנקים מצריות מתקדמות מזרחה.

הם ניהלו קרב שריון בשריון בטווחים של 3,000 מטר באותה צורה שעליה התאמנו. הפעם היתרון היה לטובתם מכיוון שהשמש הייתה בגבם, ובנוסף קיבלו סיוע של ארטילריה ארוכת טווח שהצליחה לפגוע ישירות בטנקים. כמחצית מהכוח המצרי הושמד, והנותרים נסוגו במהירות. בתנופת הקרב חיסלו הטנקים באש מקלעים עמדות חי"ר מצריות רבות.

הגדוד הרגיש לאחר הקרב כי ניתן להתקדם מחדש ולהיאחז בקו התעלה. ירון רם, מ"פ ג', שהיה באגף הצפוני של הגדוד ביקש זאת במפורש, אולם מפקד החטיבה, שומרון, ידע כי בשלב זה עם הכוח שבידו עליו לנהוג בחיסכון מרבי בטנקים. הניסיון שהצטבר עד אותה עת הוכיח כי טנקים, שתנופתם נעצרת בתוך מערכי החי"ר, סובלים מאבידות קשות. הגדוד קיבל הוראה לחזור ולהיערך לבלימה באזור תעוז "מצווה". פלוגה ב' בפיקודו של עירא עפרון זיהתה באזור האגם המר הקטן בטווחים של 4,000 מטר פלוגת טנקים מצרית. עירא החליט לעצור ולחכות שהמצרים ייכנסו לטווח יעיל. באותו זמן זיהה כוח של הפלוגה באגף

השמאלי עוד 25 טנקים. עירא קיבל תגבורת של עוד טנק אחד, ועם חמישה טנקים בלבד ניהל קרב לכיוון דרום. הוא ניהל אותו בצורה מצוינת, כשהטנקים המצריים נדלקים בזה אחר זה, ללא נפגעים לכוחותינו. בעיצומו של הקרב קיבל את הפקודה לחדול ולהעביר את הגזרה לרשותו של גדוד מילואים שהגיע להחליפם. הוא העביר חפיפה מזורזת למג"ד והדרים יחד עם הגדוד כולו לאזור "המתלה".

בגלל הגזרה הרחבה שקיבלה החטיבה התפרסו כוחותיה לכל אורכה עד השעה 17:00 שבה הגיעה לחזית חטיבה 164 בפיקוד אל"ם אברהם ברעם. החטיבה קיבלה אחריות על צפון הגזרה במקום גדוד שלח אשר נע לכיוון "המתלה", כשכל הגדודים נכנסו עם ערב לחניונים בציר "החת"ם".

בסיכום היום השלישי למלחמה מנתה חטיבה 401 בין 25 ל-30 טנקים, כשאנשי החימוש דואגים למלא את השורות שוב ושוב בטנקים שתוקנו ושולבו בזירה. ימי הקרב הראשונים חישלו את הצוותים אשר הספיקו

טנקי גדוד שלח בחולות סיני

לתרגל התחמקויות מטילי סאגר וטיפול יעיל עוד יותר בחי"ר המצרי. בחניוני הלילה הורגש המחסור בחיילי חרמ"ש כאשר לא נמצא גורם שיאבטח את הטנקים ויאפשר לצוותיהם לנוח בשעות הלילה.

היום השלישי ללחימה סימן את תחילתו של המפנה בלחימה. אותו היום עמד בסימן יוזמות התקפיות בגזרה הדרומית של החזית המצרית. גדוד שלח בצפון הגזרה וגדוד 195 ו-הבוקעים במרכזה הצליחו לא רק לבלום את כוחות השריון המצריים, אלא אף להדוף אותם מערבה, להשמיד טנקים רבים, לעבור בין המוני חיילי חי"ר החמושים בכלי נ"ט ולהגיע לכביש התעלה עד הערב.

דן שומרון אמר לאחר הלחימה: "היינו כל כך קרובים למעוזים עד כי לרגעים כמעט התפתיתי לעשות מאמץ פריצה נוסף - לחבור אל המעוזים ולחזור, אבל בשיקול מפוכח היה לי ברור כי אם נעשה זאת לא יהיה לנו עם מי לצאת משם. הכרנו את תוצאות היום הקודם. היינו קרובים למעוזים אבל לא נכנסנו ולפנות ערב 'התקפלנו' בחזרה".

היום הרביעי למלחמה

בבוקר יום שלישי, 9 באוקטובר, נערכה החטיבה לקידום התקפה מצרית רחבה באזור "המתלה" שכללה התקפה של דיביזיות. רגלים ה-19 תוגברה בחטיבת שריון וביחידות סיוע. המח"ט הורה לגדוד 195 להיערך לבלימה בציר "המתלה" ולגדוד שלח ברכס קרת אל מורה מדרום. גדוד הבוקעים נועד להנחתת התקפה מהאגף בעיתוי הנכון.

מג"ד 195, עוזי לנצנר, קיבל בבוקר דוח של קצין המודיעין שהודיע על טנקים ונגמ"שים מצריים המתקרבים לתעוז "נוצה". הוא שלח מיד את פלוגה כ', שמנתה ארבעה טנקים, לתפוס את העמדות שמדרום לתעוז. מוטי פז, מפקד הפלוגה, הגיע ראשון לעמדה. פז: "אני מגיע ומיד רואה שני טנקים מצריים בטווח של 80-100 מטר. הבהלנו אותם כמו שהם הבהילו אותנו. זה לא לקח הרבה, תוך שניות הם חטפו והושמדו.

טנקי החטיבה נעים בחולות סיני לעצירת טורי השריון המצריים

מיד הופיעו הרגלים והחלו לירות בבזוקות. השכבנו אותם ותפסנו את המקום השולט צמוד לכניסה של 'נוצה'".

במקביל נשלחו פלוגה ל' (ויצמן) ופלוגה מ' (יוני הכהן) באיגוף אל מצפון לכביש וגילו את הטנקים המצריים בטווחים רחוקים יותר. פלוגה כ' פתחה בירי מהיר יותר מטווחים בינוניים, ובתוך דקות פגעה בחמישה טנקים.

התקפת הטנקים המצריים באגף הצפוני של הגדוד נשברה, אולם התברר כי כוח חי"ר מצרי חדר לאזור, כנראה, עוד בלילה, והתחפר במתחם שמצפון. עתה התרוממו ציידי הטנקים מהשוחות, ובירי בזוקות פגעו

בשניים מהטנקים של ויצמן. הפצועים, ובהם ויצמן עצמו, פונו לאחור. כיוון שמספר הטנקים הצטמצם, החליט המג"ד להסתפק במבנה של שתי פלוגות. הפלוגה של ויצמן, שמנתה ארבעה טנקים, חולקה בין פלוגה כ' ופלוגה מ'.

הגדוד המתין באזור הכביש לאחר ששברו את ההסתערות הראשונה והמתינו לגל ההתקפה הבא. ואכן סמוך לשעה 11:30 דיווח מוטי כי טנקי טי-34 החלו לאגוף אותו מדרום וממזרח. הוא העריך כי אם יעזוב את עמדותיו הצמודות לכביש, יפקיר את העמדות הטובות יותר בשטח. הוא פנה למג"ד וביקש תגבורת. במקביל חודשה ההתקפה על פלוגה מ' מצפון. עוזי חשש כי גדודו המדולדל יילכד מצפון ומדרום במלקחיים של כוחות מצריים עדיפים מתוגברים ברגלים. הוא פנה למח"ט וביקש תגבורת.

גדוד שלח קיבל פקודה מהמח"ט להעביר את הטנקים שלו מרכס קרת אל מורה לגדוד 195 ולסייע למוטי פז ופלוגה כ'. גדוד שלח תפס עמדות באגף הצפוני של ציר "המתלה" ובלם את ההסתערויות החוזרות והנשנות של הטנקים והרגלים המצריים. בשלב מסוים חדלו המצרים לתקוף, והגדוד תפס עמדות אף על פי ששני טנקים נפגעו מאש נ"ט.

גדוד 195 היה מפוזר בתחילת היום בשלושה חניונים על דרך "החת"ם". אף על פי שביקש וקיבל סיוע של אנשי חימוש לא הספיקו האנשים לגשת לכלים. הגדוד קיבל פקודה לנוע ולתפוס את העמדות בשוליים הדרומיים-מערביים של רכס קרת אל מורה. העמדות נתפסו אולם הכול נראה שליו ושומם.

בשעה 10:00 התגלו עניי אבק גדולים שהפכו במהרה לכוח שריון מצרי שכלל נגמ"שים שנעו בתנועת פריסה בשטח. הירי החל בטווחים של 3,000 מטר, והטנקים החלו להיפגע עד שהגיעו לטווחים של 1,500 מטר. הם הושמדו בזה אחר זה ובתום 50 דקות בערו כל הטנקים המצריים וכמה מן הנגמ"שים.

עמנואל המג"ד החליט לעלות לעמדת תצפית גבוהה יותר עם הנגמ"ש של קצין הקישור הארטילרי כדי לצפות ולתכנן את צעדיו. אחד מן הטנקים המצריים, שנראה כאילו הושמד קודם לכן, ירה פגז חודר שריון שפגע בזחל הטנק וחתך אותו לשניים. קצין הקישור שעמד בתצפית על טנק המג"ד הופל וספג רסיסים בידו ובצווארו, והמג"ד נפצע קלות בעינו. עמנואל פנה למ"פ ב', דני בנדל, וביקש: "השמד את הטנק הזה עבורי". דני ירה והשמיד את הטנק אחרון.

לאחר שהופסקה התקפת הטנקים המצרית, הצליח כוח של כתריסר נגמ"שים מצריים בסיוע תול"רים להתקדם בציר בשטח מת במרווח שבין גדוד 195 לגדוד הבוקעים. הכוח טיפס לקרת אל מורה, השתלט על כיפתו והחל לירות משם טילים לעבר גדוד 195. המח"ט הזעיק כוח מגדוד שלח לחזור ולתפוס מחדש את המקום הגבוה. הכוח הגיע במהירות, אבל ההערכה הייתה כי ניסיון כיבוש מחדש של הרכס על-ידי טנקים בלבד יהיה כרוך באבידות קשות. שומרון, המח"ט, פנה למנדלר, מפקד האוגדה, וביקש סיוע של חי"ר, אולם נענה כי לא יוכל לקבל את התגבורת הרצויה.

ההתקפה בציר נהדפה וחטיבה 401 השמידה עשרות טנקים מצריים באותו יום במחיר קטן יחסית של אבידות. קו הבלימה התייצב, אולם כוח הרגלים המצרי, שהתחפר על הרכס, הפך בימים הבאים למטרד משמעותי לחטיבה.

היום החמישי למלחמה

ביום רביעי, 10 באוקטובר, הוחלט בחטיבה לבצע גיחה עמוקה לתוך המערך המצרי בדומה לזו שבוצעה ביום השלישי ללחימה. המח"ט שומרון היה משוכנע כי התקפות נגד אלו, אף כי הן כרוכות באבידות, הנן הכרחיות לשיבוש ניסיונות המצרים לפרוץ את קו ההגנה החדש בגזרה.

ההתקפה נערכה בריכוז מאמץ חטיבתי באמצעות גדוד 195 שעסק בלחימה המרכזית, בשעה שגדוד שלח ביצע פעולת הסחה באגף הצפוני וגדוד הבוקעים בלם באגף הדרומי של החטיבה.

בשעה 6:00 תפסה פלוגה מ' מגדוד 195 את גבעה 110 שמצפון לתעוז "נוצה" ופלוגה כ' את גבעת העמודים הנמצאת כ-500 מטר ממזרח לצומת כביש "המתלה" ודרך "החת"ם". המח"ט הצטרף להתקפה בנגמ"ש

הפיקוד ואמר למג"ד 195, לנצנר, כי חטיבת המילואים השכנה תפעל בחיפוי על ציר "הג'ידי" ודרומה משם.

הגדוד החל להתקדם. בזמן שהפלוגות של גדוד שלח נעו על ציר "המתלה", לנצנר המג"ד בחר לנוע מצפון כאשר מוטי, מ"פ כ', נע מימינו ויוני, מ"פ מ', נע משמאלו. הגדוד התקדם שלושה ק"מ ללא תקלה עד שמוטי דיווח כי נכנס למארב טילים הערוך על פרסה חולית מולו. אחד מטנקי המ"מ נפגע מטיל, והמ"מ נזרק אל הקרקע כשהוא פצוע. שני אנשי צוות נוספים קפצו אף הם החוצה וטנק קרוב אסף אותם, אולם הנהג נשאר בפנים. שני הטנקים הנוספים של המחלקה מיהרו חזרה אל המ"פ שחיפה על נסיגתם. אחד מהם הדרים קצת ונפגע גם הוא מטיל. גם כאן נזרק המפקד מתוך הטנק ויתר אנשי הצוות חולצו. הגדוד המשיך לנוע. הפעם מיקם המג"ד את מוטי באגפו הדרומי, וכך התקרב הגדוד תוך חילופי אש בטווחים הרחוקים אל השלוחה שהתמשכה במקביל לרכס "המדונה", לא הרחק מצומת כביש "המתלה" דרך "החת"ם".

הגדוד הגיע ליעד חשוב - חניון גדודי של ארטילריה מצרית מאובטח בטנקים מכל העברים ובעורפו כלי רכב מנהלתיים רבים עמוסי תחמושת. המח"ט החליט לתקוף את החניון, אך לא להסתער היות שחשש מכלי נ"ט שעלולים לארוב להם. הגדוד תפס עמדות ירי והתחיל לצלוף. מצפון נורו על הגדוד טילים רבים, אולם הגדוד, שנלחם מתוך עמדות ירי, היה בשטח מת ביחס לעמדות הטילים.

עד שעות הדמדומים של אותו היום הושמד רובו של החניון, ומה שנותר ממנו התנפץ לכל עבר. בשעה 17:00 התחיל הגדוד לדלג לאחור, ותוך חיפוי הדדי הנחית מטחי אש על מערך הנ"ט המצרי והצליח לתפוס מחדש את השטחים השולטים – גבעה 110 וגבעת העמודים. בשעה 23:00 פקד המח"ט על המג"ד להיכנס לחניון לילה ממזרח לדרך "החת"ם".

היום השישי למלחמה

יום חמישי, 11 באוקטובר, היה אחד הימים השקטים בגזרה של החטיבה לאחר ימים ולילות של לחימה עיקשת וממושכת. גדוד שלח התקדם ק"מ אחדים ובלם ניסיונות התקדמות מצריים בכביש "המתלה" באזור רכס "המדונה". גדוד הבוקעים ביצע משימות דומות באגף הדרומי של החטיבה, וגדוד 195 עסק בעיקר בטיווח ארטילריה על מטרות בעומק המערך המצרי. בבוקר תפסו הכוחות את המקומות השולטים במערך החטיבתי, החזיקו בהם וירו מהם עד לשעות הערב, ובלילה התכנסו שוב לחניונים גדודיים מאובטחים.

שבוע למלחמה

ב-12 באוקטובר יוצא גדוד 195 מהחניון הלילי במטרה לתפוס מחדש את העמדות בגבעה 110 ובגבעת העמודים. עמדות אלו נתפסו על-ידי כוחות מצריים וההסתערות עליהם השתהתה בשל ההערכה כי החטיבה עלולה לאבד חלק ניכר מכוחותיה. בהגיעו סמוך ליעד נתקל הגדוד במארב. מספר טנקים נפגעו בניסיון הסתערות על גבעת עמודים והכוח נאלץ לדלג לאחור. גבעה 110, שנתפסה על-ידי פלוגה מ' בפיקודו של יוני הכהן, ספגה אש עזה.

לאחר המכה הראשונית התבהרה למג"ד לנצנר התמונה הכוללת: במשך הלילה התקדמו המצרים והקימו מערך גדודי ובו שלושה מוצבים - אחד על גבעה 110, אחד על גבעת העמודים ואחד מאחור מעבר לדרך "החת"ם" - שהעניקו חיפוי אחד לשני. כשחזרה פלוגה מ' וכבשה את אחד משלושת המוצבים, הוא נמצא מייד תחת אש משני המוצבים האחרים. לאחר כמה דקות לחימה נפגעו שני טנקים מהפלוגה ובהם הטנק של יוני עצמו. בשלב זה הורה המג"ד לפלוגה כ' בפיקודו של מוטי פז להסתער על גבעת העמודים פעם נוספת. כסיוע ניתנה לו מחלקת נגמ"שים ומבנה של חיל האוויר ביצע גם הוא יעף תקיפה על הגבעה.

בשעה 14:00 נעו הטנקים והחרמ"ש של פלוגה כ' להתקפה מחודשת על הגבעה. הטילים נורו עליהם עוד

בהיותם בתנועה, אבל בשלב זה עדיין לא היו פגיעות. אחר כך נורו מטחי טילים גם מן המוצב המערבי המרוחק. הפעם ספגה מחלקת החרמ"ש פגיעות ישירות. היא נעצרה והחלה לפנות את נפגעיה.

הטנקים המשיכו והגיעו קרוב לפסגת הגבעה, ובטווח קצר מאוד של 400 מטר נתגלו ממול טנקים מצריים. מוטי המ"פ חילק את המטרות והורה לפתוח באש. שניים מן הטנקים המצריים נפגעו, אולם אחד מן הנותרים הצליח לשלוח פגז בטנק של מוטי. הפגיעה הייתה שטחית אולם רסיס חדר למצחו של מוטי. שני הטנקים שהיו מצפון לו נפגעו גם הם - צריחו של אחד מהם הועף והמפקד נהרג והטנק השני נדלק בצריחו. האנשים קפצו החוצה, המפקד כיבה את הדליקה והחזיר את האנשים לתוך הטנק.

מוטי ניסה להתקשר למג"ד לבקשת עזרה בגלל מצבה הקריטי של הפלוגה, אך הקשר עמו לא היה תקין. מי שכן שמע את הקריאה היה המח"ט, דן שומרון, שהורה לפלוגה מ' (יוני הכהן), שהייתה עמו, לנוע לעבר גבעת העמודים. הפלוגה הגיעה לאגף הימני של מוטי והצליחה להשמיד את המצרים שנותרו על הגבעה.

קצין בחטיבה מניח תפילין בהפוגה בין הקרבות

כגל שני להתקפה הכניס המח"ט את גדוד הבוקעים כדי לסיים את הטיהור ולסייע בפינוי הנפגעים. פלוגה ג' של בועז עמיר, אשר הייתה ת"פ גדוד שלח וחזרה לגדוד, נעה קדימה. עמנואל המג"ד עבר בעצמו את קווי המצרים, דרס את הרגלים שמילאו את תעלות המוצב, ירה בהם ונכנס לקרב אש עם המוצב המצרי המרוחק יותר מול טילים וטנקים. עמנואל הזעיק את פלוגה א' בפיקודו של דוד קוטלר, אולם עד שאלו הגיעו, השמיד בירי מהיר שני טנקים, זרק רימונים וירה במקלעים עד שנחלץ בכוחות עצמו לאחור.

הטנקים של פלוגה ג' (בועז) סייעו לחלץ את הנפגעים של פלוגת החרמ"ש ולגרור את הטנקים הפגועים.

עם ערב שבה החטיבה ושלטה על הגבעות החיוניות באזור תעוז "נוצה". גדוד שלח שהה באותו יום בהתארגנות והוצב בלילה כחסימה. גזרת החטיבה נרגעה מעט, והמח"ט הנהיג שגרה ולפיה נמצאים שני גדודים בפעילות וגדוד שלישי מתרענן ומתארגן בעמדות עורפיות יותר.

יום המחרת עבר על החטיבה ללא אירועים מיוחדים. החטיבה כולה הייתה בהתארגנות ולא נטלה חלק בקרבות. האלוף אלברט מנדלר, מפקד עוצבת סיני, נפל מפגיעה ישירה של ארטילריה בזחל"ם. באירוע נהרג גם עיתונאי. תא"ל קלמן מגן הוזמן לבונקר של גורודיש, אלוף פיקוד הדרום, לטקס העלאה לדרגת אלוף. הטקס העצוב הסתיים במינויו למפקד האוגדה.

14 באוקטובר – הקרב על ואדי מבעוק ובלימת ההתקפה של דיביזיה 4 המשוריינת

מיקומו של הקרב היה מדרום לרכס קרת אל מורה עד לכביש המוביל לכיוון עיון מוסא לאורך 20 ק"מ מערבה, שם משתרע הערוץ הרחב של ואדי מבעוק.

בבוקר יום ראשון לאחר שנבלמו מאמצי המצרים להרחיב את אחיזתם בגזרה הדרומית של חזית התעלה, הכניסו למערכה את דיביזיה 4 המשוריינת, שהייתה מוכרת בצבא עוד ממלחמת קדש, במטרה להגיע

להכרעה בגזרה. החטיבה הייתה מאורגנת כשגדוד 195 ו-הבוקעים היו לפנים וגדוד שלח עורפי יותר. דן שומרון, שפרס תצפיות ארוכות טווח לכל אורך הקו, סיפר לאחר המלחמה כיצד הכול התחיל: "בשעות הבוקר המוקדמות דיווחה לי אחת התצפיות (שהופעלו על-ידי קמ"ן החטיבה, סרן עמיחי בוכוולד) על כוח ממונע גדול כולל טנקים שנע מזרחה בוואדי מבעוק לכיוון הכביש. הודעתי לאוגדה ושם אמרו לי: 'זה לא רציני, אנחנו מסתדרים, זה בגזרת התצפית. אם צריך נוריד ח"א'. לי זה נראה רציני מדיי. הוריתי לגדוד שלח, שהיה עורפי יותר, לשלוח פלוגה שתתייצב ביציאה מהוואדי ליד הכביש. דיווחתי לאוגדה ששלחתי לשם פלוגה. הם אמרו לי: 'זה לא רציני, תחזיר את הפלוגה'. התייעצתי עם המג"ד והוריתי לפלוגה להמשיך". הפלוגה הייתה פלוגה ג' של ירון רם. תוך כדי תנועה פיצל רם את הפלוגה לשניים, כשמחלקה אחת הופנתה לעבר עיקול חד כדי לתפוס עמדות בניצב לערוץ, וחמישה טנקים תפסו עמדות ממזרח לכיוון מערב.

כשעלה ירון עם ארבעת הטנקים לעמדות מעל צלע הוואדי, התגלתה לפניו שדרת הכוח המצרי. ירון נדהם לראות את השדרה המצרית נעה מבלי להבחין במתרחש סביבה. ירון: "התחלנו לירות בהם כשהגיעו לטווח של 1,400 מטר. תחילה ירו רק חמישה טנקים שלנו ואחר כך הצטרפו היתר. במטחים הראשונים נדלקו שמונה עד עשרה טנקים. כל טנק שלנו הספיק לירות שני פגזים ולפגוע בשתי מטרות. טנק מצרי אחד תפס כנראה מה קורה, והתחיל לרוץ לבדו קדימה במהירות כזאת שלבסוף פגענו בו בכינון חצי לאחור, כאשר היה כבר 700 מטר מהכביש".

בינתיים הגיעו שאר הכוחות מגדוד שלח: פלוגתו של עירא עפרון ופלוגה מחטיבת מילואים שכנה שצורפה לגדוד ויחד כיתרו את הכוח המצרי שנלכד. כעבור זמן קצר הצטרפו ללחימה אנשי חוליית הסיור על נגמ"שים וסייעו בהשמדת הטנקים המצריים. באותו קרב נמחקה החטיבה השלישית המשוריינת של הדיביזיה הרביעית, כשמלאכת ההשמדה הושלמה על-ידי מטוסי חיל האוויר. בסך הכול הושמדו כ-60 טנקים ושאר הכוחות המצריים נסוגו לאחור.

במהלך המלחמה עלה מישהו בקשר מול המח"ט, דן שומרון, הזדהה כ "96" ושאל: "תגיד מה מצבך? מה קורה אצלך?" שומרון ענה לו בחוסר סבלנות ובכעס: "96, אני לא יודע מי אתה. אתה מפריע לי ותרד מהרשת". באותו רגע דן באמת לא ידע מי מדבר אתו, ואולם מאוחר יותר התברר שהיה זה האלוף ישראל טל, סגן הרמטכ"ל, אשר התקשר לברר מה קורה עם החטיבה. האלוף טל חשש, מכיוון שדיווחו של דן על השמדת החטיבה המצרית הועבר בטעות לאג"ם מבצעים כדיווח על השמדתה כביכול של חטיבה 401.

בין 15 ל-18 באוקטובר, לאחר הקרב הגדול בוואדי מבעוק, שקטה הגזרה הדרומית וחטיבה 401 התפנתה להתכונן להמשך המשימות. לאחר מנוחה בת שלושה ימים נכנסה החטיבה ב-17 באוקטובר לכוננות שנועדה לסייע לאוגדת ברן לתקוף את המצרים בגזרת האגמים, אך ברגע האחרון בוטלה התכנית.

ב-18 באוקטובר בשעה 12:00 בצהריים קיבלה החטיבה פקודה להיות בכוננות תנועה צפונה לקראת צליחה. גדוד 195 ו-שלח יועדו לצלוח, ואילו גדוד הבוקעים הושאר בגדה המזרחית מול הארמייה השלישית.

לאחר מספר שעות הגיעה החטיבה לאזור הצליחה ונערכה לתדלוק הטנקים וחימושם. באזור הצליחה נפגשה החטיבה עם כוחות רבים של צה"ל שגם הם נערכו לצליחה. על פי דן שומרון, המח"ט, חגג אי סדר: "עם בוקר, כשהגענו לאזור הצליחה, אני נעתי ראשון והתכוונתי לצלוח עם הטנק. לא יכולתי להתקרב לגשר כי התברר לי שעל הדרך לפני הגשר יש כל מיני כלי רכב רכים כמו קומנדקרים, סיקסים, ריו וכו'. הקמ"ן שלי נסע עם הרכב לפנים ודחף את כולם הצדה ופינה מקום. הגעתי עם הטנק שלי עד לגשר ומהצד השני הגיעה משאית זיל שלל שנתקעה באמצע הגשר. לקח זמן ממושך עד שחילצו אותה משם. נראה לי שהגשר לא היה בפיקוח רציני. ליד הגשר יצא איזה סא"ל ואמר לי: 'תיזהר, פה הפגיזו והיו לנו המון הרוגים', ונעלם. סא"ל שני אמר לי: 'תיזהר, אלה שעלו לפניך, נפלו להם כמה טנקים למים'. כל אחד בא והסביר לי כמה זה מסוכן ונעלם. אבל לא היה מי שמכוון בכלל את התנועה על הגשר. עמדתי בראש שדרת החטיבה וצלחנו כ-24 טנקים".

הקשיים המנהלתיים לא הסתיימו לאחר הצליחה. כל חטיבה רצתה להעביר את הדרגים שלה כדי לתדלק ולחמש את הכלים ופקק גדול נוצר על יד הגשרים. הטנקים עצמם עברו את שדה התעופה של דוור פואר ונערכו במערבו. מכאן נערכה החטיבה להתקפה על מתחם מצרי שכלל חטיבת ארטילריה ונשק נ"ט רב. התקפה זו נועדה להרחיב את ראש הגשר הישראלי.

ההתקפה החלה סמוך לשעה 11:00 לפני הצהריים. היעד היה מגנן של ארטילרי מוקף טנקים מחופרים ומתוגבר בחיל רגלים באגף המזרחי של מתחם "מקצרה". כוחות החטיבה היו אמורים לתקוף את המגנן מצפון וכוחות מחטיבה 217 בפיקודו של אל"ם נתקה ניר ממערב. חטיבה 401 הייתה אמורה לירות, לרכך מטרות ולחפות וחטיבה 217 להסתער.

גדודי החטיבה עלו לעמדות החיפוי - גדוד שלח מימין וגדוד 195 משמאל. הטנקים פתחו בירי והצליחו להשמיד את כל מה שעלול היה לסכן את החטיבה, כמו טנקים מחופרים, תותחים נגד טנקים וסוללות על ארטילריית שדה. לאחר ששותקו מטרות הנ"ט במגנן, שיפר גדוד 195 עמדות ופלוגה מ' נשלחה לכיוון

טנקי החטיבה חוצים את תעלת סואץ ונכנסים ל"אפריקה"

היעד. תוך כדי התנועה טנק המ"פ נפגע אך איש בצוות לא נפצע. בינתיים הסתערה חטיבה 217 על היעד וכבשה אותו. כוחות החרמ"ש של גדוד 195 השלימו את כיבוש המגנן וטיהורו.

ההתקפה על בסיס הטילים – 19 באוקטובר

לאחר שהייה בחניון לילה סמוך למגנן הכבוש נערכה חטיבה 401 עם שני גדודיה על כביש איסמעלייה-קהיר. מולה נערך כוח מצרי גדול שנע מזרחה במרחק של כעשרה ק"מ מהחניון. אחר הצהריים הטיל דן את כיבוש בסיס הטילים על גדוד שלח. ההתקפה החלה בשעה 16:00. הגדוד נע צמוד לכביש, כשפלוגתו של ירון רם נעה מדרום לכביש ופלוגתו של עירא מצפון. בין שתי הפלוגות באמצע נע מפקד הגדוד, דוד שובל, בטנק ועל ידו מפקד החטיבה בנגמ"ש הפיקוד. מאחור נע החרמ"ש. לאחר תנועה של כשישה ק"מ

הודיע ירון למג"ד כי נדמה לו שהוא רואה כתמים שחורים בחזית. הראות הייתה לקויה והמג"ד פקד על ירון לפתוח באש על הטנקים המצריים שהתגלו. בירי מהיר פגעה הפלוגה בשישה או שבעה טנקים. בתום הירי פקד המח"ט להשאיר את פלוגת ירון בחסימה, בעוד יתר הגדוד ממשיך בתנועה לעבר היעד - בסיס הטילים. המגמה של המח"ט שומרון הייתה לתקוף את היעד ללא עיכובים כדי לא להיכנס לחושך, ולכן לאחר שהשאיר את הטנקים של פלוגה ג' (ירון) בחסימה שבר כיוון צפונה כדי לתקוף. המג"ד לקח את פלוגתו של עירא ואת החרמ"ש כדי לתקוף מצפון. בתצפית, ככל שאפשר היה להבחין בתנאי הראות

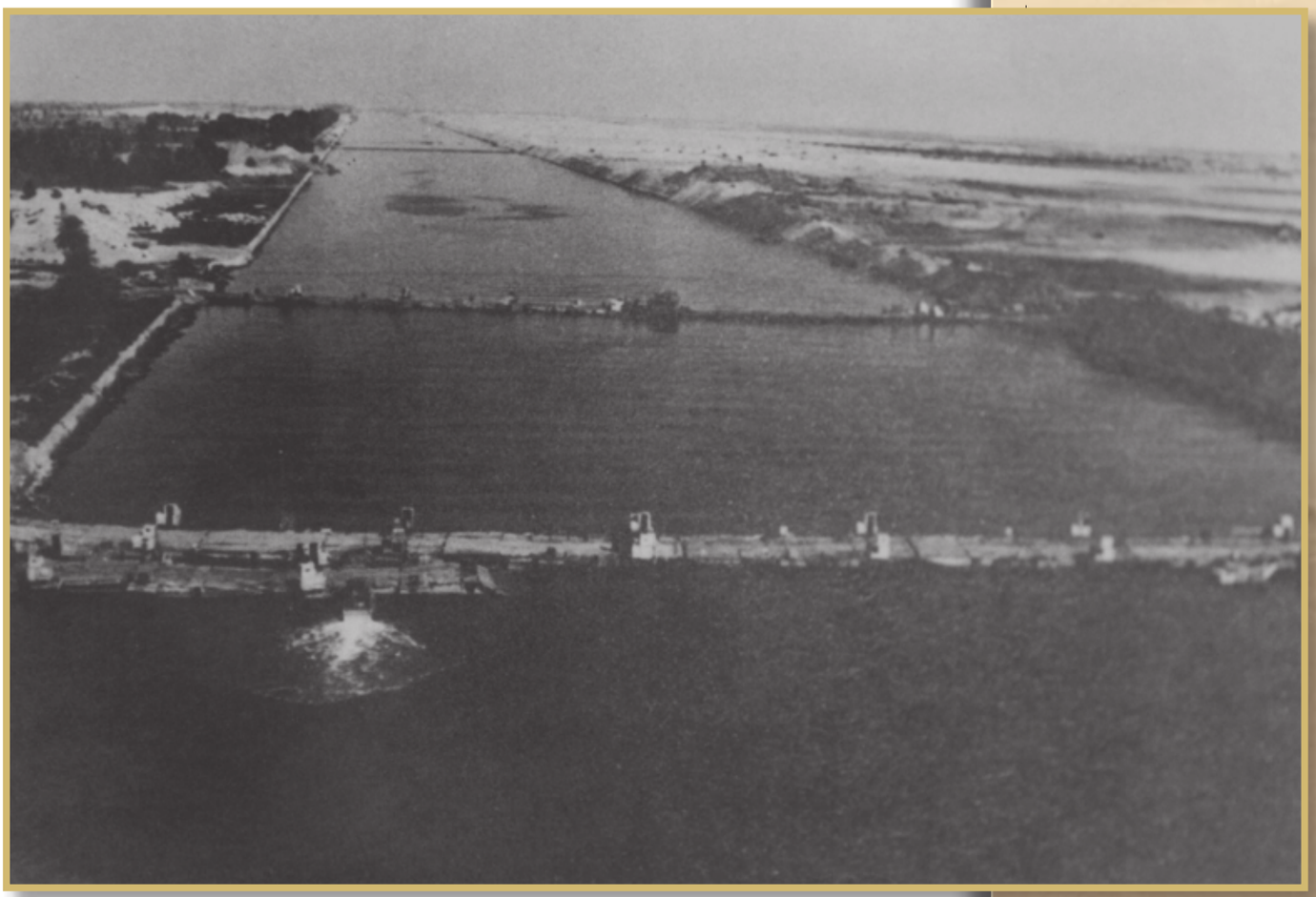

גשרי צה"ל מעבר לתעלת סואץ

הלקויים, לא גילה המג"ד כל תנועה של כוחות שריון והיה משוכנע שבסיס הטילים עצמו אינו מתוגבר בכוחות העלולים לסכנו. עירא עבר את הכביש ונע קדימה, ואז החלה פלוגתו לספוג פגיעות פגזים, ושלושה טנקים, ובהם טנק המג"ד וטנק הסמ"פ מזר, נפגעו. בדיעבד נודע כי חטיבת טנקים מצרית שלמה הייתה פרוסה שם, ובסיס הטילים היה מוקף כוח ניכר.

האש הייתה מדויקת ביותר. טנק רביעי נפגע ואחריו טנק חמישי. נשארו שלושה טנקים פעילים: של עירא המ"פ, מזר שהשתלט על השריפה בטנק שלו וטנק נוסף. הטנקים החלו לירות הן לעבר הטנקים המצריים והן לעבר מתקני בסיס הטילים. לאחר דקות אחדות נפגע טנק נוסף והכוח נותר עם שני טנקים בלבד. מספר הנפגעים הגדול והכוח שניצב מול הגדוד הניעו את המח"ט להודיע על "התקפלות לאחור".

המג"ד, רס"ן דוד שובל, נפצע קשה ופונה לתחנת האיסוף. הוא עבר סדרת ניתוחים ורק כעבור שלושה חודשים שב לפקד על הגדוד. הסמג"ד היה עסוק בדחיפת דרגי ההספקה, ושתי הפלוגות של גדוד שלח הוכפפו ישירות למח"ט.

20 באוקטובר – קרבות ג'בל אום כתיב

ביום שבת, שבועיים לתחילת המלחמה, הורה המח"ט לגדוד 195 לנוע עמו לצומת דרכים באזור ג'בל אום כתיב ולהיערך שם לאבטחת אגפיה של אוגדה 162 בפיקודו של אברהם (ברן) אדן בלחימה לכיוון פאיד. המשימה הייתה להבטיח את חופש התנועה בציר שדרכו עברה ההספקה לאוגדה ולבלום את כל התקפות המצרים ממערב ומצפון. עוזי המג"ד ערך את הגדוד בחצי מעגל. פלוגה ל', בפיקודו של סרן עמית ברוך, קמב"ץ האוגדה שארגן פלוגת טנקים והצטרף לגדוד בליל 13 באוקטובר, פנתה לכיוון דרום. פלוגה כ' בפיקודו של מוטי פז פנתה לכיוון מערב ופלוגה מ' בפיקודו של יוני הכהן פנתה לכיוון צפון.

גשר דוברות על התעלה

לאחר השעה 15:00 התחיל כוח טנקים בסדר גודל של פלוגה מוגברת לנוע בכיוון הצומת לעבר הטנקים של עמית. המג"ד הורה לפלוגה מ' לתגבר את פלוגתו של עמית, ושתי הפלוגות השמידו שמונה טנקים מצריים והיתר נסוגו וחדלו לירות. ב-17:00 תקפו מטוסים מצריים את הגדוד. עמית נפצע ופונה, והטנקים שלו חולקו בין שתי הפלוגות של הגדוד. בהתקפה זו נהרג הקמ"ן החטיבתי, סרן עמיחי בוכוולד, שהועלה לדרגת רס"ן לאחר מותו. הוא נהרג מפגיעה ישירה בעת שצפה והתריע על ההתקפה.

טנקי צה"ל ב"אפריקה"

21 באוקטובר

ביום ראשון יצא גדוד 195 לצומת ג'בל אום כתיב על מנת להיערך בעמדות. פלוגה מ' הגיעה לצומת וגילתה בו נגמ"שים מצריים המנסים להתקרב מכיוון דרום. בירי מהיר השמידה הפלוגה את כל כלי הרכב.

באותו הזמן מגלה מ"פ כ', מוטי פז, כוח טנקים בסדר גודל של גדוד מתמרן להתקפה בגזרה המערבית. שבעת טנקי הפלוגה נערכו בשני כוחות משנה, ועם בוא המצרים פתחו באש ופגעו בטנקים. הפלוגה

השמידה באותו יום כ-20 טנקים מצריים והוכיחה שוב את עליונותו של חיל השריון הישראלי.

22 באוקטובר עמד ברובו בסימן שקט והמתנה להפסקת האש שהוכרזה באותו יום לשעה 18:00. לקראת השעה 15:00 פתחו המצרים באש עזה, אך החטיבה נערכה לכך בעוד מועד ואיש לא נפגע. בשעה המיועדת להפסקת אש השתרר שקט בגזרה.

היומיים שבאו לאחר מכן סיכמו את לחימת החטיבה בגזרה בקרב על כיתור הארמייה השלישית. 23 באוקטובר היה אמור להיות היום הראשון של הפסקת הלחימה. במקום זאת פתחו המצרים באש ארטילריה. הפגזים נפלו תחילה לסירוגין בטפטוף, ואחר כך בתדירות הולכת וגוברת. עבר זמן בטרם הובן שהמלחמה נמשכת ושהמצרים עושים מאמץ עליון לשנות את התוצאה הצבאית של מלחמת יום הכיפורים, ובעיקר להיחלץ מקשת הכיתור שאיימה לסגור על הארמייה השלישית.

ב-12:00 בצהריים קיבל המח"ט שומרון פקודה חפוזה: "גדוד 'שרמנים' בא להחליף אתכם, ואתם תנועו מהר דרומה לתקיפה. צאו מיד ובדרך יודיעו לכם מה קורה".

דן שומרון מבין מיד שזו תקיפה כדי להשלים את כיתור הארמייה. החטיבה החלה בשעטה לנוע דרומה בדרך עפר. יעדה הראשון היה חציית כביש סואץ-קהיר, שם הייתה אמורה לפגוש כוחות אחרים מהאוגדה. בראש נע גדוד 195 ואחריו גדוד שלח. בשעה 22:00 נעה שיירת החטיבה בתנאי ראות וניווט קשים על כביש סואץ-קהיר. השיירה עברה את מסילת הברזל, המשיכה כברת דרך נוספת, ואחר כך עלתה על הכביש. החטיבה נעה עתה בלבו של מערך מצרי גדול וצפוף אך חסר סדר.

החל שלב הכיבוש של אזור עדנייה. השיירה עברה על פני מפעל הדשנים תוך כדי חילופי אש משני הצדדים. במהלך חילופי האש נדלקה חלקת סוף גדולה והפכה ללהבה ענקית שהלכה והתפשטה. צוותי הטנקים הסתנוורו מעט מהלהבה והמפקדים חשו בגלי החום, אך איש לא נפגע והתנועה נמשכה.

התקדמות התנועה התעכבה עקב משאיות על הכביש. הטנקים נגחו את המשאיות והטילו אותן לצדי הכביש. לאחר פינוי המשאיות המשיכה החטיבה בתנועה תוך כדי לחימה בחיילים מצרים שהתפזרו בשטח. במהלך לחימה זו נפצע קשה ופונה עירא עפרון מ"פ ב' מגדוד שלח. מאוחר יותר נערכה החטיבה בראס עדנייה לחניית לילה. למחרת נערכו לטיהור סופי של השטח מכוחות אויב תוך שביית כ-800 חיילים מצרים.

החטיבה תופסת שבויים "איכותיים"

לאחר כיבוש ראס עדנייה התחילה החטיבה בפיקודו של המח"ט ובשיתוף לוחמי חי"ר לטהר את אזור נמל עדנייה. מספר המח"ט דן שומרון: "נכנסנו לנמל וברחו משם שתי סירות משמר שלהם. פגענו בהן עם הטנקים בטווחים של 1,500–2,000 מטר, והטבענו אותן. התפתחו פה קרבות מול מצרים שהסתתרו, ובמהלך הלחימה אספנו מאות שבויים. בתקופה יותר מוקדמת הייתי ראש ענף מבצעים במטכ"ל וידעתי שבעדנייה צריכה להיות מפקדה רצינית וגדולה. חיפשתי עם החפ"ק שלי, ומצאתי מחנה עם מבנה ואנטנה שהתאים להיות מפקדה. קראנו להם לצאת והם לא יצאו. זרקנו רימונים וקראנו להם שוב, ולבסוף שמענו קול מבפנים. יצא סא"ל אחד עם ידיים למעלה, ואמרתי לו שיוציא את כל השאר. לאט לאט יצאו בערך 150 איש כולל שלושה אלופי משנה והבכיר מבין כולם: מפקד כל זירת ים סוף עם כל המטה. נכנסנו פנימה וראינו מפקדה עצומה ומשוכללת עם חדר בקרה וחומר סודי. במשך היום אספנו כ-1,200 שבויים".

למחרת, ב-25 בפברואר, תפס כוח של החטיבה את אחד השבויים הבכירים ביותר – רמ"ט האגד הארטילרי של הארמיה ה-3. לדבריו של שומרון, הוא ידע את כל התכנונים ושחזר את כל מהלכי הלחימה. שומרון: "מאמ"ן אני יודע שהוא הדבר הכי רציני שהיה להם ביד. ביחד אתו תפסנו גם מג"דים ומח"ט שריון מצרים. הרמ"ט הועבר לאוגדה, נמסר לחוקר שבויים ועבר חקירה יסודית. גם הידע שלו וגם שיתוף הפעולה הכניסו מידע רב ויעיל למערכת המודיעין שלנו".

עם כיבוש עדנייה, הנקודה הדרומית ביותר שצה"ל הגיע אליה בגדה המערבית של התעלה, השלימה חטיבה 401 את כיתור הארמייה השלישית ואיסוף שבויים על-ידי גדוד הבוקעים. בכך השלימה החטיבה את הלחימה במסגרת מלחמת יום הכיפורים. 83 חיילים מחיילי החטיבה נפלו בקרבות, רובם בשני ימי הלחימה הראשונים – בשלב הבלימה. לאחר הלחימה נשארה החטיבה עוד זמן רב מעבר לתעלה והייתה הכוח המערבי ביותר בק"מ ה-101.

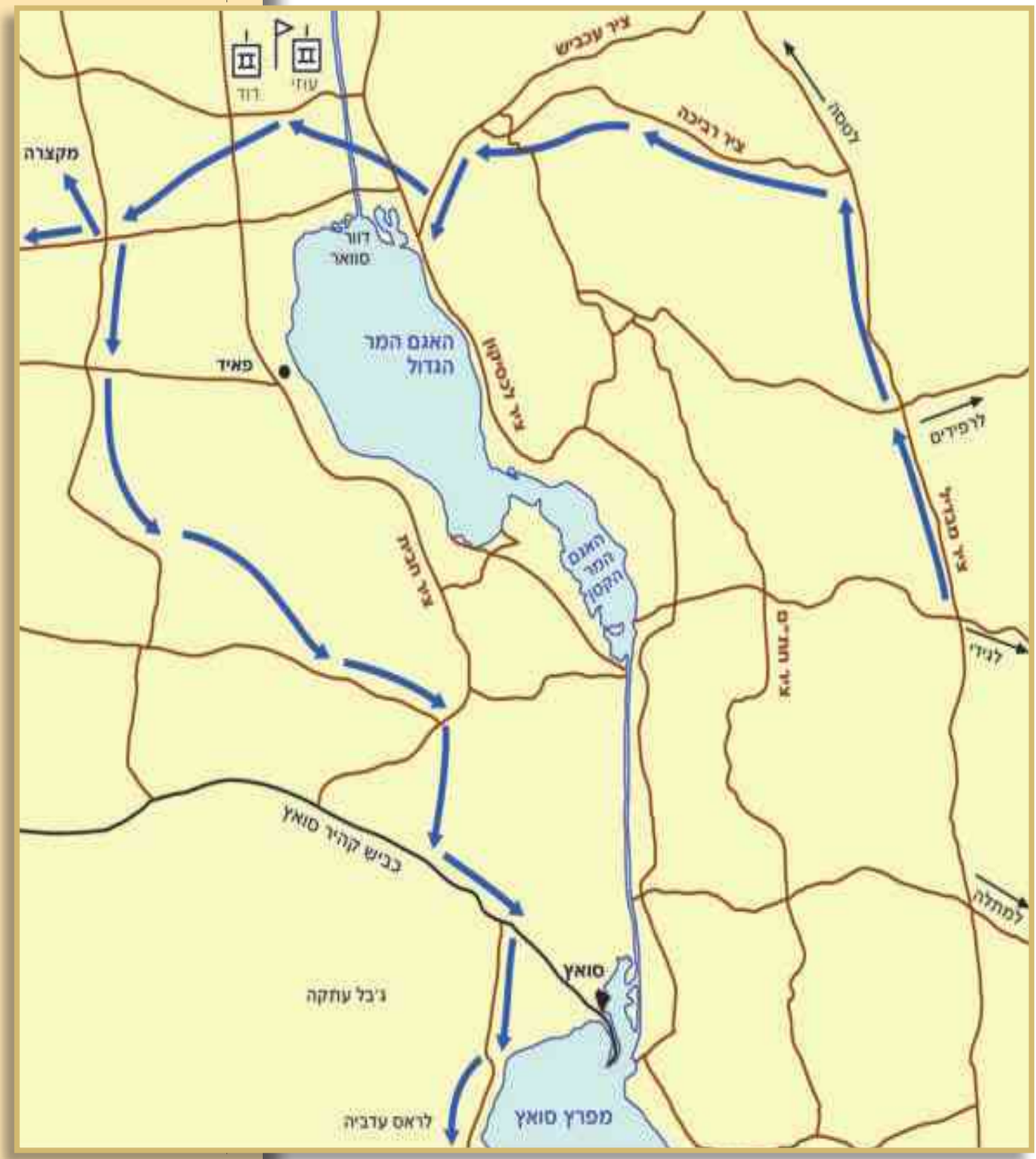

צליחת התעלה וקרבות החטיבה בגדה המערבית, 19–24 באוקטובר 1973

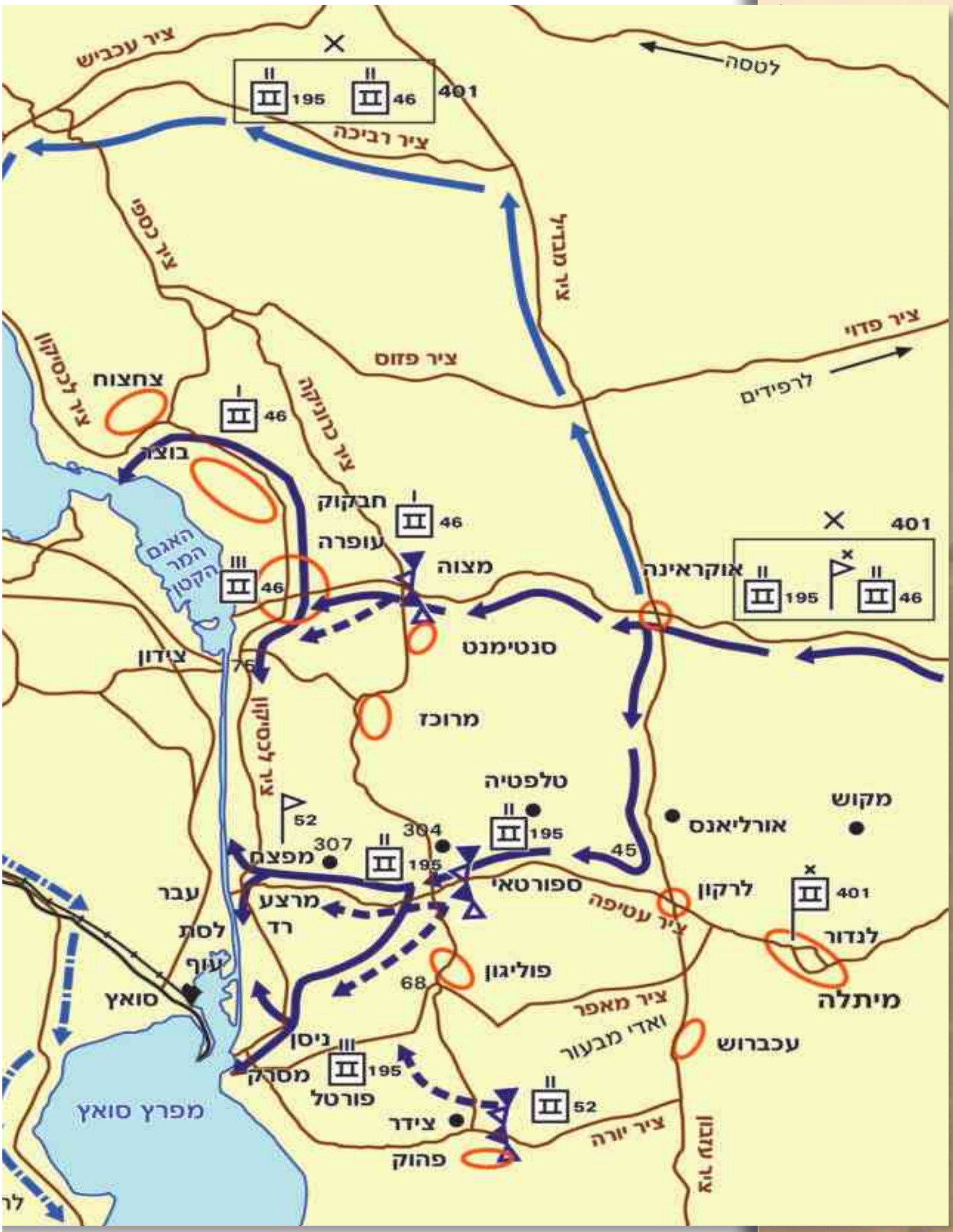
ציר עכביש
401
195
46
ציר רביכה
לטסה
ציר כספי
ציר פזוס
ציר פדוי
לרפידים
צחצוח
בוצה
חבקוק
עופרה
מצוה
האגם המר הקטן
צידון
75
סנטימנט
מרוכז
אוקראינה
401
195
46
טלפטיה
מקוש
אורליאנס
304
307
מפצח
52
195
45
ספורטאי
לרקון
401
עבר
מרצע
רד
לסת
עוף
ציר עטיפה
לנדור
פוליגון
68
מיתלה
סואץ
ציר מאפר
ואדי מבעור
עכברוש
ניסן
מסרק
195
פורטל
מפרץ סואץ
52
צידר
ציר יורה
פהוק

מהלכי חטיבה 401
במלחמת יום הכיפורים
6–24 באוקטובר 1973

גדוד "הבוקעים"

גדוד "הבוקעים" הוא הגדוד הוותיק מבין גדודי החטיבה והוא הוקם במרץ 1947. הגדוד השתייך בתחילת דרכו לחטיבת גבעתי ולחם עמה במלחמת השחרור. סיפורו של הגדוד החל עוד בתקופת "ההגנה". הוא הורכב מפלוגות חי"ש (חיל שדה של "ההגנה") של בני גרעינים מרחובות ומראשון לציון. עוד לפני הקמת המדינה היו חיילי הגדוד מומחים בשדאות, הכרת הנשק והפעלתו. בזכות פעילותם ובשל העובדה שרחובות הייתה היישוב היהודי הגדול ביותר בדרומה של ארץ ישראל, הוטלה על הגדוד משימת האבטחה של מרחב הדרום. משימותיו העיקריות של הגדוד היו ליווי שיירות לדרום ולירושלים הנצורה, משימות לוחמה כגון טיהור כפרים מכוחות ערביים במרחב הדרום ופעולות תגמול.

פעילות הגדוד התרחשה, כאמור, מספר פעמים באזור רחובות. באחת הפעולות, בתאריך 23.3.48, קיבל מפקד חטיבת גבעתי הוראה מהמטכ"ל: "תקוף ופגע בתחבורה הערבית בכל האמצעים ובכל השיטות במגמה לשתק את פעולות האויב". עיקר המשימה הוטלה על גדוד הבוקעים. ארבע פעמים תקפו כוחותינו את התחבורה הערבית בדרך קוביבה-כפר אהרון. בפעם הרביעית נכנסה כיתה של חיילנו לקרב עם ערביי קוביבה שתוגברה ביחידה מ"צבא ההצלה" המצרי. כיתה אחרת בפיקודו של אפרים גובר חשה לעזרתה ותקפה את קוביבה. בשעה שהכיתה נסוגה לבסיסה, נהרג אפרים גובר בסמוך לגבעת הכלניות. גדוד הבוקעים השתתף גם בקרבות רבים בכל המרחב שמתל אביב ודרומה, ביניהם פיצוץ מפקדת חסן סלאמה שליד רמלה ולחימה בתל אריש (תל גיבורים בחולון), מבצע שבו נפלו 22 מחיילי הגדוד.

הפשיטה על מפקדת חסן סלאמה

אחת הפעולות לאחר פרוץ מלחמת השחרור הייתה הפשיטה על מפקדתו של חסן סלאמה שהייתה ממוקמת במבנה בית הספר לקצינים של הצבא הבריטי בסמוך לעיר רמלה ובאר יעקב. חסן סלאמה היה מראשי כנופיות הטרור במרד הערבי הגדול שהחל ב-1936. חסן סלאמה ביחד עם עבד אל ג'באר שומארי, המפקד העיראקי של רמלה, התעללו בתושבי האזור וביצעו תקיפות בדרכים שהובילו למערב ירושלים. במבנה שהו דרך קבע כ-100 חיילים עיראקים. עם פרוץ "מבצע נחשון" ב-5 באפריל 1948 במסגרת מלחמת השחרור הוחלט על ביצוע תקיפת המפקדה ששימשה בסיס לפעולות על הציר המערבי במערב ירושלים. כוח של גדוד "הבוקעים" נבחר למשימה ופוצץ את חלקו הצפוני של המבנה. בפעולה נהרגו כ-14 חיילים עיראקים, ובנוסף נפצעו רבים. לכוחות הגדוד נפגעו שלושה חיילים, ללא הרוגים. חסן סלאמה נהרג בפאתי רמלה מרסיסי רימון.

עם הקמת המדינה היה לגדוד הבוקעים ניסיון קרבי רב. אחת המשימות החשובות ביותר שהוטלו על הגדוד במהלך המלחמה הייתה בלימתו של הצבא המצרי שהיה בדרכו לכיוון תל אביב. הגדוד פרץ את הדרך לנגב, ובלילה שבין 19 ל-20 באוקטובר כבש את המתחמים המבוצרים של הצבא המצרי ב"חוליקאת". בהתקפה זו שבר הגדוד את המערך המצרי שחסם את הדרך לנגב, ובכך תרם לחיבורו המחודש של הנגב למדינת ישראל. בזכות פעילותו זו זכה הגדוד לכינוי "הבוקעים".

לאחר מלחמת העצמאות עסק הגדוד בביטחון שוטף ובפעולות תגמול.

מלחמת סיני

במלחמת סיני - 1956 לחם הגדוד בסיני כגדוד חי"ר. גדוד "הבוקעים" פעל אז במסגרת חטיבה 7 וכבש את "קציימה", מוצבי "אבו עגילה" ומעבר ה"דייקה" בדרך לתעלת סואץ. משם נע הגדוד מערבה לעבר ביר גפגפה כאשר בדרך לשם באזור ביר-רוד-סלים השתתף בקרב שנמשך שלוש שעות, ובסיומו נפרצה הדרך לתעלה. ב-2 בנובמבר 1956 נעצר הגדוד 10 ק"מ לפני התעלה, שהיה המקום המוסכם לקו עצירת הכוחות

עם סיום מבצע קדש.

לאור לקחי המלחמה בסיני הוחלט לשים דגש על פיתוח חיל השריון, וגדוד "הבוקעים" הוסב לגדוד שריון שפעל במסגרת חטיבה 7. הגדוד קיבל את טנקי השרמן, ועד מהרה נעשה הגדוד שבו התרכז הידע התורתי בטנקים אלו. הגדוד ביצע אימונים אינטנסיביים, שיתופי פעולה עם חילות אחרים, תרגילי דו"צ ועוד.

כמו כן השתתף הגדוד בפעילות מבצעית בצפון הארץ במסגרת "המלחמה על המים" שסיכלה את ניסיונות הטיית מקורות הירדן על-ידי הסורים והירדנים.

לוחמי הגדוד בין תרגולות הצוות במהלך אימון בבקעת הירדן

מלחמת ששת הימים

במלחמת ששת הימים השתתף גדוד "הבוקעים" כחלק מחטיבה 14 של אוגדת שרון שהבקיעה את מערך "אום-כתף" בקרב משולב. משימת אוגדת שרון הייתה לכבוש את המערך המצרי הגדול והמבוצר במתחם "אום כתף-אבו עגילה-קסיימה". הכוח גילה כושר תמרון מעולה והפעיל נגד צבא מחופר ומאורגן, שיתרונו המספרי ניכר, כוחות משולבים של שריון, צנחנים, חיל רגלים, תותחנים וחיל הנדסה שתקפו את המערך המצרי מחזיתו, מאגפו ומעורפו תוך בידודו. קרבות ההבקעה נערכו בשטח חולי ובשדות מוקשים, ובבוקרו של היום השני ללחימה הוכרע הקרב. ביום השלישי למלחמה כבשה אוגדת שרון את קסיימה והתקדמה דרומה-מערבה לכיוון נח'ל. לאחר המלחמה הגדוד עלה לרמת הגולן לתעסוקה מבצעית בקו החדש. משם ירד הגדוד לרפיח להסבה משרמנים לפטונים, ובחודש פברואר 1968 קיים תרגיל גדודי מלא עם הפטונים החדשים.

במלחמת ההתשה לחם הגדוד בגזרת סיני והתמודד עם הפגזות יום יומיות ושגרת מלחמה תחת פיקודה של חטיבה 14 שהייתה המקבילה של חטיבה 401 בהגנה על קו המוצבים בסיני.

מלחמת יום הכיפורים

בפרוץ המלחמה היה הגדוד בחודש השלישי לתעסוקה המבצעית בגזרה הצפונית של הקו בסיני. לקראת יום הכיפורים עלתה הכוננות. הטנקים חומשו, זוודו ותודלקו, ואנשי הצוות ישנו בבגדיהם נכונים ודרוכים. גדוד הבוקעים היה, למעשה, הגדוד הראשון שנתקל בכוחות המצריים. עם תחילת המלחמה הועבר גדוד 79 בפיקודו של סא"ל שלמה ניצני לחטיבה 14, ובתמורה עבר גדוד הבוקעים בפיקודו של סא"ל עמנואל סקל לחטיבה 401 מכיוון שכבר היה בעמדות קדמיות. מרגע פתיחת האש בצהריים ועד לחבירה של הגדודים האחרים בשעות הערב המאוחרות נלחם גדוד הבוקעים לבדו. בקרבות קשים תחת הפגזות אוויריות, ארטילריה וציידי טנקים, הצליח הגדוד לייצב את רוב הלחימה בקו המים מבלי לאפשר חדירות לעומק השטח.

"המלחמה על המים"

בוועידה של מנהיגי מדינות ערב שכונסה בשנת 1964 (בעקבות פתיחת המוביל הארצי) הוחלט להטות את מקורות הירדן, החצבאני והבניאס, לפני שהם מגיעים לישראל, ובעצם לייבש את מקור המים העיקרי של ישראל. בשנים 1964–1966 התפתח הסכסוך לעימות צבאי, וצה"ל מנע בכוח פעולת הטיה של הירדן והחצבאני. המצב בצפון הארץ הידרדר בהדרגה והיה אחת הסיבות לפרוץ מלחמת ששת הימים.

התקריות הראשונות במאבק על המים אירעו ב-3 וב-13 בנובמבר 1964, בעת שמוצבים סוריים פתחו באש לעבר עובדים שעסקו בשיפוץ דרך הפטרולים ובניקוז המעיינות באזור תל-דן. התקרית השנייה הייתה חמורה יותר: הסורים הפגיזו את היישובים באזור בארטילריה ובטנקים, ומטוסי חיל האוויר הוזנקו לשיתוק מקורות הירי. בנובמבר 1964 החלו הסורים והלבנונים בהכשרת תוואי ההטיה של החצבאני והבניאס. כדי לסכל את מפעל ההטיה הערבי מבלי לדרדר את המצב למלחמה כוללת ניצלה ישראל ב-17 במרס 1965 תקרית אש כדי לפגוע בציוד ההנדסי הסורי באמצעות ירי מדויק של טנקים של גדוד "הבוקעים". הסורים העתיקו את העבודות לאזור גשר "בנות יעקב", וגם כאן הצליחו הטנקים לפגוע בו (מאי 1965). בפעם השלישית נפגע ציוד הנדסי סורי באוגוסט 1966 ליד קובת-קרעא מאש טנקים מטווח של כ-11 ק"מ. ביולי 1966 פגעו מטוסי חיל האוויר בדחפורים הסוריים באזור עין א-סופירה. פגיעות אלה הבהירו כי ישראל לא תשלים עם הטיית מקורות המים שלה. הלבנונים הבינו את הרמז והפסיקו את העבודות. בסוף יולי 1965 הסורים המשיכו בעבודות בקטעים שונים, אך הן התנהלו באטיות, ונראה שבוצעו בעיקר מטעמי יוקרה.

מלחמת לבנון

ב-6 ביוני 1982 השתתף הגדוד בלחימה בלבנון במסגרת החטיבה. תכנית הלחימה קבעה כי החטיבה תתחלק לשני כוחות עיקריים בפיקודו של המח"ט והסמח"ט. בכוח המח"ט נמצא גדוד הבוקעים שמנה 27 טנקים כולל טנק גישור, גדוד חי"ר מילואים 9618, מחלקת הנדסה מגדוד אסף, שתי סוללות תותחים מגדוד שפיפון, שלושה כלי צמ"ה (ציוד מכאני הנדסי), פלוגת רפואה ושתי פלוגות וולקן ככוח נ"מ.

הגדוד החל את הלחימה משבעא ועין קניא לחצביה, המשיך למימס כפר א-זית וחילווה ומשם לעין עטא ורשיא. הגדוד סיים את לחימתו מצפון לכפר קוק על גבול סוריה-לבנון כשהוא מצוי בעמדה החולשת על מבוא דמשק.

המג"דים של גדוד הבוקעים

יעקוב פרי
אביב ברזילאי
יוסי גבע
אברהם תמיר
אהרון דורון
שלמה להט
מאיר פעיל
יצחקי בראון
אורי רום
הרצל שפיר
גרשון פלד
אברהם מנדל
משה פלד
משה בר-כוכבא
שאול גבעולי
גדעון אלטישילר
ששון יצחק
אמנון רשף
אריה שלנם
רן שריג
נחום זקן
עימנואל סקל
עוזי בן יצחק
מוטי פז
אורי רותם
חגי גולן
שלמה לוין
יצחק אשל
דובי ישראלי
אורי אגמון
עופר כרמל
שמוליק פז
מוטי בר-לב
חיים מלכה
יזהר סחר
מתי שולמן
זוהר עמיר
סמי תורג'מן
יוני צור
בועז אברהם
עובד אליעז
יגאל סלוביק
איציק כהן
צביקה צורן
צחי שגב
גיא קבילי
רונן דגמי
ארז סעדון
רונן תמים
אודי צור
שגיב דהן
ניסים חזן

התשובה בסיני

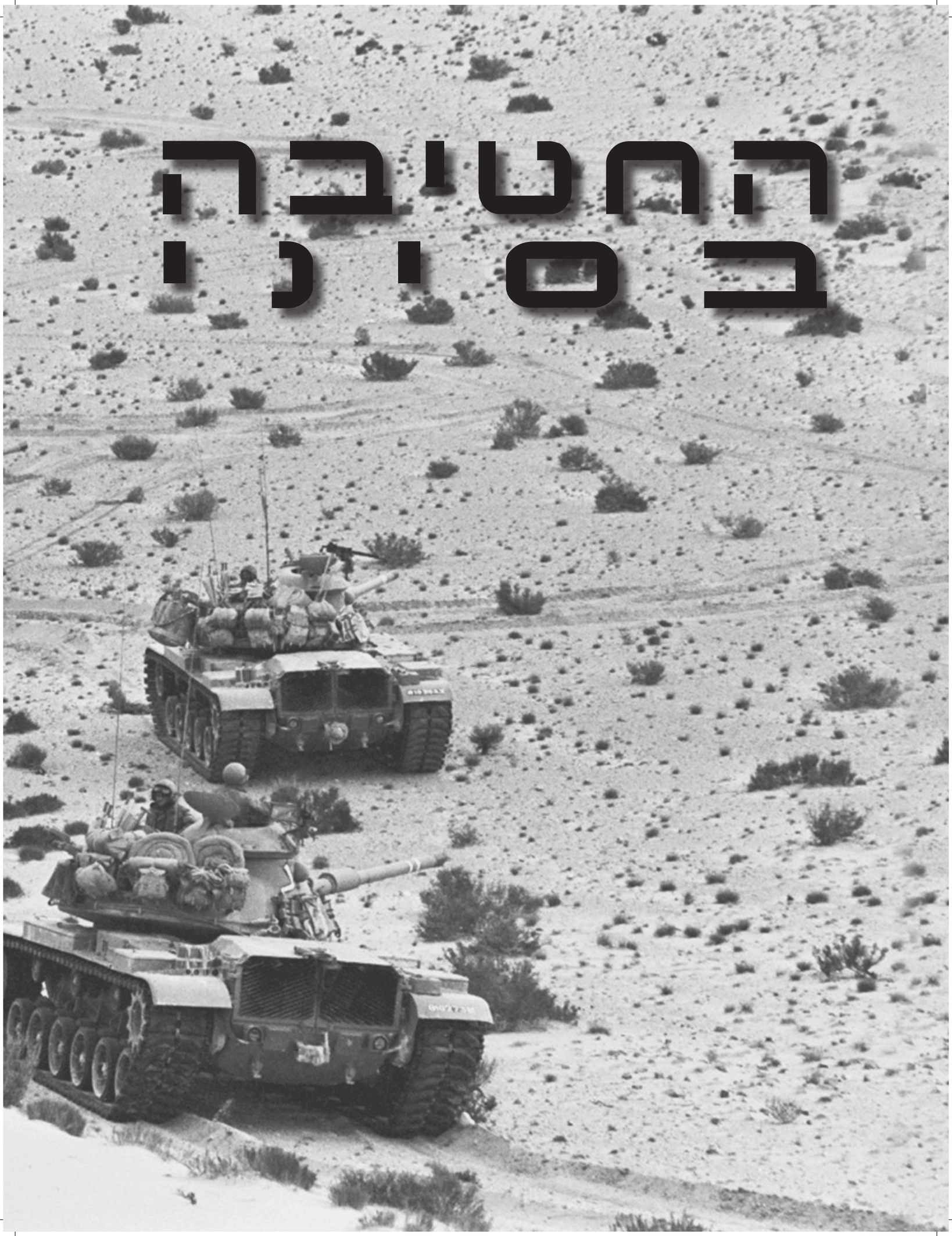

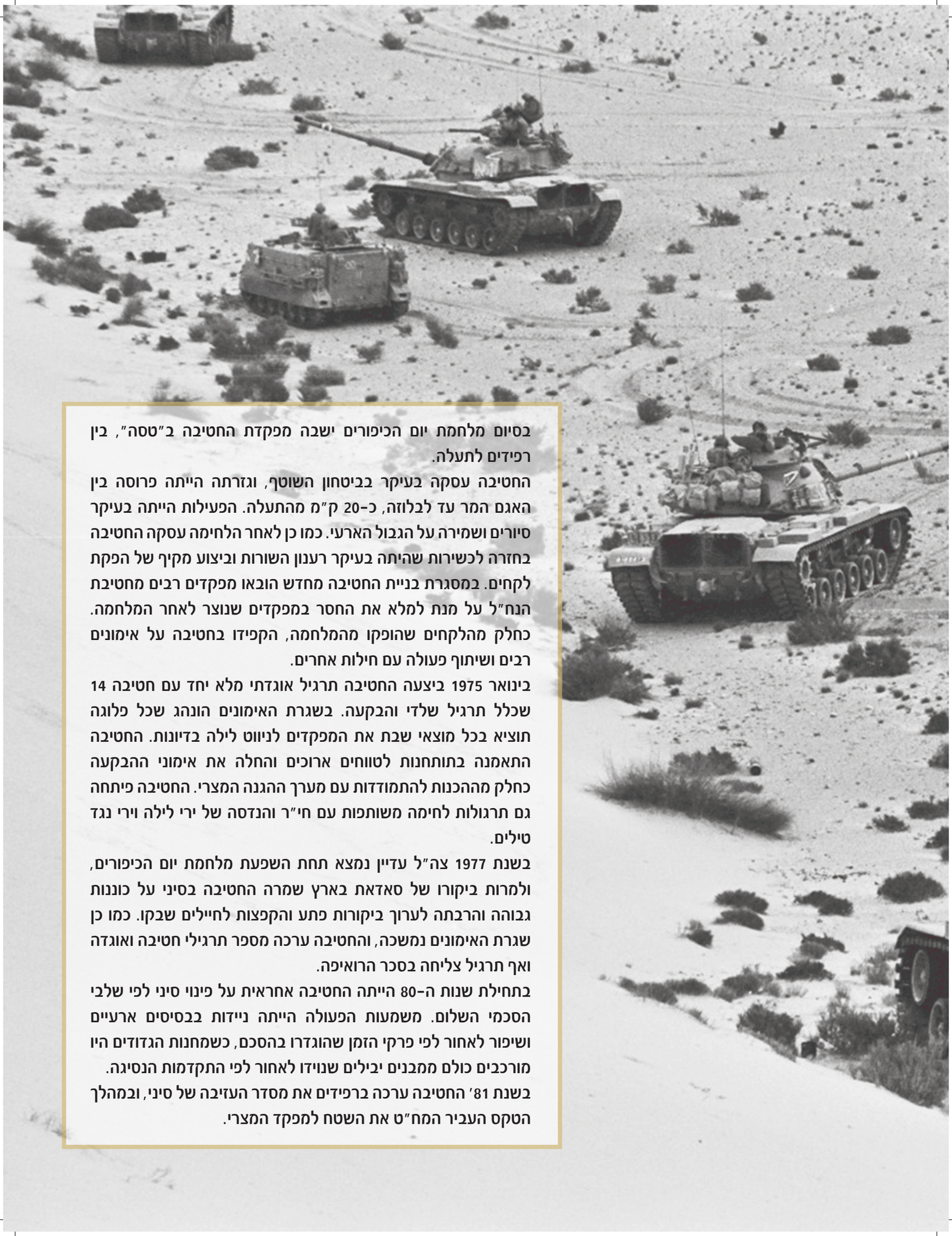

בסיום מלחמת יום הכיפורים ישבה מפקדת החטיבה ב"טסה", בין רפידים לתעלה.

החטיבה עסקה בעיקר בביטחון השוטף, וגזרתה הייתה פרוסה בין האגם המר עד לבלוזה, כ-20 ק"מ מהתעלה. הפעילות הייתה בעיקר סיורים ושמירה על הגבול הארעי. כמו כן לאחר הלחימה עסקה החטיבה בחזרה לכשירות שהיתה בעיקר רענון השורות וביצוע מקיף של הפקת לקחים. במסגרת בניית החטיבה מחדש הובאו מפקדים רבים מחטיבת הנח"ל על מנת למלא את החסר במפקדים שנוצר לאחר המלחמה. כחלק מהלקחים שהופקו מהמלחמה, הקפידו בחטיבה על אימונים רבים ושיתוף פעולה עם חילות אחרים.

בינואר 1975 ביצעה החטיבה תרגיל אוגדתי מלא יחד עם חטיבה 14 שכלל תרגיל שלדי והבקעה. בשגרת האימונים הונהג שכל פלוגה תוציא בכל מוצאי שבת את המפקדים לניווט לילה בדיונות. החטיבה התאמנה בתותחנות לטווחים ארוכים והחלה את אימוני ההבקעה כחלק מההכנות להתמודדות עם מערך ההגנה המצרי. החטיבה פיתחה גם תרגולות לחימה משותפות עם חי"ר והנדסה של ירי לילה וירי נגד טילים.

בשנת 1977 צה"ל עדיין נמצא תחת השפעת מלחמת יום הכיפורים, ולמרות ביקורו של סאדאת בארץ שמרה החטיבה בסיני על כוננות גבוהה והרבתה לערוך ביקורות פתע והקפצות לחיילים שבקו. כמו כן שגרת האימונים נמשכה, והחטיבה ערכה מספר תרגילי חטיבה ואוגדה ואף תרגיל צליחה בסכר הרואיפה.

בתחילת שנות ה-80 הייתה החטיבה אחראית על פינוי סיני לפי שלבי הסכמי השלום. משמעות הפעולה הייתה ניידות בבסיסים ארעיים ושיפור לאחור לפי פרקי הזמן שהוגדרו בהסכם, כשמחנות הגדודים היו מורכבים כולם ממבנים יבילים שנוידו לאחור לפי התקדמות הנסיגה.

בשנת 81' החטיבה ערכה ברפידים את מסדר העזיבה של סיני, ובמהלך הטקס העביר המח"ט את השטח למפקד המצרי.

שיר החתיבה

ערב בשירה הלילה הזה, ידידי
ובזכרה שבתי חטיבה
כי בוש ועשן ודבקות עד בלי די
אגדת גבורתה נכתבה.
ערב ברקדם ידידי סכרה המרפלא
ובאמר בשמיעת אזנה
כי שלבר היבה, ואבוכר שלה,
ואבוכר - ידועים את סיבה.

בראשית - גדוד קסן אך בכרן למבצע
שהפך חטיבה משוריינת.
היא בירבי הרקמה ובירבי יבאה
להסיב לאחור יד ערבית.
בגדרה הצפונית של סיבי, כסרטה
היא פרצה בין חולות ושמים
ובדרך הזאת ההיה עד פרטה
עד עיבפה ואנו קר-המים.

פזמון: בשגרת קר-בערוף
של קיץ והנרף
ערלה ובגדלה אהבה,
כי רעות שבולדה/בין אדם ופלדה
מן ושכיים - ערשה חטיבתי
ואבותבו אימה קדי-עד
בעקבות הבדיל בצעד.

בקרבות התשה היא ביצבה איתן
מן הסים איבנה בפרדת
וב"מדח" יודעים, וידועים ב"שידהאן"
ס"עקבות הבדיל" כאן ערשתי.
בוחתים המגזים על גבה הנדיר
בוחתים הם לא ידם, לא ירמיים.
את בתי הדיקוק היא יוצאת להבעיד
מדליקה היא שם אש על הסים.

ובבוקר שבת שבת שבעים ושלשם
עבגים באסטר אל שמים
ואויב הטמער למדבר ולעלומ
אל מעבר לכבול קר-המים.
ובבדה הלחימה, אך היא לא בשברה
ובאומץ לבב ושרשרת
אז עמדה חטיבה על בשתה בגבורה
ודמשה מציבה בוטרת.

אלישרע רבין

ראל (מיל') אהוד ברק
מח"ט בשנים: 1974-1975

יחידות בחטיבה: גדוד שלח, גדוד 195 וגדוד הבוקעים.

תפקידים: בשנת 1974 קיבל את הפיקוד על חטיבה 401. בינואר 1982 הועלה ברק לדרגת אלוף והתמנה לראש אגף המטכ"ל. במבצע שלום הגליל שימש כסגן מפקד הכוח העל-אוגדתי שפעל בבקעת הלבנון.
ב-1991 התמנה ברק לרמטכ"ל ה-14 של צה"ל וקיבל את הפיקוד על צה"ל מדן שומרון שאותו החליף גם בפיקוד על החטיבה. ביולי 1999 נבחר להיות ראש הממשלה.

ראל (מיל') אהוד ברק

פעילות בחטיבה: בתקופת פיקודו של ראל אהוד ברק כמח"ט ישבה מפקדת החטיבה ב"טסה" - בין רפידים לתעלה.
החטיבה עסקה בעיקר בביטחון השוטף וגזרתה הייתה פרוסה בין האגם המר עד לבלוזה, כ-20 ק"מ מהתעלה. הפעילות הייתה בעיקר סיורים ושמירה על הגבול הארעי. כמו כן עסקה החטיבה בחזרה לכשירות לאחר הלחימה, רענון השורות והפקת לקחים מקיפה.
במהלך תקופתו כמח"ט הובאו מפקדים רבים מחטיבת הנח"ל על מנת למלא את החסר במפקדים שנוצר לאחר המלחמה.
התרגילים היו גדולים מאוד וכללו שת"פ מרובה עם חי"ר וארטילריה. כמו כן הקפידו בחטיבה על תרגולות משולבות שלא היו בעבר ועלו מתוך לקחי המלחמה. האימונים עסקו בעיקר ביכולת לרכז מאמץ חטיבתי בגזרה קטנה.

1975

אלוף (מיל') עמנואל סקל
מח"ט בשנים: 1975-1977

יחידות בחטיבה: גדוד שלח, גדוד 195 וגדוד הבוקעים.

תפקידים: בשנת 1975 התמנה למח"ט 401. במלחמת שלום הגליל היה האלוף סקל מפקד אוגדה 252, ובשנת 1990 היה מפקד המפח"ש.

פעילות בחטיבה: בתקופת פעילותו של סקל כמח"ט הדגש העיקרי הושם על האימונים. החטיבה התאמנה באופן אינטנסיבי כחלק מהדגש העיקרי של המח"ט. החטיבה החזיקה מבחינה מבצעית מספר תצפיות באזור סיני, אולם מכיוון שלא היו מבצעים מיוחדים, ניתן היה לעסוק באימונים.

החטיבה בתקופת סקל חנכה יחידות חדשות כחלק מבניין הכוח בצבא לאחר המלחמה, ובהן גם פלוגות של ישיבות ההסדר.

בין האימונים היו תרג"דים. בינואר 1975 ביצעה החטיבה תרגיל אוגדתי מלא יחד עם חטיבה 14 שכלל תרגיל שלדי והבקעה. בשגרת האימונים הונהג שכל פלוגה תוציא בכל מוצאי שבת את המפקדים לניווט לילה בדיונות. החטיבה התאמנה בתותחנות לטווחים ארוכים והחלה את אימוני ההבקעה כחלק מההכנות להתמודדות עם מערך ההגנה המצרי. החטיבה פיתחה גם תרגולות לחימה משותפות עם חי"ר והנדסה - ירי לילה וירי נגד טילים. בשנת 1976 קיבלה החטיבה את פרס גייסות השריון למקצועות טנקים.

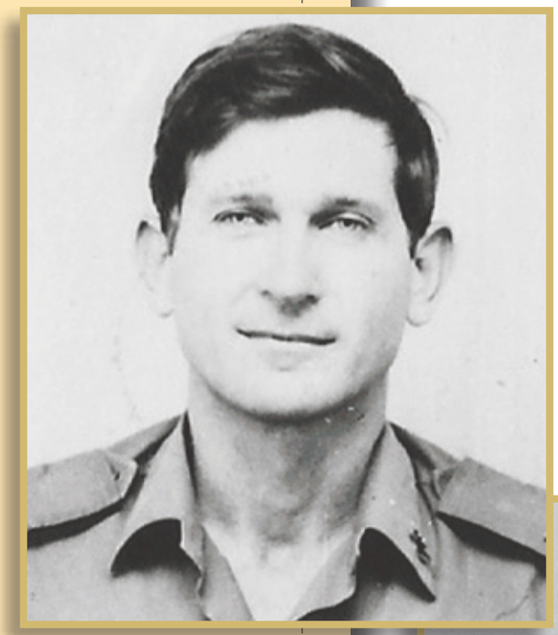

אלוף (מיל') עמנואל סקל

1977

אלוף (מיל׳) מנחם עינן
מח"ט בשנים: 1977–1978

יחידות בחטיבה: גדוד שלח, גדוד 195 וגדוד הבוקעים.

תפקידים: בשנת 1977 התמנה למפקד חטיבה 401. בשנת 1983 קודם לדרגת אלוף.

פעילות בחטיבה: החטיבה שכנה בטסה בסיני בדיוק לאחר ההחלפה האחרונה בתעלה לקראת הסכם השלום. תקופתו של עינן כמפקד החטיבה הייתה תקופת אימונים ובניין כוח משמעתי. צה"ל כולו חי בטראומה של ההפתעה ממלחמת יום הכיפורים, ולכן החטיבה הייתה במוכנות גבוהה מאוד. היו הקפצות כוננות רבות כולל בתקופה שסאדאת ביקר בישראל מכיוון שלא ידעו לאן יתפתח תהליך השלום.

החטיבה ביצעה תרגילים רבים שהוטלו עליה מהאוגדה ומהפיקוד. אלוף הפיקוד היה הרצל שפיר, ובזכותו היו לחטיבה תרגילים חטיבתיים גדולים ישר על "רטוב" וללא הכנה משמעותית. בתרגילים אלו שיתפה פעולה עם גדוד אסף וגדוד שפיפון שהיו גם הם בגזרת סיני. החטיבה ביצעה תרגילים במאפייני תנועות לילה וניווט לילי רכוב. כמו כן היו תרגלי דו"צ בין אוגדה 162 לעוצבת סיני.

הגבול היה שקט יחסית וללא אירועים. עיקר העשייה התבטא בהכנת הכוח למלחמה ולאימונים.

אלוף (מיל׳) מנחם עינן

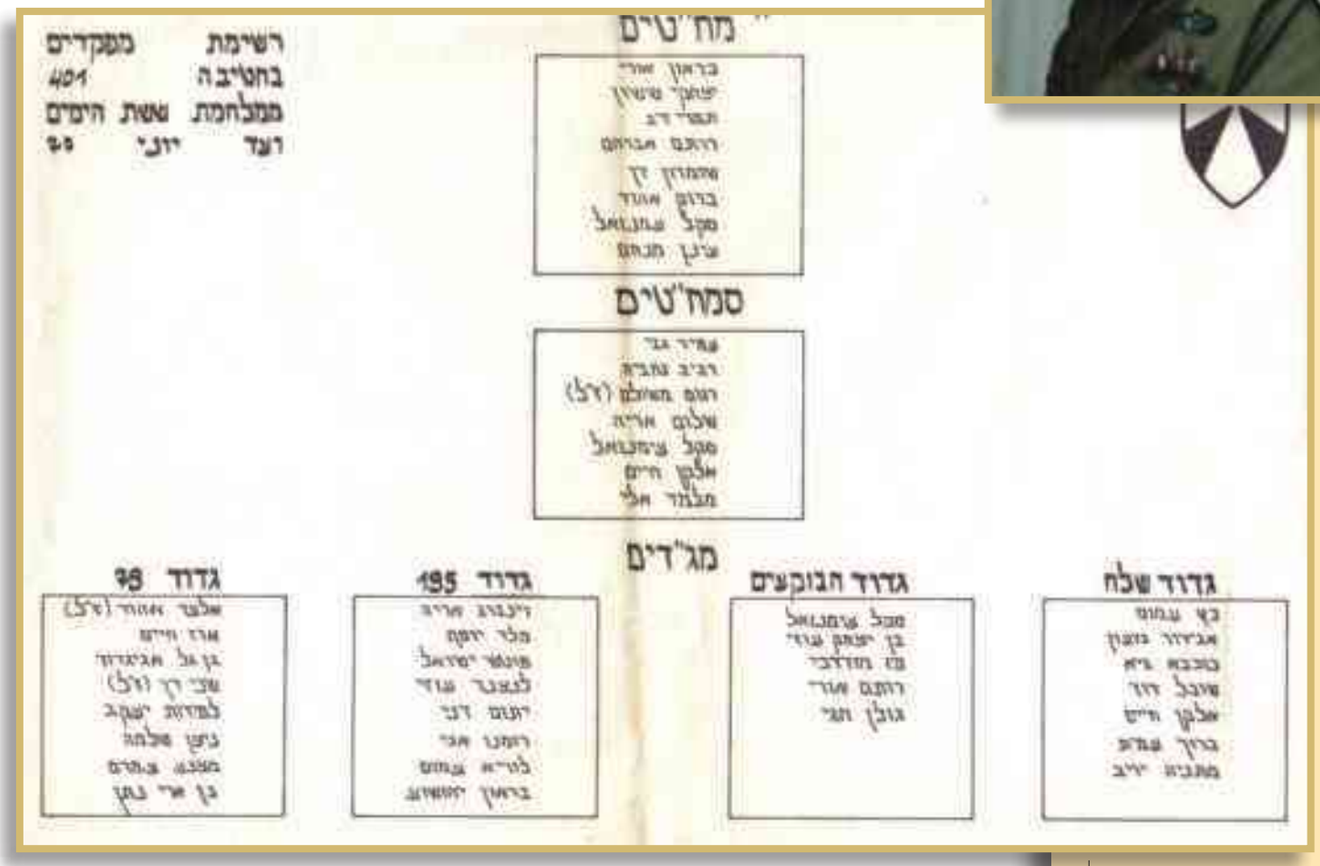

דף רשימת מפקדי החטיבה לדורותיה שנערך
לקראת טקס עשור לחטיבה

401

אלוף (מיל') חגי רגב
מח"ט בשנים: 1978-1979

יחידות בחטיבה: גדוד שלח, גדוד 195 וגדוד הבוקעים.

תפקידים: תא"ל רגב שירת כקמב"ץ בגדוד שלח במלחמת ששת הימים תחת פיקודו של אורי בר און שזכור לו עד היום כמפקד קשוח. במהלך המלחמה הגדוד היה מצוות לחטיבה 35 של רפול שחוותה קרבות קשים נגד טנקים וניווט קשה בחולות. בשנת 1978 התמנה רגב למח"ט 401.

פעילות בחטיבה: בתקופתו של רגב כמח"ט ישבה החטיבה בטסה, ומשימותיה היו סיור על קו הפרדת הכוחות הארעי מול המצרים. מדי פעם שלחה החטיבה כוחות צפונה לתעסוקה, אם בשטחים ואם בגולן, אולם עיקר הפעילות הייתה אימונים נרחבים אשר בוצעו בשטחי סיני הנרחבים.

המתחרה העיקרית של חטיבה 401 הייתה חטיבה 14, ומולה שאפו החיילים להיות הטובים ביותר בתחום המקצוענות, ימי הספורט ותרגילי דו"צ.

בתקופתו של רגב בוצעו תרח"טים גדולים וארוכים שהשתרעו על מאות קילומטרים, כולל תרגילים אוגדתיים ענקיים. כמו כן התבצע תרגיל צליחה בסכר הרואיפה.

תרומה משמעותית לחטיבה תרם רגב כמפקד בהקפדתו על משמעת אימונים כשהמוטו המרכזי הוא: אפס פצועים והרוגים באימונים. רגב עמד במטרה שהציב לעצמו, ובתקופתו כמח"ט לא נהרג ולא נפצע באופן משמעותי אף חייל מתאונות אימונים.

אלוף (מיל') חגי רגב

תא"ל (מיל') יצחק רבין
מח"ט בשנים: 1979–1981

יחידות בחטיבה: גדוד שלח, גדוד 195 וגדוד הבוקעים.

תפקידים: בשנת 1979 התמנה למח"ט 401. בתפקידו האחרון היה רבין קצין שריון ראשי.

פעילות בחטיבה: החטיבה הייתה ממוקמת בסיני בבסיס רפידים ומערבה לו. הפריסה הייתה רחבה ביותר, ובאה לידי ביטוי בכך שהגדודים היו במשימות פטרול לאורך קווי הגבול המשתנים. החטיבה הייתה אחראית על פינוי סיני לפי שלבי הסכם השלום. משמעות הפעולה הייתה ניידות בסיסים ארעיים ושיפור לאחור לפי פרקי הזמן שהוגדרו בהסכם, כשמחנות הגדודים היו מורכבים כולם ממבנים יבילים שנוידו לאחור לפי התקדמות הנסיגה.

תא"ל (מיל') יצחק רבין

המשימה הייתה מורכבת ביותר מכיוון שמצד אחד תמיד היה חשש לפח"ע ולאיום מצד הכוחות המצריים שנכנסו, ומצד שני לא היה גבול בר קיימא.

החטיבה ערכה ברפידים את מסדר ההעברה של סיני חזרה למצרים. במהלך הטקס העביר המח"ט את השטח למפקד המצרי .

בתחום האימונים זכורה במיוחד הקפצת הרמטכ"ל לתרח"ט. בתקופה זו נערכו תרגילים כאלה בהתרעה של שעתיים. כל החטיבה השתתפה בתרגיל בסיוע כוחות שת"פ. התרח"ט ארך שבוע שלם והשתרע לאורך 200 ק"מ מאזור ביר לחפן ודרומה.

לקראת סוף פיקודו של רבין על החטיבה הוקפצה החטיבה (למעט גדוד אחד) לרמת הגולן עקב הגברת הכוננות בצפון. החטיבה הייתה בכוננות גבוהה, ולראיה, קיימה תרח"ט מלא גם ברמת הגולן באזור ציר המפלים.

אלוף (מיל') זאב ליבנה
מח"ט בשנים: 1981-1982

יחידות בחטיבה: גדוד שלח, גדוד הבוקעים וגדוד 195.

תפקידים: בשנת 1981 התמנה למח"ט 401. לאלוף התמנה בשנת 1991 והקים את פיקוד העורף, ובשנת 1994 התמנה למפקד המפח"ש. בשנת 1995 התמנה ליבנה למזכירו הצבאי של ראש הממשלה, שמעון פרס, ולאחר מכן למזכירו הצבאי של ראש הממשלה, בנימין נתניהו. תפקידו האחרון של ליבנה היה הנספח הצבאי בארצות הברית.

פעילות בחטיבה: בתקופתו כמח"ט ישבה החטיבה בסיני בוואדי אסיסאב באזור ג'בל הילל בין קציעות לרפידים. במשך התקופה הוקפצה החטיבה פעמים לא מעטות לרמת הגולן. אותה תקופה נקראה אז ה"סינירמה" (הכלאה בין סיני לרמה).

החטיבה עסקה באימונים ותרגילים בסיני בעיקר על מנת להכיר את הגזרה לפני החזרתה למצרים. כאשר החטיבה הייתה ברמת הגולן, היא קיבלה גזרת הגנה אל מול הסורים, ומעבר לכך החלה לבצע אימונים והכנות למבצע שלום הגליל. במסגרת ההכנות למבצע ביצעו בחטיבה תרגילי מודל, סיורי שטח ותצפיות מפקדים. תרגילים נוספים התבצעו במעלה החרמון ובהרי שומרון. כחלק משגרת האימונים נערכו מדי פעם תחרויות בין חטיבות הטנקים ברמת הגולן, והחטיבה הובילה בהן בכל הפרמטרים.

בנוסף לכל אלו היה גדוד אחד ממוקם בסיני אשר עסק בהכשרת צמ"פים.

כוחות מהחטיבה לקחו חלק פעיל גם בפינוי "ימית".

אלוף (מיל') זאב ליבנה

החטיבה בקציעות

הנסיגה מכל סיני בשנת 1982 הותירה רושם עז על לוחמי החטיבה, ובשלטים שהציבו הלוחמים במחנה "רפידים" לפני העזיבה היה כתוב: "לא נסוגנו, ויתרנו למען השלום".

לאחר הנסיגה מסיני הועברה מפקדת החטיבה לוואדי אסיסאב באזור ג'בל הילל בין קציעות לרפידים, ולאחר מכן התבצע המעבר לקציעות שליד ניצנה במרכזו של הגבול החדש עם מצרים. המעבר התרחש בתקופתו של מפקד החטיבה, אל"מ זאב ליבנה. פעמים לא מעטות הוקפצה החטיבה לכוננות ברמת הגולן, ובשל כך כונתה החטיבה באותו הזמן תקופת "סינירמה" (בגלל הדילוג מסיני לרמה).
החטיבה עסקה במקביל הן באימונים ותרגילים בסיני על מנת להכיר את הגזרה לפני החזרתה למצרים והן בשמירה על גזרת הגנה אל מול הסורים ברמת הגולן. החטיבה ביצעה גם אימונים והכנות למבצע שלום הגליל והחזיקה תמיד גדוד בדרום שעסק בהכשרת הצמ"פים.

החטיבה חזרה בשלב מאוחר יותר לתקופות של מספר חודשים בכל פעם על מנת להתאמן. בשנת 1985 ביצעה החטיבה אימון מרוכז בקציעות שנמשך שלושה חודשים. במהלך האימון הוסבה החטיבה לטנקי מג"ח 6 מ', פרויקט מורכב שכלל: קליטת מערכת בק"ש חדשה, החלפת זחלים, ריתוך והחלפה של מיגון ואימון של כל החטיבה על הטנק החדש מתרגיל צוות ועד תרגיל חטיבתי.
בשנת 1988 במהלך האינתיפאדה הראשונה, שבה הוקפצה החטיבה לעזה מכיוון שהייתה שייכת לפיקוד דרום והייתה קרובה מבחינה גיאוגרפית, חזרה החטיבה לקציעות ושם בוצעה אימוני פלוגה. לאחר מספר חודשים שבהם המשיכה בפעילות מבצעית בעזה, חזרה החטיבה לקציעות וביצעה תרגילים עד רמת החטיבה.
בשנת 1991 עברה החטיבה לפיקוד מרכז תחת פיקודה של אוגדה 162 והחליפה את חטיבה 211 שפורקה. כחלק מתהליך המעבר, עברה החטיבה מבסיסי הקבע בקציעות לבסיסי קבע בבקעת הירדן, ובכך נחתמה שהייתה של החטיבה בדרום.

טנקי החטיבה באימונים
בחולות קציעות

טקס החלפת מח"ט בקציעות
המח"ט היוצא אל"ם רבין והמח"ט
הנכנס אל"ם זאב ליבנה

השיבה במלחמת שלום הגליל

ב-3 ביוני 1982 התנקשה חוליית מחבלים בחייו של שגריר ישראל בבריטניה, שלמה ארגוב. הוא נפצע קשה ונותר מחוסר הכרה עד פטירתו בשנת 2003. היה זה פיגוע נוסף בשורת פיגועים שביצעו המחבלים מאז הפסקת האש שהושגה ביולי 1981. לפי פרשנות ארגוני המחבלים, ההסכם היה תקף רק לגזרת לבנון, ובגזרה זו אכן נשמר בדרך-כלל השקט. ניסיונות הפיגוע בוצעו בגבול ירדן ובחו"ל.

ישראל שקלה מספר פעמים פעולה רחבת היקף בלבנון. צה"ל היה ערוך למבצע כזה, ואף ריכז כוחות לשם כך, אך לבסוף הוחלט להבליג. הפעם בעקבות ההתנקשות באה תגובה: למחרת בשעות אחר-הצהריים תקפו מטוסי חיל-האוויר תשעה יעדי מחבלים בלבנון, שניים מהם בביירות. לאחר התקיפה פתחו המחבלים בהפגזה כבדה על יישובי הגליל. במוצאי שבת, 5 ביוני 1982, התכנסה הממשלה והחליטה להטיל על צה"ל את המשימה להוציא את כל יישובי הצפון מטווח האש של המחבלים בלבנון, תוך הימנעות מתקיפת כוחות הצבא הסורי בלבנון, אלא אם יתקפו את כוחותינו. המבצע כונה "שלום הגליל", ונועד להתחיל ב-6 ביוני בצהריים.

מבצע "שלום הגליל", להבדיל ממלחמת יום הכיפורים שהגיעה בהפתעה גמורה ואילצה את הצבא לפעול כש"גבו לקיר", היה ביוזמה מלאה של ממשלת ישראל וצה"ל. בצבא הכינו למבצע נוהל קרב שארך קצת יותר משנה. התכניות היו חשאיות ביותר ורק מעטים היו שותפים לסוד. רק בדצמבר 1981 אושרה הורדת דרגת השותפים לסוד לרמת מפקדי הפלוגות. היו אישורי תכניות עד רמת הפלוגות. בינואר 82' נערכו תרגילי מודל עד רמת הגדוד. כמו כן ניתנו השתלמויות בנושא לחימה בשטח בנוי, שטח הררי ומעבר מים צר. בוצעו ביחידות ביקורות מוכנות, סיורי מפקדים ותצפיות. ההכנות היו ברמה מדוקדקת וקפדנית בשל העובדה שהחטיבה הולכת לשדה קרב אשר לא לחמה בו קודם לכן - בשטח הררי ובשטח בנוי.

תא"ל (מיל') עוזי לבצור
מח"ט בשנים 1982-1983

יחידות החטיבה: גדוד שלח, גדוד הבוקעים וגדוד מילואים 34 שהצטרף באופן סדיר לאחר סיום מבצע שלום הגליל.

תפקידים: מג"ד 195, מח"ט 401, נציב קבילות חיילים.

פעילות בחטיבה: עיקר הפעילות של החטיבה בתקופתו של לבצור התרכז בהיערכות ובהכנות למבצע שלום הגליל. החטיבה ביצעה אימונים ברמת הגולן והשתתפה בימי כשירות מול חטיבות השריון האחרות. החטיבה ביצעה תרגילים על ציר הנפט המדמה את ציר "ערפאת" - הציר שעליו הייתה אמורה לנוע החטיבה במבצע שלום הגליל. כמו כן עסקה החטיבה באימונים ייחודיים במתאר הלבנוני כמו לחימה בשטח הררי ובשטח בנוי. במבצע עצמו האימונים הוכיחו את יעילותם כאשר עמדה החטיבה במשימותיה וביעדים שהציב לה הפיקוד העליון של צה"ל.

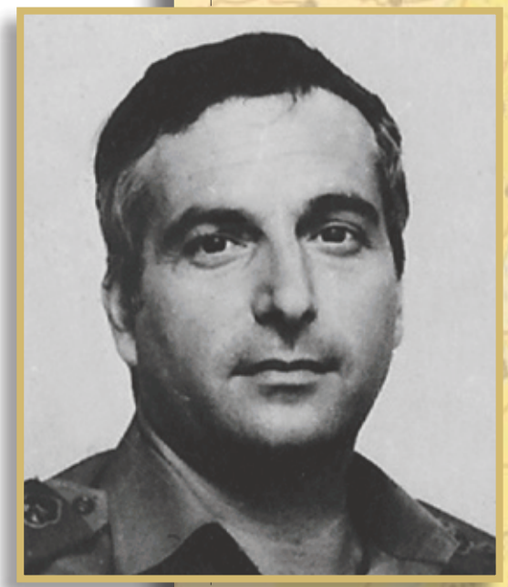

תא"ל (מיל') עוזי לבצור

טנק החטיבה במבצע שלום הגליל

מפקד החטיבה היה אל"ם עוזי לבצור (לנצנר) שהיה מג"ד 195 במלחמת יום הכיפורים. באותה עת היו לחטיבה שני גדודים: גדוד שלח בפיקודו של סא"ל צביקה פריד וגדוד הבוקעים בפיקודו של סא"ל אורי אגמון. גדוד מילואים נוסף, היה בשלבי הקמה ראשוניים ולכן לא פעל במסגרת החטיבה.

תכנית האוגדה הייתה מבוססת על שתי חטיבות שריון: 401 ו-14. תכנית זו השתבשה מכיוון שחטיבה 14 לא יכלה לעמוד בלוח הזמנים. חטיבה 7 הצטרפה לאוגדה ביום השלישי ללחימה. כמו כן לא בוצעו החדרת כוחות רגלים או הנחתות שהיו על פי התכנון, מה שהותיר את חטיבה 401 ככוח העיקרי של האוגדה עם 44 טנקים.

תכנית הלחימה של האוגדה נבעה מתוך ניתוח הקרקע והאויב שעמד מולם. לבנון היא זירה קשה לפעילות צבאית: השטח ברובו הררי - רכסי הרי הלבנון, שבהם התנועה מוגבלת לצירים הרריים צרים ואינם מאפשרים פריסת כוחות וניתנים לחסימה בקלות יחסית. מישור החוף צר, מאוכלס ומעובד בצפיפות וגם כאן התנועה מוגבלת בעיקר לצירים הקיימים. באזור הבקעה, שבין שני רכסי ההרים, אפשרית פריסת כוחות ותנועה בהתחשב במגבלות של ערוץ נהר הליטני, תעלות ההשקיה ושטחי הביצות.

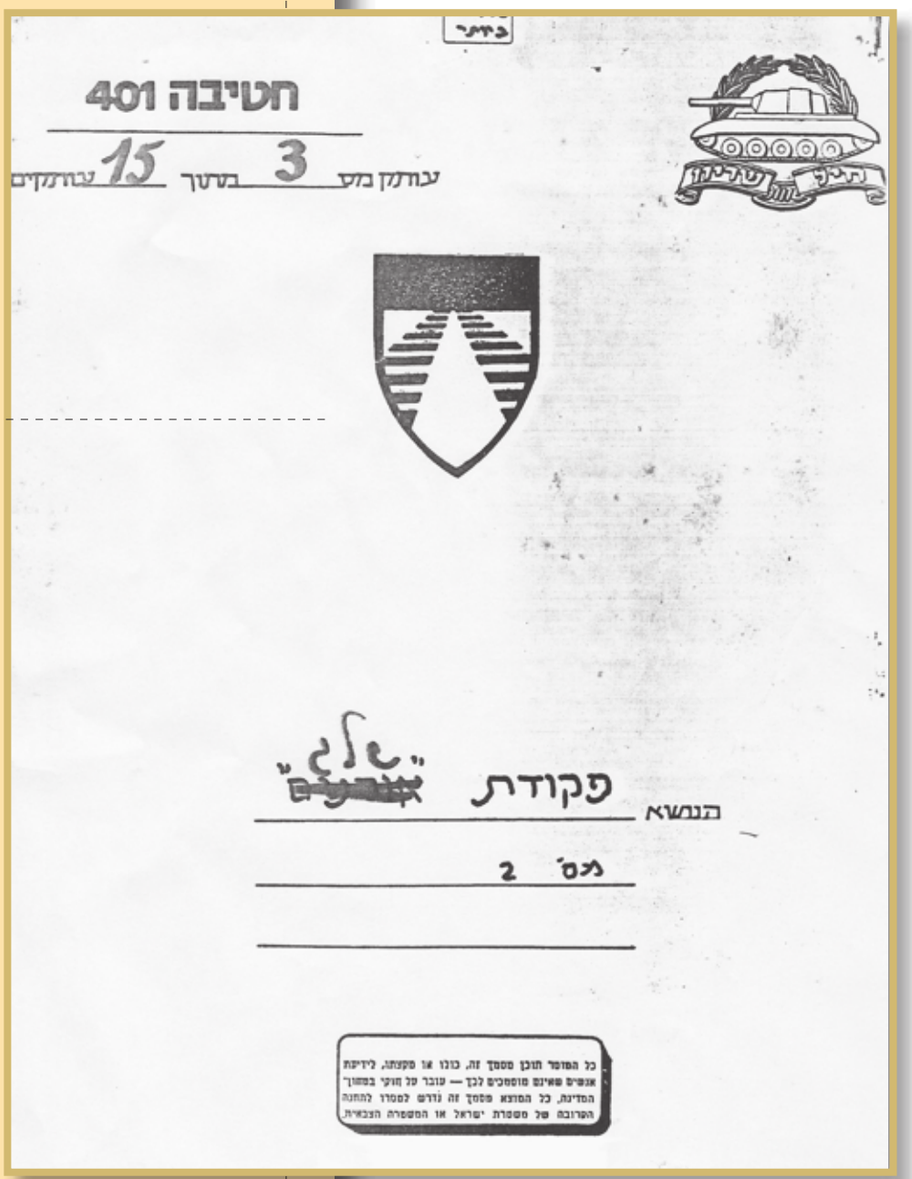

עותק המח"ט של פקודת המבצע למלחמת של"ג כפי שנקראה בהתחלה "אורנים"

גם אופי הלחימה מבחינת פריסת האויב הביא את הצבא לזירת לחימה שלא התנסה בה במלחמות הקודמות. המחבלים בלבנון השתייכו לארגונים שונים, והעיקרי שבהם הפתח, והם מנו כ-23,000 מחבלים. כוחות המחבלים היו ערוכים באזור ה"פתחלנד" שבמורדות המערביים של החרמון, בדרום הר הלבנון, ברמת נבטיה ולאורך מישור החוף מאזור צור ועד ביירות. ציודם כלל נשק קל, נשק נגד-טנקים, נשק נגד-מטוסים, כ-150 טנקים, קני ארטילריה, נגמ"שים ושריוניות.

הכוחות הסוריים בלבנון, שעל פי התכנית הוחלט שיותקפו רק אם יחליטו להצטרף ללחימה, מנו כ-30,000 חיילים המחולקים לשתי חטיבות חי"ר, חטיבת טנקים, 14 גדודי קומנדו ו-12 גדודי חת"ם. אמצעי הלחימה אשר עמדו לרשותם מנו כ-330 טנקים מסוגT-54/55/62 , כ-300 קני חת"ם, 140 נגמ"שים, 300 משגרי נ"ט. בגבול לבנון סוריה הייתה ערוכה חטיבת שריון נוספת כעתודה ואגד שריון של "צבא השחרור הפלסטיני" (צש"ף - יחידות פלסטיניות במסגרת הצבא הסורי). הכוחות הסוריים היו ערוכים בשלוש רצועות: רצועת האבטחה - מצפון לאזור שבשליטת יוניפיל, בשטח שמאזור נבטיה עד מורדות החרמון; רצועת ההגנה הראשונה - מאזור דמור דרך הר הלבנון, דרום הבקעא ועד מורדות החרמון ורצועת ההגנה השנייה - מביירות מזרחה לאורך כביש ביירות-דמשק.

על פי כל ניתוחי הקרקע והאויב שמולה, חילקה החטיבה את כוחותיה לשני כוחות שפעלו בשני צירים מקבילים על מנת "לפצח את האגוז הקשה" באזור הלחימה – העיירה חצביה. בעיירה זו ובסביבותיה דווח על ריכוזים ניכרים של מחבלים. אלו נהנו, על הנייר, מיתרון פעולה על כוחות השריון הצה"ליים.

בצירים המפותלים והצרים של לבנון מתמעט יתרון האש של השריון ומתמצה בכלים המובילים. קל יחסית להקשות על דרך ההתקדמות של הטנקים על-ידי פגיעה בכביש או הצבת מארבים במקומות בעייתיים במיוחד. בשל קשיים אלו הוחלט לפזר מאמץ על שני צירים מקבילים לשם הבטחת מהירות התנועה.

בהתאם לתכנון המקורי נועד כוח בפיקוד המח"ט לנוע על הציר היוצא משער שבעא שברמת הגולן, לעבור דרך "שבעא-שויא-עין קיניה" ולהגיע לצומת המזרחי של חצביה בערבו של יום א'. כוח נוסף בפיקודו של הסמח"ט, סא"ל איציק לב-ארי, נועד לנוע בציר "שובע-רשיא אל פוחר" עד ג'סר שקע, ומשם להתחבר לכביש המוליך לצומת המערבי של חצביה. לאחר מכן נועדו הכוחות לתקוף במשולב את חצביה ולכבשה. מאוחר יותר שונה נתיבו של כוח הסמח"ט, והוא נע משער טוליפ דרך אל מרי ועלה על הציר המוביל לחצביה. לאחר ההשתלטות על חצביה נדרשה החטיבה לעצור ולחכות להתפתחויות שתבואנה. תכנון זה נועד למנוע עד כמה שניתן התלקחות אפשרית עם הצבא הסורי. בתכנון המוקדם הוערך כי האזור הסמוך לגבול

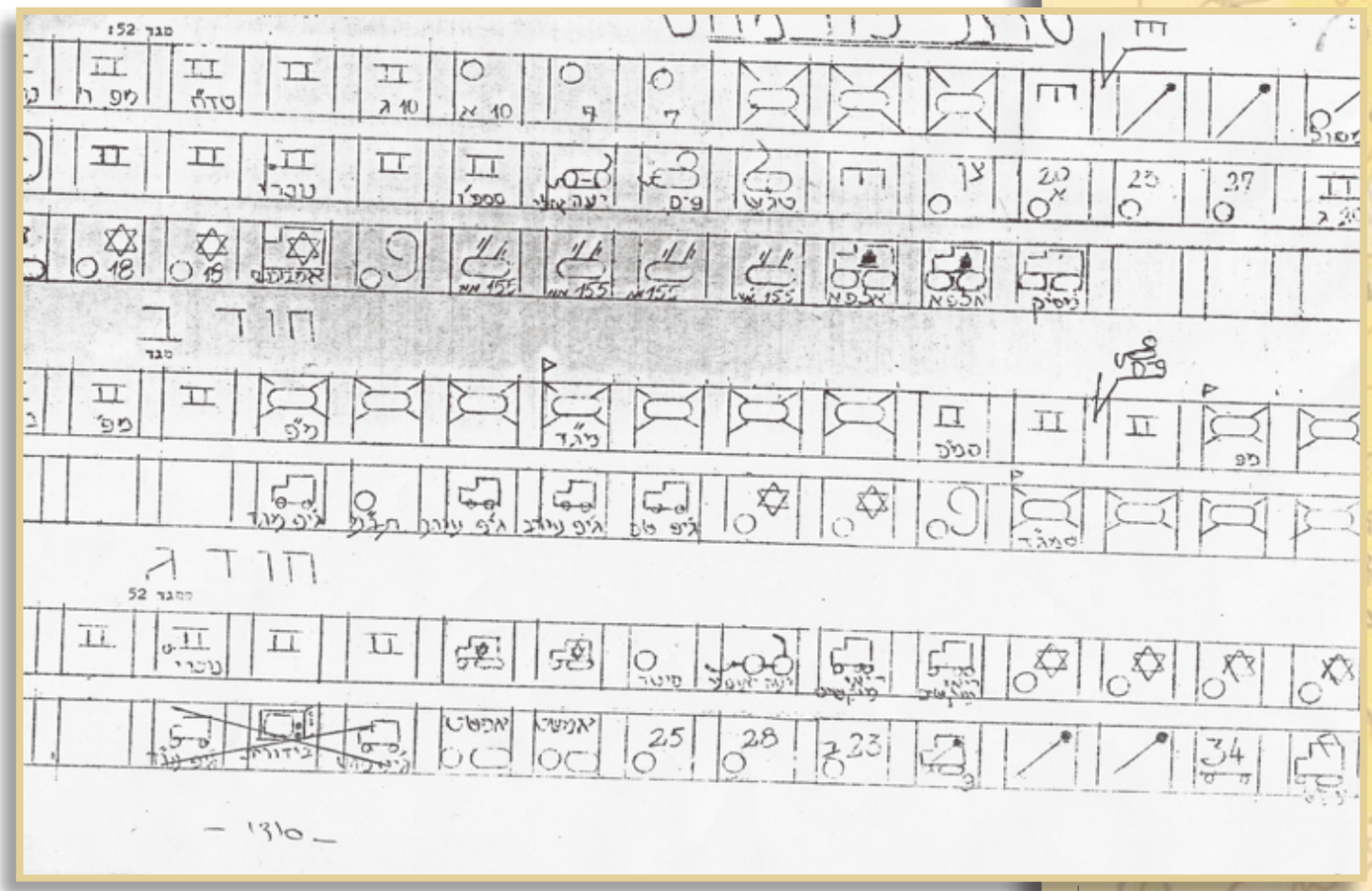

סוריה-לבנון הוא הרגיש לסורים, ולכן נקבע כי אין לגרור אותם לפעולה נגדנו. המשך תנועת החטיבה נועד להתבצע רק אם תפרוץ לחימה בין הסורים לכוחותינו בגזרות לחימה אחרות, כפי שאכן התרחש בפועל.

תרשים שדרות התנועה של החטיבה בציר ההררי במלחמה

צוותי המח"ט והסמח"ט הורכבו מכוחות נוספים שנועדו לתגבר את כוחם: צח"מ (צוות חטיבתי משולב) המח"ט הורכב מגדוד הבוקעים בסדר של 27 טנקים כולל טנק גישור, גדוד חי"ר מילואים, מחלקת הנדסה מגדוד אסף, שתי סוללות תותחים מגדוד שפיפון, שלושה כלי צמ"ה (ציוד מכאני הנדסי), פלוגת רפואה ושתי פלוגות וולקן ככוח נ"מ. צח"מ הסמח"ט היה קטן יותר וכלל את גדוד שלח המוקטן, פלוגת חי"ר מבה"ד 1, מחלקת חיל הנדסה מגדוד אסף ופלוגת וולקן.

יום ראשון, 6 ביוני

כוח המח"ט:

בבוקר 6 ביוני הגיעו ראשי הכוחות לשערים - המח"ט לשער שבעא והסמח"ט לשער טוליפ. בשעה 11:00 ניתנה הפקודה להתחיל את המבצע והכוחות החלו לנוע. הכוחות נטרלו את חיילי האו"ם וכוח המח"ט התקדם והגיע לגשר שלפני כפר שבעא. בציר זה הוביל גדוד הבוקעים עם טנק "נוכרי" ומ"פ ו'. בפאתי הכפר הדרומיים התברר שסדר תנועה זה מקשה על ההתקדמות כיוון שהטנק "נוכרי" רחב ויש לו בעיה לתמרן בעיקולים החדים. לבסוף הטנק אכן נתקע והיה זקוק לחילוץ. בנוסף התברר כי מעומס הרק"ם (רכב קרבי משוריין - טנקים ונגמ"שים) ורכות האדמה שספגה מי גשמים, השוליים המערביים של הציר החלו להתמוטט, והיה צורך להעביר קדימה דחפור על מנת שירחיב את הציר. כאשר הדחפור הגיע לגשר הוא לא הצליח לעבור והתהפך.

מעדותו של מפעיל הדחפור, מאיר אזולאי: "הייתי עם הטרקטור הראשון בראש השיירה. עליתי על הגשר מעל הוואדי בגובה 30 מטר כשמים זורמים למטה. נתקענו ולא יכולתי לחזור. ניסיתי לתמרן, חזרתי 5 מטר. הייתה התמוטטות, וה-D9 שלי התהפך. החזירו אותי אחורה מהטראסה וחילצו את הכלי. יצאתי מזה בלי שריטה, אבל עם הרבה פחד. הטנקים כולם נתקעו מאחור. רק כמה נגמ"שים עברו קדימה והמשיכו להילחם".

חמישה נגמ"שים הספיקו לעבור לפני שהקיר התמוטט - ארבעה נגמ"שים של פלוגת חי"ר מבה"ד 1 ונגמ"ש המח"ט. הייתה למח"ט דילמה קשה: כל גדוד הבוקעים ושאר כוחות הצח"מ תקועים לפני הגשר, הוא ועוד ארבעה נגמ"שים אחרי הגשר בפאתי הכפר וכוח הסמח"ט מתקדם על פי התכנית. לאחר הערכת מצב החליט המח"ט שהוא וארבעת נגמ"שי החי"ר יחצו את כפר שבעה וינועו לחצביה, וגדוד הבוקעים יחזור על עקבותיו, ייכנס דרך שער טוליפ וינוע על בסיס ציר כוח הסמח"ט. כמו כן הוחלט שגדוד 606 וגדוד מילואים נוסף יישארו במקומם. ההחלטה להתקדם עם חמישה נגמ"שים וללא טנקים, לא הייתה קלה.

על פי דברי המח"ט: "חונכנו שמשימה מבצעים בכל מחיר, לכן עשינו זאת גם ללא טנקים... כל עוד יש לך כוח, ולפי שיקוליך אתה יכול לבצע את המשימה, אתה, כמפקד, חייב לבצע אותה. זה ערך שאנחנו בחטיבה מחדירים אותו. לבצע את המשימות עד הסוף. המשימה שעמדה לנגד עיניי הייתה שהחטיבה חייבת להגיע לחצביה ולו רק עם ארבעה נגמ"שים בלבד ובלי טנקים. ידעתי שאם לא נעבור ניתן לאויב שהות להתארגן. זה היה סיכון מחושב. קיבלתי סיוע ארטילרי בתנועה. ידענו שיש כוח נוסף באגף המערבי שיכול לחבור אלינו. בראייה כוללת, לא היה פה סיכון. מלבד זאת, מלחמה זה לא בית מרקחת או מעבדה. שקלתי ולקחתי סיכון".

הסיכון הוכח כמוצלח. כוח המח"ט בן חמשת הנגמ"שים דהר במהירות ברחובותיה הצרים של שבעא והתקדם עד לחצביה. הכוח נתקל בהתנגדות מעטה מאוד.

מספר המח"ט עוזי: "ירינו כמו משוגעים לכל הכיוונים בליווי ארטילריה. התנגדות האויב הייתה חלשה ודלילה. פלוגת החי"ר השתלטה ופוצצה את בורות הייקוש בדרך. אין ספק כי המחבלים התכוונו לפוצץ את הבורות, אך לא הספיקו לעשות כן עקב התנועה המהירה של הכוח. ייתכן כי הדבר נבע גם משום שבאנו עם נגמ"שים ולא עם הטנקים. הם ציפו לטור משוריין גדול, וראו סך הכול חמישה נגמ"שים שנוסעים מהר, ואולי לא איתרו את הבעיה ולא הספיקו לפוצץ את בורות הייקוש".

בשעה 18:00 הגיע המח"ט לצומת המזרחי של חצביה והמתין לכוח הסמח"ט על מנת לכבוש את חצביה.

כוח הסמח"ט:

הכוח התקדם על פי התכנית ונתקל במכשולים קלים כמו מחסום של האו"ם וקוביות בטון על הציר, אבל התגבר עליהם ללא כל בעיה. מדרום לג'סר-שקע חבר מג"ד שלח אל גדוד שקד. תוך כדי החבירה נתפסו

מספר מחבלים עם כלי נ"ט. למעט חוליה זו הכוח לא נתקל במחבלים. תוך כדי ההתקדמות ירה הכוח פגזים לעבר אבו-קמחא, מקום אשר היה אמור להכיל כ-50 מחבלים שלא היו שם וכנראה ברחו טרם הגעת הכוח.

הכוח הגיע לצומת המערבי של חצביה, ונערך לכיבוש הכפר במקביל לכוח המח"ט ששהה בצומת המזרחי. הכניסה לחצביה התבצעה בלית ברירה בשעת בדמדומים בידיעה כי יש בתוך הכפר 200 מחבלים אשר יודעים לנצל את תנאי השטח הבנוי לטובתם. בנוסף נאסר להפעיל ארטילריה על העיירה ולירות פגזים.

טנק מהחטיבה מאבטח צומת בעיירה חצביא

הכוח נכנס לעיירה בחששות לא מעטים הן משום שחלק מהטנקים נתקעו בדרך לחצביה והן משום שמג"ד שלח, צביקה פריד, חשש להסתבך בתוך הכפר. הוא סיפר: "כשנכנסתי לחצביה חששתי מאוד להסתבך בה. הפתרון שמצאתי לבעיה - העליתי לטנק שלי את אחד האזרחים. באנגלית עילגת הוא הסביר לי איך לנסוע. באזור כיכר "מדונה" שברנו שמאלה, ורק כשעבר הטנק הראשון ויצא מחוץ לעיירה, נרגעתי. נתתי פקודות חמורות איך להתקדם ותדרכתי את הסמג"ד בקשר איך לעבור בחצביה - לעבור את תחנת הדלק ולפנות ימינה ולא שמאלה כי ראינו שיש מכשולים. ידעתי שבצומת למעלה מחכה לנו המח"ט ועמו חמישה נגמ"שים". במהלך תנועת הכוחות התמוטט קיר תמך, וטנק מפלוגה ג' התהפך. עקב כך נחסם הציר, וסמג"ד שלח ומ"פ ב' עסקו בחילוץ בזמן שהמג"ד ופלוגה ג' נעו צפונה. כיבוש חצביה התבצע באופן אטי וזהיר, ועד מהרה התברר כי כוח המחבלים נטש אותה והכיבוש בוצע ללא לחימה. שני הכוחות חברו מצפון לחצביה בסביבות השעה 19:30.

מחיר השאננות

לאחר ההיערכות והכניסה לחניון לילה הייתה התחושה הכללית מרוממת עקב קלות הכיבוש של הכפר. צביקה, מג"ד שלח, ציין כי "האנשים עוד לא חשו כמו במלחמה", אולם מהר מאוד גילו את המחיר האפשרי של חוסר זהירות.

צביקה פריד: "צוותים משני טנקים ירדו מהכלים והתחילו להכין קפה. הם היו בתחושה שזה טיול עדיין. כמה אנשים הלכו לקבל תדרוך מקצין האג"ם לגבי אבטחת החניון, ופתאום שני הטנקים הראשונים חטפו שתי פצצות R.P.G. המטח פגע בטנקים והחבר'ה שהיו בתדרוך קפצו חזרה לטנקים. הכול היה לא ברור כי עוד לא הייתה לחימה עד שלב זה, והאווירה הייתה קצת שאננה. במטח הזה נפגעו חמישה אנשים ובהם מ"פ ג' וסגנו. כל הפצועים היו מאותה פלוגה. ביצענו פעולת פינוי מהירה כשהרופאים עשו עבודה מצוינת עם הפצועים. במקביל הזעקנו מסוק והתחלנו לסרוק את כל השטח מסביבנו. מכאן ואילך האנשים היו דרוכים והתנהגו באופן מבצעי. בהמשך הלילה הייתה הפגזה ארטילרית על החניון, אך הפעם ללא נפגעים עקב ההתנהגות המבצעית והערנות של הכוחות".

סיפורו של מ"פ במלחמה - איל פלד

בפתיחת המלחמה איל היה בחופשת שחרור לאחר מילוי תפקידו כמ"פ ג' בגדוד שלח. לקראת תחילת המלחמה קרא לו המג"ד צביקה להתייצב בגדוד. אייל החל את המלחמה על טנק הסמג"ד. כל היום הראשון עבר בשקט יחסי. לאחר כיבוש חצביא, המג"ד קרא למ"פים לתדריך. באותו תדריך הייתה התקפת R.P.G על החניון שבה נפצעו חמישה חיילים וביניהם מ"פ ג' וסגנו. המג"ד קרא לאיל ונתן לו מיד את הפיקוד על הפלוגה. איל מספר: "עברתי טנק טנק, אמרתי לכולם להעביר את הקשר למצב ALL. אמרתי להם שאני מקבל את הפיקוד, צריך ללמוד מהאירוע ולהמשיך להילחם...". "בלילה השני נשארנו באותו חניון וחיכינו להתקפת החניון. איך שירו את הטיל הראשון פתחנו באש מאסיבית לכיוון והשמדנו את החוליה. לאחר מכן היה שקט...", למחרת בשעה 16:00 איל קיבל פקודה להתקדם לכפר מימס. בתוך הכפר טנק הנוכרי שלפניו שקע ונתקע וחסם את הציר, ובמקביל נורתה אש כבדה מתוך הכפר. הטנק חולץ והפלוגה יצאה מהכפר ונכנסה לחניון לילה. למחרת הגדוד היה צריך לכבוש את כפר א-זית. איל מספר: "התקדמנו לכפר, כל הכפר היה מלא דגלים לבנים, אמרתי לצביקה המג"ד שזה נראה לי מוזר. לפתע הטנק לפניי נפגע מטיל, האנשים החלו יוצאים החוצה, הנהג נתקע, שלחתי אנשים לחלצו, ירינו כמו מטורפים תוך כדי מיסוך עשן, לא זיהינו את מקורות הירי, חילצו לאחור..." לאחר כיבוש חילווה על-ידי גדוד שקד, התבצעה התקפה מסודרת על-ידי גדוד הבוקעים וגדוד חי"ר המילואים על כפר א-זית. "בשלב מסוים ראינו מטוסים של חיל האוויר הישראלי יורדים עלינו ומפציצים את חילווה וכפר א-זית. האדמה רעדה, היו צעקות בקשר לחדול את הירי".

באותו היום גדוד הבוקעים התקדם עד לעין עטא ונעצר לחניון לילה. גדוד שלח קיבל פקודה לנוע לרשיא. "הייתי מ"פ מוביל. קיבלתי מפה 20 דקות לפני תנועה, נכנסנו לכפר, הגעתי לצומת ופניתי ימינה שלבסוף הייתה דרך ללא מוצא, חילצנו את כל הכוח לאחור. צביקה המג"ד לקח אזרח מקומי, העלה אותו על הטנק וזה הסביר כיצד לצאת מהכפר". "...איך שאני יורד מהטנק לכוונו לאחור אני רואה צללית של טנק מאוד קרוב, עליתי מהר לטנק, לא ידעתי לירות לא לירות, אני יודע שחטיבה 7 עברה אותנו. הדלקתי עליו זרקור ולפתע - מרכבה. צוות שהתבלבל בדרך ונשאר בכפר. לקחנו אותו אתנו אל מחוץ לכפר...". כשיצאנו מהכפר המג"ד אמר לו לסדר את הכוח בשדרות. "... בעוד אני מכוון את הטנקים עם פנס וו, פתאום התקפת טילים, אני רץ לטנק שלי וצועק לצוות לצוות שמאלה ולירות, וכשאני עולה על הצריח הצוות יורה פגז, אני לא רואה כלום למשך שתי דקות, חירשות טוטאלית... המשכנו בירי עד שירי הטילים פסק...". למחרת בבוקר בוצעה התקפה על כפר קוק, לפתע היו שני מסוקי גאזל, משום מה אחד מהם נחת בתוך הכפר והטייסים ברחו. "כל הזמן היה דיווחים על מסוקי תקיפה... היינו בעמדות, לפתע אני מסתכל ימינה ואני רואה את המסוק והטיל מכוון עליי, לא היה לי מה לעשות, הטנק היה מדומם, צללתי לתוך הצריח, הטיל נורה ופגע בבית מסננים ימין ויצא דרך המכסה מנוע... היה שקט נוראי, שמענו בקשר 'גרמבה' (שם הפלוגה בקשר) 'הלך גרמבה הלך'. פרצתי לרשת ואמרתי שלא הורגים אותי כל-כך מהר...". לאחר סיום המלחמה איל נשאר והשתתף ביום קרב "מבצע טרף". הוא סיים את שירותו כחודשיים לאחר המלחמה.

יום ב', 7 ביוני

בעקבות ההשתלטות על חצביה והמארב הלילי שהתה החטיבה יממה וחצי במקום אחד בלא אישור להתקדם. ההישארות במקום הייתה חלק מהתכנון המוקדם, לפי ההיגיון שהתקדמות הייתה מביאה את החטיבה לשטחים שהסורים הגדירו כחיוניים. ברור היה כי מהלך כזה יסבך את צה"ל במלחמה עם הסורים. בשלב זה עדיין הייתה התקווה בצה"ל כי הסורים יימנעו מלפעול ויותירו את המערכה לצה"ל ולמחבלים. בזמן השהייה ספגה החטיבה הפגזות ארטילריות מן האויב, אך למעט אש נגדית לעבר מקורות הירי המשוער לא הייתה פעילות נוספת. זמן השהייה נוצל לחבירה של שני כוחות לחניון החטיבה: **גדוד הבוקעים** שנאלץ לנוע חזרה משבעא, שם נתקע בכביש ההרוס, דרך שער טוליפ בציר שבו נע צח"מ הסמח"ט יום קודם, ו**סיירת שקד** שפעלה במרחב החטיבה ומעתה נועדה לפעול עמה.

באותו היום יצא כוח קטן מגדוד הבוקעים בהרכב שלושה טנקים ושלושה נגמ"שי הנדסה לטיהור ציר "ג'סר שקע-אל חבריה". הפעולה בוצעה ללא התנגדות והכוח שב לחניון.
בלילה הותקף חניון גדוד שלח הן על ידי חוליית R.P.G והן על ידי התקפות ארטילריה. הגדוד השיב באש על ידי מארבי חי"ר ששכבו סביב החניון ועל ידי כוח הטנקים. לא היו נפגעים לכוחותינו בלילה זה.

פלוגה א' בלחימה ת"פ חטיבת חי"ר

פלוגה א' מגדוד שלח פעלה בימי הלחימה הראשונים במסגרת חטיבת חי"ר על ציר "פיתולים", מקביל ממערב לצירי התנועה של החטיבה.

נתי, מ"פ א', סיפר על מה שקרה להם עד שחברו חזרה לחטיבה: "חברתי למפקד החי"ר במוצאי שבת וקיבלתי הסברים. ביום א' בבוקר סיימנו הכנות אחרונות. הפלוגה מנתה תשעה טנקים. התחלתי להוביל לגבול, נכנסנו דרך שער טוליפ ועברנו את מובלעת חדאד כשאנחנו נעים ראשונים בראש הטור. פרצנו את מחסום האו"ם ולא התעסקנו אתם. לא לקחנו צ'אנסים ונענו תוך אש לימין ולשמאל. בלילה הגענו אל הציר ונערכנו לחניון בסביבת המפלים והחורשות. הלילה עבר בשקט מלבד קטיושות שנפלו ולא פגעו בנו. בבוקר יום ב' התעוררנו כאשר טיל חלף ליד הטנק ולא פגע בו. התארגנו ונכנסנו לכלים והמשכנו לנוע תחת ארטילריה מאסיבית. למזלנו הפגזים לא נפלו עלינו אלא מסביבנו. באותו היום התקדמנו כחצי ק"מ. תפסנו עמדות במטע זיתים, ומשם ראינו את הגדוד שלנו על הציר המקביל ממזרח. עמדנו בעמדה במשך כל היום ומסביב נפלה עלינו כל הזמן ארטילריה. לא זיהינו אויב ממול, אבל אני בטוח שבאחד הבתים ממולנו ישב מסייע שטיווח כל הזמן לעברנו. עד יום ג' אחר הצהריים נשארנו בעמדות ואז החליף אותנו גדוד מילואים. נענו חזרה עד חצביה וחברנו לגדוד בערב".

יום ג', 8 ביוני

עד צהרי יום ג' נשארה החטיבה מצפון לחצביה. בשעה 16:00 נפגשו המח"ט ומג"ד שלח עם מפקד אוגדת "סיני". הם קיבלו פקודה לכבוש את הכפר מימס ולהיערך סביבו. גדוד שלח קיבל את המשימה ותוך כחצי שעה היה מוכן לתנועה. הכוח יצא לתנועה בשעה 17:15 בערך בחיפוי אש ארטילריה. הכוח פתח באש לעבר מאהל ששכן בצד הדרך. הכפר נכנע על ידי הנפת דגלים לבנים, ולכן לא נורו פגזים לעברו. לא נורתה אש לעבר הכוח, אולם היה עליהם להתמודד עם בעיית עבירות. הרחוב בכניסה לכפר היה צר מאוד, והטנק "נוכרי", שהיה ראשון בטור, התהפך, והציר נחסם כשאחרי הטנק תקוע כל הגדוד עם גדוד שקד. לאחר מאמצים חולץ הטנק והכוח המשיך. בשעה 23:00 בערך הגדוד נערך לחניון לילה כשפניו לעבר הכפרים חילווה וכפר א-זית שהיו אמורים להיות היעדים המרכזיים ללחימת החטיבה למחרת. במהלך הלילה נמשכו הפגזות ארטילריות על הגדוד, אך ללא נפגעים.
בסך הכול ביום זה שוב הייתה התקדמות ללא התנגדות מצד המחבלים והסורים, וכוחות החטיבה התמודדו בעיקר עם תנאי השטח ומגבלות העבירות.

תנועת החטיבה בשל"ג

החטיבה בדרך לכפר זית

יום ד', 9 ביוני

בלילה שבין 8 ל-9 ביוני קיבל המח"ט פקודה לכבוש את הכפר חילווה כחלק מההתקדמות לכפר א-זית. אף על פי שהכפר אינו מצוי על ציר התנועה של החטיבה, כיבושו היה חשוב לתנועה בטוחה בהמשך משום שעל פי מידע שהיה בידי החטיבה קיימים כוחות קומנדו סוריים ברכסים השולטים על התנועה לחילווה ולכפר א-זית. חשש נוסף היה כי האויב בכפר יגרום לניתוק הכוח הפורץ לעבר כפר א-זית ויגרום לבעיה קשה.

למבצע זה הופעלו ארבעה כוחות מהחטיבה:

גדוד שלח: משימתו הייתה לתפוס את הצומת בציר "מימס-כפר א-זית" ולהמשיך לכיוון כפר א-זית.

גדוד שקד יחד עם פלוגה ב' מגדוד שלח: משימתו הייתה לכבוש את כפר חילווה ולטהרו.

גדוד צנחנים במילואים (הוכפף לחטיבה לטובת משימה זו באותו היום): משימתו הייתה לכבוש את הרמפות השולטות על כפר א-זית.

גדוד הבוקעים: משימתו הייתה כיבוש כפר א-זית אם וגדוד שלח ייתקל בקשיים.

גדוד צנחנים בפיקודו של איציק נודלמן: נועד לתפוס את הרמפות (הפיתות) החולשות על כפר א-זית ולסייע בכיבושו של הכפר.

באזור זה נמצאו כוחות אויב רבים. מפרט המח"ט: **"...השטח בין חילווה ובין כביש הכניסה לכפר א-זית שרץ ציידי טנקים. על הרמפות הנמצאות מעל כפר א-זית היו שתי פיתות שאוישו על ידי חיילי קומנדו סורים שהוזרמו פנימה בלילה של יום שני או יום ראשון. הם נערכו ותפסו את שתי הפיתות..."**

בשלב זה כבר היה ברור לצה"ל שהצבא הסורי אינו נשאר "כצופה מהצד", אלא לוקח חלק בלתי נפרד בלחימה. הוסיפה להערכה זו העובדה כי בג'זין, ממערב לגזרת החטיבה, התחוללו יום קודם קרבות שריון בשריון מול הצבא הסורי.

פעולת גדוד שלח:

לפנות בוקר הורה המח"ט לגדוד שלח להתקדם לכיוון כפר א-זית ולכוח החי"ר לנוע לחילווה. פלוגה ג' החלה לנוע מצומת חילווה לכיוון כפר א-זית, ומיד כאשר נחשפו הכלים הראשונים לרכסים ממזרח, החלה התקפת טילי סאגר על הכוח. הטנק הראשון של יעקב רפאל נפגע מטיל. אחד מאנשי הצוות נפגע והצוות חולץ לאחור. הכוח התקשה לאתר את מקורות הירי עקב סנוור השמש, ובכל זאת נחלץ תוך כדי ירי מאסיבי ומיסוך עשן. צביקה המג"ד: "החילוץ לאחור לא ארך יותר מ-2-3 דקות, וזה מה שהציל את כולם מהטילים שרצו בין הכלים. הטנק שלי ירה לבדו כ-30 פגזים. בסך הכול היו לנו שני פצועים בהיתקלות הזו".

מכאן נעצרה ההתקדמות של גדוד שלח לעבר כפר א-זית. התנועה חודשה מאוחר יותר על ידי גדוד הבוקעים וגדוד המילואים.

במקביל נע גדוד שקד עם פלוגה ב' מוקטנת מגדוד שלח לכיוון הכפר חילווה וטיהר את הדרך אליו. הכוח החל להיכנס לכפר כאשר הטנקים מובילים בראש. כשהטנק הראשון הגיע לסוף הכפר החלה התקפת טילי סאגר על הכוח. מספר סגן דני, מ"פ מסייעת שקד: "הטנק הראשון (טנק מ"פ ב'), שהיה מולי, חטף מיד בהתחלה שני סאגרים והתפוצץ. טנק אחרון (טנק סמ"פ ב'), שהיה בשדרה של הפלוגה שלי ות"פ שלנו, חטף גם הוא טיל והתפוצץ. שמענו בקשר את הצעקות של הפצועים... מהטנק הראשון לא נפגע אף אחד וכולם הצליחו לקפוץ. בטנק השני נפצעו ארבעת אנשי הצוות...".

חילוץ הפצועים בוצע על ידי חיילי מחלקת המרגמות. לאחר הכנסתו של הפצוע הראשון לנגמ"ש, הנגמ"ש נפגע מטיל והפצוע, סמל בסנצי אלי ז"ל, נהרג. נגמ"ש נוסף של מחלקת המרגמות נפגע אך ללא פצועים. מ"פ המסייעת הורה לכולם לרדת מהנגמ"שים. עדיין היה קשה לזהות את מקור הירי המדויק עקב סנוור השמש. מג"ד שקד הורה לירות לוואדי שבין חילווה לכפר א-זית.

בשלב זה זוהו חוליות R.P.G מאותו הוואדי, והכוחות פתחו באש מאסיבית לכיוון על ידי ירי נק"ל, טילי לאו, השלכת רימונים ומרגמות. נגמ"ש המבצעים של גדוד שלח חטף פגיעה מטיל והנהג, דרור שמר ז"ל, נלכד בנגמ"ש ונהרג. המצב היה קשה: מן הוואדי יורים טילי R.P.G ומהרכס יורים טילי סאגר. הכוח הצליח

שיתוף הפעולה עם הארטילריה

במבצע "שלום הגליל" בלט שיתוף הפעולה המוצלח של כוחות החטיבה עם כוחות חי"ר ההנדסה עקב קשיי העבירות, הצירים הקשים והלחימה בשטח בנוי. תרומה גדולה להצלחת החטיבה בהתקדמות ובלחימה שמורה להפעלה המדויקת והיעילה של הארטילריה.

ביום חמישי, בזמן כיבוש עין עטא, ידע מג"ד הבוקעים, אורי אגמון, כי טנקים סוריים צפויים להופיע מצפון ועמם קומנדו המצויד בנשק נ"ט ומסוקי תקיפה. סא"ל אגמון: "בכיבוש עין עטא הפעלתי תוך כדי תנועה חיפוי ארטילרי. קיבלנו ארטילריה מדויקת בדיוק כפי שרציתי. הדבר נבע מתרגולת טובה ומהבנה מושלמת ביני לבין הקש"א (קצין שיתוף ארטילרי). הארטילריה יצרה מיסוך מושלם בינינו ובין הכפר והאזור שממנו היו הסורים צפויים להופיע. נוצר עמוד של עשן ביני ובין האויב".

קצין הסיוע החטיבתי עמוס מוסיף: "כדי לכבוש את עין עטא היה עלינו להתקדם בציר הררי ומפותל. טנקים של האויב שלטו על הציר מטווחים קצרים של 50-100 מטרים. אפשרות פריסת הכוחות שלנו הייתה מוגבלת, וטנק או כלי רכב אחר שהיה נפגע בציר היה גורם לפקק גדול ומעכב את ההתקדמות. לכן הופעלו כוחות ארטילריה גדולים כדי לסייע לגדוד העולה על הכפר. טיווח מוקדם והתאמת סוגי תחמושת לפני הקרקע אפשרו ניצול מרבי של אש הארטילריה. הודות לסיוע הארטילריה כבש הגדוד את הכפר מבלי שנורתה עליו אש". מחקירת השבויים עלה כי אש הסיוע הבריחה משטח הלחימה חוליות קומנדו של הסורים שארבו לכוחותינו. "למעשה", סיכם עמוס, "הלך לפני הכוחות שלנו עמוד אש". מקרה נוסף אירע לגדוד שלח כשיצא מכפר קוק וקיבל הוראה להיכנס למארב מול הסורים. הגדוד נכנס למארב תוך הנחתת אש ארטילריה כבדה מתוך הנחה שמי שנמצא באזור יברח או ייפגע.

צביקה פריד, מג"ד שלח סיפר: "אחרי כפר א-זית לא הייתי מוכן להתקדם בלי ארטילריה. עבדתי אתם צמוד כל הזמן. מי שהנחית את הארטילריה במקום הזה, הייתי מוכן לנשק אותו...".

להתמודד עם האויב מן הוואדי, אך היה לו קשה להתמודד עם חוליות הסאגר הרחוקות. אחד הטנקים הצליח לירות לעבר הרכס, וכמו כן הופעלה ארטילריה לאזור שעצרה את ירי הסאגרים. זוהו שתי שריוניות אשר הושמדו על-ידי מחלקת הנ"ט.

סגן דני, מ"פ המסייעת, סיפר על ההתמודדות עם הסאגרים: "כדי להתמודד עם ירי הסאגרים, שהיה מרוחק מאיתנו, הצמדנו טנק לאחד הבתים, הייתי מזהה לו מטרה והוא היה דופק עם התותח שלו לאזור. לאחר מכן החלה לרדת ארטילריה שלנו על האזור והסאגרים פסקו. הלחימה על הכפר הסתיימה. פלוגה א' סרקה את הבתים וכל הפצועים פונו. בסיומו של הקרב היו לנו שלושה הרוגים - סמג"ד שקד, סרן אודי וינטר; קציין הקשר של גדוד שלח, סגן אייל וולף; ונהג הנגמ"ש, דרור שמר, זכרם לברכה. נוסף לכך היו לנו שמונה פצועים, רובם די קשה. הקרב כולו ארך כשעתיים והחיילים התנהגו למופת. מי שהיה צריך לפנות פצועים עשה זאת תחת אש מבלי להיבהל למרות שזו הייתה פלוגה שעברה טבילת אש בפעם הראשונה".

עקב עצירת המאמץ והאבידות שנגרמו לגדוד שלח ושקד, נאלץ המח"ט לשנות את התכנית: גדוד המילואים יבצע איגוף מערבי ויתפוס את הרמפות השולטות על כפר א-זית, וגדוד הבוקעים ינוע לכיוון כפר א-זית במקום שלח.

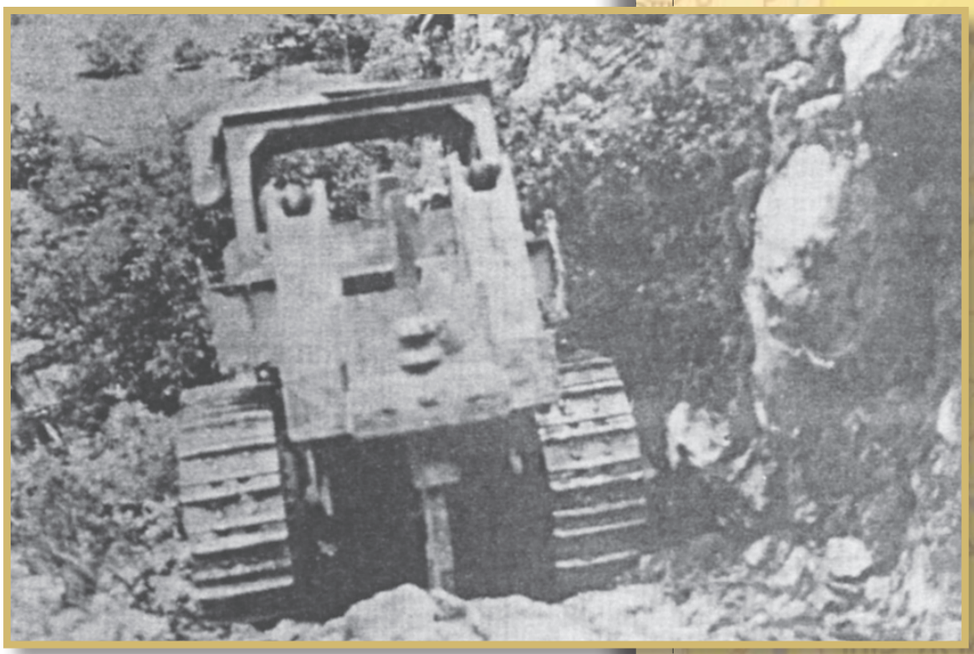

דחפור בחצביא

סא"ל אורי אגמון, מג"ד הבוקעים, סיפר על היציאה לעזרת גדוד שלח: "גדוד שלח ניסה להיכנס לכפר א-זית, ספג נפגעים והמשימה הופסקה והוטלה עליי. בשעה 17:00 קיבלתי את המשימה מהמח"ט. קידמתי את הגדוד ונפגשנו במימס, ואתו היה גם מג"ד הצנחנים נודלמן. לאחר מכן ארגנתי את הגדוד לתנועה וחברתי לצביקה, מג"ד שלח. ערכנו תצפית, והוא הסביר לי מה קורה ואיפה נפגעו האנשים. הוא נתן לי כמה עצות לדרך, ויצאנו כשהגדוד של נודלמן יצא בתנועה רגלית אוגפת וכבש את הרמפות הסוריות השולטות על הכפר. הגדוד יצא לדרך כשבראשו שלושה טנקים ואחריהם כוחות החי"ר וההנדסה. היה כאן יישום לקח מאופן ההתקדמות בימים הקודמים כשהטנקים נועדו לתת מכת אש מקסימאלית, כוחות ההנדסה לפתור את בעיות העבירות והחי"ר נועד להסתערות. נכנסנו לכפר א-זית תוך אש רצופה וזהירה. הקפדנו שלא לפגוע אחד בשני כי זה היה החשש העיקרי שלי".

לאחר הכניסה לכפר נפל טנק מ"פ ו' לתעלת נ"ט. הגדוד עצר והחל בחילוץ. לאחר החילוץ עלה טנק המ"פ על מוקש, אולם הצוות לא נפגע. הדחפור שכיסה את התעלה הפעיל מוקש נוסף עם הכף שגרם לפציעת מ"פ ההנדסה, סרן אבי דוד, בפניו. לאחר פינוי הפצוע המג"ד קיבל פקודה לעצור, ולחדש את ההתקדמות בבוקר.

מספר מג"ד הבוקעים: **"בשלב זה קיבלתי הנחיה לא להמשיך תנועה בלילה, אלא להיכנס לחניון לילה, לאבטח את עצמי בחניון, ורק בבוקר להמשיך. בשלב זה היו ידיעות על טנקים סוריים שיורדים מאזור בית לחיא לכיוון שלנו ולא רצינו להמשיך לדחוף קדימה ולהסתבך שם יותר..."**

לא נתקלנו בהתנגדות בכפר, ונראה היה שהאויב התקפל ועזב את הכפר לאחר שספג מכת ארטילריה רצינית ואחרי שהצנחנים תפסו את השטחים השולטים. הפסקנו את הירי לאחר הכניסה לכפר. בכניסה הייתה לנו בעיית עבירות, ונאלצנו לפוצץ בית אחד כדי להתקדם. יצאנו בלי נפגעים ונערכנו להמשך התקדמות".

כוחות החטיבה באזור כביש
ביירות דמשק

יום ה', 10 ביוני

לאחר חניון לילה קצר המשיכה בבוקר החטיבה בתנועה על הציר לעבר היעד הבא - כיבוש עין עטא ופתיחת המשך הדרך צפונה. חטיבה 7, שהצטרפה למלחמה מספר ימים לאחר פתיחתה, הייתה אמורה על פי התכנון המוקדם לעבור את חטיבה 401 ולהמשיך צפונה. התכנית התבצעה לפי התכנון, וחטיבה 401 נשארה באזור עין עטא והתפנתה לטיהור הגבעה המיוערת מדרום-מזרח לעין עטא. הכוונה הייתה לפרוץ את דרך "ערפאת" ממזרח לציר הראשי, ובכך ליצור אלטרנטיבה למקרה שחטיבה 7 תיתקל בקשיים בהמשך תנועתה. זאת בעיקר נוכח החשש מפני התנגדות סורית שתלך ותגבר ככל שצה"ל יתקרב לגבול סוריה-לבנון ולמתחם הסורי המגן על כביש ביירות-דמשק.

על הקרבות בפתיחת ציר "ערפאת" סיפר אורי, מג"ד הבוקעים: "בשעות הצהריים נכנסנו לציר 'ערפאת'. נפגשתי עם מפקדי הכוחות שפעלו קודם לכן באזור, והם הזהירו אותי ש'העסק סגור' והסורים ערוכים שם חזק, בעיקר קומנדו סורי. היה לחץ חזק והורו לי לנוע במהירות אפילו שהארטילריה לא הספיקה להתארגן. סידרתי את הגדוד והתחלנו להיכנס פרוסים בשדרה. האזור היה ממוקש ונחפרה בו תעלת נ"ט. כלים של יחידות אחרות שעלו על מוקשים היו פזורים לאורך הציר. התקדמנו במגמה לתפוס עמדות כדי שנוכל לקדם כלים נוספים לחוד. היינו בשטח חשוף בתוך ואדי שנשלט מלמעלה, והתחושה שלי לא הייתה טובה כי הארטילריה לא הצליחה לחפות על ההתקדמות שלנו. נעצרנו להתארגן, ובשלב זה אחד הטנקים מאחור נפגע וחסם את הדרך חזרה. באותו שלב זיהיתי מלפנים מסוק תקיפה סורי מדגם גאזל. התחלתי לירות עליו אך לא פגעתי בו. תוך כדי הירי נפגע הטנק מלפניי מטיל, כנראה ממסוק התקיפה. מיד לאחר מכן ספג טנק זה טיל נוסף כנראה מהקרקע. היה ברור כי הסורים סגרו את הוואדי היטב בטילים. אנשי הצוות קפצו מהטנק הבוער, שלושה מהם פצועים. מ"פ ההנדסה אסף את הפצועים לנגמ"ש שלו. במקביל לחילוץ קיבלתי הנחיה להפסיק את ההתקפה ולחזור. הדרך שנחסמה מפגיעת הטנק האחורי פונתה בינתיים על-ידי כוח הנדסה אחר והצלחנו להעביר את הפצועים לאחור. הגדוד כולו חזר לנקודת היציאה בקצה ציר 'ערפאת'".

דחפור בשבעא

מ"פ ההנדסה ניסים תיאר את הרגעים הקשים של חילוץ הפצועים: "אחרי שהטנק הראשון נפגע משני הטילים, זיהה חייל מהנגמ"ש שלי, שמואל מזרחי, את הפצועים וצעק לנהג לעצור. הוא קפץ החוצה תחת אש והכניס את הפצועים לנגמ"ש. מג"ד הבוקעים ראה שלושה פצועים ואמר לי לפנות גם אותם. היה קשה להגיע לרופא כי הציר היה חסום ואנשים לא רצו לרדת ממנו בגלל המוקשים. לקח לנו חצי שעה להגיע לרופא, וכל אותו הזמן החובש שלי טיפל בהם יחד עם שמואל מזרחי עד שהגיעה הפקודה לנתק מגע לאחור".

הוחלט לבטל את ההתקפה על ציר "ערפאת" משתי סיבות: האחת הייתה עקב ההתנגדות החזקה שגילה האויב ושליטתו המוצקה בציר, שהייתה עלולה להפוך כניסת כוחות נוספת שלנו למארב חסר מוצא שבו

ייפגעו לוחמים וכלים רבים. הסיבה השנייה הייתה העובדה כי בשלב שבו התקבלה ההחלטה להפסיק את המאמץ בציר "ערפאת" כבר התקדמה חטיבה 7 על הציר הראשי, ולכן לא היה טעם בפתיחת ציר חלופי.
במקביל למארב שאליו נקלעו הכוחות על ציר "ערפאת", קיבל גדוד שלח את הפקודה לנוע במהירות לציר הראשי לכיוון רשיא, שם נקלע גם הוא ללחימה קשה מול כוחות אויב.
על הלחימה סיפר מפקד הגדוד, צביקה פרידי: "בשעה 15:30 קיבלתי הוראה לחבור למפקד החטיבה שישב קילומטרים אחדים מצפון לעין עטא. חטיבה 7 נמצאה שם כבר והורו לה לפתוח את אזור בית לחיא-בכיפא-רשיא-כפר קוק. נענו לעבר רשיא, ובאזור בכיפא נורו עלינו כמה טילים, ועליי אישית ירו שלושה טילים. לפנינו נמצאו גדוד צנחנים וחטיבה 7. נסענו תוך כדי ירי כשיורים עלינו כל הזמן. כקילומטר לפני רשיא התהפך הטנק של הסמג"ד שלי, ואחד מאנשי הצוות נפצע. כשנכנסנו לרשיא כבר ירד הלילה והסתבכנו ברחובות באמצע הכפר וניסינו לנווט בתוכו. תושב מקומי סייע לנו לבסוף למצוא את דרך היציאה מהכפר לכיוון עיחה. שם חברנו לחטיבה 7 ולצנחנים".

המח"ט אל"ם עוזי לב-צור מציג לשר הביטחון אריאל שרון את תנועות החטיבה במלחמה

בעקבות ההגעה לרשיא נערך הגדוד בחניון במבואות המזרחיים של הכפר. בקרבת מקום נמצאו כוחות סוריים מעורבים בכוחותינו. במשך זמן מה שרר בלבול והיו בעיות בהבחנה בין אויב לכוחותינו. ירי האויב, בעיקר טילים, הגיע מצפון מאזור דהר אל אחמר. עקב הירי לא יכלו לוחמי הגדוד לישון ולצבור כוחות ולו לזמן קצר. היה זה הלילה החמישי ללא שינה.

על העייפות המתמדת סיפר מג"ד שלח: "השעה הייתה 3:30 בערך, וידעתי שבשעה 4:00 צריך לנוע כדי לקחת את עיחה וכפר קוק. באותה שעה באו אליי אנשי הצוות שלי והתחננו: 'המפקד, לך לישון כדי שתוכל אחר כך להיות ערני'. ישנתי רבע שעה ובשעה 3:45 הערתי את כל הגדוד. כולם היו עייפים אך התעוררו מיד".

יום ו', 11 ביוני

חטיבה 401 החלה את יום הלחימה השישי והאחרון של המבצע כשיחידותיה מפוזרות באזור שבין עטא לרשיא. חוד החטיבה שכלל את גדוד שלח וחפ"ק המח"ט, התמקם במבואות המזרחיים של רשיא. למקום הגיע גם גדוד שקד ועמו כוח משימה מיוחד שנקרא "כוח עופר". כוח זה כלל שמונה טנקים, והיה כוח טרי שלא השתתף בלחימה קודם לכן. גדוד הבוקעים נמצא בשלב זה מאחור בהתארגנות לאחר הקרב באזור הגבעה המיוערת על ציר "ערפאת".
מיד עם תחילת התנועה, בשעה 4:00, נקלע גדוד שלח למארב סורי שכלל תקיפה ממסוק מדגם גאזל ולוחמי קומנדו. הגדוד והארטילריה מאחוריו המטירו אש עזה על המסוק הסורי. בסופו של דבר האש פגעה

בו והפילה אותו. באותו רגע לא ידעו לוחמי החטיבה שזכו להפיל מסוק, והדבר התברר רק לאחר מספר ימים כשנמצאו חלקיו. היה זה אחד המקרים הנדירים שבו הצליחו לוחמי שריון להפיל מסוק.

לאחר כיבוש עיחה התפצל הכוח החטיבתי לשני ראשים: חוד אחד שכלל את "כוח עופר", סיירת שקד והמח"ט עוזי שעלו על ציר "ערפאת" ונעו עד ג'בל א-צפחה. החוד השני, שכלל את גדוד שלח, המשיך בציר העולה לכפר קוק וכבש את הכפר תוך ירי רצוף והנחתת ארטילריה מאסיבית. בכל המהלך הזה היה לגדוד פצוע אחד.

גדוד שלח התארגן ליציאה מכפר קוק בשעה 8:00 וקיבל פקודה להיערך למארב מול הסורים. "נכנסנו למארב", סיפר המג"ד, צביקה פריד, "תוך הנחתת ארטילריה לכל הכיוונים. הכוונה הייתה שמי שנמצא באזור יברח או ייפגע".

הטנקים "כובשים" את דפי העיתונות העולמית

בדיעבד התברר כי שיקול זה מנע מהגדוד קרב קשה מכיוון שבאזור נמצאו עמדות חפורות של שתי פלוגות קומנדו סוריות. החיילים הסורים נטשו עמדות אלה, כנראה עקב הארטילריה המדויקת שירדה עליהם.

גדוד שלח נערך לקראת הסורים בפרישת כוחות באזור ג'בל אל קרקר. בשלב זה הופיע מסוק "גאזל" סורי, השני שהטריד את הטנקים באותו יום. המסוק ירה טיל שלא פגע, וכל הגדוד ירה מכת אש חזקה שהניסה את המסוק. לאחר דקות אחדות שב המסוק למקום וירה טיל נוסף שפגע בטנק של מ"פ ג' אורי. המג"ד לא רצה לברר בקשר מה מצבו כדי לא להלחיץ את הגדוד, ונרגע כשקיבל בשורת הרגעה מאורי עצמו שהכול בסדר ורק הטנק נפגע. בשלב זה מקבל המג"ד את ההודעה כי הפסקת אש עומדת להיכנס לתוקפה. זמן קצר לאחר הפסקת האש שיפר הכוח את עמדותיו ותפס גבעה שלטת שמספרה 383 על גבול סוריה-לבנון.

במקביל, כוח נוסף של גדוד שקד נע בציר "הידרומטר" לכיוון דרום-מזרח. בשלב זה החל לחץ על הגדוד להתקדם כמה שיותר מהר מתוך הבנה שהכרזת הפסקת האש הולכת וקרבה. החלה תנועה מהירה על הציר כאשר החי"ר עולה על הטנקים, ונוסע על הציר. תוך כדי תנועה התקבלה התרעה על מסוקי תקיפה, והכוח נטש את הנגמ"שים על פי פקודת המג"ד. באירוע זה נהרג סמל מבצעים מהגדוד, סמל לירון כהן ז"ל, מפליטת כדור מנשקו האישי.

מבצע "טרף"

מספר ימים לאחר הפסקת האש החלו הסורים בביצוע ירי על החטיבה. הוחלט על ביצוע יום קרב. ביום זה נלחמו גדודי החטיבה: שלח, הבוקעים ו-34 מול טנקים סוריים T-55/62 . לוחמי החטיבה השמידו כ-30 טנקים סוריים.

סיכום המלחמה

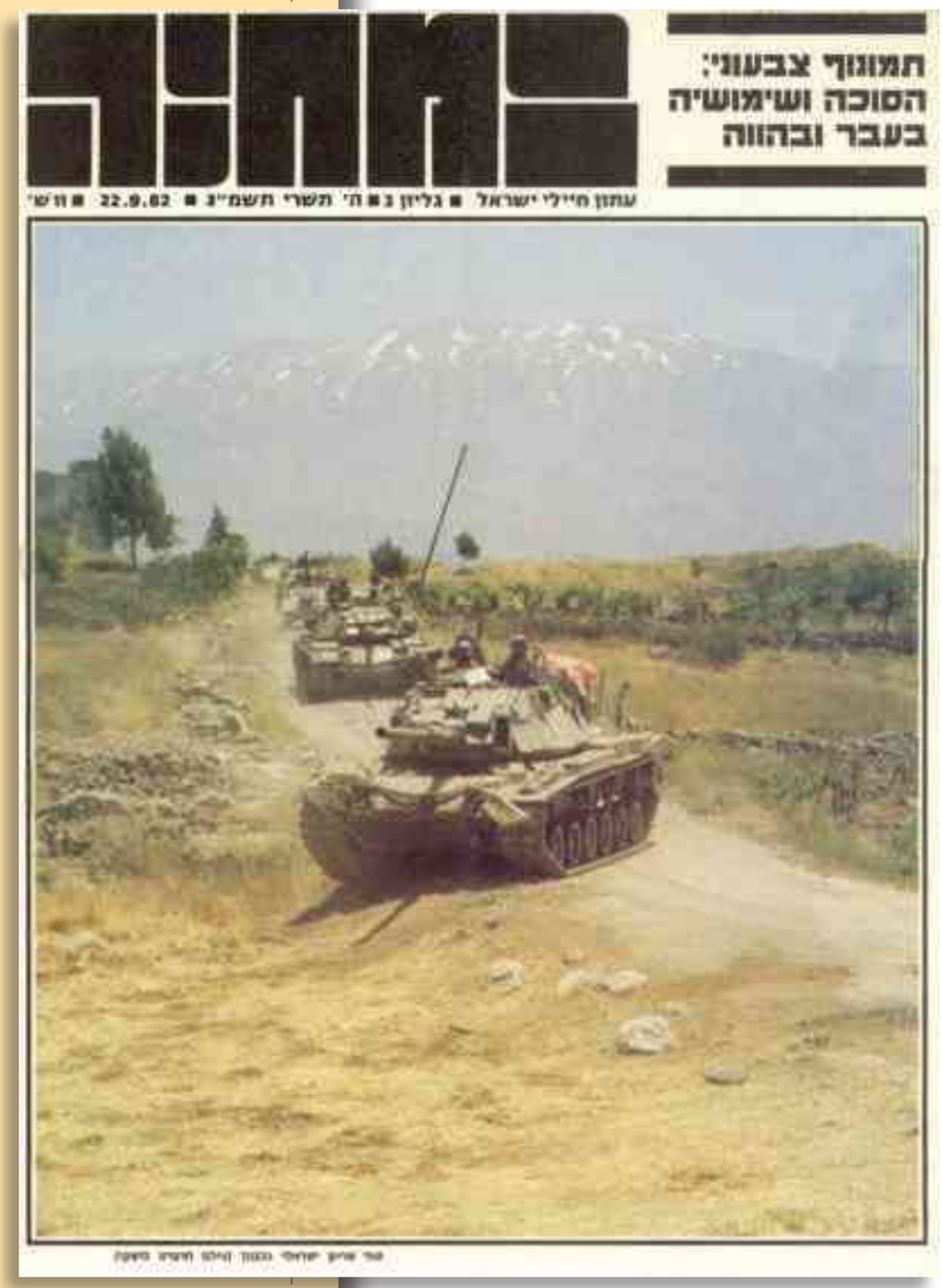
במחנה
תמונה צבעונית: הסוכה ושימושיה בעבר ובהווה
עתון חיילי ישראל ■ גליון ב' ■ ה' תשרי תשמ"ג ■ 22.9.82 ■ ז' ש'

טנקי החטיבה בלבנון

מהלכי חטיבה 401 באגף המזרחי השפיעו רבות על התמוטטות המערך הסורי מצפון, ועמדה בפניהם דילמה קשה בהפעלת העתודות המשוריינות. בפני הסורים עמדו שתי אפשרויות - להגן על ה"בטן הרכה" - הכניסה לכיוון בירתם דמשק או להפעיל את העתודות כלפי יתר הכוחות בבקעת הלבנון.

החטיבה החלה את המלחמה משבעא ועין קניא לחצביה, ומשם המשיכה למימס, כפר א-זית וחילווה, שם נערך הקרב הקשה ביותר של החטיבה ובו נפלו החללים הראשונים. החטיבה המשיכה לעין עטא ורשיא, וסיימה את לחימתה מצפון לכפר קוק על גבול סוריה-לבנון, כשהיא בעמדה החולשת על מבוא דמשק.

במהלך ימי הלחימה השמידה החטיבה מאות מחבלים, כוחות סוריים ואמל"ח שעמד לרשותם. עם זאת החטיבה איבדה במהלך ימי הלחימה, 6-11 ביוני (עד הפסקת האש), חמישה לוחמים וכ-30 פצועים.

בשבועות שלאחר הלחימה התבססה החטיבה בעמדותיה החדשות. יחידותיה פרצו דרכים, שיפרו אותן ובמקביל נבנו ביצורים ועמדות. החטיבה הוסיפה להחזיק בקו הראשון של צה"ל בגזרתה במשך תקופה ארוכה לאחר תום המערכה של מבצע "שלום הגליל". החטיבה יצאה מלבנון במסגרת פינוי צה"ל מלבנון והמעבר אל רצועת הביטחון בשנת 1985.

תא"ל (מיל') יצחק אשל
מח"ט בשנים: 1983–1985

יחידות החטיבה: גדוד שלח, גדוד הבוקעים וגדוד טנקים 78 שהפך מאוחר יותר לגדוד נ"ט.

תפקידים: בשנת 1983 התמנה אשל למח"ט 401.

פעילות בחטיבה: כשאשל קיבל את החטיבה, היא עסקה בבט"ש לאורך זמן בעומק לבנון. מספר בעיות קידמו את פניו וחייבו אותו לשנות דברים מהיסוד: הוא טען שהבעיה המרכזית היא ששבעה מ"פים שחתומים לחודשיים, כל פעם מאריכים את השירות לעוד תקופה קצרה. האווירה להגדרתו הייתה "אווירת נכאים" כאשר ברקע יש ויכוח ציבורי על הישיבה בלבנון. אשל ערך סבב בין הגדודים ושיחות עומק עם המ"פים והמג"דים והחליט שכללי העבודה משתנים. הוא יזם אימונים תוך כדי התעסוקה ובתוך שטח לבנון והודיע למפקדי הפלוגות שכל מי שרוצה להשתחרר יוכל לעשות זאת, אבל מי שרוצה להיות מ"פ בחטיבה חייב לעבור קורס מ"פים ולחתום קבע לשנה וחצי - תנאים שלא היו נהוגים עד אז.

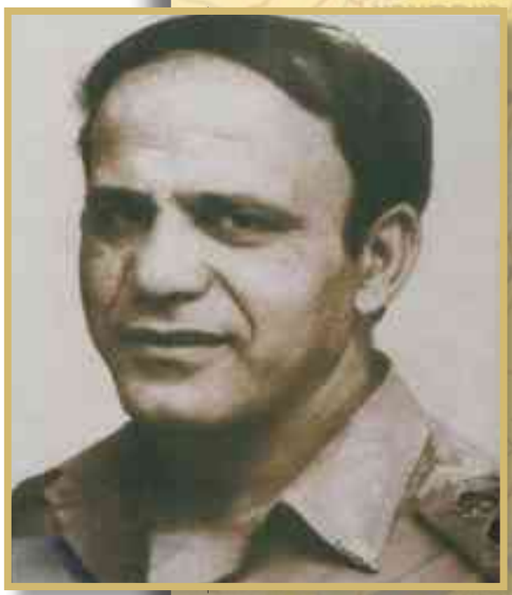

תא"ל יצחק אשל

הוא יזם מפגש חודשי עם המ"פים בן שלושה שלבים: הראשון - שלב של דיון מקצועי על נושא משתנה. לדוגמה, תותחנות או פעילות בלילה. השלב השני - שיחה פתוחה שבה מותר למ"פים להגיד הכול, לנקות שולחן ולהעביר ביקורת על כל נושא, אולם מחייבת אותם גם לקבל ביקורת. בתום השיחה שוכחים שהיא התקיימה. והשלב השלישי - ארוחה חגיגית.
היוזמה נתנה את אותותיה. בביקורת שנערכה בצה"ל התריע מבקר מערכת הביטחון על חוסר של מ"פים סדירים בכל הצבא, כשהוא מציין שבחטיבה 401 לא רק שאין מחסור, אלא גם נקבעו בה הסמג"דים והמ"פים העתידיים. גם האווירה השתפרה עד כדי כך שהמ"פים, שהיו יוצאים הביתה, היו עוברים במפקדת החטיבה להגיד למח"ט שבת שלום.
בתקופתו של אשל ביצעה החטיבה תרגיל חטיבתי תוך כדי תקופת התעסוקה, כשחטיבה 14 מחליפה אותה לשבוע בלבד, וחזרה מיד לאחר התרגיל, שארך חמישה ימים, לקבל אחריות על הגזרה.
בתקופתו של אשל הוכנסו לחטיבה שני חידושים: מערכת ראיית הלילה התרמית "ארטישוק", שנכנסת לפעולה בחלק מהטנקים בחטיבה, ושיפרה באופן משמעותי את הלחימה. חידוש חשוב נוסף היה הקמת גדוד נ"ט סדיר בחטיבת טנקים, ועל יסודות של גדוד הטנקים 78, הוקם גדוד הנ"ט 34.
החטיבה באותה תקופה אפיינה חתירה למגע; שום מחבל לא מצליח לצאת חי מהיתקלות עם לוחמי החטיבה.
אשל סיים את תפקידו בתום תקופת לחימה בלבנון ללא הרוגים כלל.

ביקור קצינים בכירים
בלבנון

חטיבה 401 קיבלה את מערכת ראיית הלילה התרמית הראשונה בצה"ל

לחטיבה הייתה בעיה בגזרה: מולנו נמצאה חטיבה 76 של דיביזיה 1 הסורית. המחבלים היו בטווח של 2.5 ק"מ מאתנו, נכנסים לוואדי, יוצאים בצד השני של ג'בל עראבה ומבצעים שם מארבים שלא בגזרת החטיבה. החטיבה קיבלה גם את הצד המערבי של ג'בל עראבה ומיקמה שם גדוד. על הניסיונות לייעל את הלחימה בלילה מספר יצחק אשל: "אמרתי שחייבים למנוע את החדירות האלה. התפיסה בה נעשה שימוש במערכות התרמיות כנגד חי"ר הייתה ירי מקלעים לטווח 200–300 מ' בלבד. התחלנו להתאמן על ירי פגזי מעיך למטרות דמות מחוממות בטווח 2,000 מ'.

באחד הימים אלוף פיקוד הצפון, אמיר דרורי ז"ל, בא לביקור בחטיבה, ואני מראה לו את המצב בשטח, ומבקש אישור לבצע ירי פגזים בלילה כאשר המחבלים בקו האש, כך שהמוצבים הסורים לא יהיו בסיכון. האלוף לא עונה ומסתלק.

ב–9:00 בערב באותו יום טנק מוכן במוצב 'סוף', ומדווח על המחבלים. אני יוצא לדרך ומדווח למפקד האוגדה ומבקש אישור לירי. מפקד האוגדה מבקש שתי דקות כדי להשיג את האלוף. אני מזכיר לו שהליכה על פס האש לוקחת 4 דקות. אחרי שתי דקות הוא חוזר ואומר לי שלא מצא את האלוף. אמרתי למפקד האוגדה שיאזין לרשת החטיבתית ונתתי פקודת כוננות לכל החטיבה להיות בעמדות המתנה ונתתי לטנק במוצב 'סוף' פקודת אש. הוא ירה 11 פגזי מעיך והרג מחבלים שגוויותיהם נשארו בשטח. הסורים מתחילים לזוז בעמדות, ואני משאיר את כל הטנקים בכוננות.

עם אור ראשון הרמטכ"ל ואלוף הפיקוד נוחתים בחטיבה ורוצים לראות את הפלא שמשמידים מחבלים עם פגזי מעיך בתרמי ללא ירי תאורה שהיה נהוג עד אז. אמרתי לרמטכ"ל 'ידעתי שתבוא בבוקר'. והראיתי לו במשקפת את המחבלים ההרוגים".

התיבה בשנים 2000-1985

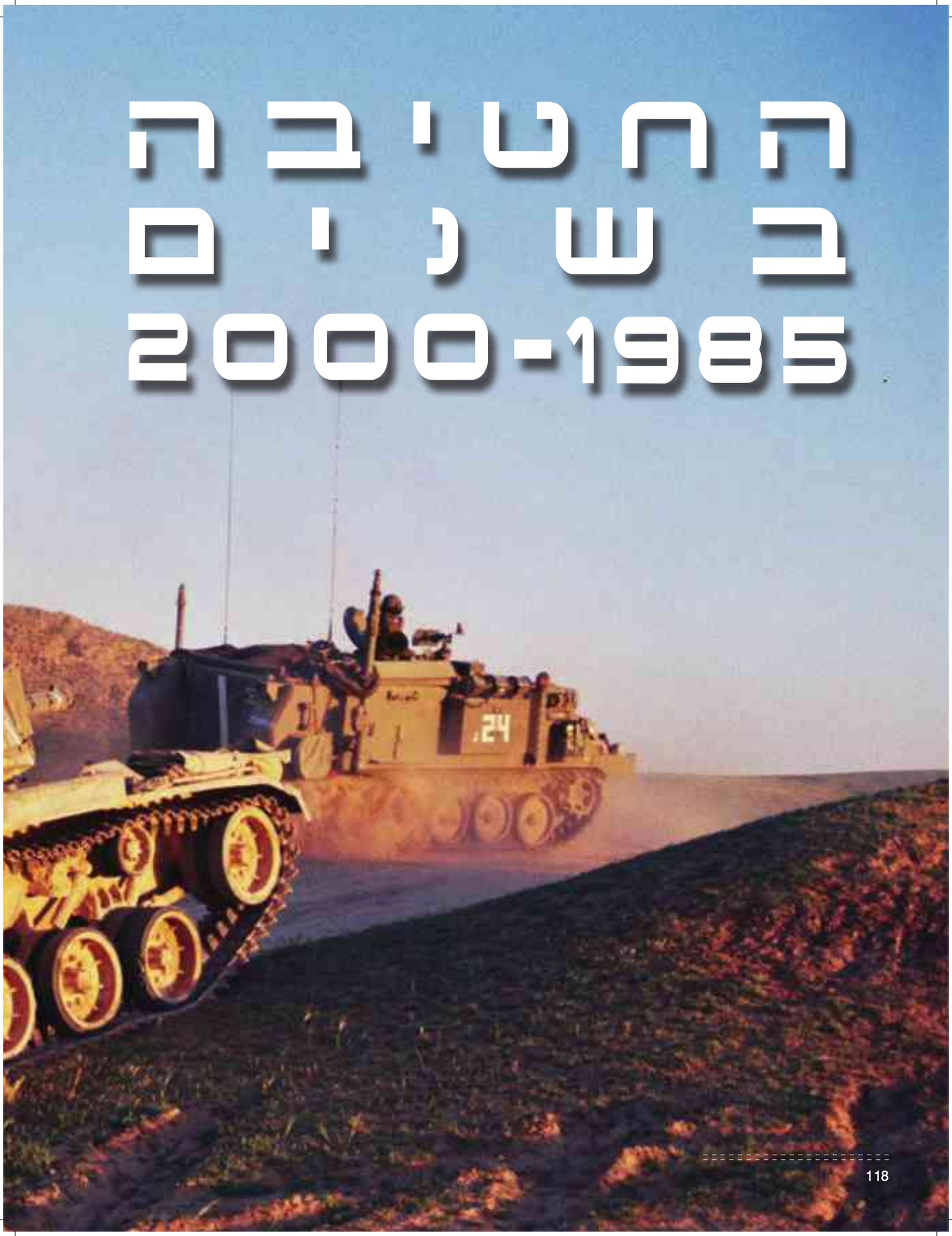

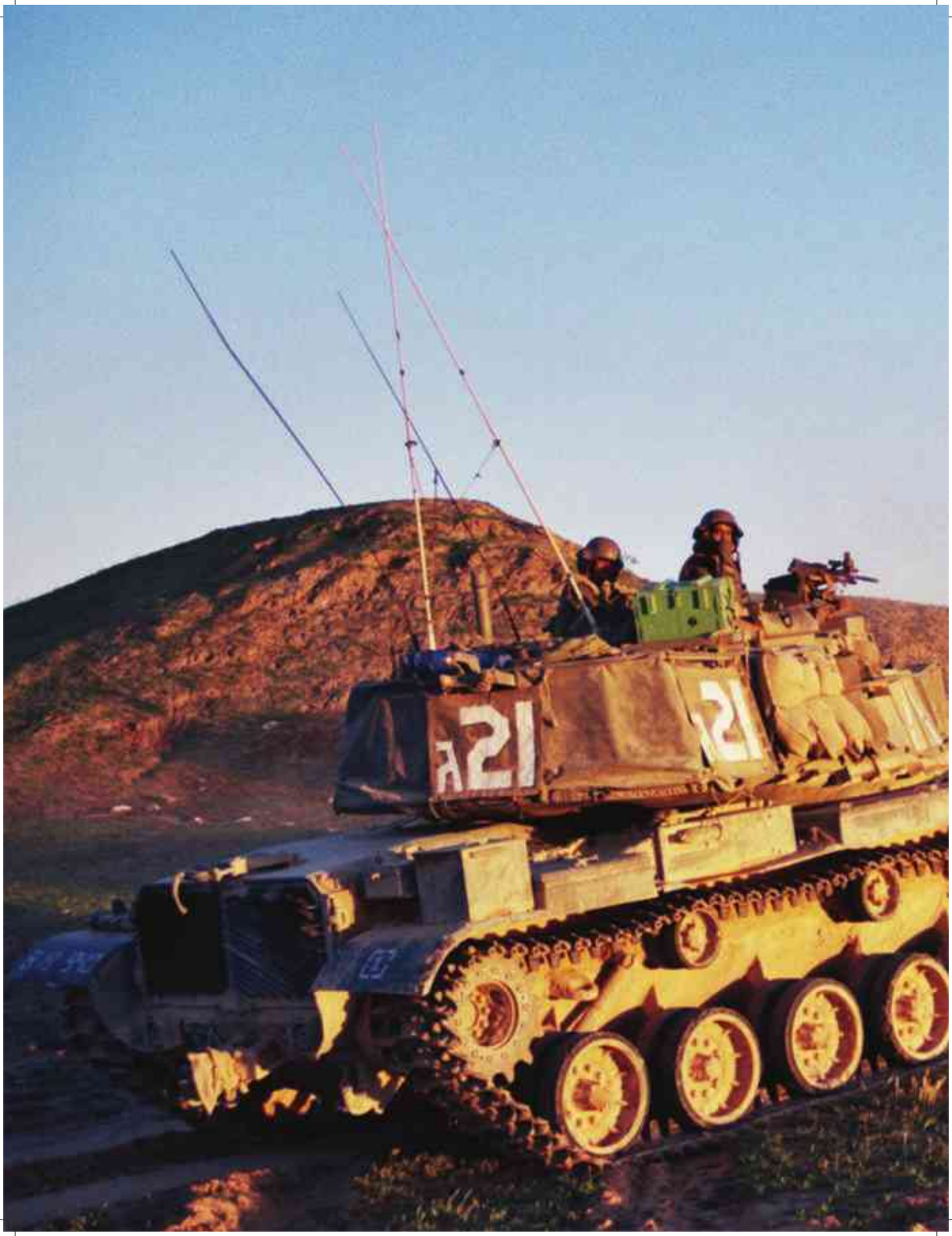
21
21

1985-2000 החטיבה בשנים

שנת 1985 הייתה שנה שבה עברה החטיבה מספר אירועים משמעותיים שעיצבו את אופייה. השנה נפתחה בנסיגה של כוחות צה"ל, וביניהם חטיבה 401, לרצועת הביטחון. החטיבה ישבה באותה תקופה באזור מרג' עיון ופעלה במספר מישורים: כניסה עם טנקים ליישובים, שילוב של פעילות טנקים עם פעילות רגלית, ירי, מארבי ארטישוק, מעצרים וחיפושים. לאחר תקופה של חצי שנה נסוגה החטיבה לאחור בשלבים עד היציאה לשטחי הכינוס.

אירוע משמעותי נוסף היה סיפוחה של חטיבה 401 לפיקוד דרום והפיכתה לחטיבה פיקודית. בתקופות מאוחרות יותר ביצעה החטיבה פעילות מבצעית רחבה באזור רצועת עזה בעקבות מעבר זה. המעבר התבצע בעקבות פירוקה של עוצבת סיני והפיכתה לאוגדת מילואים.

האירוע השלישי היה הסבתם של הטנקים למג"ח 6 מ' שכלל הוספת שרוול תרמי עבור התותח, שינוי הזחל (לזחל של מרכבה סימן 1) והכנסת מערכת בק"ש (בקרת אש) בשם נחל-עוז ב'. המפקדים בחטיבה ציינו באותה תקופה כי עצם העובדה שהחטיבה לא פורקה אף על פי שהייתה מועמדת לכך, ובנוסף, הסבת הטנקים והצלחתה של החטיבה לסיים את השירות בלבנון ללא נפגעים – העלו את המוראל בחטיבה וגרמו לתחושה מיוחדת של "גאוות יחידה".

בשנת 1987 פרצה האינתיפאדה הראשונה, וחטיבה 401, ששייכת לפיקוד דרום, הוקפצה לעזה לתקופה ארוכה, ובמהלכה ביצעה פעילות חי"ר לכל דבר שכללה פעילות רגלית ורכובה, פיזור הפגנות והשלטת סדר. פעילות זו לא הייתה מוכרת בצה"ל, והחטיבה השתתפה בהתוויית התו"ל בנושא זה.

בתחילת שנות ה-90, במקביל לאינטנסיביות של הפעילות המבצעית ברצועת עזה כחטיבה פיקודית ולאימונים עד הרמה החטיבתית, ביצעה החטיבה הסבה נוספת לטנקי מג"ח 6 ב' גל שהתבטאה בעיקר בהסבת מערכת הבק"ש ומספר שינויים בצריח. באותה תקופה הפכה החטיבה מחטיבה פיקודית לחטיבה של אוגדה 162. בעקבות המעבר הצטרף גדוד עשת מחטיבה 211 לסד"כ החטיבה, ובמקביל עזב גדוד מילואים 34.

תא"ל (מיל') מוטי פז
מח"ט בשנים: 1985-1986

יחידות החטיבה: גדוד שלח, גדוד הבוקעים, גדוד 195 וגדוד דוכיפת.

תפקידים: בשנת 1985 קיבל את הפיקוד על חטיבה 401.

פעילות בחטיבה: פעילותו של פז כמפקד החטיבה עומדת בצלה של ההחלטה לסגת בשלבים מלבנון עד ההיערכות ברצועת הביטחון. כשנכנס לתפקיד הייתה החטיבה בתקופת אימונים בבקעת הירדן. לאחר תקופה קצרה כל החטיבה עלתה ללבנון וקיבלה את גזרת "הבקעה" - מ"צומת המים" ועד מרג'-עיון. לכל גדוד הייתה אחריות על גזרה, והגזרה החטיבתית הייתה מאוד לא רגועה. היו ספקות לגבי הצורך ואופי הפעילות הרצויים. מה שאפיין את הפעילות היה בניית מוצבים ובונקרים באזור "צומת המים".

תא"ל (מיל') מוטי פז

הפעילות בלבנון בתקופה זו הייתה לא שגרתית לאותה תקופה וגרמה לכך שהמחבלים לא ניסו לפגוע בטנקים. הפעילות כללה: כניסה עם טנקים ליישובים, שילוב של פעילות טנקים עם פעילות רגלית, ירי, מארבי ארטישוק, מעצרים וחיפושים.

במהלך כהונתו של פז הוחלט שמפנים את השטח, ולאחר תקופה של חצי שנה נסוגו לאחור שלב אחר שלב עד שהגיעו למרג' עיון, ובשלב האחרון יצאו מלבנון לשטחי הכינוס.

במהלך הפינוי הוחלט על הפיכתה של עוצבת סיני, שחטיבה 401 הייתה כפופה לה כל התקופה, לחטיבת מילואים, וחטיבה 401 הפכה לחטיבה עצמאית של פיקוד דרום. לאחר ההפיכה של עוצבת סיני לאוגדת מילואים היה ברור שאחת החטיבות שהרכיבו את האוגדה תפורק: חטיבה 14 או חטיבה 401, ותקופה מסוימת היה מאבק איזו חטיבה תפורק.

לאחר חצי שנה חטיבה 401 עזבה את לבנון וביצעה אימון מרוכז בקציעות שנמשך שלושה חודשים. במהלך האימון הוסבה החטיבה לטנקי מג"ח 6 מ', פרויקט מורכב שכלל: קליטת מערכת בק"ש חדשה, החלפת זחלים, ריתוך והחלפה של מיגון ואימון של כל החטיבה על הטנק החדש מתרגיל צוות ועד תרגיל חטיבתי. האימון מסתיים בתרגיל "רכב ברזל" - תרגיל גייסי באש שהיה תרגיל "רטוב". התרגיל החל מצפון לצאלים והסתיים באזור מצפה רמון. התרגיל נמשך שבוע שלם.

ביקור אלופי המטכ"ל בחטיבה

באותה תקופה גל של "גאוות יחידה" שטף את החטיבה בעקבות הצלחות בקו והיציאה מלבנון בלי הרוגים, וזאת בשל מספר סיבות, וביניהן: הבחירה ב-401 כזו שתסב את המג"חים החדשים, העובדה שביצעה את משימותיה בלבנון ללא הרוגים, והעובדה שלא רק שלא פורקה, אלא אף זכתה לשבחים רבים ולהתעניינות מצד מפקדים בחטיבה שהתקדמו בצבא ושמרו פינה חמה לחטיבה.

אלוף (מיל׳) עוזי דיין
מח"ט בשנים: 1986–1988

יחידות החטיבה: גדוד שלח, גדוד הבוקעים, גדוד 195 וגדוד דוכיפת.

תפקידים: בשנת 1986 התמנה דיין לפקד על חטיבה 401. ב-1994 התמנה לאלוף והיה ראש אגף התכנון בצה"ל, ובמסגרת תפקידו היה ראש המשלחת הביטחונית במשא ומתן עם הירדנים, הפלסטינים והסורים. במרץ 1996 התמנה לאלוף פיקוד מרכז, וביוני 1998 התמנה לסגן הרמטכ"ל וראש אג"ם. בספטמבר 2000 התמנה ליו"ר המועצה והיועץ לביטחון לאומי, תפקיד שבו כיהן עד ספטמבר 2002.

פעילות בחטיבה: באותה תקופה הסתגלה החטיבה למעמדה כחטיבה פיקודית של פיקוד דרום. לחטיבה היו תכניות אופרטיביות בכל הארץ, מה שגרם מצד אחד למעמסה לא קטנה ומצד שני אפשר לה גמישות ויכולת התאמה לכל גזרה ולכל מצב. הדגש בתקופתו של דיין היה על תכניות מבצעיות ואימונים התואמים את התכניות והתרחישים המבצעיים. כחטיבה פיקודית החטיבה התנדבה לכל משימה שיכולה להעלות את רמת האימונים והכשירות: קורס מ"פים-מג"דים, ניסוי הפעלת עשן צה"לי והשתלמות צה"לית בנושא הגנה ניידת.

ניסוי מיוחד שבו השתתפה החטיבה היה ניסוי "קפיצת הלוליין". מטרת הניסוי שהחיילים התבקשו להתנדב אליו הייתה לבדוק מה קורה ללוחמים במצב של חוסר שינה, ומה ההשפעה של חומרים מעוררים וממריצים במצב זה. התיאוריה באותה תקופה הייתה שלאחר 72 שעות מפסיקים לתפקד. הניסוי היה בנוי על מסלולי צוות של שעה וחצי ופעילות נוספת. המשתתפים הגיעו ל-80 שעות ללא שינה, ואז נעשו בדיקות שונות על יכולות תפקודיות וקוגניטיביות כאשר חלק מהמשתתפים בניסוי קיבלו חומרים מעוררים וחלק לא. הניסוי הראה שאנשים מסוגלים לרכז למאמץ מסוים את יתרת האנרגיה שלהם. היה צורך ליצור תמריץ, ובחטיבה יצרו אותו באמצעות תחרות בין שתי פלוגות – פלוגה ו׳ מגדוד הבוקעים ופלוגה ג׳ מגדוד שלח. הפרס לפלוגה המנצחת היה קורס צניחה. באמצעות ניסוי זה עלתה רמת הצוות בפלוגות שהשתתפו בו בצורה יוצאת דופן. הרווח הגדול מהניסוי היה הקפצת רמת אימון הצוות ודימוי למצב האמת.

על אף שבירת השגרה בכל מיני ניסויים של דברים חדשים, רוב זמן החטיבה הוקדש לאימונים מכל הסוגים ובכל הרמות - מתרגילים גדודיים וחטיבתיים ועד תרגיל גייסי בפיקוד דרום.
כמח"ט דאג דיין לחנוך את הקצינים ולתת להם יחס חם ומשפחתי, ובסיום תקופתו ציין בסיפוק כי כל הקצינים ששאף שיישארו בצבא אכן חתמו קבע ונשארו.

אלוף (מיל׳) עוזי דיין

המח"ט עוזי דיין מציג לרמטכ"ל רא"ל (מיל׳) משה לוי את מתווה תרגיל החטיבה

אלוף (מיל׳) שלמה ינאי
מח"ט בשנים: 1988-1989

יחידות החטיבה: גדוד שלח, גדוד הבוקעים, גדוד מילואים 34 ופלוגת סיור והנדסה במילואים.

תפקידים: בשנת 1988 התמנה ינאי למפקד חטיבה 401. בפברואר 1996 התמנה לאלוף פיקוד הדרום. עם סיום תפקידו כאלוף הפיקוד התמנה לראש אגף התכנון במטה הכללי, תפקיד שבו כיהן עד ינואר 2001.

פעילות בחטיבה: זמן קצר לאחר כניסתו של ינאי לפיקוד על החטיבה פורצת האינתיפאדה הראשונה, וכיוון שהחטיבה השתייכה לפיקוד דרום, היא הוקפצה לעזה. החטיבה קיבלה אחריות על צפון רצועת עזה - מפאתי העיר ועד מחסום ארז. מפקדת החטיבה הייתה אחראית על כל הגזרה שהוזכרה כאשר תחת פיקודה נמצאים גדודי הטנקים האורגניים של החטיבה ושלושה גדודי חי"ר סדירים או מילואים. לראשונה תפקדה החטיבה ככוח רגלי לכל דבר כאשר הפעילות הייתה ברובה פעילות רגלית ורכובה, פיזור הפגנות והשלטת סדר. פעילות פיזור ההפגנות והשלטת הסדר לא הייתה מוכרת לחטיבה ולפיכך למדה לבצע פעילות זו, ואף פיתחה חלק מהתורה מכיוון שלא הייתה כזו. תקופה זו נמשכה כחצי שנה, ובמהלכה נערכו אימונים פלוגתיים בשטחי האימונים של החטיבה בקציעות.

אלוף (מיל׳) שלמה ינאי

לאחר חצי שנה ירדה החטיבה לאימונים מסודרים בקציעות, ולאחר תקופה קצרה חזרה לתשעה חודשים נוספים של בט"ש בעזה. לאחר מכן חזרה החטיבה לאימונים, ובמהלכם ביצעה החטיבה תרגיל טנקים חטיבתי מלא שהתחיל באזור רמת חובב והסתיים בקציעות. בנוסף היו שני תרגילים חטיבתיים שלדיים ושני תרגילים אוגדתיים של אוגדות בפיקוד דרום.

לאחר תקופת האימון עלתה החטיבה לרמת הגולן כחטיבת טנקים שלישית ברמת הגולן. מפקדת החטיבה הייתה ממוקמת במחנה "ווסט", ושני גדודי הטנקים היו במחנה "אורטל" ובמחנה "רוויה". מחלקת טנקים מאחד הגדודים הייתה באופן קבוע בחרמון.

מתוך הפעילות ברמת הגולן נשלח גדוד ללבנון על פי סבב בין חטיבות השריון, ותפס שם קו. על פי רוב טנקי החטיבה היו פרוסים לאורך קו הגבול הצפוני עם לבנון, שנקרא אז הקו הסגול, וביצעו מארבי "ארטישוק", שפותחו ותפסו תאוצה באותה תקופה. בביצוע מארבים אלה היו לטנקי החטיבה כמה היתקלויות מוצלחות שחוסלו בהם מחבלים. עיקר הפעילות ברמת הגולן הייתה הכרת הקו והתכניות האופרטיביות לשעת חירום.

למרות השגרה המבצעית השוחקת והאימונים המעטים זכתה החטיבה במקומות ראשונים במקצועות התותחנות בימי כשירות חש"ן של החיל, מקום ראשון ושני באופן קבוע לפלוגות הצמ"פ בדירוג פלוגות הצמ"פ החילי ופגיעות מצוינות גם בירי לטווחים ארוכים מאוד.

המח"ט שלמה ינאי והרמטכ"ל בטקס קבלת הפיקוד על החטיבה

אלוף (מיל') אייל בן ראובן
מח"ט בשנים: 1989–1990

יחידות החטיבה: גדוד שלח, גדוד הבוקעים וגדוד מילואים 34.

תפקידים: אייל בן ראובן התגייס בשנת 1972 ושימש בכל תפקידי הפיקוד בחטיבה 188. במלחמת יום הכיפורים לחם בתעלת סואץ וברמת הגולן, ובמבצע שלום הגליל לחם כמג"ד בלבנון. לאחר מכן נסע ללימודים בארצות הברית ב"ארמי קולג'", קרלייל. הרמטכ"ל באותן שנים היה דן שומרון שפיקד על החטיבה במלחמת יום הכיפורים. כשהגיע לארצות הברית לביקור, נפגש עם בן ראובן ובישר לו כי הוא עומד לקבל את הפיקוד על החטיבה. באותה תקופה לא היה מקובל שקצינים עוברים בין חטיבות, ומעבר לחטיבה אחרת היה בבחינת יציאה לגלות. בן ראובן התמרמר, ודן שומרון בתגובה אמר לו: "זו החטיבה שלי, היא חשובה לי, היא ייחודית בכך שהיא חטיבה עצמאית שכפופה לפיקוד, ולכן אני רוצה שתפקד עליה". בן ראובן עשה חפיפה עם שלמה ינאי בארצות הברית לאחר שזה גם הגיע ללימודים, וכשנחת, קיבל את הפיקוד על חטיבה 401.

בדצמבר 2000 התמנה בן ראובן למפקד גיס והועלה לדרגת אלוף.

פעילות בחטיבה: כל תקופתו של בן ראובן בפיקוד החטיבה התנהלה על רקע האינתיפאדה הראשונה. הפרות סדר בעזה נהפכו לבעיה קשה מאוד של פיקוד דרום, וחטיבה 401, שהייתה זמינה וקרובה לעזה (בקציעות), נשאה בעיקר הנטל בפעילות ברצועת עזה, והגדודים נמצאו בעזה זמן רב. גדוד אחד נמצא בפעילות בלבנון בגזרה המערבית.

באותה תקופה החטיבה ביצעה הסבה של הטנקים למג"ח גל, שהתבטאה בעיקר בשינוי מערכת הבק"ש. העיסוק בהסבה זו היה אינטנסיבי מאוד.

החטיבה התאמנה כחטיבת טנקים שצריכה להיות מוכנה להילחם בכל מקום, וכמח"ט שאף בן ראובן שכל מפקד יכיר את התכניות ברמת הגולן, שהאימונים יהיו על פי התכניות האופרטיביות ושהכוננות תהיה גבוהה ותבוא לידי ביטוי בהקפצות רבות.

תרגיל חטיבתי גדול שראוי לציון הוא תרגיל שהתחיל כתרגיל שלדי בבית גוברין והסתיים בתרגיל טנקים מלא בצאלים.

בן ראובן ליווה את הקמתן של פלוגות החרמ"ש הסדירות: "אשחר" ו"אשבל", ששנים אחר כך היוו את הבסיס לגדודי ה"תשעים". פלוגות אלו ישבו ועבדו ברפיח והיו כפופות לחטיבה.

הבעיה העיקרית שעמה התמודדו החטיבה ופיקוד דרום הייתה המסלול של חייל בפלוגות החרמ"ש. לאחר שהחייל התגייס, לא היה ברור מסלול הקידום מבחינת יציאה לקורסי פיקוד ושייכות ליחידת אם.

בן ראובן ואלוף פיקוד הדרום דאז, אלוף (מיל') מתן וילנאי, טיפלו בפלוגות האלה אישית, כך שאלוף הפיקוד הכיר את שמות המפקדים הזוטרים.

המאמץ העיקרי היה לייצר מסלול שהלוחמים יהיו גאים בו ולחבר את הלוחמים לגדודי הטנקים.

אלוף (מיל') אייל בן ראובן

המח"ט אייל בן ראובן מתדרך את הרמטכ"ל רא"ל (מיל') דן שומרון ואלוף פיקוד הדרום אלוף (מיל') מתן וילנאי על תרח"ט 401 בצאלים

תא"ל (מיל') אביגדור קליין
מח"ט בשנים: 1991-1992

יחידות החטיבה: גדוד שלח, גדוד הבוקעים וגדוד עשת.

תפקידים: בשנת 1991 קיבל את הפיקוד על חטיבה 401. בשנים 2002-2004 שימש כקשנ"ר.

פעילות בחטיבה: שמונה חודשים לאחר הגעתו של קליין לחטיבה, עברה החטיבה ארגון מחדש. בשנת 1991 החטיבה עברה לפיקוד מרכז תחת פיקודה של אוגדה 162, והחליפה את חטיבה 211 שפורקה. פלוגות החרמ"ש של החטיבה: "אשבל" ו"אשחר" עזבו את החטיבה. במעבר נכלל גם מעבר החטיבה מבסיסי הקבע בקציעות לבסיסי קבע בבקעת הירדן.

עם המעבר לאוגדה 162 הצטרף לחטיבה גדוד עשת (שהגיע מחטיבה 211), ועזב את החטיבה גדוד המילואים 34.

העיסוק העיקרי באותה תקופה היה במעבר של החטיבה מחטיבה עצמאית לאוגדה. החטיבה הפכה מחטיבה פיקודית "מפונקת" בעלת אמצעים בלתי נדלים, שבאו לידי ביטוי בעיקר בתחום האימונים והתחום המקצועי, לחטיבה כשאר החטיבות בצה"ל.

פעילות גדודי החטיבה כללה פרקי פעילות שנמשכו כארבעה חודשים ותחלופה בין הגדודים - גדוד שביצע פעילות בלבנון, גדוד ברמת הגולן וגדוד שהתאמן. החטיבה הרבתה באימונים והתנדבה לבצע מטלות שונות שבמסגרתן ניתן היה להתאמן: אירוח קורס מ"פים, השתלמויות שונות והתנדבות לבצע תרגילים עם יחידות אחרות. החטיבה באותה תקופה הגיעה לרמת התמחות גבוהה מאוד בתותחנות ובירי לטווחים ארוכים.

תא"ל (מיל') אביגדור קליין

טעות בניווט של טנק שעלתה ביוקר לצנחנים:
במסגרת ההתנדבות לבצע תרגילים, השתתפה החטיבה בתרגיל מול חטיבת הצנחנים שצנחה באזור "גבעת אבחה" בקציעות. התרגיל היה דו צדדי, ועם שחר לאחר הצניחה, משימתה של חטיבה 401 הייתה לתקוף את חטיבת הצנחנים. גדוד הבוקעים, שהוביל את ההתקפה, טעה בניווט והגיע לאזור שלא היה אמור להגיע אליו. כמות האבק שהחטיבה העלתה במקום שלא הייתה אמורה להיות בו גרמה לחטיבת הצנחנים להתמקד דווקא באותו אזור.
גדוד שלח, שהיה מאמץ משני ולא היה אמור לתקוף, קיבל פקודה לתקוף, ניצל את ההזדמנות ותקף מאחור את מרכז המערך של חטיבת הצנחנים, ולמעשה הכריע את הקרב. מח"ט הצנחנים דאז היה רא"ל (מיל') משה (בוגי) יעלון, והנושא "איך הוכרע קרב בגלל טעות בניווט" עלה בשיחות בינו ובין קליין שנים רבות אחר כך.

טנקי החטיבה בתרגיל
בדרום הארץ

דוח
"עשת"

סיפורו של גדוד עשת מלווה את ההיסטוריה של חיל השריון מאז ראשיתה של המדינה. לאחר הכרזת העצמאות פלשו צבאות ערב הסדירים דרך הגבול הדרומי והתקדמו במהירות במרחבי הדרום והנגב. במסגרת היערכות מהירה של חטיבת הנגב וגבעתי הוקמה יחידת ג'יפים ככוח פשיטה בפיקודו של ישראל כרמי שאליה צורפו שתי מחלקות חי"ר מאנשי חטיבת הנגב של הפלמ"ח ויחד הם יצרו את גדוד עשת של חטיבת הנגב. הגדוד נטל חלק גם בהתקפה על משטרת עיראק-סודן והשתתף בקרבות עשרת הימים על היישובים בדרום. לאחר התמנותו של חיים בר לב למג"ד הוטלה על הגדוד משימת פריצת הדרך לסדום - "מבצע לוט".

הגדוד השתתף גם במבצע "חורב". המבצע נקרא על שם הר חורב הוא הר סיני. מטרת המבצע הייתה לסלק באופן מוחלט את המצרים מהנגב. סירוב המצרים לפתוח במשא ומתן להפסקת אש, וכן המשך ישיבתם בנגב הובילו את ישראל לפתוח במתקפה צבאית שכללה את חיסול משלטי ביר-עסלוג' וכיבוש עוג'ה אל-חפיר, כדי ליצור עמדות מיקוח טובות יותר לישראל במהלך משא ומתן זה. המבצע התבסס על פעולות הטעיה באזור רצועת עזה, שגרמו לריכוז כוח מצרי באזור ואפשרו לכוחות ישראליים לחדור לחצי האי סיני עד לאזור אַבּוּ עֻגֵּילָה. במבצע זה הייתה פעילות אווירית רבה של מטוסים ישראליים וכן פעילות של חיל הים בהפגזת רצועת עזה מן הים. הצלחתה של ישראל בגזרה זו הביאה להתערבות מצד ארצות הברית ובריטניה, והן לחצו על נסיגה מסיני. כל אלה גרמו למצרים להסכים להסדר של שביתת נשק.

לוחמי הגדוד במלחמת העצמאות זוהרים ברחבי הנגב

ב-1953 הצטרף הגדוד לחיל השריון וקלט את טנק ה-AMX הצרפתי, שעמו נלחם במבצע קדש, כשהלוחמים מצטרפים לצנחנים שצנחו במתלה.

במבצע קדש יצא הגדוד כולו למעט פלוגה אחת בפיקודו של צבי רהט, שצורפה לצנחנים ושימשה כמסייעת לחטיבה של אריק שרון בקרב על המתלה. יתר הפלוגות בפיקודו של ישראל הדר ז"ל יצאו אור ליום 28 באוקטובר 1956 ממחנה נתן למשימה שלא ידעו מה טיבה. רק כשהגיעו לכביש ניצנה-שבטה הגיע הרב גורן למקום וב"תפילת הדרך" שהוא נתן ללוחמים נאמר: "חיילי צה"ל, היום אתם עוברים את הגבול המצרי". רק אז גילו החיילים את יעדם האמיתי. המבצע הוכתר בהצלחה. כוחות הגדוד הוכיחו כושר ניידות מעולה על פני מרחבים עצומים ובייחוד בהתקפה על אבו עגילה.

ימים אחדים לאחר המבצע הגיעה לגדוד הידיעה שמפקדם, ישראל הדר, נפטר מגידול ממאיר. הרופאים לא הבינו כיצד החזיק מעמד במשך כל המבצע.

מלחמת ששת הימים

בששת הימים היה גדוד עשת גדוד חרמ"ש תחת פיקודה של חטיבה 7, והוטלה עליו המשימה להגן על ניר יצחק מפני התקפה מצרית. בצהרי יום חמישי ניתנה הפקודה לנוע לעבר רפיח ולטהר את עמדות האויב. בקרב היום הראשון למלחמה התברר לאלוף טל שמתחם הג'ירדי עדיין חסום אף על פי שכוחותינו עברו

בו. הגדוד קיבל פקודה לנוע לאזור ולטהר אותו. הגדוד התרכז במהירות וביצע את המשימה וקיבל על כך שבחים רבים מהפיקוד הגבוה בצבא.

המשימות האחרונות במלחמה היו אבטחת שיח' זוייד והשלמת טיהורה של אל עריש. לאחר המלחמה הצטרף הגדוד לחטיבה 14 ובמסגרתה נלחם במלחמת ההתשה. הגדוד החזיק את הקו הצפוני של התעלה.

מלחמת יום הכיפורים

בשנת 1973 נקלט טנק הפטון האמריקאי ששימש את חיילי הגדוד ואשר מוכר גם כמג"ח.

בשבוע שקדם ליום הכיפורים (שנת 1973) היה הגדוד בכוננות גבוהה מן הרגיל. לקראת יום הכיפורים הוחזרו כל חיילי הגדוד שהיו בחופשה. ביום הכיפורים, 6 באוקטובר בשעה 14:00, חדרו מטוסי אויב לשטח ישראל ותקפו את מפקדת החטיבה אשר בבלוזה. המלחמה החלה.

הפלוגות החלו לנוע אל שטחי ההיערכות. בגזרת הגדוד היו שני מעוזים: "מילנו" שבקנטרה ומעוז "מפרקת" דרומה להם. מן הדיווחים בקשר ניכר היה כי המצב במעוז "מפרקת" חמור ביותר. שתי מחלקות טנקים נשלחו למעוז בעוד פלוגות הטנקים נעים לעבר התעלה על מנת לעצור את הפשיטה המצרית. בינתיים הספיק האויב לצלוח את התעלה ולתפוס עמדות מול המעוזים ועמדות השולטות על צירי הגישה אליהם. כשהגיעו הטנקים, הם היו בשטח נמוך הנשלט על ידי האויב משני צידי התעלה, ולכן היו אבדות רבות בכוחות הגדוד. למרות הקשיים והאבדות הקשות, הייתה לפעולת הגדוד בשעות הראשונות של הלחימה השפעה מכרעת על תוצאות המלחמה.

טנקי גדוד 9 במלחמת יום הכיפורים

קומץ החיילים הצעירים הצליחו לשמור על נוכחות כוחותינו על קו המים וחילצו את חבריהם שנפגעו.

עם חשיכה הגיעו כוחות המילואים אשר גויסו במהלך הלחימה ומצאו את השטח מוחזק על ידי קומץ בחורים.

גדוד עשת סבל אבדות רבות, ואיבד טנקים רבים. הגדוד אשר הצליח במחיר גבוה, ותוך גילויי גבורה של חייליו ושל שאר הכוחות הסדירים, לבלום את ההתקפה המצרית, חדל למעשה להתקיים לאחר מספר שעות של לחימה. צוותים וכלים כשירים שנותרו בגדוד הצטרפו להמשך הלחימה במסגרת יחידות אחרות.

50 מחיילי הגדוד נפלו בקרבות של ראשית מלחמת יום הכיפורים.

אחרי המלחמה התארגן הגדוד מחדש, ובתקופת הפרדת הכוחות ישב הגדוד בגדה המערבית של התעלה באזור פאיד. לאחר הפרדת הכוחות התמקם הגדוד על הציר שמוביל מרפידים לאגם המר הגדול, כ-25 ק"מ ממזרח לקו הפרדת הכוחות. מאוחר יותר עלה הגדוד לתקופה של כחודשיים לבט"ש ברמת הגולן, ומיד לאחר מכן הורה הרמטכ"ל לצרפו לחטיבה 211 שהשתייכה לפיקוד מרכז.

מבצע שלום הגליל

כשישה חודשים לפני תחילת המבצע עלה הגדוד לכוננות בגבול ישראל דרום-לבנון. עם תחילת המבצע נעו טנקי הגדוד לאורך הציר המערבי דרך צור, צידון וכפרי החוף עד לעיירה דאמור שבפאתי ביירות. כל זאת עד היום הרביעי של המבצע. לאחר חודשיים בלבנון הוחזר הגדוד למחנה הקבע, אך הועלה שנית על מנת להשתתף בכיבוש העיר. בשיתוף כוחות חי"ר טיהר את שכונת "קורניש אל מזרע" ושב להתארגנות מחדש במחנה הקבע של הגדוד.

בשנת 1991 עברה חטיבה 401 מפיקוד דרום לפיקוד מרכז ומיקומה נקבע במישור אדומים. באותה שנה הצטרף הגדוד לחטיבה וחטיבה 211 פורקה.

עד היום השתתף הגדוד בשמירה על הביטחון השוטף בגזרת דרום לבנון, רמת הגולן ואזורי יהודה, שומרון וחבל עזה. מאז פרוץ אירועי "גאות ושפל" באוקטובר 2000 לקח הגדוד חלק פעיל ומרכזי הן בלחימה והן בהגנה על הביטחון השוטף בגזרות השונות וביצע את תפקידו בנחישות, מקצועיות ובאפקטיביות רבה.

באפריל 2005 סיים הגדוד את הסבתו למרכבה סימן 4, ובכך השלים את הסבת החטיבה לטנק זה.

המג"דים של גדוד עשת

חיים בר לב
יהונתן דותן
זאב אשכולות
יצחק ארד
אורי רום
ישראל גרנית
משה נחשון

ולטר הנגבי
מרדכי ציפורי
אלי דורון
אלדד אבידר
מרדכי אביעד
אוריאל רוזן
גיורא חיוקא

יום טוב תמיר
צוק בוסתן
טל ישעיה
יגאל אייל
שימי עטר
שלמה אריאל
יפתח רון טל

צחי כהן
מושיק יתום
חומי צפדיה
אילן פרץ
אגאי יחזקאל
ישראל דניאלי
מאיר פינקל

עינב שלו
תומר יפרח
אפי דפרין
יאיר ברנס
ליאור הוכמן
תומר יפרח
יאיר ברנס

אוהד נג'מה
איתי ברין
יוראי בן-חור
אופיר זילברשטיין
גידי כפיר-אל
אלעד אפרתי

אלוף (מיל') אודי שני
מח"ט בשנים: 1993-1995

יחידות החטיבה: גדוד שלח, גדוד הבוקעים וגדוד עשת.

תפקידים: בשנת 1993 קיבל את הפיקוד על חטיבה 401. בשנת 1991 שירת כנציג מפקדת זרוע היבשה בטרדוק, ארצות הברית. כמו כן פיקד על עוצבת עידן ועל המרכז לאימון מפקדות. בשנת 2000 התמנה שני לקציין שריון ראשי ולאחר מכן לתפקיד מפקד עוצבת הבקעה. בשנת 2003 הועלה לדרגת אלוף והתמנה לתפקיד ראש אגף התקשוב.

המח"ט אודי שני

פעילות בחטיבה: בתקופתו של שני התאפיינה פעילות החטיבה בעיקר בפעילות הבט"ש ואימונים כאשר כל ארבעה חודשים מתקיים סבב בין הגדודים בסוגי הפעילות: אחד הגדודים ביצע פעילות בלבנון בקו הגבול וברצועת הביטחון, גדוד נוסף ישב ברמת הגולן כגדוד כוננות והגדוד השלישי ביצע אימונים.

אחת לתקופה מפקדת החטיבה עלתה לרמת הגולן וישבה במחנה "ווסט".

העיסוק המרכזי באותה תקופה היה בתחום האימונים, והתקופה התאפיינה באימונים רבים מאוד. תחום ספציפי בנושא זה היה הלחימה בשטח הררי, וכל גדוד בתקופת האימון שלו, שנמשכה ארבעה חודשים, עסק בסוג לחימה זה כולל תרגול כל הטכניקות כמו: תנועה וירי מעל טנק אחר בציר הררי.

בשנים אלו היו שתי עצרות בחטיבה, ייחודן היה שנערכו במגדל דוד. המקום הושג בדרכים לא דרכים, והפקת העצרת הייתה אירוע משמעותי כולל נוכחות של כל החטיבה, הופעות וזיקוקים.

טנק סמח"ט במהלך תרגיל
במדבר יהודה

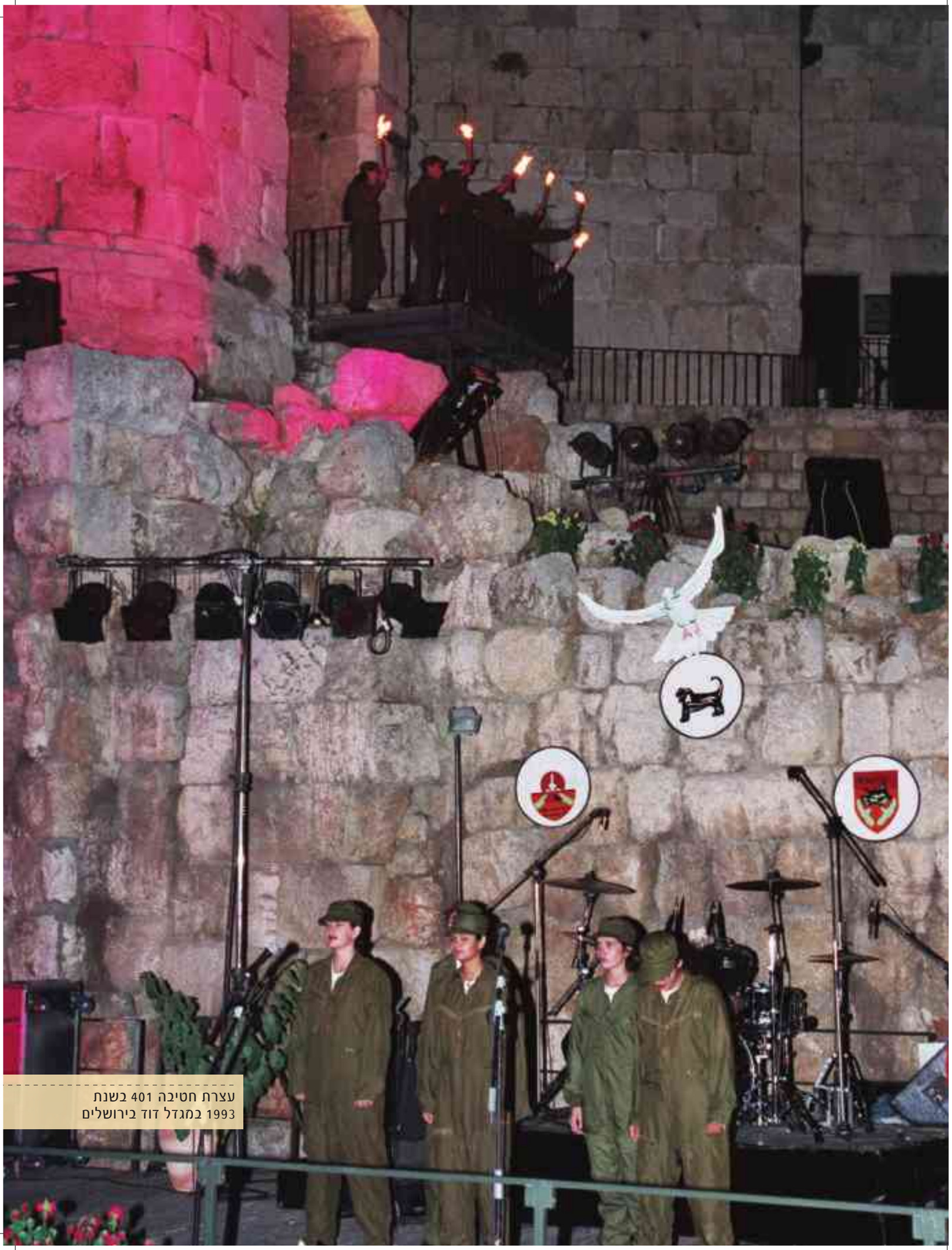

עצרת חטיבה 401 בשנת
1993 במגדל דוד בירושלים

אלוף אבי מזרחי
מח"ט בשנים: 1994-1996

יחידות החטיבה: גדוד שלח, גדוד הבוקעים וגדוד עשת. במרץ 1995 נקלט גדוד דוכיפת בחטיבה.

תפקידים: בשנת 1994 התמנה מזרחי למפקד חטיבה 401. בשנת 2005 התמנה לראש אגף טכנולוגיה ולוגיסטיקה (אט"ל) במטכ"ל.

פעילות בחטיבה: פרקי הפעילות נמשכו ארבעה חודשים, כאשר בשנה אחת היו לחטיבה שתי תקופות של פעילות מבצעית ותקופה אחת של אימון, ובשנה השנייה היו שני פרקי אימון וביניהם פרק אחד של פעילות מבצעית. סוגי הפעילות המבצעית היו: פעילות טנקים בלבנון בגזרה המזרחית ובגזרה המערבית, פעילות חי"ר בשטחים כאשר הגזרות היו אזור כביש קלקיליה-שכם (גדוד "צופים" וגדוד "יקיר") ואזור יריחו, גדוד שנמצא בכוננות ברמת הגולן והיה ממוקם במחנה "רוויה ג" ומפקדת החטיבה שהחזיקה כוננות בחלק מהזמן ברמת הגולן והייתה ממוקמת במחנה "ווסט". גדוד דוכיפת ישב באופן קבוע בגזרת רמאללה.

בתקופתו של מזרחי כמח"ט התפיסה של צה"ל הייתה שכדי לא לספוג נפגעים, רק טנקים בעלי מיגון גבוה צריכים לפעול בלבנון. מזרחי פנה לרמטכ"ל ואמר לו כי הוראה כזו תבדיל את החטיבה משאר חטיבות השריון, והיא בבחינת "גזר דין מוות לחטיבה". מזרחי לא הסתפק בכך, ושם דגש על אימונים מרובים על מנת למנוע פגיעה של הטנקים מטילי נ"ט. הוא הסביר לחיילים שעלו ללבנון שאם טנק של החטיבה ייפגע מטיל נ"ט בלבנון ויהיו הרוגים, פירוש הדבר סוף עידן החטיבה בלבנון. כמח"ט הגיע מזרחי לכל טנק בגזרה ושהה עם הלוחמים לילה שלם במארבים. הדגש על המקצועיות והאימונים הוכיחו את יעילותם כאשר לחטיבה לא היו נפגעים, והיא הצליחה להשמיד מחבלים בגזרתה.

מבחינת האימונים גולת הכותרת בשנתיים האלה הייתה שאחת לתקופה הייתה נבחרת פלוגה מבצעית מובילה בחטיבה שעברה תרגיל פלוגה ארוך.

בתקופה זו היו גם שני תרגילים חטיבתיים מלאים עם טנקים: תרגיל חטיבתי אחד בצאלים ותרגיל חטיבתי נוסף ברמת הגולן. התרגיל היה לאורך כל רמת הגולן - התחיל מצפון ל"ווסט" והסתיים בקובת-קרעה. התרגיל ברמת הגולן החל עם 102 טנקים, ולקו הסיום הגיעו 98 טנקים. הישג שנחשב להצלחה וזכה להערכה.

במהלך פיקודו של מזרחי זכתה החטיבה להערכה מהפיקוד העליון בצה"ל כאשר זכתה בפרס הרמטכ"ל במקום השלישי בבית היחידות הסדירות. לשם השוואה, במקום הראשון והשני היו שייטת 13 וטייסת F-16. בנוסף זכתה החטיבה בתקופה זו במקום הראשון ביום כשירות חש"ן.

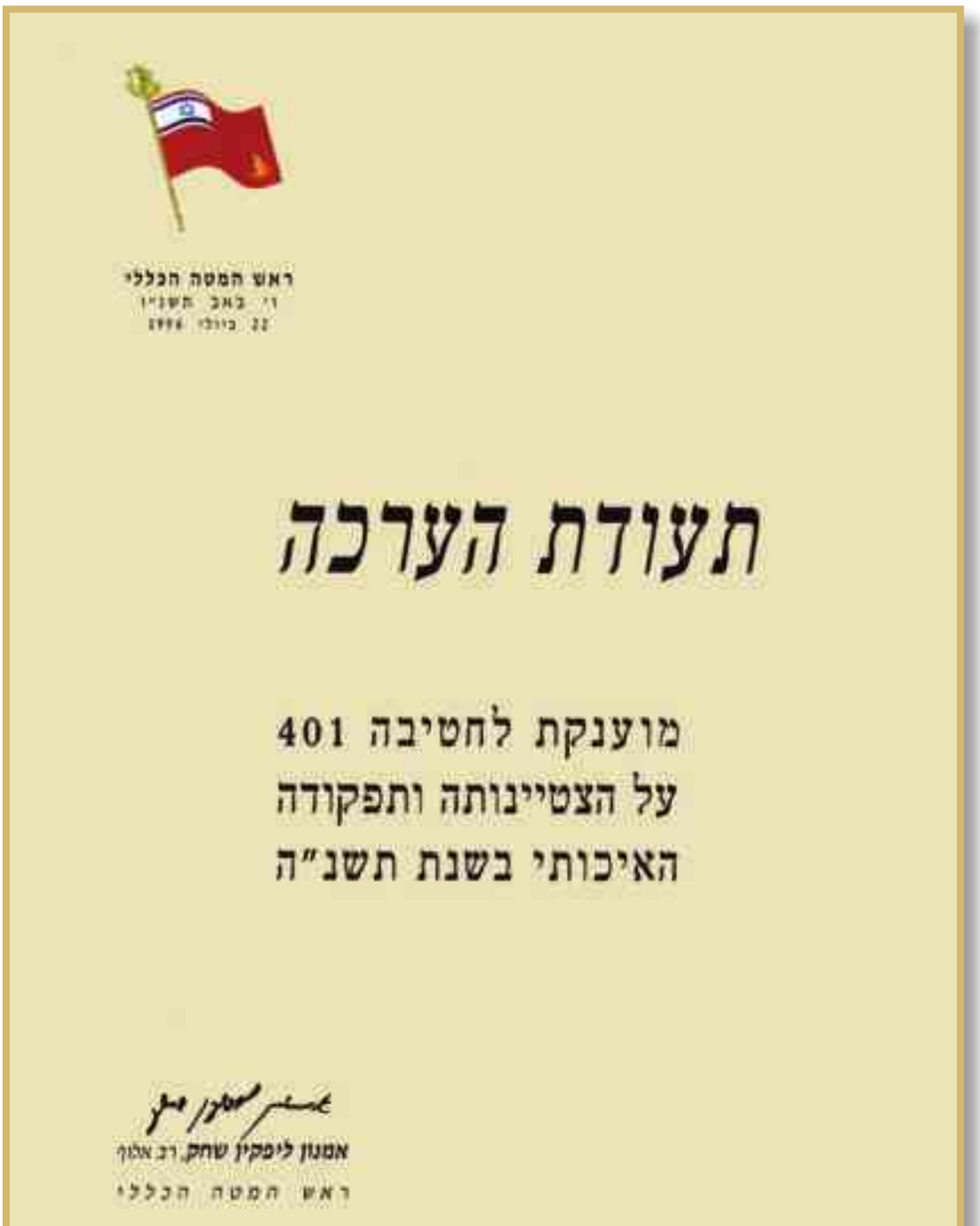

קרבות גדוד "שלח" בלבנון

אחת לארבעה חודשים אחד מגדודי החטיבה היה מבצע תעסוקה בלבנון במסגרת החטיבה המערבית. טנקי החטיבה נפרסו על פני קו הגבול מהים ועד אצבע הגליל. אחת התעסוקות המוצלחות היו של גדוד שלח בשנת 1996. הגדוד התאמן תקופה ארוכה לפני עלייתו לקו, והפלוגות היו מוכנות למשימה הקשה. טנקי הגדוד פעלו בצורה מצוינת באירועים השונים בין שהיו אלו מארבי ארטישוק ליליים אשר סיכלו חדירות של חוליות מחבלים ובין שהיה מדובר בימי קרב עם החיזבאללה, שבהם כל הגזרה הייתה מתלקחת וחילופי אש התמשכו לאורך כל היום. לוחמי הגדוד הצליחו גם להרוג מספר מחבלים אשר ניסו לחדור לישראל בחסות החשכה בירידות מרכס שקיף א-צלחאני . כוחות החטיבה חיזקו את חיילי צד"ל במוצבים השונים : "רשף", "ג'בל-חמד" וכמובן "בינת ג'בל". לוחמי החטיבה קיבלו על פעולותיהם השונות במהלך התעסוקה תעודות הערכה אשר ציינו את היכולת הגבוהה של החטיבה.

אל"ם (מיל') עוזי זגורי
מח"ט בשנים: 1996–1998

יחידות החטיבה: גדוד שלח, גדוד הבוקעים, גדוד עשת וגדוד דוכיפת.

תפקידים: בשנת 1996 התמנה למח"ט 401.

פעילות בחטיבה: פעילות החטיבה בתקופה זו התאפיינה בתקופות: ארבעה חודשים שבהם גדודי החטיבה ביצעו פעילות מבצעית וארבעה חודשים שעסקו באימונים.

אל"ם (מיל') עוזי זגורי

בתקופה זו נמשך איום הורדת המג"חים משירות מבצעי בלבנון בשל הפער במיגון בינם לבין המרכבות, ואחת ממשימות מפקדי החטיבה הייתה לא ליצור מצב שבו הלוחמים מרגישים ונחשבים כטנקיסטים ברמה נמוכה יותר. בסופו של דבר הפגיעות היחסית של המג"חים היוותה את הזרז למגן את טנקי החטיבה במיגון טוב יותר.

אירוע שניתן להגדיר אותו כאירוע מעצב ו"אבן דרך" בחטיבה הוא האירוע במוצב "כרכום" שבו נפגע טנק מטיל נ"ט ונהרג הטען ארז יצחק ז"ל. אירוע זה גרם להפסקה זמנית של פעילות טנקי החטיבה בלבנון והיווה זרז להחלפת מיגון הטנקים. בשל האירוע הקשה והפסקת הפעילות בלבנון לוחמי החטיבה ומפקדיה קיבלו בהבנה את ההשהיה בפעילות הטנקים בלבנון. לאחר שמוגנו 20 טנקים במיגון ייחודי וטוב יותר, חזרה החטיבה לפעול בלבנון. גדוד שלח היה הגדוד הראשון שחזר לבנון לאחר תקופת ההפסקה.

מבחינת האימונים התפתחה בתקופתו של זגורי התובנה שצריך להגדיר את מצבי האמת ולהתאמן בתרחישים שלהם בעיקר לאור הפעילות המבצעית ביהודה ושומרון ובלבנון. הדגש בתרחישים הקשורים ללבנון היה בעיקר פגיעת טילי נ"ט בטנקים. במסגרת הבנה זו הוכנו מערכי אימון ומודלים של אימונים לקראת מצבי האמת בלבנון ובשטחים. האימונים כללו תרגילים רבים דו צדדיים בשילוב גדוד דוכיפת. מצורת אימון זו פותחו בחטיבה טכניקות ושיטות לחימה ייחודיות כמו: נהג טנק שכותב סיפור דרך לעמדת מארב ה"ארטישוק" כדי שיוכל לנווט את הטנק חזרה אם מפקד הטנק נפצע, ותרגול של יותר מאיש צוות אחד פצוע.

תרגילים רבים החלו בלילה, נמשכו ביום ודימו מעבר מלילה ליום. בעקבות סוגי תרגילים אלה זכו גדודי החטיבה לביקורים רבים של אלוף הפיקוד דאז, אלוף (מיל') עוזי דיין, ומפקד האוגדה, אלוף אייל בן ראובן, (שפיקדו על החטיבה) מכיוון שהתרגילים היו בשעות לא שגרתיות.

טנקי החטיבה בלחימה בטול כרם

אירועי מנהרת הכותל

פתיחת מנהרת הכותל ביום ד', 25 בספטמבר 1996, סימנה את פתיחת אירועי "מנהרת הכותל". אירועים אלו אופיינו בהתפרעויות רחבות היקף של פלסטינים בכל שטחי יהודה, שומרון וחבל עזה. חטיבה 401 הייתה פרוסה בכל גזרות הלחימה בשטחים ובלבנון בתחילת האירועים. כוחות החטיבה הדפו את המתקפות על המחסומים והגנו על המתיישבים היהודים בכל מקום.

בתקופה זו גדוד דוכיפת, היה פרוס כהרגלו בתעסוקה מבצעית בגזרת חטמ"ר בנימין.

ביום פתיחת המנהרה שהו חלק מחיילי גדוד דוכיפת במחסום עארק במבואותיה הדרומיים של רמאללה. במהלך חילופי אש ותקריות אלימות עם אזרחים ושוטרים פלסטינים נפצעו שמונה חיילים שעמדו במחסום. מפקד הפלוגה, רס"ן אבי מימון, הבחין כי חילוץ הפצועים מתעכב יותר מדיי והחליט לחלץ אותם בעצמו. הוא פרץ תחת אש כבדה באמצעות הג'יפ שלו וג'יפ נוסף למחסום וחילץ את החיילים שהיו לכודים יותר משעתיים. על פעולה זו קיבל אות הערכה מאלוף הפיקוד.

למחרת, 26 בספטמבר 1996, החלו בבוקר שוב התנגשויות קשות עם מפרי סדר ומתפרעים פלסטינים. רס"ן מימון שהה באותו זמן בתצפית על תל א-נצבה ששלטה על המחסום מצד מערב. אל מול המתפרעים יצאו עוד כוחות של גדוד דוכיפת בשלושה ראשים פלוגתיים ובהם כוח התצפית. הכוחות הדפו את המתפרעים בעזרת אמצעים לפיזור הפגנות, ולאחר פיזור המפגינים החלו לנוע חזרה לעמדותיהם. בשלב זה נפתחה אש על הכוח. ממכת האש נפגע המ"פ מימון משני כדורים ברגלו ובעורפו. מיד זינקו לעברו החובש הפלוגתי וחובש נוסף ששניהם נפגעו גם כן - החובש הפלוגתי בידו ובחזהו והחובש השני בידו. השלישייה נפלה ותפסה מחסה בשטח. במהלך השעות שלאחר מכן נעשו מספר ניסיונות לחלץ את הפצועים. בניסיונות אלו נפצעו עוד שלושה חיילים מכוחות החילוץ. לבסוף חולצו הפצועים, והרופא הגדודי קבע את מותו של רס"ן אבי מימון.

מפקד גדוד דוכיפת, כתב למשפחתו של אבי: "אבי פיקד על הקרב כפי שביצע את תפקידו לאורך כל שירותו - ראשון להסתער, ראשון להשיב אש ומעל לכול לדאוג לחייליו שלא ייפגעו. אבי ניחן בתפיסה מהירה וביכולת הארגון והסדר שהתבטאו בפעולותיו. היה חבר וקצין למופת שדאג תמיד לרווחת חייליו ושאף למצוינות".

המנון עוצבת "עקבות הברזל"

בין אבק הביקעה, להרי שומרון
בין חולות המדבר, לבין גבול לבנון,
ישנה חטיבה שהפכה אגדה
אנשיה ברזל, עיקבותיה פלדה.

פזמון:
בעיקבות הברזל, ארבע אפס אחת
אחד לכולם וכולם לאחד
שריון בשבילם זה סיפור אהבה
תעוזה, נכונות והרבה גאווה.

בין צמ"פ לשת"פ, בין טפ"ש לבט"ש
כבר מודה כל אחד, מאלוף עד חפ"ש
שגדוד הבוקעים, גדודי שלח ועשת
יוצרים חטיבה איתנה ומגובשת.

פזמון ...

גדוד דוכיפת, גדוד של חי"ר לא שריון
גם הוא הצטרף ונתן את הטון
מתע"מ לתע"מ, ואימון קצרצר
מוטיבציה גדולה ועבר מפואר.

פזמון ...

וביום של פקודה, כשצריך להוכיח
שוב הם עומדים חשופים בצריח
שולטים במכונה, מוכנים להלום
ערוכים אלי קרב, אך חולמים על שלום

פזמון ...

מילים: אורי אלוני

תא"ל אלי רייטר
מח"ט בשנים: 1998-2000

יחידות החטיבה: גדוד שלח, גדוד הבוקעים, גדוד 9 וגדוד דוכיפת.

תפקידים: בשנת 1998 קיבל תא"ל אלי רייטר את הפיקוד על החטיבה, וכיום הוא מפקד אוגדת הגולן.

פעילות בחטיבה: בשנים 1998-2000 חטיבה 401 הייתה בפעילות מבצעית במספר רב של גזרות. כוחות החטיבה פעלו לאורך גבול הצפון ובלבנון בתוך רצועת הביטחון. לוחמי החטיבה שירתו בשטחים - יהודה, שומרון ועזה. בתקופה זו החטיבה התאמנה היטב וביצעה תרגילים חטיבתיים ואוגדתיים ארוכים. בתרגילים התאמנה החטיבה רבות על שיתוף הפעולה בקרב כוחות השריון והחי"ר שהרכיבו את החטיבה.

תא"ל אלי רייטר

הרמטכ"ל רא"ל (מיל') שאול מופז מבקר בתרח"ט

סיפור השבת הנעדרים

לוחמי חטיבה 401 חירפו נפשם בלחימה הקשה במלחמת יום הכיפורים בסיני. בשוך הקרבות נשארו שני נעדרים מלוחמי החטיבה מגדוד שלח. המאבק והחיפושים למציאתם התמשכו לאורך השנים עד שבשנת 1999 נמצאו גופות הנעדרים והם זכו לקבורה בישראל.

הלוחמים רב"ט כהן ליאון ז"ל ורב"ט נדיב מרדכי ז"ל נפלו בלילה הראשון של מלחמת יום הכיפורים במסגרת התקפת הנגד של גדוד שלח על כוחות מצריים מדיביזיה 7 כשחצו את התעלה. גדוד שלח ירד בצהרי 6 באוקטובר 1973 מביר תמדה, בציר הג'ידי, לעבר אזור מעוזי "ליטוף" ונכנס לקרבות עם הכוחות הראשונים של הצבא המצרי. הטנק, שבו נלחמו השניים, התעכב עקב תקלת חשמל. במהלך הלילה נע הטנק כדי לחבור לכוח העיקרי ונפל תוך כדי התנועה הלילית במדרון תלול של דיונה והתחפר בחול. לאחר זמן מה נפגע הטנק מפגז, ושני אנשי הצוות נהרגו ונותרו בתוך הטנק. איש צוות שלישי (נחמיה בן ציון) הצליח לחבור לכוחות הישראלים. מפקד הטנק, סמל משה ניסנהאוז, נפצע קל ונותר ליד הטנק. ב-7 באוקטובר 1973 אחר הצהריים נשבה על ידי כוחות מצריים והועבר לכלא בקהיר.

בשלהי המלחמה נגרר הטנק הפגוע מהמקום שבו נפגע. במהלך מבצע סריקה הגיעו למקום צוותים ישראלים, אך לא זיהו קברים כלשהם. בסריקות נוספות שנערכו נמצאו מספר פריטים מהטנק, וכן נמצא נרתיק הפצה של גדוד שלח עם השמות: טוראי אפריאט מרדכי , טוראי נדיב מרדכי וסמל לאל דוד.

במהלך השנים שחלפו הגיעו צוותי איתור נעדרים למקום הקרב מספר פעמים, אך לא נראה כל סימן לנעדרים. ב-1999 מונה באית"ן צוות חקירה חדש לסייע למשלחת באיתור נעדרי צה"ל במצרים. בחקירה נמצא חומר ארכיוני רלבנטי בחיל המודיעין, ובין השאר תצלום אוויר מ-16 באוקטובר 1973, שבו נראות שתי תלוליות עפר בסמוך לטנק. תצלום אוויר מאוחר יותר מראה כי התלוליות נעלמו לאחר מספר ימים כתוצאה מעבודת ביצורים שעשו המצרים.

על בסיס המידע החדש נערכה המשלחת הקבועה במתכונת רחבה לביצוע חפירות באזור שבו נראה הטנק לאחרונה. נשכר מחפר, והגיע צוות מודדים צבאי מצרי שהסתייע בנתונים שהוכנו בארץ על מנת לסמן בצורה מדויקת את המקום. באזור החפירה סומן ריבוע בגודל של 10X10 מ', והוחל בחפירתו.

אתר החפירה נמצא בתוך דיונה פעילה שהתארכה מאז 1973 בכ-180 מ'. החתך שלה השתנה לחלוטין, קו הרכס שלה נדד מזרחה בכ-20-30 מ', והאזור שבו נראה הטנק ולידו התלוליות החשודות כקברים בתצ"א משנת 1973, כוסה כולו בחול. המחפר שנשכר על ידי המשלחת החל בחפירה ביום ה', 11 בנובמבר 2000.

שיטת העבודה הייתה שכל פעילות כף של המחפר כוונה על-ידי שני אנשי המשלחת בתחתית החפירה, וריקונה מחוץ לאזור החפירה התבצע בהשגחתם של שני אנשי משלחת נוספים. נחפרה רצועה ברוחב כ-12 מ', באורך 25 מ' ובעומק של כ-3.5 מ'. בעת חפירת רצועה זו הועלו ממצאים קטנים המעידים על נוכחות (בעבר) של טנק במקום. חלק מהממצאים מאשרים את זהות הטנק כטנק המבוקש שמפקדו היה משה ניסנהאוז ונהגו רב"ט נחמיה בן ציון, ובו היו הנעדרים ליאון משה ונדיב מרדכי .

הממצאים היו: פריטים ממנות קרב צה"ליות (שקית מלח שולחן משנת ייצור 1971, לחם ברמן מיום חמישי שקדם לשבת שבה פרצה המלחמה), מכסה תא טען של מג"ח, פגז מעיך ללא תרמיל, פתק כביסה החתום על ידי נדיב מרדכי, כיסוי תחבושת אישית עם שמו של משה ניסנהאוז, מספר אישי ומספר טלפון בנתניה (עיר מגוריו), קרעי עיתונים, דף מספר כיס בעברית (מאוחר יותר נמצא המשכו של הספר). נמצאו גם קופסאות שימורים מצריות וניירות בערבית באותו המפלס.

למחרת (יום ו') הורחבה החפירה לכיוון דרום, ונמצאו ממצאים נוספים הכוללים מכסה של זרקור קסנון, קרעים של רשת הסוואה עם כתובת בעברית וטופס אפסנאות החתום על ידי ליאון כהן. עם הרחבת החפירה דרומה התגלו גופותיהם של ליאון כהן ושל נדיב מרדכי, כשהן טמונים זה ליד זה ולבושים בסרבלי טנקיסטים צבאיים בסמוך למקום שבו עמד הטנק בתום הקרב. הקברים היו בעומק של כ-3.8 מ' מפני השטח, תחת הדיונה. עם תום החפירה היא כוסתה מחדש על פי בקשת המצרים. לאחר זיהוי ודאי של הגופות במכון לרפואה משפטית, הן הובאו לקבורה בישראל בדצמבר 1999 בטקס צבאי מלא. יהי זכרם ברוך.

אירועי "גאות ושפל"

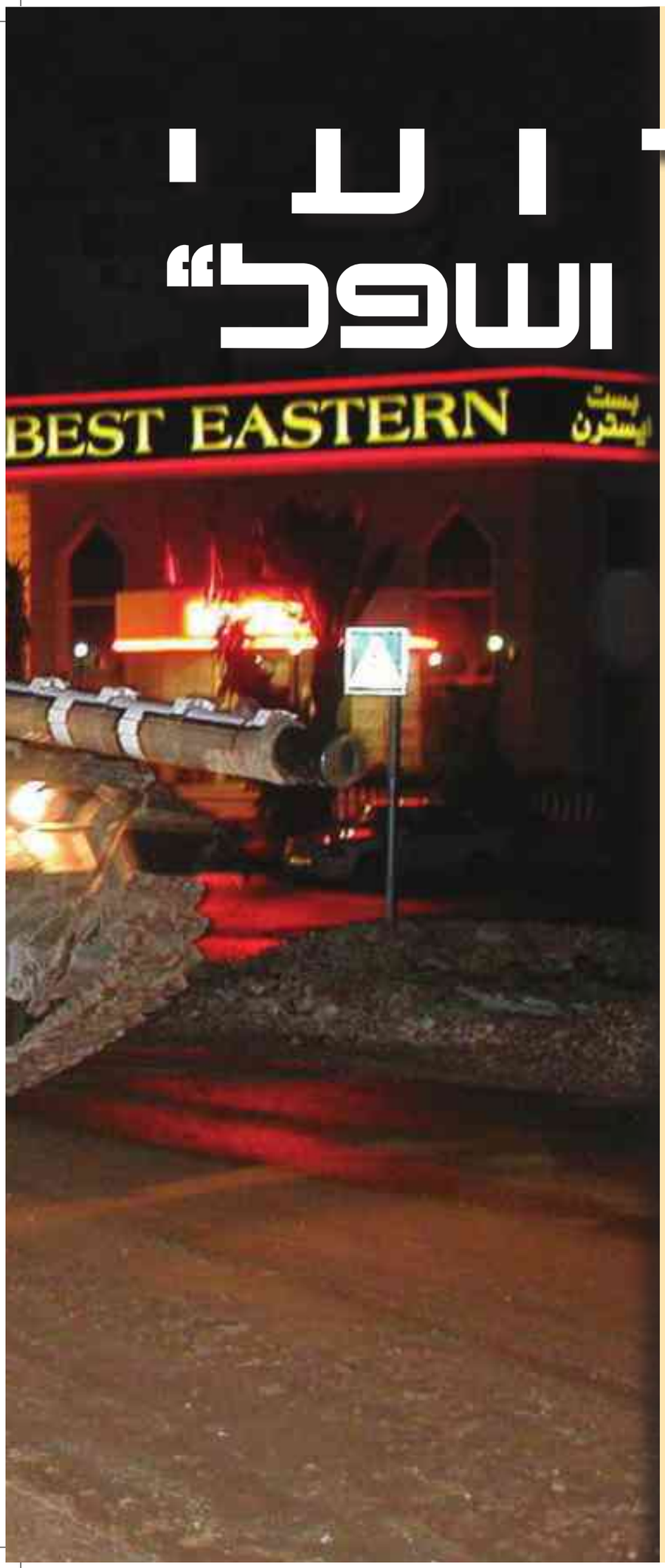

אירועי "גאות ושפל" הוא הכינוי שנתן צה"ל ללחימה המתמשכת בשטחים משנת 2000 ועד היום. הכינוי המוכר יותר הוא "אינתיפאדת אל אקצה" או "האינתיפאדה השנייה". האירועים החלו מעט לפני יום הכיפורים תש"ס בלחימה פלסטינית חמושה ביהודה, שומרון וחבל עזה.

צה"ל ניהל במשך השנים לחימה יום יומית כשאירוע רודף אירוע ללא הפוגה. הלחימה התנהלה בלב לבה של האוכלוסייה הפלסטינית, מה שגרם לשבירה של מוסכמות רבות עוד מתקופת "הסכם אוסלו" שנקבר סופית עם פרוץ הלחימה.

הלחימה הפכה לשגרה, וכל לוחם בצבא הספיק בזמן קצר לצבור לעצמו ניסיון מבצעי בעימותים מול האויב. חטיבה 401 לקחה ועודנה לוקחת חלק עיקרי בלחימה בכל הגזרות. בפרוץ האירועים היו כוחות החטיבה פרוסים בכל רחבי הארץ. גדודי השריון היו פרוסים בתעסוקה בשטחים, בבקעה וברצועת עזה, וגדוד דוכיפת היה בגזרתו בבית אל. טנקי החטיבה היו הטנקים הראשונים שהשתתפו בקרבות ברצועת עזה. לאורך כל תקופת הלחימה הפגינו לוחמי החטיבה אומץ, אחריות ונחישות וביצעו משימותיהם נאמנה. על שירותם קיבלו לוחמי החטיבה עשרות תעודות הערכה ממפקדי הגזרות השונות.

2000

תא"ל גיא צור

מח"ט בשנים: 2000-2002

יחידות החטיבה: גדוד שלח, גדוד הבוקעים, גדוד 9 וגדוד דוכיפת.

תפקידים: בשנת 2000 קיבל צור את הפיקוד על חטיבה 401. לאחר מכן פיקד על חטיבת בני אור, שירת כרמ"ט פיקוד דרום, וכיום מפקד על "עוצבת הפלדה".

תא"ל גיא צור

פעילות בחטיבה: בתחילת תפקידו של גיא צור כמפקד 401 נכנסה החטיבה לתקופה אינטנסיבית של אימונים. לאחר הנסיגה מלבנון והרגיעה באזור יהודה ושומרון הופחתו המשימות המבצעיות ונותר זמן רב לאימונים.

אולם בספטמבר 2000 פרצו אירועי "גאות ושפל", שכונו גם האינתיפאדה השנייה, והחלה הלחימה - גדוד דוכיפת נמצא בגזרתו הקבועה בבית אל, גדוד שלח הוקפץ גם הוא לאזור בית אל, גדוד עשת היה ביריחו וגדוד הבוקעים נכנס לאזור שדמה-בית לחם.

התקופה הזו אופיינה בכך שמפקדי החטיבה חששו שהחיילים לא יפנימו שהמצב השתנה ושצריך לעבור שינוי תודעתי כיוון שבתקופה שלפני התחלת הלחימה היו דיבורים על שלום, על סגירת יחידות והייתה בעיה של מוטיבציה.

כשהחלו האירועים, הייתה הבנה שלא מדובר באירוע מעצב לפני פרוץ השלום, אלא במצב שהולך להימשך תקופה ארוכה מאוד. צור סיפר על הניסיון להחדיר את השינוי: "מצאתי את עצמי כמח"ט עובר בין הפלוגות ומדבר על ציונות, ולמה צריך להילחם ומסביר שזו מלחמה על הבית - נושאים שחשבנו שהם כבר לא עדכניים".

בתקופה הזו הבינו בצה"ל שהמצב הולך להימשך תקופה ארוכה והכניסו את כל הגדודים לאימונים רציפים במקביל ללחימה.

מספטמבר 2000 עד אוגוסט 2001 החטיבה אימנה את הגדודים בצורה אינטנסיבית מאוד. החטיבה כמפקדה עסקה באימון הגדוד שנמצא מחוץ ללחימה כאשר כל פעם היה גדוד אחד שפרק האימון שלו נמשך כחודשיים. האימונים היו מרוכזים ומאתגרים מאוד.

במקביל החלו בלחימה תופעות של "הפס"ד בנוכחות אמל"ח" - הפרות סדר המוניות שמתוכן נורתה אש לעבר כוחותינו. גדוד דוכיפת התמחה בטיפול באירועים מסוג זה, התמודד עמם והשיג הישגים בתחום ברמאללה.

בתאריך 12.9.2001 הוחלט על המבצע הראשון של כניסת כוחות משוריינים לעיר פלסטינית. הייתה מחשבה שזו תהיה "מכה תודעתית" לפלסטינים אחרי הרבה "מכות תודעתיות" שהיו עד אז, ולא השיגו את ההישגים שרצינו שישיגו ולא שינו את פני הלחימה. ההחלטה שהתקבלה הייתה שהמבצע יהיה ביריחו. המבצע היה מבצע חטיבתי והשתתפו בו גדוד הבוקעים, פלוגה מ' מגדוד עשת ופלוגת הנדסה. ההישגים המבצעיים של מבצע זה היו מוגבלים, וההישגים התודעתיים נעלמו בגלל נפילת "מגדלי התאומים" בארצות הברית יום קודם למבצע.

בתקופתו של צור ידעה החטיבה גם ימים קשים שבהם עברה מספר משברים. בשנת 2001 ו-2002 היו לחטיבה לא מעט הרוגים: רז מינץ ז"ל שנהרג במחסום ברמאללה וסגן גיל בדיחי ז"ל שנהרג במהלך מבצע ברמאללה.

דווקא את הימים הללו רואה צור כשיא בעשייה ואתגר גדול יותר כמפקד החטיבה. צור: "תקופת הלחימה (שמינואר 2001 ועד יוני 2002 - תקופת הפיקוד על החטיבה המרכזית בעזה) הייתה בעוצמה הגבוהה

ביותר בכל תקופת 'גאות ושפל', וזה האירוע המעצב עבורי אישית ושיא הקריירה המקצועית. בתוך תקופה זאת השיא היה שבועיים שבהם היו מספר אירועים שנכשלנו בהם, והיו מספר הרוגים ונפגעים. אנו, כמפקדי החטיבה, נדרשנו למנהיגות הגדולה ביותר. לבצע תהליך שבו אנחנו מונעים מהחטיבה שתחת פיקודינו לאבד ביטחון עצמי, מבצעים תחקור מעמיק ויסודי והופכים את האירועים הקשים מאוד למנוף לשיפור. יצאנו מהתקופה מחוזקים ומקצועית הרבה יותר טובים, וזה השפיע בצורה משמעותית על ההישגים המבצעיים של מפקדת החטיבה ושל שאר הגדודים".

חטיבה 401 מחליפה את החי"ר בפיקוד המרחבי על עזה

מאוגוסט 2001, לאחר סיום האימונים הגדודיים, נכנסו לפעילות בגזרות הלחימה: "שדמה" וקבר רחל (בית לחם), רמאללה, כיסופים ובגזרת יריחו.

בתקופה זו, לאחר סיום אימון כל הגדודים, מפקדת החטיבה מצאה את עצמה מחוסרת עבודה ועם תחושה של חוסר שותפות בלחימה. התחושה התחזקה מדצמבר 2001, כאשר בביקור בעזה מבין צור שהחטיבה יכולה לבצע את משימת החטיבה המרכזית באוגדת עזה, משימה שעד אז ביצעו רק חטיבות החי"ר. צור גייס למהלך את מפקד אוגדת עזה דאז, אלוף ישראל זיו, את ק' אג"ם פיקוד דרום דאז, רוני בני (שהיה איש שריון) ואת רמ"ח מבצעים דאז, תא"ל אלי רייטר (שהיה מח"ט 401), וביחד הם התחילו להניע את המהלך.

טנקי החטיבה בחילוץ בגזרה הצפונית ברצועת עזה בציר לאורך הים

הטיעון המרכזי של צור היה שהכנסת חטיבות השריון לגזרה זו תאפשר יותר גמישות לצה"ל בכלל ולחטיבות החי"ר בפרט. היו ויכוחים רבים על יכולתה של חטיבת שריון למלא את המשימה, והיו לא מעט מתנגדים למהלך. בסופו של דבר הכריע בנושא הרמטכ"ל דאז, רא"ל שאול מופז, ובינואר 2002 החטיבה קיבלה אחריות על גזרת החטיבה המרכזית בעזה.

התקופה בעזה הייתה המשמעותית ביותר בלחימה של החטיבה עד אז, באירועי "גאות ושפל".

תחת פיקוד החטיבה היו: גדוד הבוקעים וגדוד שלח לסירוגין, גדוד רותם של גבעתי ופלס"ר חטיבה 7. בתקופת חומת מגן היו תחת פיקוד החטיבה גם גדוד שריון מילואים וגדוד חי"ר מילואים.

בתקופה זו הביא צור את החטיבה ואת הכוחות שפועלים תחתיו להישגים מרשימים, בעיקר בתקופת במבצע "חומת מגן", שבו הצליחו להרוג מחבלים רבים ולעצור מחבלים, אפילו כאלה עם חגורות נפץ בדרכם לפיגוע.

גדוד הבוקעים באירועי "גאות ושפל" בשנים 2002-2000

גדוד "הבוקעים" של חטיבה 401 השתתף במאות פעולות מבצעיות במהלך אירועי "גאות ושפל". לוחמי הגדוד ביצעו את משימותיהם בצורה הטובה ביותר, תוך כדי הפגנת נחישות ואומץ לב. מבין כל המבצעים והפעולות שבהם השתתף הגדוד משנת 2000 עד 2002 זכורות במיוחד כמה מהן.

אירוע תפיסת מחבל בבקעת הירדן

בשנת 2000 גדוד "הבוקעים" היה פרוס בגזרת בקעת הירדן כאשר משימותיו היו אבטחת היישובים והגנה על הגבול מפני חדירות של מחבלים. ב-22 בנובמבר התקבל דיווח בגדוד על חדירת מחבל באזור קו דיווח 47 על גבול ישראל-ירדן. כוחות הגדוד פתחו במרדף מהיר, פלוגה ו' והמ"פ טל הובילו את הכוחות. לאחר סריקות שנמשכו כל הלילה בשיתוף כוחות נוספים, זיהה כוח של הפלוגה את המחבל מסתתר בשטח. כאשר זיהה המחבל כי התגלה מחבואו פתח באש לכיוון הכוחות. הלוחמים השיבו אש כבדה ומדויקת וריתקו את המחבל למקומו למשך דקות ארוכות. כאשר הבין המחבל כי אפסו סיכויו החליט להיכנע לכוחות הגדוד. בתחקיר שנערך לאחר מכן התגלה כי מטרת המחבל הייתה לבצע פיגוע ראווה בתושבי היישוב "רועי" וכי פעולת כוחות הגדוד מנעה אסון כבד.

חילופי אש בכפר עוג'ה

בתקופת "גאות ושפל" בסיסי הקבע של יחידות החטיבה היו במרחב העוג'ה באזור יריחו. הפלוגות המבצעיות של גדוד "הבוקעים ביצעו באזור תעסוקה מבצעית בשנת 2001. אחת המטרות של הפעילות הייתה שמירה על ציר פתוח ומאובטח אשר הוביל לבסיסי הקבע של הגדודים. ב-25 במאי 2001 נשמעו יריות מהצומת המרכזי בכפר, צומת "הקיוסק". כוחות הגדוד הוזעקו למקום. נתגלה כי שוטרים פלסטינים יורים לעבר כוחות הסיור שעברו במקום. חילופי אש כבדים נפתחו וכוחות נוספים הוזעקו למקום בפיקודו של סמג"ד "הבוקעים". לאחר שלוש שעות של חילופי אש ביקשו השוטרים הפלסטינים הפסקת אש לצורך פינוי הפצועים. כוחות הגדוד ניאותו להפסקת האש בתיווך כוחות מה- D.C.O. בחילופי האש נפצע סמג"ד "הבוקעים" קל ברגלו. אצל הפלסטינים נפצעו מספר שוטרים ביניהם שניים קשה. האירוע הבהיר לפלסטינים כי לא תתקבל שום פעולה לחסימת ציר העוג'ה. מספר שבועות לאחר האירוע ביצעה החטיבה מבצע מורכב באזור בשילוב גדוד "שלח", גדוד "הבוקעים" וגדוד "דוכיפת". בסיום מבצע זה נתפסו וחוסלו כל תשתיות הטרור ביישוב העוג'ה. ציר העוג'ה מאז נותר פתוח לאורך כל ימי הלחימה ועד ימינו.

מבצע "ביקור פתע"

העיר יריחו נחשבה מאז ומעולם לאזור רגוע מבחינה ביטחונית. התחושה הייתה שגם באירועי "גאות ושפל" לא תשתתף העיר באופן מלא ותשמור על צביונה השקט. אולם בשנת 2001 בוצעו מספר פיגועי

ירי קשים מתוך העיר על רכבים שנסעו בציר הכביש העוקף כביש 90. באחד מהאירועים אף נהרג חייל אשר נסע באוטובוס שעבר על הכביש ונפגע מהמארב. כתוצאה מהפעילויות הללו הוחלט על מבצע צבאי נרחב בעיר על מנת לחסל את תשתיות הטרור. הביצוע הוטל על חטיבה 401 כיוון שיריחו היא בגזרת החטיבה וכוחות החטיבה מכירים את האזור היטב מכל הפעילות המבצעית השוטפת אשר הם מבצעים באזור. ב-12 בספטמבר 2001 החל מבצע "ביקור פתע". המבצע, כשמו כן הוא, תוכנן להיות פשיטה משוריינת על העיר תוך כדי השמדת מוקדי התנגדות ופגיעה במוקדי טרור. הגדוד המוביל בפעולה היה גדוד "הבוקעים". הגדוד נכנס לעיר בשני ראשים ומכיוונים מנוגדים. כוחות הגדוד הרגו מספר מחבלים אשר ירו על הכוחות הנכנסים. במהלך הלילה והיום בוצעו פעילויות רבות על מנת לשתק את מוקדי הטרור בעיר וכמו כן חולצו כלים שנתקעו.

ירי טיל נ"ט לעבר אחד מטנקי החטיבה במהלך לחימה

לאחר יום וחצי יצאו הכוחות מהעיר. לאחר פעולה זו התמעטו ביותר ניסיונות הירי מכיוון יריחו, והמחבלים בתוך העיר הבינו כי לא משתלם לפעול מתוך העיר כיוון שתגובת צה"ל תהיה קשה ביותר.

מבצע "דואר יוצא"

במהלך שנת 2001 ביצע הגדוד תעסוקה מבצעית ארוכה ביותר. לקראת חודש אוקטובר נוצר חלון שבו התאפשר להוציא את הגדוד לשבוע נופש על מנת לאפשר ללוחמים להשתחרר מהמתח המצטבר. ב-17 באוקטובר 2001 נרצח השר רחבעם זאבי וצה"ל יצא בפעולת תגובה מהירה כנגד ארגוני הטרור. גדוד "הבוקעים" הוקפץ באופן מיידי משבוע הנופש ולוחמיו נשלחו למבצע גדול ברמאללה. המבצע עצמו נמשך חמישה שבועות שלמים. הלחימה באותו מבצע הייתה קשה ביותר וכללה לחימה בתוך שטח בנוי וסבוך כאשר מכל פינת רחוב יכלה להופיע חוליית R.P.G ולסכן את הטנק. במהלך הלחימה הרג הגדוד כשבעה מחבלים וביצע עשרות פעולות של חיסול תשתיות טרור. בתום המבצע חזר הגדוד לשגרת פעילות מבצעית בגזרת רצועת עזה.

פעילות מבצעית ברצועת עזה

גדוד "הבוקעים" ירד בסוף שנת 2001 לפעילות מבצעית ברצועת עזה. הגדוד התאמן והכין את צוותיו לפעילות והיה מוכן היטב למשימות. במהלך ה"קו" היו מספר אירועים מבצעיים שבהם פעל הגדוד בצורה טובה מאוד והצליח למנוע פיגועי טרור ולהרוג מחבלים אשר ניסו לתקוף את כוחותינו. במקרה אחד בסוף

חודש נובמבר זיהה טנק מפלוגה ו' ממוצב "סופה" ניסיון של מחבלים לעבור את הגדר המקיפה את רצועת עזה בגזרת החטיבה הדרומית. הטנק תפס עמדות ופתח באש מדויקת והרג את שני המחבלים אשר ניסו לחדור על מנת לבצע פיגוע טרור באחד מיישובי חבל לכיש. כמו כן השתתפו כוחות הגדוד במבצע הריסת שדה התעופה "דהנייה" של הרשות הפלסטינית כחלק מהפעולות שנקט צה"ל על מנת להפעיל לחץ על הרשות הפלסטינית להפסיק את הטרור. בחודש ינואר ניסו המחבלים לתקוף טנק של הגדוד, ובפעולה משותפת של טנק מפלוגה ו' וטנק מפלוגה ח' הצליחו לוחמי הגדוד להרוג את שני המחבלים ולמנוע ניסיון השתלטות על הטנק. ברשות המחבלים שנהרגו נמצאו אמצעי לחימה רבים שהעידו על כוונתם לנסות לפגוע קשה בטנק של צה"ל. חודש מאוחר יותר יצא הגדוד למבצע חיסול חוליות מחבלים שהסתתרו במבנים של הרשות הפלסטינית באזור אל בורג'. כוחות הגדוד הסתערו על המבנה והרגו חמישה מחבלים אשר הסתתרו בתוכו.

כוחות הגדוד במהלך שנת 2002 ביצעו פעילות מבצעית גם בגזרת החרמון. ב-10 באפריל 2002, במהלך יום קרב של החיזבאללה בחרמון, נורו עשרות פצצות מרגמה לעבר מוצבי הר דוב. טנקי הגדוד היו פרוסים במוצבים ומוכנים לזנק לעמדות הירי שלהם. במהלך הירי זיהתה תצפית המוצב את מקור האש וצוות הטנק קפץ לטנק ויצא לעמדתו. בפעולה מהירה ומדויקת פתח הטנק באש והרג מחבל של החיזבאללה אשר ירה טילים לעבר המוצב.

גדוד "שלח" במבצע "בקרוב אצלך"

במסגרת אירועי "גאות ושפל" בוצעו מספר מבצעים גדולים אשר הקדימו את מבצע "חומת מגן". אחד מהם היה המבצע "בקרוב אצלך" בחודש מרץ 2002. מספר כוחות מהחטיבה הוקפצו למבצע, ובהם הגדודים "עשת" ו"שלח". גדוד "עשת" קיבל כמשימתו את החלק המרכזי והדרומי של העיר רמאללה, ואילו גדוד "שלח", שהוקפץ מפעילותו המבצעית בבקעת הירדן לגזרת רמאללה קיבל את משימת הכיבוש של אזור "ביתוניא". פלוגה ג' מהגדוד סופחה לגדוד חי"ר מבה"ד 1. ב-13 במרץ השתתף כוח מפלוגה ג' בפיקודו של המ"מ גיל בדיחי בפעילות מארבים סמוך לצומת "ראש העיר" בראמללה. לפנות בוקר סיים כוח החי"ר את המארב הלילי שהציב ופנה להתקפל לאחור. עם תחילת התנועה חזרה, נפתחה לעבר הכוח אש ממבנה שולט הסמוך אליו. בעקבות ירי זה נקרא זוג טנקים לסייע לכוח החי"ר שהיה כעמוד בעמדה נשלטת. טנק המ"מ נע לעבר הצומת יחד עם טנק 1 א' כדי לחלץ את כוח החי"ר. צוות החי"ר הסתייע בחיפוי הטנקים ונחלץ לאחור. מאחר שמדי פעם נורתה אש לא מדויקת לכיוון הכוחות, נשאר כוח הטנקים במרחב הצומת, על מנת לנסות ולאתר חמושים. בפעולה זו שולב גם כוח צלפים ותצפית שנועדה לפגוע בפלסטינים חמושים. משעה 5:00 עד שעה 6:45 לערך, סייר צמד הטנקים בקטע שבין קו כוחותינו למרחב צומת "ראש העיר". מדי פעם נורתה לעבר הטנקים אש, על

פי רוב לא מדויקת. לאחר שלוש פעמים שבהן נכנס לקו האש על מנת לזהות ולשתק את מקורות הירי, קיבל המ"מ הוראה לחדול. הוא התעקש להתקדם פעם נוספת ובתנועה הרביעית של הכוח לעבר הצומת נורה מימין צרור לעבר טנק המ"מ. מפקד הטנק הנוסף (1 א') זיהה את הפגיעות בצדו הימני של הטנק שלפניו. אחת מן היריות היא שפגעה במ"מ גיל. צוות הטנק חילץ עצמו לאחור בעזרת כיוונו של טנק 1א' ולאחר מכן פונה גיל לבית החולים, שם נקבע מותו. בתחקיר האירוע צוין: **"פלוגת 'הבחורים' מגדוד שלח גילתה לאורך המבצע נחישות, נכונות וחתירה למגע (בערב שלפני כן הסתער טנק המ"פ על חוליית מחבלים שניסתה לירות פצצה נגד טנקים מסוג – R.P.G, פגע באנשי החוליה ודרס בזחליו את הנשק והפצצות)".**

לחימת גדוד "עשת" ברצועת עזה במסגרת אירועי "גאות ושפל" בשנת 2004

גדוד "עשת" אף הוא לקח חלק נכבד בלחימה באירועי "גאות ושפל" לאורך כל שנות העימות. בשנת 2004 ביצע הגדוד תעסוקה מבצעית ארוכה ברצועת עזה (כ-7 חודשים, מתוכם חלק נכבד תחת פיקוד חטיבה 401 כחטמ"ר). במהלך הפעילות ביצע הגדוד עשרות מבצעים מוצלחים בצורה טובה. לוחמי הגדוד התמודדו עם איומים של חדירת מחבלים ליישובי גוש קטיף במקביל לאיומים על הטנקים עצמם. בתחילת השנה הונחו כמה מטענים רבי עצמה אשר פגעו בהצלחה בטנקי צה"ל שפעלו ברצועה ולכן הסכנה ללוחמי הגדוד הייתה גדולה. נחישותם ומקצועיותם של הלוחמים הביאה לתוצאות הטובות בפעולות הגדוד השונות. מספר אירועים נבחרים מתוך התקופה ההיא ניתן לתאר החל בפברואר 2004 שבו ניסתה חוליית מחבלים להסתער ולתקוף טנק של הגדוד שהוצב במוצב "גפן" בחלק הצפוני של גוש קטיף. צוות הטנק זיהה את החוליה, הסתער עם הטנק ופתח באש פגזים מדויקת אשר הרגה את שני המחבלים. כחודש לאחר מכן ניסתה חוליה נוספת לחדור ליישוב תל-קטיפה. המחבלים התקרבו מכיוון הים ופתחו באש לעבר עמדות כוחותינו. טנק של הגדוד הגיע ממוצב "גפן" לסייע לכוחות בעמדה, זיהה במהירות את חוליית המחבלים ופתח באש פגזים. מהאש נפגעו המחבלים ונסוגו במהרה. המ"מ וצוותו מפלוגה ל' מנעו בפעולתם המהירה והמדויקת אירוע חמור שיכול היה להידרדר במהרה. בחודש אפריל 2004 התרחשו שני פיגועי תופת שבהם נגמ"שי צה"ל עלו על מטענים רבי עצמה ומספר רב של חיילים נהרגו. לוחמי הגדוד הופעלו במהרה לחפות על הכוחות שעסקו באיתור שרידי הלוחמים שנהרגו בשכונת "זייתון" בעיר. הכוחות לחמו בחילופי אש כבדים עם מחבלים שניסו לפגוע בכוחות המחפשים. לאחר מכן השתתף הגדוד במבצע רחב היקף שנערך לאחר הפיגועים אשר מטרתו הייתה לחשוף את השטח לאורך ציר "פילדלפי" על מנת לאפשר לכוחותינו לחסל את המחבלים אשר הסתתרו בבתים הנושקים לציר. המבצע ארך שלושה ימים ושיפר רבות את היכולת של צה"ל לפעול באזור בביטחון. בימים האחרונים לפני "ההתנתקות" השתתף הגדוד במבצע "ימי תשובה" לחיסול ידי הקסאמים על מדינת ישראל. הגדוד הוקפץ מאימון וקיבל משימה להשתלט על גזרת בית להיא ולמנוע שיגור קאסמים. כוחות הגדוד התפרסו באזור ומנעו את ירי טילי הקאסם במהלך המבצע.

2002

תא"ל קובי ברק

מח"ט בשנים: 2002-2004

יחידות החטיבה: גדוד שלח, גדוד הבוקעים, גדוד עשת וגדוד אסף.
תפקידים: בשנת 2002 התמנה ברק למפקד 401, היום משמש כרמ"ט פקמ"ז.

פעילות בחטיבה: במהלך תקופתו של ברק נמשכה הלחימה של גדודי החטיבה ושל מפקדת החטיבה בביצוע מבצעים בעזה ולחימה בשאר הגזרות ביהודה ושומרון:

מפקדת החטיבה בעזה הפכה מגוף שבנה כוח ושמר על כשירות היחידה פעם נוספת לחטיבה מרחבית שנלחמה באחת הגזרות הרגישות בעזה - מעבר כיסופים וציר כיסופים. החטיבה נדרשה להפעיל כוח, ובמקביל הייתה צריכה לתת מענה גם ליחידות האורגניות שלה שלא נמצאות תחת פיקודה בגזרה. בקרב מטה החטיבה הבינו כי יש לה תפקיד כפול: טיפול בגזרת הלחימה ובמקביל טיפול ביחידות החטיבה ברחבי הארץ.

תא"ל קובי ברק

גזרת החטיבה הייתה גזרה רגישה ומורכבת, והיו בה אירועים מרובים שהחטיבה התמודדה אתם, והבולטים שבהם: פיצוץ מכונית תופת במוצב "אורחאן", התקפה על חממות כפר דרום ואירועי ירי על ציר כיסופים. בתקופה זו ביצעה החטיבה לא מעט מבצעים רגליים ומשוריינים בגזרתה, כשהאתגר בפיקוד מקביל היווה מבחינת מפקד החטיבה, אל"ם ברק, משימה לא פשוטה ואתגר גדול.

בתקופה זו היו מספר אירועים שהשפיעו על החטיבה ועיצבו אותה:

נפילתו של רס"ן שחר שמול ז"ל בפעילות בבית לחם, ואירוע עין-יברוד שבו נהרגו ארבעה לוחמים מגדוד דוכיפת בקרב עם מחבלים. השיא היה שבמשך תקופה לא קצרה שלושה מגדודי החטיבה ומפקדת החטיבה נלחמו כאשר כל גדוד פרוס במקום אחר, גדוד נוסף עבר הסבה וקלט טנק חדש.

הפעילות המבצעית המאומצת הגדירה אצל ברק שלושה אתגרים עיקריים:

א. הגדרת הכשירות האופטימאלית של שריונר עקב העובדה שהייתה לא מעט פעילות טנקים. הכשירות הייתה צריכה להתאים לפעילות הטנקית שכללה בעיקר מבצעים משוריינים בהיקפים גדולים ובתדירות גבוהה בעזה.

ב. פיתוח כשירות של חי"ר שכלל ביצוע מעצרים ומארבים בקרב לוחמי השריון מכיוון שזו פעילות שנדרשה מהם בגזרות השונות ביהודה ושומרון ועזה.

ג. שמירת המסגרות הגדודיות והפלוגתיות עקב העובדה שכל הצוותים היו מפוזרים בגזרות שונות, והדבר היה עלול לפגום בלכידות של הפלוגה והגדוד. ברק הבין כי נגמרה התקופה שלגדוד יש בסיס קבע ובו נוצר ההווי שבנה את המסגרות.

ההתרחשות השנייה הייתה **שינוי מבנה החטיבה, קליטה של יחידות חדשות וההיערכות לקליטת המרכבה סימן 4 וקליטתו** - בתקופה זו פינו כל הגדודים את מחנות הקבע שלהם ונבנה מרכז האימון החטיבתי בנבי מוסא מתוך הבנה שכך רואים את אימון החטיבה.

במהלך הארגוני של קליטת המרכבה סימן 4 היו למעשה שני גדודי טנקים בחטיבה (גדוד הבוקעים וגדוד עשת) שהעברו לתצורה של שלוש פלוגות מבצעיות, וגדוד נוסף (גדוד שלח) שהורכב משלוש פלוגות צמ"פ שעל בסיסו קלטו את הטנק החדש.

כך החטיבה יצרה למעשה שני גדודים עם שלוש פלוגות מבצעיות וכוח נוסף שהיה מורכב משלוש פלוגות צמ"פ שעסק בקליטת הטנק החדש ובהסבה אליו ואשר כלל גם את כל ההיערכות הלוגיסטית וכתיבת החומר התורתי.

המח"ט קובי ברק ומפקדי גדוד שלח

שחר שמול מקבל את הגביע מהאלוף יפתח רון-טל

חטיבה 401 זוכה ביום כשירות חיל השריון

בדצמבר 2002 נערך בחיל השריון יום כשירות חילי. יום זה מקבץ את כל חטיבות השריון לתחרות מקצועית יוקרתית על גביע חיל השריון. החטיבה נערכה למשימה בכובד ראש והציבה בראש נבחרת החטיבה את המ"פ, סרן שחר שמול. יום הכשירות כלל ירי תותחים, ניווט טנקים בלילה וביצוע תרגולות הצוות השונות. לוחמי חטיבה 401 הוכיחו שאכן האדם שבטנק ינצח ובנחישות ובמקצועיות ניצחו בתחרויות השונות. בסיום יום הכשירות זכתה החטיבה במקום הראשון. שחר המ"פ, אשר הוביל את החטיבה להישג, נפל בפעילות מבצעית בבית לחם בתאריך ה־11 בפברואר 2003.

גדוד "אסף"

גדוד "אסף" היה הגדוד הראשון של חיל ההנדסה והורכב בשנת 1954 מפלוגות שונות שהיו מפוזרות בחטיבות גולני, גבעתי וחטיבה 7.

חיל ההנדסה החל להתגבש כמו כל חילות צה"ל תוך כדי מלחמת העצמאות ב-1948. הראשונים שתפקדו כאנשי הנדסה היו לוחמים שלחמו במלחמת העולם השנייה בצבא הבריטי, שבו רכשו ידע רב בתחום זה. אחד הקצינים של חיל ההנדסה המלכותי, עמנואל שחר, התמנה למפקד הראשון של חיל ההנדסה הישראלי. שחר נקרא בדצמבר 1947 אל דוד בן גוריון שאמר לו: "אנו עומדים בפני תקופה שבה כל יישוב ויישוב יזדקק לסיוע הנדסי והתבצרות. קומו ועלו במלאכה".

באביב 1948 הוקמה מפקדת חיל ההנדסה ששימשה גוף מקצועי מתאם בכל הנושאים הנוגעים בהנדסה צבאית: הראשון, שירותים שנועדו לספק ללוחמים שירותי הנדסה צבאית כגון התבצרות, חבלה, מיקוש, סילוק פצצות, סלילת דרכים, הספקת מים והפעלת ציוד מכאני כבד.

השני, שירותי בינוי – שירות שנועד להכשיר ולתפעל מחנות צבא, מבנים ומתקנים לשימושם של הכוחות הלוחמים.

לוחמי המחס"ר של גדוד אסף באימון

מלחמת העצמאות

בחודשי המלחמה הראשונים עסק חיל ההנדסה בביצור הערים המעורבות והיישובים העבריים. הבעיה החמורה ביותר הייתה הדרך לירושלים שנשלטה כמעט לכל אורכה על-ידי כנופיות ערביות. הדרך הייתה נתונה להתקפות בלתי פוסקות, ונשקפה סכנת ניתוק והשמדה של אנשי העיר. לוחמי חה"ן לקחו חלק במבצע "נחשון" ו"הראל" שבסיומם עלו לירושלים.

סלילת "דרך בורמה"

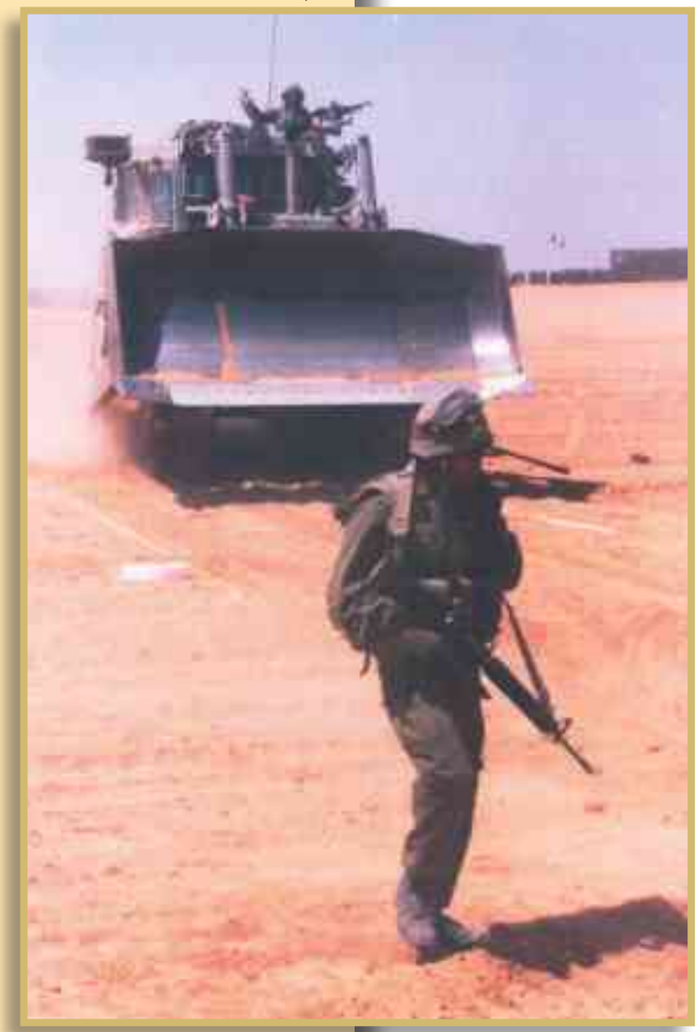

לוחמי הגדוד ופלוגת הצמ"ה בתרגול פינוי שדה מוקשים

אחד המבצעים המפורסמים, שתרמו רבות לפריצת המצור בדרך לירושלים, היה מבצע הפריצה של "דרך בורמה", שהיה אחד המבצעים הקריטיים לחיבורה של ירושלים להספקת מזון ונשק. למרות מבצע "נחשון" והקרב על הקסטל הייתה הדרך לירושלים נתונה להתקפות חוזרות ונשנות של כנופיות ערביות ששלטו על צירים מרכזיים ומנעו גישה לעיר.

לא נודע מי מצא את קטע המעבר שדרכו נסללה לימים "דרך בורמה", אך הגרסה הרווחת היא שג'יפ ישראלי, שהגיע מכיוון תל אביב וחיפש אפשרות גישה לכיוון ירושלים, שמע רעש של ג'יפ ובו שלושה פלמ"חניקים שהגיע מהכיוון הנגדי, וכך במקרה גילו שלטונות הצבא הישראלי מעבר שדרכו סלילת הדרך אכן הייתה אפשרית. לאחר גילוי המעבר החלה פלוגת ההנדסה של חטיבה 7 להכשיר את הדרך. חלק ממאמצי הפריצה נעשו באמצעות חומרי נפץ, דבר שגרר הפגזות ארטילריות לעבר הפורצים וחייב את הכוחות הישראליים לאבטח את העבודות. בעבודות הפריצה והסלילה נעשה גם שימוש בציוד מכאני הנדסי דוגמת דחפורים וקומפרסורים כדי להכשיר את הדרך במהירות המרבית.

באופן טבעי מהלך הסלילה לא היה פשוט. בקטעי הדרך, שהיו בתצפית של חיל הלגיון מרכס לטרון, התנהלה העבודה בלילה. בקטעים שהיו "שטחים מתים" מעין האויב התנהלה העבודה ללא הפוגה גם במשך היום.

עמנואל בר חיים, שקיבל את האחריות על הסלילה ממח"ט 7, שלמה שמיר, מספר על הפעילות ההנדסית:

"התכנית הייתה פשוטה: לקדוח במדחס חורים רבים בסלע, לפוצצם פיצוץ חשמלי, ואח"כ ליישר את השטח בדחפורים. כדי לא לסכן את האנשים צריך היה במידת האפשר להימנע ממלאכת כפיים... היו עמנו ארבעה חוצבים ושני טרקטוריסטים, העבודה בערה והתקדמה כראוי...".

בשנת 1954 אוחדו הפלוגות שפעלו אז במסגרת החטיבות גולני, גבעתי וחטיבה 7 לגדוד חיל ההנדסה הראשון, גדוד "אסף". את הפיקוד על גדוד אסף קיבל אורי צייטלין ז"ל. הגדוד כלל שתי פלוגות מבצעיות ופלוגת מפקדה, והדגש המבצעי היה על חבלה ומיקוש. באותם ימים תרם הגדוד את חלקו בפעולות התגמול ועזר בביצור מיקוש והגנה על יישובי הדרום.

במקביל סייע הגדוד למשלחת ארכיאולוגית שעלתה למצדה וסלל את שביל "הנחש". ב-1956 הוקמה פלוגת הצמ"ה (ציוד מכאני הנדסי) של הגדוד שעברה לפיקוד דרום.

פלוגת הצמ"ה של הגדוד באימון

מלחמת סיני

מבצע קדש או מלחמת סיני היא מלחמה שנוהלה בין מצרים לישראל בין 29 באוקטובר ל-5 בנובמבר 1956, ובמהלכה כבשה ישראל את חצי האי סיני. מטרות הגדוד היו לסייע בהכרעת כוחות האויב המצרי על-ידי איתור שדות מוקשים של המצרים והתוויית דרכים וצירים חדשים שמהם פרצו הכוחות אל תוך סיני. יכולתו של הגדוד לפלס דרכים חדשות במרחבי סיני אפשרו לצה"ל להפתיע את האויב במקומות שלא ציפה להם.

עם סיום המבצע נדרשה ישראל על-ידי האו"ם להחזיר את סיני למצרים, אך הגיבה בשלילה. רק לאחר הפעלת סנקציות כלכליות וצבאיות הסכימה ישראל לסגת. למרות ההסכמה יזמה ישראל את מבצע "עמורה". מטרת המבצע, שלגדוד אסף היה בו מרכיב מרכזי, הייתה הריסת כל התשתיות הצבאיות כדי לשבש התקפה עתידית של המצרים על ישראל. הרמטכ"ל דאז, משה דיין, אמר למפקד הגדוד, נח גנדץ:

"אנו הולכים עכשיו לעשות פעולה שהצלחתה או כישלונה אינה מותנית בצה"ל כי אם בגדוד".

המשימות כללו הריסת 750 ק"מ של כבישים, 150 ק"מ של מסילות ברזל מקנטרה לעזה, הריסת שדות התעופה ביר גפגפה, אל עריש וביר חמה, פיצוץ מחסנים תת קרקעיים, מבנים ומאגרי דלק, הריסת מחנות צבא ויישובים והריסת כל מקורות המים והבריכות.

המבצע נערך עד סוף חודש דצמבר 1957 במאמץ ממושך וחסר תקדים. בסיום המבצע קיבל הגדוד את הצל"ש היחידתי הראשון שלו ובו נאמר: "הננו לציין לשבח את גדוד שדה חה"ן על ביצועו את משימותיו תוך גילוי מסירות, מאמץ ויכולת גבוהה בתנאי פעולה קשים מן הרגיל".

כוחות ההנדסה היו האחרונים שעזבו את חצי האי סיני.

פלס של הגדוד עם מגמ"ק מפנה שד"מ

מלחמת ששת הימים

במלחמת ששת הימים הוטל על גדוד אסף להיערך בדחיפות להתקפה משולבת באמצעות התחפרות, הקמת מכשולים ובעיקר הנחת מאות אלפי מוקשים. הגדוד מילא תפקיד חשוב גם בחזית הצפונית ברמת הגולן, שם היה עליו לפלס נתיבים אל הרמה לטובת הפריצה של הכוחות הישראליים.

הקרב שבו הוכיח הגדוד גבורה עילאית ועמידה בתנאים בלתי אפשריים היה הקרב על עמק דותן. משימת הכוחות הלוחמים הייתה לכבוש את ג'נין ועמק דותן. במהלך הקרבות בתוך ג'נין קיבל הכוח התוקף הודעה בקשר כי חטיבה ירדנית הגיעה לעמק והכוחות בסכנה. בנוסף, במהלך הקרבות נתקעו מספר צוותי טנקים בחלק הדרומי-מערבי של עמק דותן. ג'וני, שהיה מפקד כוח ההנדסה במקום ושמע את פנייתם ברשת, התנדב למבצע חילוץ. התברר כי הכוח היה לכוד בתוך העמק ויהיה קשה לחלצו משם. פלוגת ההנדסה פעלה כפלוגת חרמ"ש וחילצה את צוותי הטנקים תוך כדי פיצוץ שדות מוקשים וגשרים.

המשימה הושלמה כשמספר האבידות לכוחותינו: 12 הרוגים ו-16 פצועים.

טג"ש בעת פעולת גישור

קו בר לב

טג"ש בפעולה

ב-7 במרץ 1969 החלו המצרים בהפגזה ארטילרית רצופה על מעוזי קו תעלת סואץ (קו בר לב). ההפגזה נמשכה כ-16 חודשים רצופים ומטרתה הייתה לגרום לנטישת המעוזים הישראליים. בצה"ל הוחלט להחזיק את המעוזים בכל מחיר, ועל חיל ההנדסה הוטל להקים מהר ככל האפשר ביצורים שיחזיקו מול ההפגזה הכבדה של המצרים. תחת הפגזה כבדה החל חיל ההנדסה להקים את קו בר לב, קו הביצורים לאורך תעלת סואץ. חלק נכבד מעבודות הביצורים נעשו תחת אש כבדה, כאשר מפעילי הצמ"ה והדחפורים הרימו סוללות עפר וחפרו שוחות ותעלות נ"ט. במקביל אנשי מחלקת הביצורים של החיל בנו עמדות מחופרות (בונקרים) וקירו אותן בשכפ"ץ (שכבות פיצוץ) ופסי רכבת מברזל (אלתור שהתברר כהצלחה ביצורית). תודות לעבודתם המאומצת של אנשי חיל ההנדסה, הצליחו המעוזים להחזיק בהפגזות הכבדות והצילו חיים רבים. כאות הוקרה להקרבה ולמסירות האדירה של החיילים, ביום העצמאות תשכ"ט 1969 הוענק פרס ביטחון ישראל לחיל ההנדסה (זה היה הפרס הראשון מסוגו בצה"ל).

ב-8 באוגוסט נכנסה לתוקפה הפסקת אש בת חודש, שניצל חיל ההנדסה לתיקון ושיפוץ המעוזים הפגועים וסתימת פרצות בגזרה הצפונית. בנוסף לעבודות הביצורים לוחמי חה"ן לקחו חלק בפשיטות הנגד של צה"ל וחיבלו במספר רב של ציוד, אמל"ח ומתקני צבא מצריים. בסופו של דבר, עקב הנזק הרב שנגרם למצרים בהתקפות הנגד של צה"ל, החליטו המצרים לא לחדש את ההפגזות.

טנקי גישור בעת גישור על תעלה

נגמ"ש פומ"ה של הגדוד
בתנועה לעבר המכשול באימון

מלחמת יום הכיפורים

במלחמת יום הכיפורים ביצעו לוחמי חיל ההנדסה פריצות רבות תחת אש והפגזות מאסיביות. כלי הצמ"ה כללו טרקטורים ודחפורים שרק מעטים מהם היו משוריינים. רכבי ההנדסה היו זחל"מים שחלקם היו ממוגנים באופן חלקי בלבד. לוחמי הגדוד שהיו בחזית פעלו תחת אש וכמעט ללא מיגון, מה שגרם להם לאבדות כבדות.

למרות זאת חיל ההנדסה היה אחראי לרגעי המפנה במלחמה: כוחות ההנדסה הקימו סוללות וגשרים שאפשרו את צליחת תעלת סואץ. האלוף אריאל שרון פיקד באופן אישי על הדחפורים שפרצו את סוללות העפר ועל מאמצי הגישור. צליחת התעלה הייתה שלב מכריע במלחמה, ולמעשה הביאה לכניעת הצבא המצרי על ידי כיתור הארמייה השלישית. אירוע מרכזי נוסף שהגדוד לקח בו חלק היה פיצוץ צינור הנפט בגדה המערבית של התעלה.

אחרי המלחמה נטל הגדוד חלק בהנחת שדות מוקשים רבים בסיני וברמת הגולן.

D-9 במעלה ציר

מלחמת לבנון

במבצע שלום הגליל לחם הגדוד במסגרת "עוצבת הפלדה" שפעלה בגזרה המרכזית של לבנון. הגדוד נע כל העת עם יחידות החוד של העוצבה והגיע עמן לכביש ביירות-דמשק ולביירות עצמה. ערב המלחמה היה הגדוד במחנה הקבע שלו בבקעת הירדן. אחת הפלוגות הייתה בחופשה, ופלוגה אחרת נמצאה באזור ירושלים והתאמנה בפינוי מוקשים. נגמ"שי הגדוד היו במדבר יהודה. עם קבלת הפקודה להיערך למבצע עלה הגדוד לנקודת הכינוס העוצבתית. בהתאם לתכנון הוקצתה פלוגה ג' לפיקודה של חטיבה 401 שפעלה בגזרה המזרחית.

כוחות הגדוד בעת תרגול
צליחת מכשול ימי

במהלך מלחמת לבנון נדרשו חיילי הגדוד להילחם כלוחמי חי"ר לכל דבר מעבר למקצוענות והאתגרים שהציב בפניהם השטח ההררי והקשה למעבר בדרום לבנון.

על פי התכנית המקורית נועדה "עוצבת הפלדה" לעבור דרך גשר חרדלה שעל הליטאני, אולם מיד עם חציית הגבול, ב-6.6.82 בשעה 16:00, התברר כי כוח אחר, שנע על גשר זה, נתקל בבעיות עבירות שכללו מיקוש ומכשולים נוספים, והתקשה להתקדם. מפקד העוצבה קיבל הוראה לשנות כיוון. השינוי גרם עיכוב עקב הצורך לנוע על צירים מפותלים בדרום לבנון. לפנות בוקר הגיע חוד העוצבה שכלל את כוחות הגדוד, שריון וחי"ר אל גשר חרדלה, עבר אותו, ונערך לחניה קצרה. לאחר מכן עקף הכוח את נבטייה שבה פעלה עוצבה אחרת ונעה לעבר נהר הזהרני במגמה לחצות את גשר ערב-סלים. בגשר זה נכנס הגדוד לפעולה ראשונה.

מפקד הגדוד, פיני דגן, סיפר: "ירדתי עם החפ"ק שלי וכוח מפלוגה א' בסדר גודל מחלקתי. הכוונה שלנו הייתה לנוע קדימה ולבדוק אם הגשרים הללו בכלל עבירים לתנועה. ירדנו, ותוך כדי ירי מונע טיהרנו את אזור הגשר הגדול. טנקים שעמדו על הציר לא היו מסוגלים לזוז. העברנו טרקטור, שהיה קדמי יותר מבחינת סדר התנועה, והתחלנו לעבוד על מעבר יבשתי מצפון לגשר. בינתיים שלחתי את הקמב"ץ שלי עם צוות לבדוק את הגשר השני. הוא חזר ותשובתו הייתה 'אי אפשר'. בשעות אחרי הצהריים עברה העוצבה כולה דרך הגשרון לאחר שהאזור טוהר

החטופים

ב-7 באוקטובר 2000 לאחר נסיגת צה"ל מלבנון, נחטפו שלושה מחיילי הגדוד - סמ"ר בני אברהם, סמ"ר עדי אביטן וסמ"ר עומר סואעד זכרם לברכה. החיילים נחטפו על ידי מחבלי חיזבאללה במהלך פעילות מבצעית בגזרת הר דוב לאורך הגבול עם לבנון. משך זמן רב לא היה ידוע האם הלוחמים בחיים או לא. בשנת 2004 לאחר משא ומתן ארוך הוחזרו גופותיהם לישראל בעסקת החלפת שבויים עם החיזבאללה. גופות הלוחמים הועברו לגרמניה על ידי החיזבאללה ומשם הוטסו ארונות הלוחמים לארץ. ארונות הלוחמים התקבלו בשדה התעופה בן גוריון בטקס צבאי מלא. הלוויות הלוחמים התקיימו למחרת בנוכחות נציגי הממשלה ויו"ר הכנסת.

בידי חיילים מפלוגה א' שלחמו ככוח חי"ר". כחלק מלקחי המלחמה הוחלט כי בעקבות הצורך הגדול של כוחות החי"ר והשריון בכוחות הנדסה לפינוי צירים ונטרול מטענים, ורצונם של חיילי ההנדסה להשתתף בפעולות קרביות הדומות לחי"ר הרגיל, יעלו את רמת הרובאות בטירונות חה"ן וישוו אותה לזו של החי"ר.

הקרב בעין זחלתא

הגדוד השתתף גם בקרב על עין זחלתא למרגלות ג'בל ברוך. הקרב היווה נקודת הכרעה אסטרטגית בדרך אל עורק התחבורה החשוב ביותר המחבר בין ביירות וסוריה. תחילתו של הקרב במארב סורי שהוצב בליל 9 ביוני על כביש צר המחבר את עין זחלתא לנבע א-צפא. הכוחות הסורים פתחו עם בוקר באש מקלעים וטילים והפתיעו את הכוחות שהתארגנו שם ללינת לילה לאחר שלושה ימי קרב רצופים ללא שינה. הכוחות בחניון הלילה החליטו להיחלץ לאחור לכיוון הכפר עצמו, ובמשך כמה שעות נעשו ארבעה ניסיונות כושלים לחילוץ הנפגעים. הכוחות, וביניהם גדוד אסף, התארגנו להתקפת נגד מסודרת שהחלה בטיהור הכביש והבתים בצדדיו. עם תחילת התנועה עלו מול הכוח מסוקי אויב. אחד הנגמ"שים של פלוגה ב' נפגע מטיל והרג שבעה מהלוחמים, וביניהם מ"מ, חובש, מש"ק וארבעה חיילים. בדרכו לנבע א-צפא, לפני הגשר, נתקע הכוח משישה טנקי אויב שחלקם עדיין בערו. לאחר מספר ניסיונות שלא צלחו לפנות את הטנק מהדרך בעזרת טנקים אחרים, הצטרף לכוח טרקטור שבאומץ רב תוך כדי התפוצצות פגזים של הטנק השרוף הצליח להזיזו ולהכשיר את הדרך להמשך התקדמות הכוחות.

המג"דים של גדוד אסף

דביר פלג
סהר אברג'יל
עידו מזרחי
מנור ינאי
זיו נמני
גלעד אברלינג'י
מעוז סולומון

לוחמי הגדוד בחילוץ רק"ם תקוע

בסוף שנת 2003 ניתן האות, וחטיבה 401 עברה מהפכה משמעותית. החטיבה, שתקופה קצרה קודם לכן קלטה את טנקי המרכבה סימן 4, צירפה אל שורותיה את פלס"ר כפיר לשעבר ונעשתה החטיבה הראשונה בצה"ל המכילה תחת פיקודה כוחות טנקים, הנדסה וסיור סדירים.

מקורותיה של פלוגת הסיור של החטיבה היו בחטיבה השכנה, חטיבה 500. הפלס"ר הוקם בשנת 1992 לאחר הבנה במטכ"ל כי ישנו צורך בפלס"ר סדיר נוסף לחטיבת הטנקים (עד לשנה זו לחטיבה הייתה פלוגת סיור במילואים בלבד). לצורך הקמת הסיירת הוציאה החטיבה קצינים מסיירות מובחרות אשר עשו הסבה לשריון.

תפקידה של פלוגת הסיור של החטיבה היה להיכנס ראשונים לשטח האויב ולאסוף מידע מודיעיני אודות האויב והשטח, הובלת הכוחות ואבטחת הצירים. בעזרת האינפורמציה שנותנת הסיירת ישירות מהשטח, ניתן להפעיל את החטיבה ולשלוח את הטנקים אל הקרב. כל העת יש לזכור כי תפקידו של הפלס"ר רגיש מאוד כיוון שבזמן שהטנקים נכנסים אל שדה הקרב, כוחותיו של הפלס"ר כבר נמצאים בלב השטח.

יחידת הסיור מורכבת משלוש פלגות:

<u>פלגת המפקדה</u> - תפקידה לתמוך בלוחמים. מהווה את השלד הלוגיסטי של היחידה.

<u>פלגת ההכשרות</u> - צוותי המסלול בשלבי ההכשרה.

<u>פלגת הלוחמים</u> - השלד המבצעי של היחידה המורכב מהלוחמים אשר סיימו את שלב ההכשרה.

פעילות מבצעית

מעבר למשימותיה כיחידת סיור מיוחדת שאמורה לנוע לפני חטיבת השריון, ביצעה פלוגת הסיור החטיבתית משימות רבות במהלך הלחימה בשטחים. פעילות היחידה הגיעה לשיא בפרוץ אירועי "גאות ושפל" בשנת 1999. בפרוץ האירועים עברה היחידה לתעסוקה בגזרת יהודה ושומרון תחת החטמ"רים השונים.

במבצע "חומת מגן" ישבה הפלוגה ברמאללה וביצעה מעצרים באזור ולאחר מכן באזור גב ההר. בנוסף ביצעה היחידה מבצעים באזור שכם וג'נין.

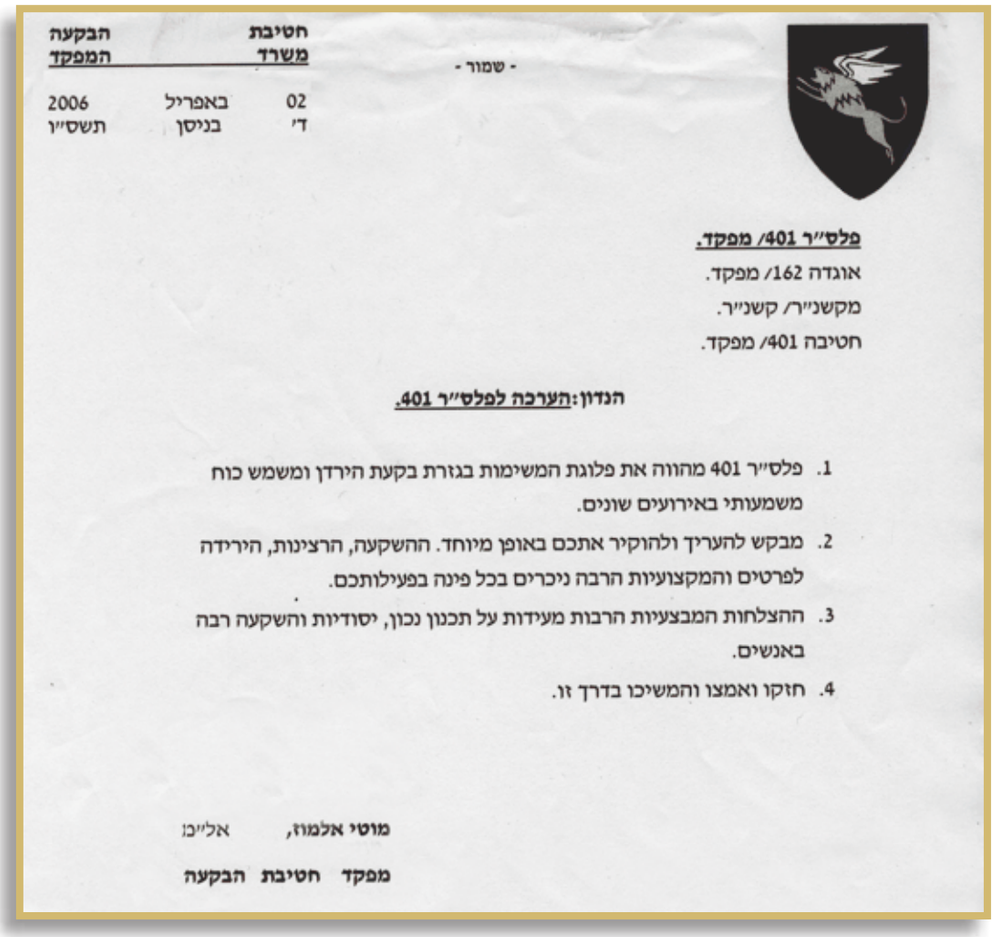

- שמור -

חטיבת משרד | **הבקעה המפקד**

02 באפריל 2006

ד' בניסן תשס"ו

<u>פלס"ר 401/ מפקד.</u>

אוגדה 162/ מפקד.

מקשנ"ר/ קשנ"ר.

חטיבה 401/ מפקד.

הנדון: <u>הערכה לפלס"ר 401.</u>

1. פלס"ר 401 מהווה את פלוגת המשימות בגזרת בקעת הירדן ומשמש כוח משמעותי באירועים שונים.
2. מבקש להעריך ולהוקיר אתכם באופן מיוחד. ההשקעה, הרצינות, הירידה לפרטים והמקצועיות הרבה ניכרים בכל פינה בפעילותכם.
3. ההצלחות המבצעיות הרבות מעידות על תכנון נכון, יסודיות והשקעה רבה באנשים.
4. חזקו ואמצו והמשיכו בדרך זו.

מוטי אלמוז, אל"מ

מפקד חטיבת הבקעה

המבצעים הבולטים שבהם השתתפה היחידה:

- באפריל 2002 במסגרת מבצע רחב ברמאללה השקיעו כוחות הביטחון מאמצים רבים ללכידתו של אחד מראשי הטרור הפלסטיני - מרואן בארגותי. בניגוד לפעמים קודמות מערכת הביטחון העדיפה לתפוס אותו חי כיוון שבארגותי החזיק ברשותו מידע רב על הקשר בין ההנהגה הפלסטינית לבין פעילות הטרור. בעקבות מידע מודיעיני מהימן על מיקומו של בארגותי, עמדו בפני צה"ל שתי אפשרויות: הראשונה, מבצע מורכב עם כוחות גדולים שידרוש זמן רב וייתן לבארגותי זמן להימלט. השנייה, לצאת למבצע מיידי. מפקד הגזרה החליט על האפשרות השנייה והורה להזעיק לשטח שני כוחות מיוחדים: פלס"ר כפיר ודובדבן. שתי היחידות פעלו במשותף, ולאחר מספר שעות מתוחות הוצא בארגותי, ומאוחר יותר הועמד למשפט בבית משפט ישראלי.
- ביולי 2004 עצר כוח של פלס"ר 401 מחבל מתאבד בעקבות מידע מודיעיני של השב"כ. במעצר, שהתרחש בכפר טובס בצפון בקעת הירדן, נתפסו גם משלחו של המחבל, סייען לתכנית הפיגוע וחגורת הנפץ במשקל 10 ק"ג. על פי החשד תכננו המחבלים לפוצץ אותה במסעדה או בתחנת דלק בבקעה.
- בזמן אירועי "גאות ושפל" ידעו בצה"ל כי מבוקשים רבים הגיעו ליריחו בעקבות פעילות צה"ל בערי הגדה. היתרון של יריחו נבע מהסטאטוס המיוחד של העיר הנשלטת על ידי מנגנוני הביטחון הפלסטיניים. לאחר שפנייה של ישראל לעצור את המבוקשים לא נענתה, נכנסו לעיר פלס"ר 401 בשיתוף עם דובדבן, הימ"מ ופלוגת טנקים. במהלך היום עצר הכוח 32 מבוקשים ואותרו נשק רב וציוד לחימה.

בחודש מרץ 2006 השתתפו לוחמי פלס"ר 401 בפריצה לבית הכלא ביריחו על מנת ללכוד את רוצחי השר רחבעם (גנדי) זאבי ז"ל. חיילי צוות "יותם" הוקפצו למבצע במהלך ההכנות לטקס סיום המסלול שלהם. מפקד הפלס"ר, רס"ן שלומי סיפר מאוחר יותר כי לא היה ברור שהטקס יתקיים, וכשהבין שיספיקו להגיע אליו, שלח הודעות אס.אמ.אס להורים כדי להודיע שלבסוף יתקיים טקס הסיום....

מהכלא ביריחו – לטקס הסיום

חיילי פלוגת הסיור הצעירים של חטיבה 401 הוקפצו למבצע לא צפוי בפריצה לבית-הכלא ביריחו ● בין לבין הם גם לומדים לשפר את יכולות הלחימה שלהם ומשתלבים בפעילות מדברית

טל נרנות

חיילי צוות "יותם" של פלוגת הסיור של חטיבה 401 סיימו את הכשרתם ליחידה וכבר למסע מסכם לחימה שונה מהרגיל ברמות מבצע ביריחו. במקום האימון השגרתי הוצבו החיילים בבנין נטוש סביב העיר, מתוך ידיעה שבכל יום צפויה ההזדמנות לשרוץ את שערי בית-הכלא. "המבצע הסתיים בריווח בזמן כדי להתחיל בטקס הסיום, שבלל לא חיינו בסחים שיתקיים", אמר מפקד הפלס"ר, רס"ן שלומי. "תוך כדי המבצע שלחתי הודעות אס-אמ-אס

חיילים ביריחו. "נכנסים להילחם"

בעיר וגם מתמודדים עם הפרות סדר, שכרגה שעד עתה ניתן היה ליחס לשטחי איו"ש ולאו דווקא לבקעת

היה שאנחנו לא נכנסים לבית-הכנסת, אנחנו נכנסים להילחם", הסביר רס"ן שלומי.

נוסף על פעילותם ביריחו, משתלבים חיילי הפלס"רניקים בפעילות במרחב יהודה בשל יכולות הניוד וההסוואה

החטיבה בשנים 2006-2004

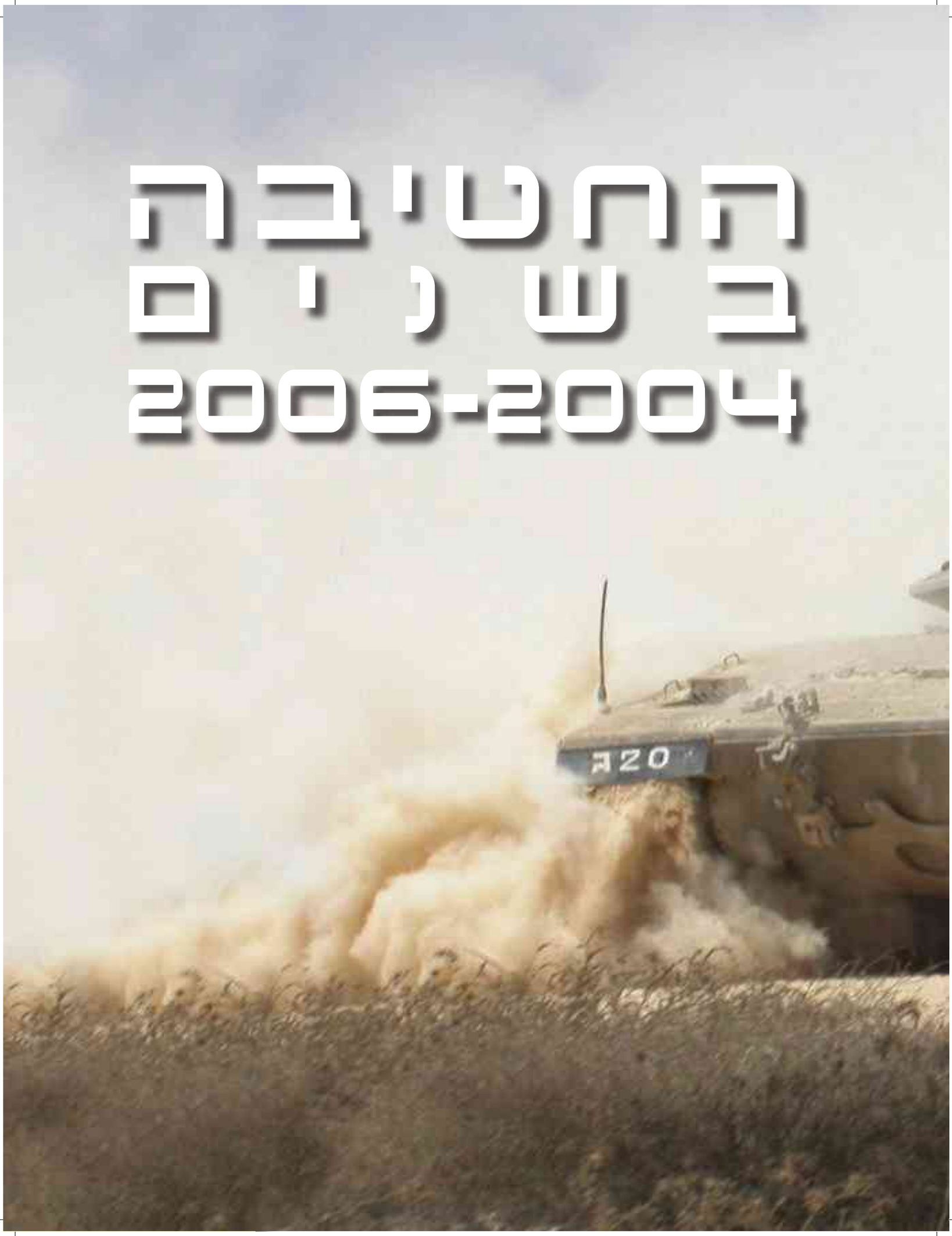

אל"ם מוטי כידור
מח"ט בשנים: 2004-2006

אל"ם מוטי כידור

יחידות החטיבה: גדוד שלח, גדוד הבוקעים, גדוד עשת, גדוד אסף ופלס"ר 401 .
במרץ 2004 התמנה אל"ם כידור למפקד חטיבה 401.

תהליך הסבת החטיבה לטנק מרכבה סימן 4

בשנת 2004 הייתה חטיבה 401 בתחילת תהליך ממושך של קליטת טנק המרכבה סימן 4 לשורותיה. תהליך הסבת חטיבת שריון הוא תהליך מורכב ביותר כשלעצמו, כל שכן כשמדובר בהסבה מטנק ותיק כמו המג"ח 6 ב' גל לטנק המערכה המתקדם בעולם - מרכבה סימן 4.
בכל תהליך ההסבה המשיכה החטיבה בפעילות מבצעית מאומצת בכל גזרות הלחימה. בשל המצב הביטחוני נדרשה החטיבה לעסוק בפעילות הביטחון השוטף ובה בעת בפעולה המורכבת של קליטת מערכת לחימה משוכללת. בתחילת ההסבה התגבשה מהר מאוד התפיסה שעל אף מורכבות המצב יש להשקיע מאמץ גדול ומשמעותי ביותר בתהליך ההסבה.
מספר על כך המח"ט אל"ם כידור: "עם כניסתי לחטיבה הבנתי כי לשם הצלחת תהליך ההסבה יש לרתום אליו את כל העוצמה האנושית הקיימת בחטיבה, וזאת למרות משימות הביטחון השוטף. הגעתי לידי

אימון בנבי-מוסא

מסקנה כי תהליכי הסבה אטיים כפי שהיו בעבר אינם רלוונטיים למציאות בימינו, וכי החטיבה צריכה לזרז את הפיכתה לחטיבה לוחמת של טנקי מרכבה סימן 4. לכן החלטתי שיש לזרז את תהליך הקליטה ולערב בו את כל מפקדי החטיבה ולוחמיה".

וכך היה. חטיבה 401 האיצה את תהליכי ההסבה לקראת הפיכתה לחטיבת השריון המובילה והמפעילה את טנקי המרכבה סימן 4. טנק זה הוא חוד החנית של חיל השריון בשנות ה-2000, וכיום הוא נחשב לטנק המערכה הטוב בעולם.

מפקדי החטיבה ולוחמיה התגייסו כולם כאחד למשימה הקשה של הכשרת החטיבה וההסבה בצורה הטובה והמהירה האפשרית. האימונים היו קשים ודרשו כתיבת תרגולות וטכניקות לחימה חדשות שניצלו טוב יותר את יכולותיו הרבות של הטנק. המפקדים אומנו להפעיל את מערכות השליטה המורכבות והממוחשבות, ואנשי החימוש והלוגיסטיקה התמקצעו בטיפול בטנקים ובהכשרתם לפעילות מלאה.

התהליך כולו קיבל גיבוי מלא מכל דרגי הפיקוד העליונים, והמפקדים בשטח הרגישו את כובד המטלה על

צוות טנק בתדריך לפני תרגולת

כתפם. מפקדי הגדודים תכננו לוחות זמנים נוקשים, הגדודים ביצעו תרגילים נרחבים וקשים שבהם נבחן קצה גבול היכולת של הטנק והלוחמים תוך כדי קליטת לוחמים חדשים, הכשרת מפקדים וקצינים וביצוע פעילות מבצעית אינטנסיבית בגזרות הלחימה השונות. לבסוף, לאחר שנה וחצי של עבודה קשה ומאומצת של כל לוחמי החטיבה, מראשון לוחמי הצמ"פ ועד המח"ט, סיימה החטיבה את הסבתה המלאה לחטיבת טנקי מרכבה סימן 4.

החטיבה לוקחת אחריות לגזרה המרכזית ברצועת עזה

לוחמי החטיבה בפעילות תפיסת מבוקשים

חטיבה 401 הייתה חטיבת השריון הראשונה שנאבקה על חובתה ועל זכותה לתפקד כחטיבה מבצעית לוחמת בקבלה את האחריות לגזרה המרכזית ברצועת עזה כבר בשנת 2000. תהליך ההסבה, שהחל ב-2003, לא קטע את מחויבות החטיבה למשימותיה, ובעת תהליך ההסבה קיבלה החטיבה על עצמה את האחריות למשימת החטיבה המרכזית בעזה.

בשנת 2004 ירדה החטיבה לתעסוקה המחזורית לתקופה של ארבעה חודשים והחליפה את חטיבה 188. באותם ימים דובר על רעיון ההתנתקות, וגזרת החטיבה המרכזית ברצועת עזה הייתה אחראית לעורק החיים החשוב ביותר של גוש קטיף - ציר כיסופים. נוסף על הציר המרכזי היו כמה יישובים ובהם בלט היישוב המבודד כפר דרום.

טנק המח"ט ברצועת עזה

באמצע שנת 2004 היו הפלסטינים בשלב שבו דעכה הלחימה, ה"תהדיה" - מעין הפסקת אש או רגיעה בפעולות איבה. היה ברור לחטיבה שהתקופה הממשמשת ובאה תהיה תקופה קשה ומאומצת של לחימה נגד טרור שילך ויגבר. ואכן, תקופה קצרה לאחר שקיבלה את האחריות לגזרה, אירעו כמה אירועי טרור קשים על ציר כיסופים וגרמו לפגיעות באזרחים ובכוחותינו.

החטיבה ביצעה כמה מבצעים גדולים שהיו ברמת הגדוד ומעלה וכללו שימוש ביכולות מודיעין ושילוב כוחות החטיבה וכוחות אחרים. מבצעים אלו הכניסו את פעילי הטרור למצב של אי-ודאות, ופעילות הטרור שככה.

השתלמות חטיבתית בנושא
לחימה בשטח הררי

לוחמי החטיבה בפעילות
מבצעית שוטפת בפילבוקס
באזור רמאללה

יש לזכור כי בעוד מפקדת החטיבה נלחמת ומפקדת על הלחימה ברצועת עזה, גדודי החטיבה נפרסו באזורים שונים לכל אורך מדינת ישראל, החל בגדוד "אסף" בחרמון וכלה בגדודי השריון בשטחים ובבקעת הירדן. מרחב השליטה של מפקד החטיבה ושל מפקדי היחידות עצמן נמתח עד השיא האפשרי. התעסוקה ברצועת עזה נמשכה כחמישה חודשים רצופים, ובסיומה זכתה החטיבה להערכה רבה הן ממפקד האוגדה תא"ל שמואל זכאי והן ממפקד פיקוד הדרום אלוף דן הראל.

טנקי גדוד שלח באימון

השתלמות לוגיסטיקה קרבית
פיקודית שהכינה החטיבה

תקופת האימונים הראשונה כחטיבת מרכבה סימן 4

לאחר תעסוקה מאומצת ורצופה ברצועת עזה יצאה החטיבה בשנת 2005 לתקופת אימון. אימון זה היה חשוב ביותר כיוון שבסופו נבחנה יכולת החטיבה בפעם הראשונה כחטיבת מרכבה סימן 4. צה"ל כולו המתין לצפות ביכולות החדשות אשר תציג החטיבה בתרגיל.

החטיבה החלה את תקופת האימון בתרגיל אוגדתי גדול שבו נערכו קרבות דו-צדדיים אל מול כוחות שונים. מפקדי החטיבה ולוחמיה הוכיחו יכולת ניווט והערכת מצב מעולות וביצעו את התרגיל בהצלחה רבה. כבר בתרגיל זה שקדו מפקדי החטיבה על גיבוש תפיסות פעולה שינצלו היטב את יכולות הלחימה של הטנק החדש.

גולת הכותרת של האימון הייתה התרגיל החטיבתי המלא שנערך במדבר יהודה. התרגיל הייחודי כלל עשרות טנקי מרכבה סימן 4 ולחימה משולבת של כל יחידות החטיבה. אוגדת הפלדה הכינה מעטפת מעולה לתרגיל, שדרשה ממפקדי החטיבה ולוחמיה למצות את יכולותיהם בלחימה משולבת, בניתוח מצב,

לוחמי החטיבה בהפוגה בין אימונים

בלחימה במגוון תנאי שטח ובאויב משתנה. בתרגיל הודגמו גם יכולות העבירות של הטנק החדש, ורבים מהצופים עמדו פעורי פה לנוכח יכולת התנועה של טנק המרכבה סימן 4 בשטח הררי. בתום ההדגמה פתחו באש עשרות תותחי 120 מ"מ, והתרגיל החל. התרגיל הסתיים במסדר טנקים חטיבתי מרשים שנערך במדבר יהודה. התרגיל הוכתר כתרגיל מוצלח ביותר, והחטיבה זכתה להערכה רבה על ביצועו משר הביטחון, מהרמטכ"ל וממפקדים מכל דרגות הפיקוד.

מפקדי החטיבה יצאו מהתרגיל עם אמון מוחלט בטנק לקראת כניסתו ללחימה פעילה בגזרות הלחימה.

פעילות החטיבה בתקופת ההתנתקות

חטיבה 401 שבה לגזרת רצועת עזה במאי 2005 לאחר ביצוע האימון בהצלחה. מפקדי החטיבה כבר התכוננו לתעסוקה מבצעית שונה מבעבר. מבחינת הפעילות היה ברור שהחטיבה תיקח חלק בהליך ההתנתקות וכי אתגרי הביטחון בתקופה זו יהיו מורכבים מאי פעם. הטרור הפלסטיני לא הוריד את ראשו בתקופה זו, ובגזרת החטיבה נמשכו פעולות טרור יום-יומיות, אך מנגד באה לידי ביטוי פעולה נחושה של הכוחות, כך שהן הסתיימו ללא תוצאות. הכוחות עצמם היו דרוכים ביותר ומוכנים לניסיונות השונים.

מפקד האוגדה, תא"ל אביב כוכבי, אפשר לחטיבה ולכוחותיה לבצע פעילות יזומה והתקפית בגזרתה כדי לפגוע במחבלים לפני יציאתם לפעילות. החטיבה יצאה לכמה מבצעים גדולים שהביאו תוצאות מבצעיות מרשימות בהשמדת תשתיות טרור שונות ובהריגת מחבלים.

לקראת ביצוע ההתנתקות עמדה מול החטיבה משימה מסובכת ביותר: הוצאת ציוד מבצעי רב מאוד מתוך הרצועה באופן מסודר ומאורגן. חודשיים ביצעה החטיבה פינוי מסודר של מבנים צבאיים ושל ציוד צבאי מתוך הגזרה. האיזון הושג בהוצאת מֻרב הציוד ובה בעת שמירה על רמת הגנה גבוהה לכוחות שנשארו לאבטח את המתיישבים עד הרגע האחרון. מטרת כוחות החטיבה בהתנתקות עצמה הייתה להגן על המתיישבים ועל הכוחות המפנים. הפעילות הייתה במעגל השלישי של הכוחות מסביב ליישובים, כלומר הגנה על המתיישבים והכוחות המפנים וחציצה בינם ובין הפלסטינים.

טקס הפרידה של כוחות צה"ל במחסום כיסופים

החשש הגדול היה מביצוע פעולות טרור בעת הפינוי, בשלב שבו הכוחות הרבים יהיו חשופים בשטח פתוח. כוחות החטיבה יצרו חיץ של כלים משוריינים ועמדות לאורך כל הגזרה והיו ערוכים כקיר מגן לכוחות המפנים מפני ניסיונות תקיפה של מחבלים.

לקראת פינוי היישובים סייעו לוחמי החטיבה למתיישבים, שרבים מהם היו מוכרים למפקדים וללוחמים

משנים של פעילות מבצעית בגזרה, לארוז את ציודם ורכושם. לוחמי החטיבה סייעו ככל האפשר למתיישבים מהיישובים כפר דרום, תל קטיפא, נצר חזני וגני טל לארוז ולפנות את ציודם. התחושות היו קשות.

בכפר דרום ערכה החטיבה טקס צבאי מלא לציון עזיבת היישוב. משנסתיימה הוצאת המתיישבים מהרצועה החל שלב מסוכן ביותר - הוצאת הציוד הצבאי האחרון שנשאר ובו בזמן הריסת היישובים. שוב עמדה החטיבה מול סכנת פעילות טרור כלפי הכוחות שנשארו. לקראת היציאה הסופית היו תחת פיקודה של החטיבה שני גדודי שריון, גדוד חי"ר מחטיבת גבעתי, גדוד ההנדסה וגדוד סיור של גולני.

הימים האחרונים היו מתוחים מאוד, מתיחות שהזכירה את היציאה מלבנון בשנת 2000. החטיבה נערכה בצורה מיטבית שכל החיילים יצאו בבטיחות, שאיש לא יישאר מאחור בלחץ הפעילות ושלא תינתן אפשרות לארגוני הטרור לזנב בכוחות היוצאים.

המפקדים המצוינים, אין-ספור ההכנות, הקפ"קים (קבוצת פקודות) והתדריכים הביאו את הכוחות לרמת מוכנות גבוהה. המערכת הייתה דרוכה כקפיץ בהמתנה לאות היציאה, והכוונה הייתה שעד לפנות בוקר כל הכוחות ישלימו את היציאה. בתיאום מדוקדק יצאו הכוחות משטח הרצועה עד אור הבוקר. בפעולה זו כ-100 כלים משוריינים ממגוון סוגים וקרוב ל-600 לוחמים יצאו בלא פגע.

נעילה סופית של השער לרצועת עזה במחסום כיסופים

מטה החטיבה בכפר דרום

בטקס צבאי שערכה החטיבה נסגר השער אחרי הכלי האחרון שיצא, ג'יפ מפקד אוגדת עזה. החטיבה נשארה באזור הרצועה עד לייצוב המצב הביטחוני ואז יצאה בחזרה לבסיס הקבע במעלה אדומים. בכל התקופה הקשה הראו לוחמי החטיבה נחישות ודבקות במשימה והבינו את כובד האחריות שהוטלה על כתפם. כל לוחמי החטיבה מילאו את המשימות הקשות באופן הטוב והמקצועי ביותר.

גיבוש תורת הלחימה של הפעלת מרכבה 4

כחטיבת המרכבה סימן 4 של צה"ל הופקדה חטיבה 401 על גיבוש תפיסת ההפעלה של מערכת הלחימה החדשה. בתחילת שנת 2006 החלה החטיבה בשלב הסופי של גיבוש תפיסת הפעלת הטנק החדש. תקופות האימון והפעילויות המבצעיות שבהן השתתף הטנק חשפו את צה"ל למגוון רחב של יכולות שלא היו

טקס הפרידה מכפר דרום

קיימות לפני כן. כמו כן מרחב השליטה של המפקדים לרמותיהם גדל בהרבה.

חלק עיקרי מהתפיסה מבוסס על השילוב בין האדם לטנק ולפיכך נדרש אימון טוב ונכון של לוחמי השריון ומפקדיו כדי שיוכלו לנצל עד תום את היכולות החדשות. יעילותו של הטנק החדש ניכרת ביכולתו של כלי אחד למלא משימות שבעבר נדרשו להן כמה כלים, כלומר "פחות עושה יותר".

האחריות המוטלת על כל אחד מהלוחמים לפי תפקידו - נהג, תותחן וטען - היא גדולה בהרבה. הם נדרשים לקבל החלטות משמעותיות יותר מבעבר, וכך הם מסייעים למפקד בתפעול מערכות נוספות ובהגברת חשיבות הטנק בשדה הלחימה העתידי. היה ברור שיש להעצים את הלוחמים ולכוון את האימון באופן שידעו מלכתחילה כי נדרשת מהם רמת מקצועיות ואימון גבוהה. אימוני החטיבה נבנו לפי ההבנות הללו, וניתן לומר כי החטיבה עיצבה את מבנה לוחמת השריון העתידית בצה"ל.

המשימה הפיקודית של החטיבה: "האחריות על המעברים"

לוחמי החטיבה בפעילות מבצעית

בתחילת שנת 2006 הבינו בפיקוד המרכז שקיים פער ביכולת המניעה של פיגועי תופת. מפקד הפיקוד האלוף יאיר נווה, הבין שכל פיגועי ההתאבדות שאירעו בשנת 2005 עברו דרך המעברים השונים בגזרת הפיקוד, משמע יש לבחון את פעילות צה"ל בכל מעברי התנועה שהוא מפעיל ביהודה ושומרון. לאחר דיונים רבים למציאת פתרון מערכתי לבעיה זו החליט מפקד הפיקוד להקים חטיבה משימתית בתחום בניין הכוח וההפעלה של המעברים. האלוף הטיל את המשימה הפיקודית על חטיבה 401.

החטיבה ניגשה למטלה במרץ וערכה עבודת איסוף מאומצת ששילבה בין הנתונים בשטח לבין בחינת נוהלי ההפעלה, התרגולות והאימונים. קציני המטה של החטיבה עסקו בפעילות אינטנסיבית מול כל הגורמים בפיקוד ובצבא. בתוך חודשים אחדים גיבשה החטיבה תורת הפעלה שהייתה חסרה מאוד לכוחות השטח.

לוחמי גדוד "הבוקעים"

כמו כן לראשונה התקיימו פיקוח ובקרה על חלוקת האמצעים השונים, ויסות כוח האדם ומימוש ההנחיות שניתנו למעברים. עומס רב הוטל על החטיבה כיוון שעם הפעילות המשימתית ביצעו גדודי החטיבה גם פעילות מבצעית בכל גזרות הלחימה מהנגב ועד החרמון.

החטיבה זכתה להערכה רבה על הקידום הרב של התחום בזמן קצר. פעילות החטיבה תרמה רבות ליעילות מעברי התנועה בגזרת פיקוד המרכז ושיפרה את הביטחון של תושבי מדינת ישראל.

החטיבה לפני מלחמת לבנון השנייה

לפני מלחמת לבנון השנייה עסקה חטיבה 401 בהכנות לקיום העצרת לציון 40 שנה להקמת החטיבה. עצרת החטיבה נערכה בהשתתפות המשפחות השכולות, לוחמי החטיבה וצעירים המועמדים לגיוס לצה"ל. בעצרת סופר סיפורה המפואר של מורשת הקרב של חטיבה 401. חטיבה 401 הסתפקה תמיד בעשייה, ולכן רב הנסתר על הנגלה בכל הנוגע למורשת הקרב של לוחמיה. עצרת החטיבה והוצאת ספר מורשת החטיבה הם שני אירועים מרכזיים בחשיבותם, בהציגם את קורות לוחמי חטיבה 401 לאורך השנים בפעם הראשונה מאז הקמתה.

החטיבה כיום היא החטיבה המובילה בחיל השריון. לוחמיה ומפקדיה מקצועיים, חדורי אמונה במטרה ובעלי יכולת גבוהה מאוד. החטיבה היא משפחה המאגדת בתוכה חיילים מכל שכבות האוכלוסייה - צברים, עולים וחיילים בודדים - חדורי תחושת שייכות ליחידה. החטיבה ערוכה לכל משימה שתוטל עליה והיא מוצבת בראש כוחות השריון וצבא היבשה של צה"ל.

חלוקת תעודות הצטיינות

החטיבה במלחמת לבנון השנייה

מפקדת החטיבה וצח"ם (צוות קרב חטיבתי) **401**

מפקדת החטיבה הייתה אמורה לתפוס את גזרת מכבים ולהחליף את חטיבה 188 ב-17 ביולי 2006. ברקע - החפיפה בקו, ימים ראשונים למלחמה, שאליה כבר הוקפצו גדודים אסף, הבוקעים והפלס"ר. למח"ט היה ברור שמקום המפקדה בצפון, ולא בפיקוד המרכז בעת הזאת, עם היחידות. לאחר לחץ ובקשות נשנות נדחתה בשלב ראשון הכניסה למכבים. בד בבד התקיים רענון נוהלי קרב ישנים לגזרת לבנון לגדודים עשת ו-שלח, שהיה ברור שגם הם יופעלו בעתיד הקרוב. הם גם הונחו לחבור לגדוד הבוקעים כדי ללמוד לקחים ראשונים מהלחימה.

ב-19 ביולי נפגע טנק של גדוד הבוקעים מטיל נגד טנקים. הצוות נפצע כולו ופונה לבית חולים זיו בצפת. המח"ט עלה לצפון כדי לתחקר את הצוות, ומיד אחר כך, בחצות, התבקש על ידי מפקד האוגדה להצטרף לצוות תכנון של האוגדה שהחל לתכנן מבצע בא-טייבה. למבצע שתוכנן עם סד"כ של חטיבת גולני רצה מפקד האוגדה לצרף כוח טנקים מהחטיבה. רס"ן אוהד מאור, שהיה בחופש לפני כניסתו לתפקיד סמג"ד עשת, הוזעק לפקד על כוח זה, וכך, מ-20 בחודש הצטרף מטה החטיבה ונכנס לשלב התכנון ואחר כך למלחמה, עד סופה. ביום שישי, 21 ביולי, בשעות הערב נקראו מפקדי החטיבה לחיתוך מצב וקפ"ק בגיבור, שבו נתן המח"ט משימות צפויות לגדוד עשת, לגדוד שלח ולפלס"ר למבצע במרחב קליעה-אל חיאם. ביום שבת, 22 ביולי, הוקפצו גדודי מילואים להחליף את גדוד עשת ושלח בגזרות בפיקוד המרכז, ומפקדת החטיבה כולה עלתה לצפון והתמקמה במחנה חומה ברמת הגולן.

ב-23 וב-24 ביולי עסקה החטיבה בנוהלי הקרב ובהכנות למבצע במרחב קליעה - מרג' עיון, מבצע אוגדתי בשיתוף חטיבת הנח"ל. גדוד עשת, פלוגת הסיור, גדוד 13 של גולני וגדוד ההנדסה 603 היו תחת פיקוד החטיבה למבצע זה. מפקדת החטיבה התמקמה במטולה בעוד החפ"ק במוצב נרקיס. לאחר הכנות רבות, נוהלי קרב ואישורי תכניות יצא המבצע אל הפועל בליל 25 ביולי. המבצע נעצר בשלביו הראשונים מסיבות שונות, והכוחות הוחזרו לארץ. ביומיים הבאים עדיין היו כוחות הצח"ם בכוננות לביצוע, אבל לבסוף בוטל המבצע. בסוף השבוע גויסו רוב אנשי המילואים של מפקדת החטיבה וכן פלוגות החרמ"ש.

ב-29-31 ביולי השתתפה החטיבה בַּמהלך תחת פיקוד אוגדה 162 לכיבוש מרחב א-טייבה. צוות הקרב החטיבתי (הצח"ם) נשאר באותו הרכב כוחות: גדוד עשת, פלוגת הסיור החטיבתית, גדוד 13 של גולני וגדוד ההנדסה 603. בד בבד, גדוד שלח שולב בצח"ם הנח"ל בעוד גדודים הבוקעים ואסף ממשיכים בלחימה בגזרה המערבית באוגדה 91. משימת החטיבה במבצע זה הייתה להשתלט על שטחים השולטים על א-טייבה באזור נבי אל-אוודי, לתפוס את פאתי אל-עדייסה הצפוניות ולחפות על חטיבת הנח"ל. המשימה בוצעה ולאחריה הוטל על החטיבה להשתלט על גזרה דרומית יותר, שכללה את הכפרים מרכבה, חולה ותלוסה. מפקדת החטיבה דילגה ממטולה למוצב פרג ששלט היטב על הגזרה.

תדריך לוחמים מגדוד שלח

ב-1-9 באוגוסט פעלו כוחות החטיבה בכפרים חולה ומרכבה. בפשיטות אלו, שהיו באופיין גם פשיטות משוריינות וגם פשיטות רגליות, פגעו כוחות החטיבה במחבלים ובתשתיות במרחב החטיבתי. בה בעת נפרצו צירים לוגיסטיים והוכנסה דרך קבע תספוקת לכוחות החטיבה וליחידות שכנות. גדוד עשת שילב את פלוגת החרמ"ש בלחימה במרחב הכפר חולה. הפלס"ר החטיבתי החדיר תצפית על מנת לפתוח שטח ולאתר תנועות מחבלים. גדוד 13 מחטיבת גולני המשיך בלחימה ת"פ החטיבה והתרכז בעיקר בפעילות בכפר מרכבה ותל נאחס. בפשיטות הוא פגע במחבלים, תפס חומר מודיעיני, פיקד על פיצוץ מבנה שולט וביסס את האחיזה במרחב. באחת הפשיטות, בהיתקלות בטווחים קצרים, נהרגו שלושה לוחמי הגדוד ונפצעו חמישה. הגדוד פגע במחבלים וחילץ את הפצועים וההרוגים בקרב לילי מורכב. בשלב מאוחר יותר, ב-5 באוגוסט, קיבלה החטיבה את גדוד 931 מחטיבת הנח"ל כדי לפתח מהלך משמעותי לכיוון מערב עם חטיבת הנח"ל וכוחות אוגדתיים נוספים. מהלך זה תוכנן לכיבוש הכפרים מרכבה וחולה

סמג"ד שלח רס"ן ארז סעדון

מג"ד שלח סא"ל אלעד רצבי במגנן בא-טייבה

מ"פ ב' נבו נח עם מ"פ ג' עוז במגנן בא-טייבה

טנק במגנן בא-טייבה

ושלוחות שולטות נוספות בגזרה להתקדמות מערבה ולכיבוש שמורות טבע בסלוקי. המהלך החל אך נעצר בשלביו הראשונים מתוך כוונת הפיקוד לממש מהלך משמעותי רחב יותר - "שינוי כיוון 11".

ב-8 באוגוסט החל נוהל הקרב ל"שינוי כיוון 11". ביום רביעי 9 באוגוסט החלה החטיבה בקרב לפריצת מעבר בוואדי סלוקי, אך עקב הנחיות הדרג המדיני הוקפא המבצע עד ליום שבת.

הבקעת הסלוקי וחצייתו הייתה המשימה הקשה ביותר במלחמה והשלב הראשון של מהלך קרקעי משמעותי בכל הלחימה. בַּמעבר נקלעה החטיבה ללחימה קשה מול חיזבאללה.

בשבת 12 בחודש, לאחר דחייה מדינית ב-48 שעות, חצה גדוד עשת את הסלוקי ככוח החטיבתי הראשון, במשימה לעבור את חטיבת הנח"ל ולהמשיך מערבה לביצוע המשימה החטיבתית.

בתנועה במעלה הסלוקי ובכניסה לכפר ע'נדוריה נפגעו כוחות החטיבה מירי טילי נ"ט של חיזבאללה.

בקרב זה נהרגו מ"פ ל' סרן שי ברנשטיין ז"ל, שני אנשי צוותו עמי משולמי ועידו גרבובסקי ז"ל, וסמ"ר איתי שטיינברגר ז"ל מהסיירת. כמו כן נפצעו מפקדים ולוחמים רבים ובהם מג"ד עשת סא"ל אפי דפרין, סמג"ד עשת רס"ן שימי בטאט, מ"פ הסיירת רס"ן שלומי צן והסמ"פ שלו סגן תומר שוהם. אחרי שחולצו הרוגי הגדוד ופצועיו, תחת אש, בידי כוחות גדוד עשת ופלס"ר 401, המשיכה החטיבה במשימתה.

בלילה פרץ גדוד הבוקעים ציר עוקף לכפר ע'נדוריה מצפון והתייצב על השטחים השולטים מערבה, ובכך השלים את המשימה

ביום ראשון 13 באוגוסט, משהושג הסכם הפסקת האש, החלו כוחות החטיבה לנוע לכיוון ישראל.

אחרון לוחמי החטיבה חצה מזרחה את גדר המערכת ביום ג' 15 באוגוסט 2006 בשעה 14:30.

במלחמה זו הרגו כוחות החטיבה מחבלים רבים. החטיבה איבדה 12 חיילים ומפקדים. 66 מלוחמיה נפצעו ובהם מפקדים רבים.

סוף דבר

מוכנות למלחמה היא הייעוד המרכזי שלנו כחיילים, עמדנו במשימה בכבוד. הייתה זו זכות גדולה לקחת חלק בלחימה בצפון, פיקוד על חיילים בקרב, לגלות באמת מי הם הפקודים בגדוד שלך ולהיות גאה בהם.

התנהגות לוחמיו ומפקדיו של הגדוד בלחימה שיקפה את ערכי צה"ל כהלכה : דבקות במשימה, עוז וגבורה, נחישות, הקרבה ורעות.

איבדנו חמישה מטובי לוחמינו ומפקדינו, נזכור אותם לעד. יצאנו מהלחימה מחוזקים, נלמד מהטעויות ונפיק את הלקחים.

גדוד שלח

גדוד שלח היה בתעסוקה מבצעית באיו"ש כשהוחלט להקפיצו צפונה ולהפעילו עם הכוחות שיועדו ללחימה בדרום לבנון.

ב-25 ביולי 2006 ביצע הגדוד אימון מזורז ונוהל קרב לאזור א-טייבה עם חטיבת הנח"ל לקראת הכניסה למלחמה. חמישה ימים מאוחר יותר הצטרף ללחימה בלבנון ושהה שם מבלי לחזור לשטח מדינת ישראל עד גמר המלחמה.

ביום שלישי, 1 באוגוסט, התקדם הגדוד לעבר הכפר רב א-תלתין, ולאחר שהיית לילה המשיך לכיוון העיירה א-טייבה.

למחרת פעל הגדוד במשך שישה ימים במרחב א-טייבה תחת פיקודה של חטיבת הנח"ל. פעילות זו כללה מארבים, פשיטות, מבצעים ופריצת צירים לוגיסטיים. הגדוד ניהל בשטח המאוים חילופי אש עם חיזבאללה, ובמהלך פעילות זו נהרג סמל יהונתן שרעבי ז"ל מפגיעת טיל בטנק ששהה בו.

בימים שלאחר מכן התקדם הגדוד מערבה לאזור ח'רבת כסיף במטרה להשתלט על השטחים שמהם נורו קטיושות ומרגמות לשטח ישראל. הגדוד המשיך בפתיחת צירים לכיוון היישוב קנטרה ובד בבד סייע לכוחות אחרים בגזרה, כמו הוצאת לוחם מיחידה אחרת שאחיו נהרג בקרבות בלבנון והבאתו לארץ.

סיפורו של "צוות בניה"

"צוות בניה" קם בעת מלחמת לבנון השנייה ביוזמתו של בניה ריין ז"ל. הצוות כלל את אדם גורן מקיבוץ מעברות, אורי גרוסמן ממבשרת ציון ואלכס בונימוביץ' מנתניה. כל אחד מהם הגיע מרקע שונה, אבל כולם ניחנו באהבת אדם, רעות ונכונות למלא כל משימה מתוך הסתכנות ומסירות נפש. בניה, שבהמשך ריכז את הכוח שנקרא בקשר "כוח בניה" ופיקד עליו, סיים את תפקידו שבועות אחדים לפני המלחמה כמפקד פלוגת ההכשרות, והתעתד להתמנות למפקד פלוגה ב' בגדוד שלח. עם פרוץ המלחמה התייצב בגדוד ודרש לקבל משימות.

לאחר שריכז והוביל את האימון המכין הקצר של הגדוד, שהגיע לצפון עקב החטיפה, התארגן עם הצוות והצטרף ללחימת הגדוד. בלחימה ביצע הצוות אין-ספור פעולות חילוץ של כוחות מחטיבות שונות שנקלעו למצוקה, תוך סיכון עצמי ניכר. אחד המקרים הבולטים אירע ב-4 באוגוסט 2006 במהלך התקדמות כוחות לא-טייבה. עקב בעיה טכנית בנגמ"ש פומה, צוות הנדסה נתקע בשטח השמדה חשוף לאיום טילי נ"ט. "צוות בניה" נחלץ לעזרתו, העמיס בדרך לא דרך את שמונת לוחמי ההנדסה על הטנק וחילצם למקום מבטחים. ממש כשהחל הטנק העמוס לנוע נפגע נגמ"ש הפומה מטיל בעוד טילים נורים גם על הטנק המחלץ. הצוות בפיקודו של בניה הצליח להיחלץ במקצועיות ולהביא את לוחמי ההנדסה בריאים ושלמים למקום מבטחים.

במבצע "שינוי כיוון 11", המבצע האחרון במלחמת לבנון השנייה, במוצאי שבת 12 באוגוסט נפגע הטנק של "צוות בניה" מטיל נ"ט באזור ח'רבת כסייף בסמוך לא-טייבה, בעת שהיה בעיצומה של פעולת חילוץ של טנק אחר. כל אנשי הצוות נהרגו. בפעולותיהם אלה ביטאו לוחמי צוות הטנק - בניה ריין ז"ל, אדם גורן ז"ל, אורי גרוסמן ז"ל ואלכס בונימוביץ' ז"ל - ערכים שאין למעלה מהם: סיכון חיים למען הצלת חיי אחרים, עוז וגבורה, נחישות, הקרבה ורעות. על מעשיהם אלה צויינו לשבח. יהי זכרם ברוך.

בבוקר יום שישי, 11 באוגוסט, הועבר הגדוד מפיקוד חטיבת הנח"ל לפיקוד חטיבה 401 ושולב בנוהלי הקרב למשימה החטיבתית לפריצת הסלוקי וכיבוש השטחים שממערב לו. בנוסף, העביר הגדוד ארבעה טנקים לחטיבת חי"ר מילואים שמשימתה הייתה לשמר את השליטה על השטח שעד הסלוקי כדי לשמור על הצירים פתוחים.

למחרת, ביום שבת, הוטלה על כוח מגדוד שלח משימה לחלץ טנק שנפגע באזור ח'רבת כסייף. במהלך ניסיון לחבור לחילוץ, נפגע הטנק מפגיעת טיל, וארבעת אנשי הצוות נהרגו: מפקד הכוח סרן בניה ריין, סמ"ר אורי גרוסמן, סמ"ר אדם גורן וסמ"ר אלכס בונימוביץ'.

הסכם הפסקת האש הושג בעוד הגדוד שהה בוואדי סלוקי והיה מוכן לחצות את הוואדי מערבה להמשך המשימות.

בקרבות השתתף הגדוד במשימות ובמבצעים מורכבים מאוד ובמהלכם הרג ופגע במחבלים רבים.

אחרון הטנקים של גדוד שלח הגיע לשטח מדינת ישראל ביום שלישי, 15 באוגוסט 2006, בשעה 10:30.

במלחמה זו נהרגו חמישה מלוחמי הגדוד ונפצעו 16, ביניהם הסמג"ד, רס"ן ארז סעדון. למרות הכאב והקושי בשל האובדן ופציעות החיילים המשיך הגדוד בלחימה ועמד בגבורה בכל משימה שהוטלה עליו.

משטח טיפולים וחניון ליד משגב עם

מספר המג"ד סא"ל אלעד רצאבי:

"כאשר נודע לגדוד לראשונה על אירוע החטיפה ב-12 ביולי, מלחמה לא נראתה באופק. בליל ה-14 ביולי ערב שבת במהלך פטרול רגלי על גבול ירדן קיבלתי פקודה לעזוב במיידי את הגזרה ולהחליף גדוד תותחנים שהוקפץ לצפון. מרגע זה הופעל הגדוד למערכה. קציני, נגדי וחיילי הגדוד נקראים מביתם ביום השבת וממהרים לשוב לבסיס להיערך ולהכין את הגדוד למשימותיו.

במהלך השבוע הגדוד מבצע תעסוקה מבצעית בגזרת צופים ובמשך כל אותו הזמן מגיעות ידיעות רבות על הנעשה בצפון. ביום שישי 21 ביולי, מגיעה הפקודה שמפעילה את הגדוד ללחימה בצפון. הגדוד נערך ברמה"ג. כעת מלחמה נראית כאפשרות סבירה. הגדוד מתארגן במהירות ומבצע יומיים אימון קצר ללוחמים. בבוקר יום חמישי 27 ביולי, מתקבלת המשימה הראשונה של הגדוד - פתיחת ציר ליישוב אל-עדיסה ת"פ חטיבת הנח"ל. הגדוד נכנס ללבנון ב-30 ביולי, מעט זמן לאחר הכניסה ללבנון, טנק מ"מ 1 מפלוגה ב' חוטף טיל, יש מספר פצועים בטנק, פתאום ברור לכולם עד כמה זה אמיתי, 'יורים עלינו ! אנחנו בלחימה !'.

הגדוד מתארגן וממשיכים בהתקדמות אטית וקשה עד א-טייבה. בסוף התנועה הגדוד שולט מקו הרכס על גזרת א-טייבה. הציפייה תחילה הייתה להישאר ברכס השולט כ-72 שעות , אולם השהייה מתארכת לשבוע ימים. הגדוד מבצע פעילויות חיפוי מארבים וסיוע וחילוץ לכוחות החי"ר.

בתשעה באב אחר הצהריים, הרוג ראשון לגדוד, יוני שרעבי ז"ל, נפגע ונהרג מפגיעה ישירה של טיל נ"ט. לראשונה לוחמי הגדוד חווים מראות קשים של מלחמה. זהו ההרוג הראשון שלי כמג"ד.

אני מדבר עם כל מפקדי הגדוד בקשר ומחזקם. במשך הלילה פינינו את יוני ז"ל. התחושה של כל לוחמי הגדוד היא שחייבים להמשיך ולהיות חזקים. לוחמי ומפקדי הגדוד מגלים בגרות רבה, נושכים שפתיים וממשיכים בביצוע המשימות בנחישות.

ביום שישי, 11 באוגוסט מתקדם הגדוד לח'רבת כסייף. בשעה אחת אחר חצות נורה מטח טילים על הגדוד מצפון. שני טנקים נפגעים, ביניהם טנק הסמג"ד, ארז הסמג"ד נפגע ומפונה לישראל יחד עם שאר הפצועים. הגדוד מתארגן במהירות, משלים צוותים ונערך לחציית הסלוקי המתוכננת למחרת.

הגדוד משאיר מאחור כוח טנקים בפיקודו של סרן בניה ריין ז"ל . תפקידו של הכוח לסייע לכוחות חטיבת החי"ר שנשארה מאחור באזור א-טייבה. במוצאי שבת 18 באוגוסט, מגיעה ידיעה על פגיעה בטנק של בניה. לאחר מספר דקות קשות מתבהרת התמונה הקשה - ארבעת אנשי הצוות נהרגו : בניה ריין, אורי גרוסמן , אדם גורן ואלכס בונימוביץ' זכרם לברכה. האווירה למחרת קשה ביותר. אני אוסף את המ"פים ומתכנן אתם את חציית הסלוקי. אחר הצהריים מגיעה הפקודה להפסקת האש. תחושת פספוס באוויר, לא השלמנו את המשימה, אך עמוק בבטן ישנה גם תחושת הקלה. הגדוד נערך ומחלץ את הטנקים הפגועים, ביניהם הטנק של בניה.

ביום שלישי 13 באוגוסט, לאחר 16 ימי לחימה רצופים, יוצאים כל כוחות הגדוד מלבנון חזרה לשטח ישראל. הלוויות , הספדים, ביקור פצועים, ביקורים בשבעה - אלו הן הפעולות הראשונות של לוחמי הגדוד מרגע היציאה מלבנון. אני פוגש את ההורים השכולים, מדבר אתם, מספר להם מה היה ומה עברנו. המשפחות מחבקות ותומכות אותנו בשעתן הקשה".

גדוד הבוקעים

כשלושה שבועות לפני חטיפת חיילי המילואים התאמן הגדוד ברמת הגולן. לחטיפה זו בגבול הצפון קדמה חטיפתו של גלעד שליט, שבעקבותיה היה הגדוד בכוננות הקפצה לעזה. האימון ברמת הגולן היה שיאה של מערכת הכנות שביצע הגדוד, ובה נטלו מפקדי הגדוד חלק בפיתוח תפיסת ההפעלה החדשה. באימון זה נבנו הפלוגות במתכונת חדשה ולפיה המחלקות מבוססות על צמדי טנקים, וקצין השריון הראשי הגדירו כפיילוט לתפיסה. בעקבות האימון תוכנן להתקיים דיון מסכם לאישור התפיסה. לראשונה התאמן גדוד של החטיבה עם טנקי מרכבה סימן 4 ברמת הגולן במִתאר לחימה מול חיזבאללה. עד הפעלת הגדוד הספיקו המפקדים והלוחמים לבצע אימוני צוות יסודיים ואת פרק אימון הצמד. לאימונים הצטרפו הקציניים החדשים שטרם סיימו את הקק"ש, ובהם סגן לוטן סלוין ז"ל ממושב חצבה שבערבה, ההרוג הראשון של הגדוד במלחמה. את אימון הפלוגה כבר לא הספיקו לבצע. ביום החטיפה מיד הופעל הגדוד ללחימה בלבנון. בשלב הראשון למלחמה הופעל הגדוד לתגבור החטיבות המרחביות: פלוגה ח' הוכפפה לחטמ"ר 769 ופלוגה ו' לחטמ"ר 300. המפג"ד קיבל אחריות על לימן. הפלוגות פעלו ת"פ יחידות שונות בגזרות במאפייני פשיטה על מוצבי החיזבאללה בסמוך לגבול. ב-19 ביולי נפגע טנק של הגדוד בפיקודו של סמ"ר אבי ליאון מטיל נ"ט מתקדם. הטנק הופעל במסגרת כוח חילוץ ללוחמי מגלן שנתקלו בכוח מחבלים עדיף. כל הצוות נפצע קל.

ב-23-28 ביולי 2006 לחם הגדוד בגזרת בינת ג'בל ומרון א-ראס בפיקודה של חטיבת גולני. משימת הגדוד הייתה להתקדם לשטחים שולטים על בינת ג'בל ולהוות כוח חילוץ ועתודה. הלחימה הייתה קשה מאוד ובמהלכה פגע הגדוד במחבלים רבים.

בבוקר יום שני, 24 בחודש, קיבל הגדוד פקודה להיכנס לתוך בינת ג'בל כדי לחלץ פצועים של גולני. בדרך חזרה, בסמוך למרון א-ראס, נהרג מ"מ 2 של פלוגה ח', סגן לוטן סלוין ז"ל מטיל נ"ט כבד שפגע בצריח מאחור וחדר אליו. בעת הפגיעה נשא לוטן בבטן הטנק ארבעה פצועים, דבר שחייב אותו לנצור את הצריח עם תותח לחזית ולא לכיוון האיום המרכזי (לאחור). שאר אנשי הצוות נפצעו קל. כעבור דקות אחדות עלה טנק המג"ד על מטען רב-עצמה והתפרק. בטנק היו מלבד הצוות גם הקמב"ץ, הקמ"ן והקשר"ג. תותחן המג"ד, סמ"ר קובי סמילג, נפצע, ובניסיון חילוץ ארוך שנכשל נפטר מפצעיו. שאר הלוחמים נפצעו קל עד בינוני. בשלב זה תפס את הפיקוד על הגדוד הסמג"ד, רס"ן אלי מיכלסון. סא"ל צחי שגב, שמסר את הפיקוד על הגדוד לסא"ל גיא קבילי כמה חודשים קודם לכן, הוזעק על ידי המח"ט לתפוס את הפיקוד. הגדוד עסק בחילוץ שני הטנקים - הטנק של מפקד הגדוד סא"ל גיא קבילי, והטנק של סגן לוטן סלוין ז"ל, ובד בבד המשיך עם חטיבת גולני בלחימה.

מבצע החילוץ היה מורכב ובו ספג הגדוד טילים ופצמ"רים. שלושה מחבלים ארבו למחלצים ונהרגו מירי כוחותינו.

ביום שישי 28 ביולי חזרו לוחמי הגדוד לשטח ישראל.

מ-31 ביולי עד 6 באוגוסט לחם הגדוד בגזרות מיס אל-ג'בל, מוחביב ובלידא, ת"פ חטיבת גולני. בלחימה במרחב זה הגיע הגדוד עד כק"מ ממזרח לסלוקי והיה מוכן לחצותו על-פי פקודה. עקב התקדמות במשא ומתן המדיני, פקודה זו לא הגיעה.

מפקדי גדוד הבוקעים בתדריך: צחי המג"ד, יפת הקמב"ץ, שלום אייזנר

גידי מ"פ ו' בודק את הזחל במגנן בקנטרה. ברקע מכלית סולר

ביום ראשון, 6 באוגוסט, עבר הגדוד לפיקודה של חטיבת הנח"ל וחזר לפעול בגזרת מיס אל-ג'בל, גם הפעם למשימת השתלטות. בלחימה זו פעלו טנקי הגדוד בשת"פ עם גדודי הנח"ל בתוך השטח הבנוי ומחוצה לו. ב-7 בחודש החלו להגיע פקודות ההתרעה למבצע "שינוי כיוון 11". במבצע נועד הגדוד להשתתף בהשתלטות על קנטרה, בחיפוי למעבר הסלוקי ולאחר מכן התקדמות והגעה עד שריפא. הגדוד יצא ממרחב מיס אל-ג'בל ונע צפונה לשטחי כינוס באזור משגב עם לקראת כניסה לכיבוש קנטרה ת"פ חטיבת הנח"ל. הגדוד התארגן בזריזות והחל בתנועה לכיוון קנטרה עם חטיבת הנח"ל.

ביום רביעי, 9 בחודש לפנות בוקר, הגיע הגדוד לקנטרה. בלחימה מול כוחות חיזבאללה, שהמשיכו לירות מבתים בקנטרה, טיל נורה על מ"פ ו' ופגע בטנק שלו. למרבה המזל איש לא נפגע, והצוות עם המ"פ יחד המשיכו לחלץ חיילים. בלילה חזרו הכוחות לאזור קנטרה.

למחרת, בעת נסיעת שיירה ממגנן הגדוד בקנטרה לצורך הוצאת כלים תקולים ופגועים לשטח ישראל, בירידה מן הכפר רב א-תלתין, התנגש טנק בשער בטון שהיה מעל הכביש, והשער קרס על הטנק. מפקד הטנק סמ"ר רון ויינריך נפגע קשות בגבו ובכתפו. הגדוד המשיך להילחם, וביום שישי, 11 בחודש, בעת הלחימה בקנטרה, טיל פגע באחד מטנקי הגדוד, ומפקד הטנק, סמ"ר יניב טמרסון ז"ל, נהרג.

הגדוד שפעל בגזרת קנטרה שהה עם החטיבה והיה מוכן לחצות את הסלוקי אחרי גדוד עשת. הגדוד החל להתקדם לכיוון הכפר ע'נדוריה. גדוד עשת, שחצה ראשון את ואדי הסלוקי, המשיך בלחימה למרות פגיעה בכמה טנקים. לאחר שעלה צורך בכוח נוסף קיבל הגדוד (הבוקעים) פקודה מהמח"ט לקחת צמד דחפורים ולפתוח ציר שיאפשר את המשך ההתקדמות.

הסמח"ט, סא"ל איציק כהן, ארגן את הטנקים של הגדוד בוואדי סלוקי והביא את הדחפורים שהצטרפו לגדוד. עם חשכה טיפסו הטנקים במעלה ואדי סלוקי והגיעו לקו האגן. היעד הבא של הגדוד היה ג'בל מרון. ביום ראשון, 13 באוגוסט הותקפו הכוחות בקנטרה והרגו שני מפעילי D9. הסמג"ד ומ"פ ח' חילצו את הפצועים למנחת המסוקים הקרוב בוואדי.

כשהוכרזה הפסקת האש היה הגדוד בכפר ע'נדוריה.

אחרון הטנקים חזר לשטח ישראל ביום שלישי 15 באוגוסט 2006.

במלחמה נהרגו שלושה מלוחמי הגדוד. 14 מלוחמיו נפצעו, ובהם מפקד הגדוד.

מג"ד הבוקעים המחליף סא"ל צחי שגב, מתדרך את מפקדי הגדוד לפני הכניסה למלחמה

מחליף מג"ד הבוקעים סא"ל צחי שגב:

"לקראת סוף השבוע אנו מוצאים עצמנו במגנן מדרום למוחביב. קילומטר מהסלוקי. אנו ממתינים לפקודת התקדמות שממאנת להגיע. רועי הקמב"ץ מצא מרגמה במהלך פטרול עם פלוגת החי"ר. חושבים שבמלחמה אין זמן לחשוב. לא נכון. יש גם יש. מחשבות רבות מתרוצצות במוחי. האם אנו לוחמים כמו שצריך? האם יוזמים? מה צריך לשפר? אני מביט בלוחמים ומתמלא גאווה. הם נחושים ובטוחים לפחות כמוני. הפחד אינו ניכר בפניהם. אני נותן לכולם להביע דעתם. הזמן הפנוי מנוצל למנוחה ולטיפול בטנקים. הארטילריה לא מפסיקה ליפול לרגע אחד...".

חילוץ פצועים (ביניהם אפי דפרין מג"ד 9)
בעליות מהסלוקי לע'נדוריה.
על הציר – טנקי גדוד 9

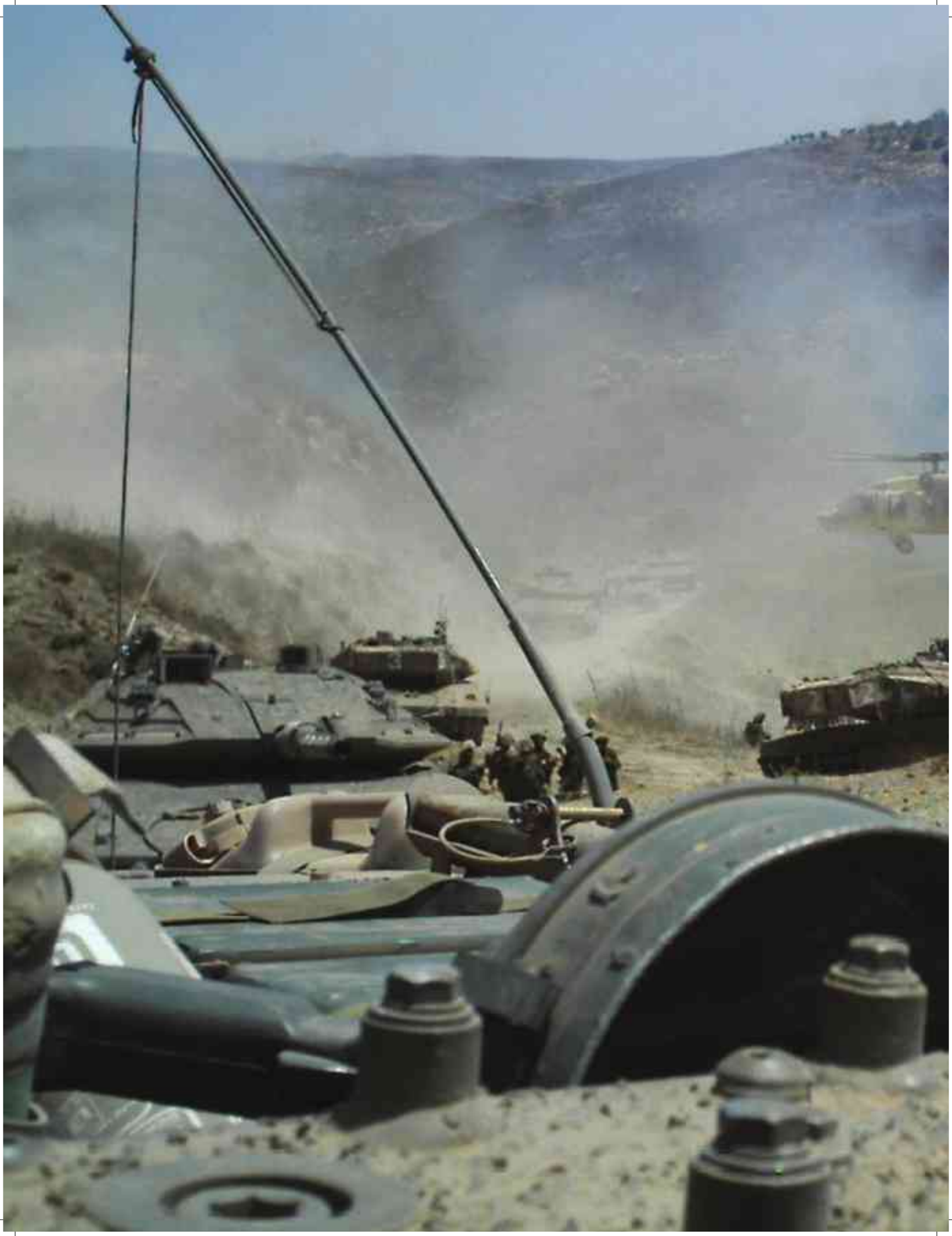

גדוד "עשת" – מהלך האירועים

כשהחלו האירועים בגבול הצפון ובכללם הפיגוע וחטיפת שלושת לוחמי המילואים, שהה גדוד עשת בפעילות מבצעית בגזרת יריחו.

ביום שישי, 21 ביולי 2006 בשעה 8:00, הופעל הגדוד. כל הלוחמים והמפקדים הוחזרו מחופשת השבת, והחלו באימונים מואצים שנמשכו לתוך השבת כחלק מההכנות ללחימה. המג"ד ומפקדי הפלוגות עלו צפונה וחברו למפקדי גדוד הבוקעים על מנת ללמוד ולהבין את הלחימה.

ביום ראשון, 23 בחודש הוחלף הגדוד בגדוד מילואים ושם פעמיו צפונה. הגדוד רוכז במחנה רוִיה שבצפון רמת הגולן, לנוהל קרב ברמת מפקדים ובַהמשך לריכוז הטנקים והכנתם ללחימה.

ביום שני ביצע הגדוד אימון כשירות לצוותי הטנקים, בד בבד עם נוהל הקרב למבצע "שינוי כיוון 4".

למחרת היה הגדוד מרוכז ב"משטח הלבן" מדרום למטולה. באותו לילה הוא נועד לכבוש את רכס החממיס תחת פיקוד החטיבה, בקבלו ת"פ את פלוגה א' מגדוד 13 של גולני ופלוגת הנדסה ד' מגדוד להב. אחרי חצות נדחה המבצע.

בימים הבאים, מאחר שנדחה המבצע שוב ושוב, המשיך הגדוד בהיערכות, טיפל בטנקים והיטיב ללמוד את המשימות הצפויות.

ביום חמישי נערך הגדוד למשימה שונה מהמתוכנן, שתכליתה לכבוש את נבי אל-עוואדי ואת הכפר אל-

שטחי כינוס במחצבת כפר גלעדי

עדיסה ולתת חיפוי לכיבוש הכפר טייבה בידי חטיבה 933. בערבו של יום, נע הגדוד "על זחלים" משטחי הכינוס בכפר גלעדי למבואות העיירה מטולה. נדמה היה שעוצמת התנועה בטור עם חשכה גורמת לפתע ללוחמי הגדוד להבין שמדובר במלחמה אמיתית. הגדוד נערך בשטחים ייעודיים במבואות מטולה.

בשבת הופעלה פלוגת מגן למשימת כיבוש הכפר אל-עדיסה תחת פיקוד גדוד ההנדסה להב. הפלוגה התקדמה בשטחים קשי-מעבר ובנסיעה מסוכנת על צירים בעוד היא מחפה על גדוד להב, והתמקמה לשהייה בת 24 שעות בתוך הכפר. ביציאה מן הכפר נורו כמה טילי נ"ט לעבר הטנק של מ"מ 1. נזק כבד נגרם לטנק, ולמרבה המזל איש לא נפגע.

ביום ראשון, 30 ביולי, נערך הגדוד למשימה אחרת, עדיין תחת פיקוד חטיבת האֵם: כיבוש השטחים השולטים על מרחב הכפרים חולה ומרכבה, חיפוי לגדוד 13 בהתקדמותו לעבר הכפר מרכבה, פשיטות עומק לעבר העיירה תלוסה שבפאתי הסלוקי ופגיעה במחבלים ממערב לסלוקי.

למחרת הופעל הגדוד למשימתו. הוא פרץ ציר מערבה למרגלות המוצב ציפורן, הקים מגנן במרחב מוצב

ירידה לשטחי כינוס במחצבת כפר גלעדי

צבעוני הישן ופתח באש לעבר הכפרים חולה ומרכבה. בתשעת הימים הבאים ביצע פעילות ענפה במרחב הזה ובכללה חילוץ פצועים, פגיעה במחבלים ובתשתיות, פשיטות עומק ופגיעה בתשתיות מחבלים ממערב לסלוקי במרחב מג'דל סלים וקבריחה.

ביום חמישי, 3 באוגוסט, בעת פשיטת עומק למרחב נ"ג 711, נתקל כוח של גדוד 13 במחבלים בכפר מרכבה, ונגרמו לו פצועים והרוגים. כוח החילוץ הגדודי בפיקודו של סגן עומר וייס חילץ את הפצועים והשתתף בלחימה מול המחבלים.

למחרת, התקדם הגדוד לעבר תל א-צבאח. פלוגה מ' התמקמה במגנן וחיפתה על פשיטת פלוגה ל' על הכפר תלוסה. הגדוד ביצע ירי חֵצים לטווחים רחוקים מאוד ופגע בתשתיות מחבלים בכפרים מרכבה, חולה, תלוסה ומג'דל סלים, עד לעומק שבעה ק"מ.

פלוגת החרמ"ש של הגדוד הצטרפה ללחימה ותפסה "אלמנת קש" במבנה השולט על המגנן הגדודי. למחרת עם שחר נורו כמה טילי נ"ט לעבר הבית ששהתה בו פלוגת החי"ר. לא היו נפגעים לכוחות הגדוד.

בשבת 5 באוגוסט, גדוד 931 שנכנס לכפר חולה בחיפוי הגדוד, נתקל במחבלים וחייליו נפצעו. הגדוד נכנס לכפר חולה, וכוח החילוץ הגדודי בפיקוד הסמג"ד חילץ את פצועי הקרב. הגדוד הוביל את גדוד 931 חזרה לשטח ישראל בערפל כבד.

מפקדי מחלקות לומדים ציר

ביום שני קיבל עליו הגדוד אחריות על כל גזרת החטיבה במרחב הכפרים מרכבה וחולה. אחרי יומיים התקבלה הפקודה למבצע "שינוי כיוון 11", ולאחר חצות יצא הגדוד ממרחב מרכבה וחולה ונערך לכניסה לתוך שטח לבנון עוד באותו הלילה. משימתו הייתה להתקדם לחציית הסלוקי ולג'בל מרון ולכבוש את השטחים השולטים על העיירה ג'ויה במערב כדי שייפסק ירי הרקטות לעבר ישראל. המבצע נדחה ב-24 שעות.

ביום חמישי השלים הגדוד את נוהל הקרב ואת הכנות הטנקים למבצע, אך בערב נודע על דחייה ב-24 שעות נוספות.

למחרת ביצע הגדוד משחק מלחמה על גבי שו"ח ססגוני שהכין הקמ"ן בקיבוץ מנרה בהשתתפות כל מפקדי הגדוד בסדיר ובמילואים. בחצות היה הגדוד ערוך לחציית הגדר לעבר עומק השטח הלבנוני ומוכן לפקודה. בראש הגדוד, כמשמר קדמי הייתה פלוגת להב בפיקודו של סרן שי ברנשטיין ז"ל, בגוף העיקרי - פלוגה מ' בפיקודו של סרן חויאר גוכמן וכמשמר עורפי ועתודה - הכוח בפיקודו של סגן עומר וייס.

אבשלום, סמ"פ ל'

בשבת, כשעה אחרי חצות, החל הגדוד להתקדם לתוך שטח לבנון דרך ח'רבת כסיף. הוא חלף על פני גדוד שלח, על העיירה קנטרה בעודו חולף על פני טנקי גדוד הבוקעים, ועל ואדי ברך. בטרם עלה השחר הגיע למבואות הסלוקי. הגדוד היה דרוך "כמו קפיץ" למשימתו - חציית הסלוקי והובלת החטיבה בתקיפה מערבה.

הקרב בסלוקי ובפאתי ע'נדוריה

בשעה 10:00 בערך קיבל הגדוד פקודה להמשיך להתקדם לחציית הסלוקי. המשמר הקדמי החל בתנועה ומ"פ ל' הוביל את הכוח. לפתע נורה על הגדוד מטח טילים מאזור הכפר פארון. טנק המג"ד נפגע מטיל נ"ט, והמג"ד אפי נפצע קשה ואיבד את ההכרה. קצין האג"ם של הגדוד נטל פיקוד על הטנק וחילץ אותו לפנים. מירי הטילים נבקע התותח של מ"מ 2 בפלוגה ל' סג"ם חיים גלפנד והוא המשיך להתקדם ללא תותח.

הסמג"ד שימי נטל פיקוד על הגדוד וההתקדמות נמשכה מערבה על-פי התכנון. מקור הירי זוהה ככל הנראה מהכפר פארון, אך היה קושי לירות לעברו היות שפוחות חטיבת הנח"ל שהו בתוך הכפר. פלוגה ל' המשיכה לנוע, חצתה את הסלוקי והתקדמה לעבר הכפר ע'נדוריה במעלה הסלוקי. הסמג"ד היה בגוף העיקרי עם פלוגה מ'. בפאתי הכפר ע'נדוריה, סמ"פ ל' (השלישי לפי סדר התנועה) נכנס לשיפוע צד בגלל פיצוץ מטען על הציר. הציר קרס והטנק נתקע במדרון. שני טנקים עברו לפניו (מ"פ ל', מ"מ 2) וכל שאר הכוח נתקע אחריו. הסמ"פ עשה חבירה אל טנק וחילץ את עצמו, אך לא ניתן היה להמשיך לנוע על הציר.

מ"מ 2 נתקע בשיפוע-צד במורד הוואדי התלול, והמ"פ שי ניגש לחלצו. בעת החילוץ נורו לעבר המ"פ שני טילים שפגעו בקרבת הטנקים. טילים נוספים פגעו בכוח הטנקים שהיה עם הסמ"פ מאחור. המ"פ דיווח לסמג"ד שיורים עליו וכי יש טנקים פגועים. הסמ"פ אבשלום המשיך בירי חיפוי ופירק מהטנק שלו אנשי חוליה טכנית לטובת חילוץ פצועים מהטנק שנפגע.

הסמג"ד הנחה את מ"פ ל', סרן שי ברנשטיין ז"ל, לתפוס מחסה בין בתי הכפר עד שיגיעו כוחות נוספים. המ"פ נע בוואדי וחיפש ציר תנועה לשאר כוחות הגדוד, מתוך הבנתו את הצורך והחשיבות בהמשך ההתקדמות. שי המשיך בתנועה בחפשו מעקף בפאתי הכפר ע'נדוריה, בעוד הוא שומר על קשר עין עם טנק 2 התקוע.

מג"ד עשת סא"ל אפי זפרין מתדרך את מפקדי הגדוד לפני הכניסה למלחמה

בניסיונות להתקדם ולמצוא ציר, נפגע טנק המ"פ משני טילים. מ"מ 2, שהבחין בפגיעה, פירק מבטן הטנק את צוותו וכוח חי"ר מפלוגת החרמ"ש. הכוח ניגש לטנק המ"פ וחילץ את ההרוגים תחת אש בהשיבו אש למקורות הירי בפאתי ע'נדוריה.

הכוח פינה את הנפגעים למטע הזיתים הסמוך והחל בניסיונות החייאה תחת אש. ארטילריה החלה לפעול באזור על-פי הוראת הסמג"ד. לאחר כ-45 דקות התארגן כוח חילוץ בהרכב מ"פ החרמ"ש ופלס"ר 401, ונע לחלץ את ההרוגים והפצועים הלכודים. הפצועים פונו, עדיין תחת אש, במורד הציר לנקודת ריכוז הכוחות שבה שהה כוח רפואי.

מהפגיעה בטנק המ"פ נהרגו מפקד הפלוגה שי ברנשטיין ז"ל, התותחן סמ"ר עידו גרבובסקי והטען עמשא משולמי ז"ל. רופא קבע את מותם. נהג הטנק, אדם אזולאי, נפצע פצעים בינוניים וטופל בשטח.

שאר כוחות הגדוד חצו את הסלוקי ונערכו בשטח נסתר במגנן גדודי. הנפגעים חולצו למגנן זה. הכוח התארגן לשהייה ואבטחה ללילה.

אחר הצהריים היו עוד התקפות טילים אחדות על החניון הגדודי שהיה בפאתי הכפר ע'נדוריה. הגדוד עמד במשימתו, ובערבו של יום, למרות הפגיעה בשדרת הפיקוד הגדודית, היה מוכן להמשיך במשימות ובתנועה מערבה.

ביום ראשון, 13 באוגוסט, נערך הגדוד למבצע חילוץ של נפגעים וכלים תקועים. עם רדת החשכה החל לנוע מזרחה ולחלץ את הכלים הפגועים - כל טנקי הגדוד למעט שניים שנגררו יצאו בכוחות עצמם משטח לבנון לשטח ישראל.

הקרב בסלוקי ובפאתי ע'נדוריה היה הקרב המסכם והמשמעותי ביותר לגדוד בתום שלושת שבועות הלחימה בלבנון. בקרב זה ניכרו בפעולות הלוחמים ערכי לחימה ראויים לשבח ובראשם דבקות במשימה, רעות ופינוי פצועים תחת אש.

בקרבות אלה פגע הגדוד בכ-14 מחבלים ובתשתיות רבות.

במלחמה נהרגו שלושה לוחמי הגדוד ו-12 נפצעו, מהם מג"ד פצוע קשה וסמג"ד פצוע קל.

יהי זכר הנופלים ברוך.

רס"ן שימי בטאט
סמג"ד עשת במלחמה

סיפורו של צוות מ"פ ל' מגדוד עשת

צוות ג' (צוות מ"פ) בפלוגה ל' כלל את עידו גרבובסקי התותחן, עמי משולמי הטען ואדם אזולאי הנהג, בפיקודו של סרן שי ברנשטיין המ"פ. שי נכנס לתפקידו שבועות אחדים לפני פרוץ מלחמת לבנון השנייה. במשך כשלושת שבועות הלחימה של גדוד עשת בלבנון הובילו שי וצוותו בראש הפלוגה את המשמר הקדמי הגדודי.

בתנאי שטח קשים מאוד ובצל איום וירי של נ"ט, הוביל שי כמה פשיטות ליליות לכיוון העיירה תלוסה. בכל מבצעי הפשיטה האלה דבקו שי וצוותו במשימות למרות הקשיים והסיכון, וביצעו אותן בקור רוח, במקצועיות ובאומץ רב.

בליל שבת 11 באוגוסט 2006 נכנס גדוד עשת לעומק שטח לבנון, לכיוון הסאלוקי, בצורת קרב התקדמות, בעוד שי וצוותו מובילים כמשמר קדמי. למחרת בבוקר הוביל שי את היחידה במעבר הסלוקי ובמעלה הציר ההררי למבואות העיירה ע'נדוריה. לאחר שנפגע מפקד הגדוד ונפצע קשה ממטח טילים שנורה על הגדוד המתמקד, שיתק הכוח הקדמי את שיגורי הטילים. צוות ג' המשיך להוביל את הפלוגה והגדוד. מאוחר יותר באותו יום, במעלה הדרך, קרס הציר שנעו בו הכלים ונוצר נתק בין טנק מ"מ 2 וטנק המ"פ לשאר הכוח. בניסיונות ההתקדמות נכנס מ"מ 2 לשיפוע צד, וגלש במורד המצוק. שי נע לכיוונו וניסה לחלצו בעת שנורים על הכוח טילי נ"ט. שי הצליח לאפשר לטנק המ"מ לנוע והמשיך בניסיונות למצוא נתיב תנועה מערבה לשאר הגדוד להמשך המשימות. שי תפקד בקור רוח, בעוד הוא מדווח לאחור וצופה בטנקי פלוגתו נדלקים מאש הנ"ט והוא עצמו חשוף לכל עבר.

למרות המצב המורכב המשיכו שי וצוותו לאתר דרך קדימה בדבקות עילאית במשימה. בסביבות השעה 15:30 נפגע הטנק של שי משני טילי נ"ט מסוג קורנט. סרן שי ברנשטיין נהרג ועמו שניים מאנשי הצוות – הטען סמ"ר עמי משולמי, והתותחן סמ"ר עידו גרבובסקי. נהג הטנק, סמל אדם אזולאי נפצע פצעים בינוניים וחולץ מהשטח.

לוחמי צוות טנק המ"פ לחמו על-פי ערכים שלאורם ימשיכו להתחנך לוחמי צה"ל ומפקדיו בדורות הבאים: עוז וגבורה, נחישות, הקרבה ורעות. על מעשיהם אלה צויינו לוחמי הצוות לשבח. יהי זכר הנופלים ברוך.

גדוד אסף

בצהרי 12 ביולי 2006, יום חטיפת שני חיילי המילואים, התקיים בגדוד אסף, במהלך הרגילה הגדודית, "נכס לאומי" לכל חיילי הגדוד ומפקדיו. כל החיילים והמפקדים הגיעו למחנה "חומה" לאחר שבוע נופש, חוץ מפלוגת הצמ"ה שביצעה פעילות מבצעית בגזרת עזה.

הגדוד היה נתון בתקופת אימונים לאחר שבעה חודשי תעסוקה מבצעית בגזרת החרמון.

בתחילת המלחמה פעל הגדוד בגזרת חטיבה 300 (החטיבה המערבית). ביום שישי, 14 ביולי, פעל הגדוד בפיקודו של סא"ל אמיר אולו, בגזרת הכפר רג'ר, ופוצץ בונקרים ובתים חשודים.

לאחר מבצע זה המשיך הגדוד בפעילויות הנדסיות התקפיות, ובהן חשיפת מוצבי חיזבאללה, פיצוצי בונקרים ומיקושים.

ביום חמישי, 20 בחודש, הוקפץ הגדוד לכפר מרון א-ראס לחלץ את חיילי יחידת אגוז לאחר שנתקלה באויב וספגה אבדות רבות. במבצע חילוץ קשה בפיקוד המג"ד, סא"ל אמיר אולו, חילץ הגדוד את כל ההרוגים והפצועים. לאחר מכן השתתף הגדוד במבצעים התקפיים.

במרון א-ראס באו לידי ביטוי כלל הכשירויות ההנדסיות של הגדוד כגון פיצוץ הקסבה על ידי ריצוף, מיקוש ופירוק מוקשים.

בהמשך המלחמה הוכפף הגדוד לחטיבה 35 (חטיבת הצנחנים) ופעל עמה במבצעי פתיחת צירים לכפר עייטה א-שייב, בפתיחת ציר למוצב כרכום, בחילוצי כוחות כולל חילוץ טנק מג"ד הבוקעים ובמבצעי חילוץ ופינוי. כמו כן לאחר הפסקת האש המשיך הגדוד למלא משימות הנדסיות שביטאו את יכולותיו.

כ-60 טילי נ"ט נורו על כוחות הגדוד. הגדוד פתח שבעה צירים, 50 ק"מ בסך הכול, וחמישה מוצבי חיזבאללה פוצצו ונהרסו.

במלחמה זו נפצעו שישה מלוחמי הגדוד.

פלס"ר 401

בתחילת האירועים בגזרה הצפונית ביצע פלס"ר 401 פעילות מבצעית בגזרת יריחו. אותו היום היה גדוש אירועים בעבור היחידה. צוות 3 של היחידה היה אמור לסיים מסלול, ומאוחר יותר נועד להתקיים טקס החלפת מפקדי יחידה. בדרכו לטקס הוקפצו הצוות וצוות נוסף בשני מסוקי בלקהוק לגזרת חטיבה 300 (החטיבה המערבית).

בתחילת המלחמה עסק הפלס"ר בעיקר בתצפיות גדר ובתצפיות חודרות, כולל מארבי תצפית למשך 100 שעות. בפעילות זו נפצעו שלושה לוחמי הפלס"ר מפגיעה בבית סמוך אליהם.

בהמשך המלחמה הוכפף הפלס"ר לחטיבה 401 וביצע תצפיות ומארבים בגזרת הכפר חולה ומרכבה.

ביום ראשון, 9 באוגוסט 2006 בשעה 20:30, החלה היחידה בפיקודו של רס"ן שלומי צן לנוע לעומק לבנון כדי למלא את משימתה כחלק מהמאמץ החטיבתי לכבוש את ע'נדוריה. הפלס"ר חבר אל גדוד 932 בכפר קנטרה כדי להצטרף לגדוד בתנועתו.

בחצות יום שישי, 11 בחודש, חצה הפלס"ר את ואדי סלוקי כדי להתקדם לשטחים השולטים באזור, כשני ק"מ ממערב לע'נדוריה. עקב היתקלות של גדוד נח"ל בלחימתו בע'נדוריה, קיבל הפלס"ר פקודה על שינוי המשימה כדי לסייע לגדוד בחילוץ הפצועים ובטיפול בהם. לאחר חילוץ פצועי הנח"ל, חבר הפלס"ר לגדוד הנח"ל להמשך המשימות.

במהלך החבירה נפצעו חמישה מצוות 1 של הפלס"ר מירי נ"ט ונשק קל מכיוון הכפר ע'נדוריה. צוות 2 עם סגן מפקד היחידה, סגן תומר שוהם, ומפקד הפלס"ר הנכנס, סרן יוסי פנסו, חברו לצוות 1 כדי לחלצו. בעת החילוץ נורו עוד מספר טילים. אחד מהם פגע בסמוך לכוח וגרם למותו של סמ"ר איתי שטיינברגר.

בגמר משימת הפינוי הורה מפקד החטיבה, אל"ם מוטי כידור, לפלס"ר לחבור לגדוד 9 ולסייע בחילוץ ההרוגים והפצועים של הגדוד באזור הכפר ע'נדוריה. במבצע החילוץ, שנערך תחת אש כבדה, חילץ הפלס"ר בשיתוף פלוגת החרמ"ש של גדוד עשת את חללי הגדוד ופצועיו.

מאוחר יותר קיבל הפלס"ר משימה לאבטח את נקודת איסוף הפצועים באזור ולתצפת מערבה.

אחרון הלוחמים של היחידה יצא משטח לבנון ביום שלישי, 15 באוגוסט, בשעה 8:30.

במלחמה איבדה הסיירת את סמ"ר איתי שטיינברגר ז"ל שהיה מש"ק הסוואה של היחידה ו-16 מלוחמיה נפצעו ובהם מפקד הסיירת וסגנו.

איתי שטיינברגר ז"ל

דבר המח"ט
לאחר מלחמת לבנון השנייה

משפחות, מפקדים, לוחמים יקרים,

בקיץ האחרון נכפתה עלינו מלחמת לבנון.

במלחמה זו איבדנו 12 מטובי לוחמינו ומפקדינו ורבים מהם נפצעו.

במלחמה נטלו חלק כל יחידות החטיבה, חלקן תחת פיקודה הישיר וחלקן תחת פיקודן של יחידות אחרות בגזרות שכנות.

המלחמה, שלכולנו - מראשון הלוחמים ועד אליי - היא מלחמה ראשונה, הייתה מלחמה קשה כנגד אויב עיקש מצויד וערוך היטב.

בכל הקרבות הוכחתם נחישות, אומץ ויוזמה. עמדתם במשימותיכם והכרעתם את האויב.

פגעתם בעשרות מחבלים, השמדתם תשתיות, כבשתם שטחים והשגתם הישגים משמעותיים.

לאורך כל שלבי הלחימה הפגנתם רעות, הקרבה ומסירות נפש עד לאין ערוך. הצלתם נפשות לוחמי צה"ל מהחטיבה ומיחידות אחרות תוך סיכון אישי ואבדות כבדות.

מפקדי החטיבה הראו דוגמה אישית בהובלה ועמידה בראש יחידותיהם. רבים מהם נפגעו, נהרגו ונפצעו.

בימים אלו כולנו נמצאים במשימת ההגנה על ביטחון ארץ ישראל. במקביל לפעילות המבצעית אנו מתחקרים ולומדים את לקחי המלחמה בלבנון.

הישגי המלחמה ייבחנו לאורך זמן. תקוותנו שהשקט בצפון יישמר ושבלבנון ישרור מצב חדש שקט ויציב.

מפקדים ולוחמים, היו גאים בעצמכם וביחידותיכם.

הלוחמים והמפקדים שנפלו ילוו אותנו לעד ואנו נהיה לצד משפחותיהם, נחבק ונתמוך.

מוטי כידור, אל"ם

מח"ט 401

המח"ט, אל"ם מוטי כידור מאשר תכניות לסמג"ד 9, רס"ן שימי בלוט (מאחור מ"פ ההנדסה וק' הנדסה חטיבתי – עמי)

תא"ל גיא צור והמח"ט, אל"ם מוטי כידור במלחמה

אג"ם חטיבה בפעולה

האלוף נווה בביקור במפקדת החטיבה במהלך המלחמה

אישור תכנית למבצע בקליעה–מרג' עיון: המח"ט, אל"ם מוטי כידור, הרמ"ט, סא"ל משה מאיו, מג"ד 9, סא"ל אפי דיפרין וקצינים נוספים

תרשים קרב: התקדמות החטיבה במרחב קנטרה–ענדוריה

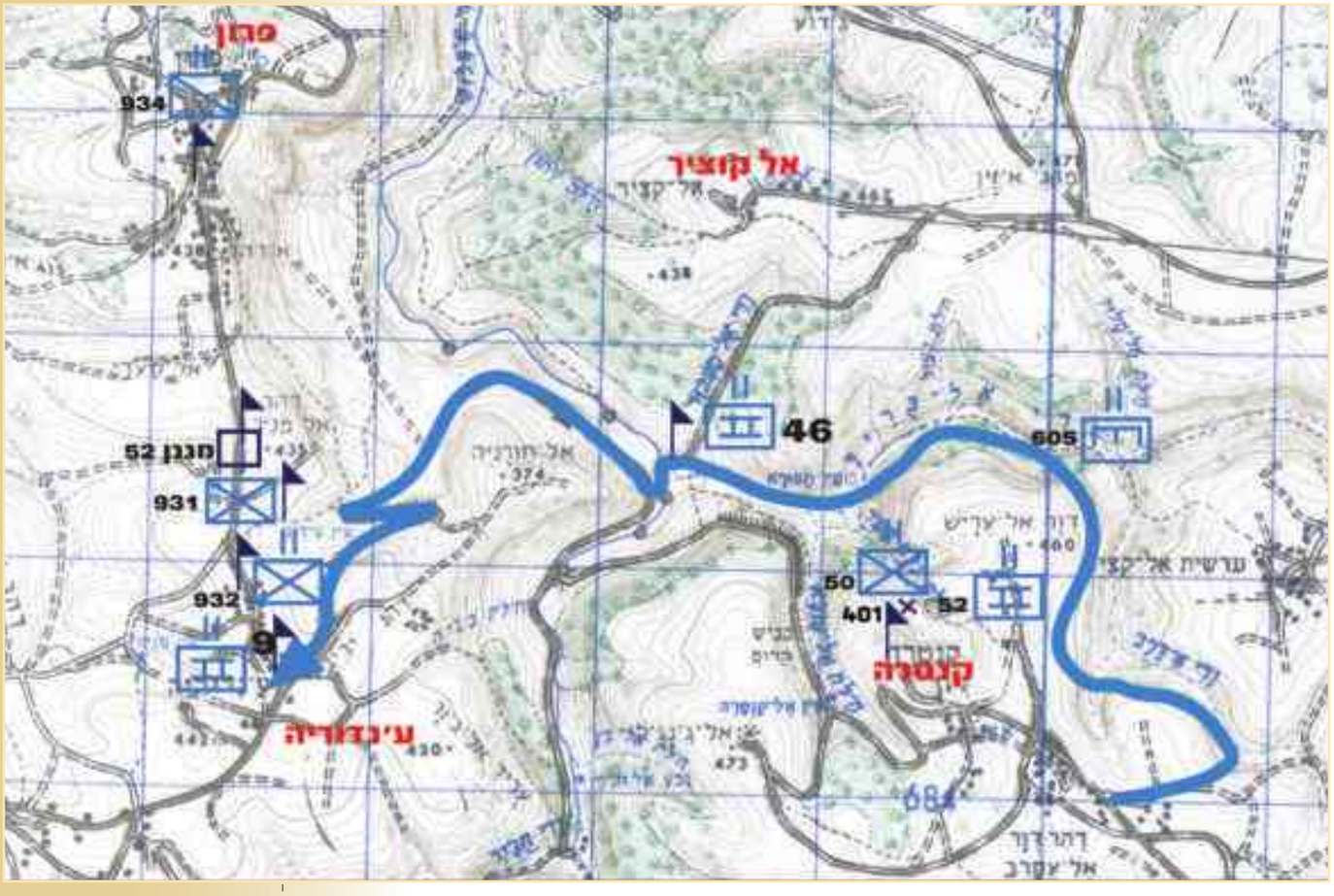

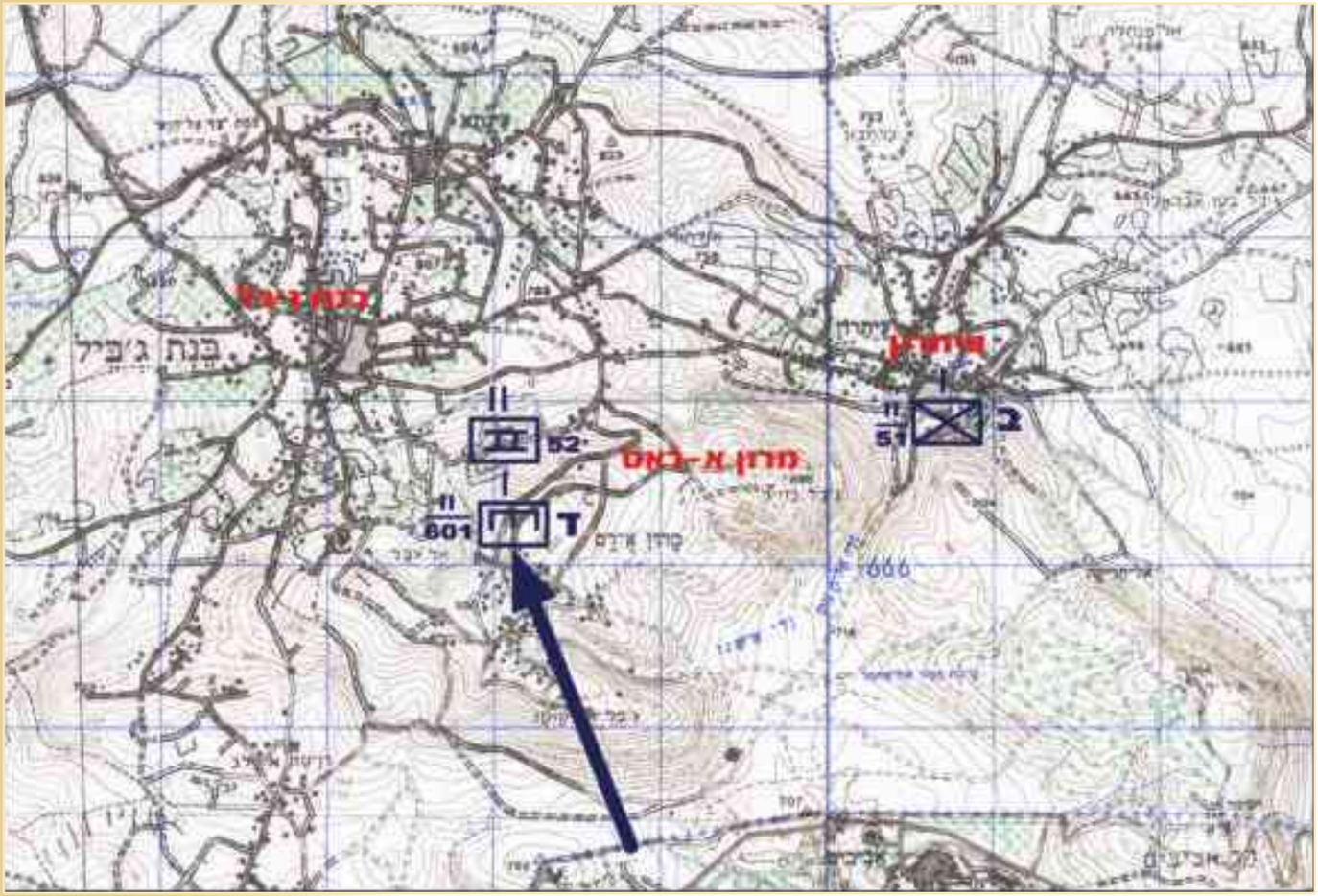

תרשים קרב: גדוד 52 באזור בינת-ג'בל

לוחמי חטיבה 401 שהוענק להם צל"ש על פעילותם במלחמת לבנון השנייה

סגן אמיר וייס – מפקד צוות לוחמי פלס"ר 401: צל"ש מפקד החטיבה הוענק לו על הפגנת רוח לחימה ויוזמה, מנהיגות, רעות, אומץ לב, תושייה, דבקות במשימה וחתירה לניצחון, בקרב בע'נדוריה.

סגן לוטן סלוין ז"ל – מ"מ גדוד הבוקעים: צל"ש מפקד החטיבה הוענק לסגן סלוין ז"ל על רוח הלחימה, אומץ הלב, התושייה, הרעות ללא גבול, מסירותו, דבקותו במשימה ועמידה בה, גם במחיר חייו שלו, בפעולת חילוץ בעיירה בִּנת ג'ביל. יהי זכרו ברוך.

סמ"ר יבגני פופקוב – לוחם פלס"ר 401: צל"ש מפקד האוגדה הוענק לו על הפגנת רוח לחימה, נחישות, יוזמה, אומץ לב תחת אש, דוגמה אישית ורעות, בקרב בע'נדוריה.

סמ"ר עידן יעקב – טען-קשר בטנק מרכבה, גדוד 9: צל"ש מפקד האוגדה הוענק לו על דבקותו במשימה ועל הפגנת רעות, רוח לחימה ואומץ לב תחת אש, במעלה הסלוקי לעבר ע'נדוריה.

סמ"ר אדם אזולאי – נהג טנק מרכבה בגדוד 9: צל"ש מפקד האוגדה הוענק לו על רוח הלחימה, היוזמה, אומץ הלב תחת אש, אחוות הלוחמים וקור הרוח, דבקותו במשימה ומקצועיותו.

סמ"ר איתי שטינברגר ז"ל – מש"ק הסוואה בפלס"ר 401: צל"ש מפקד האוגדה הוענק לסמ"ר שטינברגר ז"ל על רוח הלחימה, היוזמה, אומץ הלב והאחריות יוצאת דופן להצלת חבריו תחת אש, תוך הקרבת חייו, בקרב בע'נדוריה. יהי זכרו ברוך.

סמ"ר עידו גרבובסקי ז"ל – תותחן מרכבה בגדוד 9: צל"ש מפקד האוגדה הוענק לסמ"ר גרבובסקי ז"ל על הפגנת רוח לחימה, יוזמה, קור רוח ועצמאות, אחוות לוחמים ואומץ לב תחת אש, תוך הקרבת חייו, בקרבות מרכבה, תלוסה ומג'דל סלים. יהי זכרו ברוך.

סמ"ר עמשא משולמי ז"ל – טען-קשר בגדוד 9: צל"ש מפקד האוגדה הוענק לסמ"ר משולמי ז"ל על אחוות הלוחמים, על קור הרוח והעצמאות, על אומץ הלב, הדבקות במשימה, המקצועיות והרעות שהפגין בקרבות בכפרים תלוסה, מרכבה ומג'דל סלים. יהי זכרו ברוך.

סרן שי (שייקה) ברנשטיין ז"ל – מ"פ גדוד עשת: צל"ש מפקד האוגדה הוענק לסרן ברנשטיין ז"ל על רוח הלחימה, היוזמה והמנהיגות תחת אש. הוא תפקד בעוז רוח כמפקד פלוגה, ושילם בחייו מתוך דבקות במשימה, בעיירה תלוסה. יהיה זכרו ברוך.

סגן חיים גלפנד – מ"מ גדוד 9: צל"ש מפקד האוגדה הוענק לו על רוח הלחימה, היוזמה, אומץ הלב תחת אש, הדבקות במשימה והרעות, בחציית הסלוקי.

רס"ן בניה ריין ז"ל – מ"פ שריון בגדוד שלח: צל"ש מפקד פיקוד המרכז הוענק לרס"ן ריין ז"ל על דבקותו במשימה, רוח הלחימה וההקרבה, המנהיגות, היוזמה והחתירה לניצחון, הדוגמה האישית והרעות שהפגין, בהיותו לוחם מתנדב, במלחמה שגבתה את חייו, בסמוך לכפר א-טייבה. יהיה זכרו ברוך.

סמ"ר אלכס (סשה) בונימוביץ ז"ל – לוחם צוות טנק בגדוד שלח: צל"ש מטעם מפקד פיקוד המרכז הוענק לסמ"ר בונימוביץ ז"ל על דבקותו במשימה, חתירתו לניצחון, נחישותו יוצאת הדופן, הדוגמה האישית והרעות, במבצעי חילוץ שונים. יהיה זכרו ברוך.

סמ"ר אדם גורן ז"ל – לוחם צוות טנק בגדוד שלח: צל"ש מפקד פיקוד המרכז הוענק לסמ"ר גורן ז"ל על נחישותו יוצאת הדופן ודבקותו במשימה מתוך חתירה לניצחון, על הדוגמה האישית ועל רוח ההתנדבות והרעות במבצעי חילוץ שונים. יהי זכרו ברוך.

סמ"ר אורי גרוסמן ז"ל – לוחם צוות טנק בגדוד שלח: צל"ש מפקד פיקוד המרכז הוענק לסמ"ר גרוסמן ז"ל על דבקותו במשימה ועל נחישותו יוצאת דופן, מתוך חתירה לניצחון, על הדוגמה האישית, היוזמה והרעות, במבצעי חילוץ שונים. יהיה זכרו ברוך.

סמ"ר אלכס סשה בונימוביץ', סמ"ר אורי גרוסמן וסמ"ר אדם גורן היו חלק מצוות "כוח בניה", בפיקודו של מפקד הפלוגה רס"ן בניה ריין. שלושת הלוחמים ומפקדם נהרגו מפגיעת טיל נ"ט בטנק שהיו בו, סמוך לעיירה א-טייבה שבדרום לבנון, בעיצומה של אחת מפעולותיהם הנועזות לחילוץ נפגעים תחת אש.

סרן חנניה מזרחי – מ"מ חרמ"ש בגדוד עשת: צל"ש מפקד פיקוד המרכז הוענק לו על הפגנת רוח לחימה, יוזמה, אומץ לב תחת אש, דבקות במשימה, קור רוח, מנהיגות, נחישות ואחריות, בהרגעת החיילים בעת שלחמו בנחל הסלוקי.

סגן יותם שש – נטל בצוות פלס"ר 401: צל"ש הרמטכ"ל הוענק לו על דבקותו במשימה, אחריותו, הדוגמה האישית, מקצועיותו, רוח הלחימה, נחישותו, מנהיגותו ומסירותו לרעיו הלוחמים, בעת פעילות בכפר ע'נדוריה.

סמ"ר דימטרי קמשילין – מכונאי טנקים בגדוד עשת: צל"ש הרמטכ"ל הוענק לו על הדוגמה האישית, רוח הלחימה, היוזמה, אומץ הלב תחת אש, הנחישות והמסירות לרעיו הלוחמים במעבר נחל הסלוקי.

סגן אבי דויטש – מ"מ גדוד שלח: צל"ש הרמטכ"ל הוענק לו על אחריותו, הדוגמה האישית, המקצועיות, הרעות, רוח הלחימה, היוזמה, הנכונות להקרבה ואומץ הלב תחת אש, בעת פעילות ברכס א-טייבה.

סרן ד"ר מרינה קמינסקי – רופאת גדוד (קרפ"גית) הבוקעים (52): צל"ש מפקד פיקוד המרכז הוענק לה על אומץ לבה ונחישותה, על דבקותה במשימה, הרעות והמקצועיות, כרופאה בבינת-ג'בל, מיס-אל-ג'בל וקנטרה.

סמ"ר סטיבן פרידלנד – פרמדיק פלס"ר 785: צל"ש מפקד פיקוד המרכז הוענק לו על הביטחון העצמי שהפגין בטיפולו בנפגעים ועל וקור הרוח שהשרה גם על חובשים נוספים, על נחישותו, מקצועיותו והסיוע להצלת חייהם של לוחמים רבים, בעודו מסכן את חייו, בפאתי ע'נדוריה.

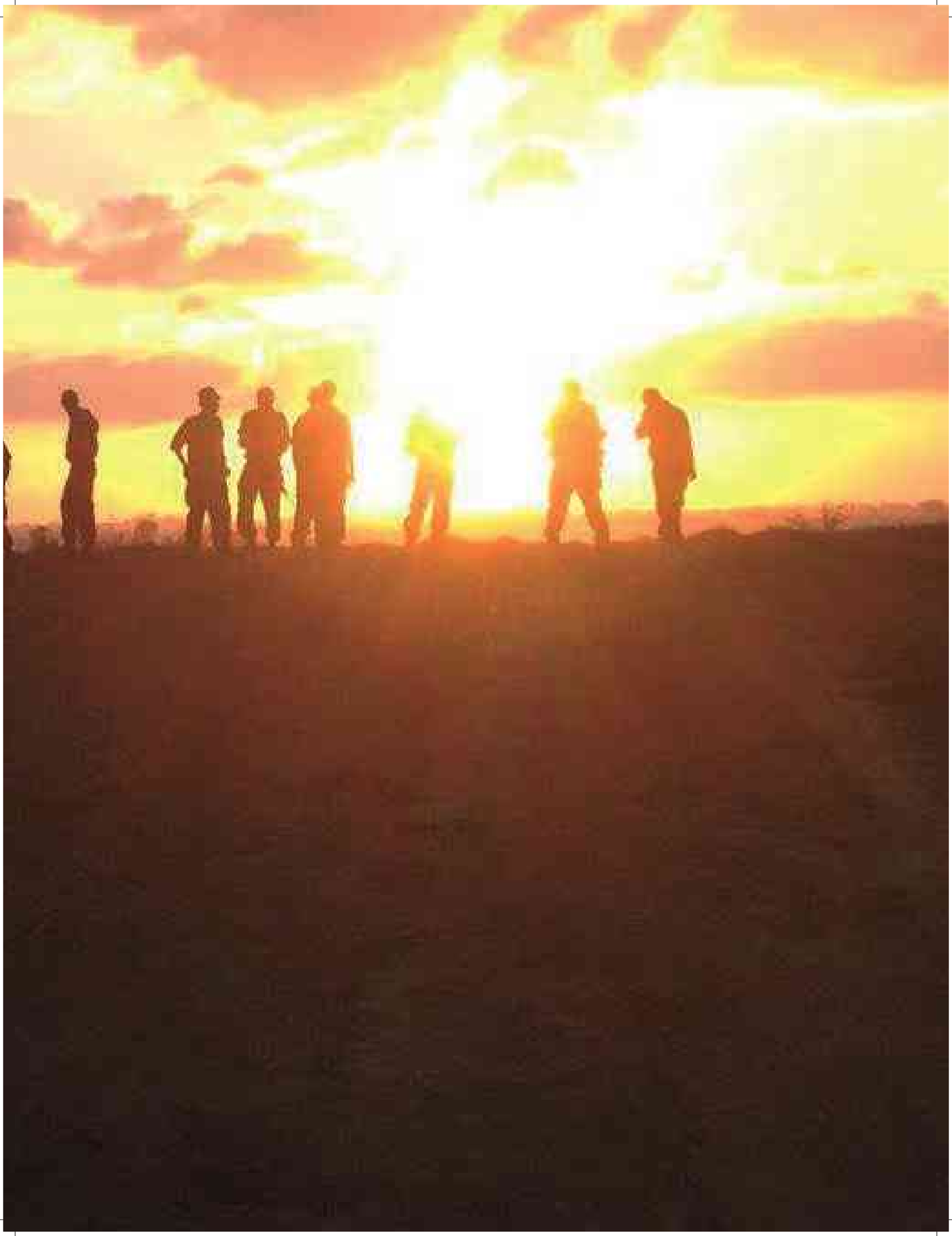

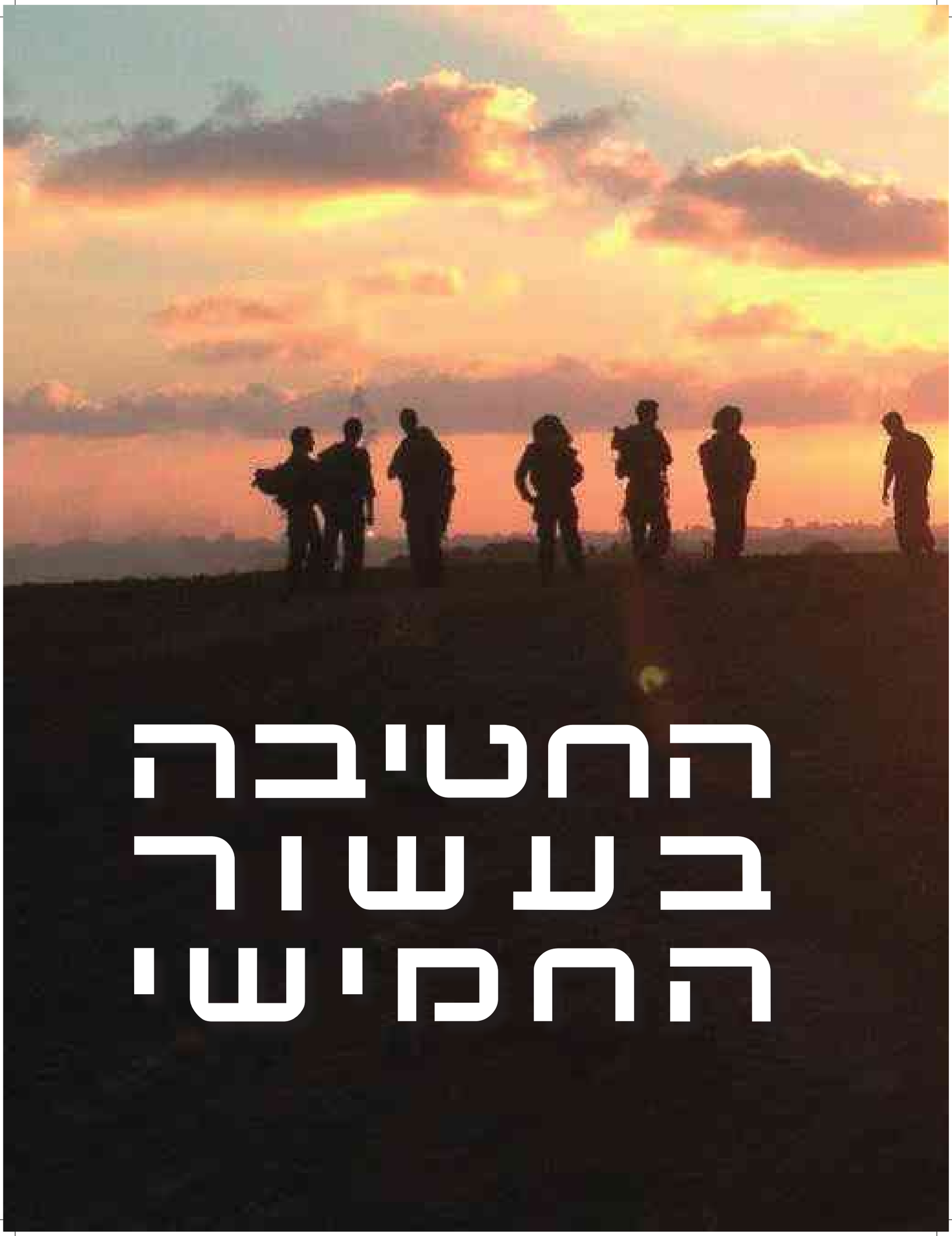
החטיבה
בעשור
החמישי

ברוח הזמן
מאפייני העשור החמישי לחטיבה

עד לפני כעשור היו בכל גדוד שתי פלוגות טנקים, מפקדה ויחידת חרמ"ש. משנת 2008 נוספה לכל גדוד פלוגה שלישית של טנקים, המבוססת על כוחות מילואים. במרוצת השנתיים שלאחר מכן הוקמו אף פלוגות מסייעות מכוחות הסדיר, הכוללות מחלקת תצפית, מחלקת סיור ומחלקת מרגמות. הפלוגות השלישיות והמסייעות העצימו מאוד את יכולותיה המבצעיות של החטיבה.

במרוצת העשור האחרון תוגברה החטיבה, ובכלל זה המפקדה, בכוחות מילואים איכותיים, המגיעים מרקע צבאי של שירות סדיר בחטיבה מתקופת מלחמת לבנון השנייה ואילך. הם מגויסים לצורך אימונים, והשתתפו בשלוש המערכות הצבאיות המרכזיות בעשור האחרון: "עופרת יצוקה", "עמוד ענן" ו"צוק איתן". כיום, כוחותיה של החטיבה נחלקים שווה בשווה בין אנשי מילואים לכוחות סדיר, כך שבעת שהתחלופה בקרב מפקדי החטיבה והחיילים הסדירים היא בתדירות גבוהה יחסית, אנשי המילואים מתמידים בשירות לאורך כל שנות שירותם במילואים.

אל"ם איציק תורג'מן
מח"ט בשנים 2006–2008

אל"ם איציק תורג'מן

יחידות בחטיבה: גדוד שלח, גדוד הבוקעים, גדוד עשת, גדוד אסף, פלס"ר פלחי"ק אייל ומפח"ט 401.

תפקידים: סמג"ד בחטיבה 500, מג"ד שלח, קצין אג"ם בעוצבת הפלדה, מח"ט מילואים בצאלים, מח"ט 401, מפקד המרכז לאימונים באש בצאלים, ראש מחלקת המבצעים במטכ"ל, ראש חטיבת כוח אדם ביבשה, מזכיר צבאי לשר הביטחון, מפקד אוגדה 36, מפקד הגזרה המרכזית בתקופת "צוק איתן", ראש חטיבת המבצעים במטכ"ל

הפעילות בחטיבה: תא"ל איציק תורג'מן מונה לתפקיד מפקד החטיבה לאחר מלחמת לבנון השנייה. בנסיבות אלה, תמונת המצב ששררה באותם ימים כללה אבדות כבדות כמעט בכל גדוד בחטיבה. הדור הראשון של טנק מרכבה סימן 4 ששימש ללחימה בלבנון ריכז סביבו הילה ראשונית וציפייה עצומה, אלא שבפועל הפיתוח לא עמד בציפיות, והכוחות ספגו פגיעות קשות. תורג'מן התמודד עם המצב המשברי, ובתוך כך אף היה נחוש להשיב את לוחמי הטנקים לכשירות מבצעית מיטבית, אחרי תקופה ארוכה של קיצוץ באימון השריונאי, על רקע מגמה בלתי פורמלית להסב את החטיבה לחלק מכוחות החי"ר. בתקופה זו, שנודעה כ"בועת הטנקיסטים", ושנמשכה עד לימים שקדמו למלחמת לבנון השנייה, נדרשו לוחמי הטנקים לפעילות שהייתה חי"ר בעיקרה. הצבא התמקד אז בלחימה באזור יהודה ושומרון, עימות מוגבל המייתר את הצורך בטנקים. אלא שמלחמת לבנון השנייה חידדה וחשפה את פערי הכשירות של לוחמי הטנקים, דבר שאמנם לא מנע מהם להצטיין באומץ לבם ובגבורתם, אך שלב הפקת הלקחים לא איחר לבוא. עד מהרה הובהר כי במישור הטכנו-טקטי רמת המקצועיות של לוחמי הטנקים פחתה, ובמסגרת יישום הלקחים, הכריז תא"ל תורג'מן על עידן חדש לחטיבה, שעיקרו השבת הלוחמים לכשירות מקצועית ההולמת את רוח החיל. ההכרזה עוררה טלטלה בפלוגות, והשינוי לווה בהתנגדות, אבל תא"ל תורג'מן רתם את המפקדים, והורה לחזור לנוהל האימונים הידוע, על סממניו, לרבות שינה של החיילים על הטנקים במסגרת ימי אימונים, לבישת סרבלי העבודה, ובתוך כך הסרת סממני החי"ר המובהקים, כגון דיסקית משופצרת וקסדות ושעון מוסווים.

אל"ם מוטי כידור מברך את אל"ם איציק תורג'מן בטקס העברת הפיקוד

מרכבה סימן 4

בימיו הוחלף המג"ח (מרכבת גיבורי חיל) למרכבה סימן 4, והייתה ציפייה שהטנקיסטים יכנסו לאזורי לחימה, יפגעו במטרות ויחזרו לספר לחבר'ה. אלא שסימן 4 הייתה עוד בתחילת הדרך, ונדרשו עוד שיפורים למערכות החדשות. מחטיבת המג"ח האחרונה, שבה הצוותים היו מקצועיים במיוחד והיו בעלי יכולות גבוהות, שהצליחו לתפעל מערכות מכניות ישנות, עברה החטיבה למרכבה מחודשת.

בתקופת פיקודו של תא"ל תורג'מן על החטיבה הוחלפו הטנקים מדגם מג"ח (מרכבת גיבורי חיל), למרכבה סימן 4, שהייתה עדיין בתחילת דרכה. המערכות החדשות דרשו אמנם מקצה שיפורים, אך הכלי החדיש בישר עידן של ציפייה לפגיעות מדויקות, לצד רמות גבוהות של תחושת ביטחון באזורי לחימה. מחטיבת המג"ח האחרונה, שהצוותים בה היו בעלי יכולות גבוהות, ובמקצועיותם הצליחו לתפעל מערכות מכניות ישנות, עברה החטיבה למרכבה מחודשת.

לתפיסתו של תא"ל תורג'מן, "האדם והפלדה" הם הנוסחה המנצחת, שני גורמים בעלי עוצמה מצרפית, של שלם הגדול מסך חלקיו. מרכבת הפלדה, מצוידת במערכות חדישות ככל שיהיו, לא תועיל אם האדם היושב בתוכה לא יידע כיצד לתפעל את המערכות הייעודיות כראוי ובמקצועיות מרבית. מיצוי מכלול יכולותיו של הטנק לא יתאפשר אלא באמצעות הצוות המתפעל אותו, ומכאן חשיבות גיבושו של צוות מאומן, מיומן, ולא-פחות מזה – בעל מחויבות ערכית גבוהה.

אימונים בהכוונה ללחימה בלבנון

במסגרת הליך הפקת הלקחים, ניצבה החטיבה – בדומה לחטיבות אחרות שתרמו את חלקן ללחימה – בפני מסכת תחקירים שנמשכו כחצי שנה. מאחר שהתובנות התבססו על היקף ההרוגים והנפגעים, לא היה ספק שהפקת לקחים מהירה היא חיונית ומתבקשת מתוקף צו השעה. תא"ל תורג'מן לא התקשה לרתום את המפקדים ליישום מהיר של הלקחים. אחד מאותם לקחים היה השבת הכשירות הטנקאית, והתאמת הלחימה למתאר הלבנוני, המחייב לחימה מורכבת, כפי שהתפתחה בשדה הקרב. אם עד מלחמת לבנון השנייה הוכשרו הצוותים ללחימה בשטחים פתוחים, הרי שהלחימה בלבנון דרשה התמקצעות בלחימה בשטחים הרריים ומיוערים לצד לחימה בשטח בנוי. שטחי האימונים הותאמו אפוא לצורת הלחימה

לוחמים מגדוד הבוקעים בתפילה במגנן ע'נדוריה

החדשה, והונחו מכשולים שדימו את תנאי השטח, לרבות גרוטאות ממגרשי מכוניות. האימון התבסס על חסימת צירים ועל תנועה באזורים הררייים, וכן הוצבו מטרות על גבי עמודים גבוהים המדמות מטרות בשטח בנוי. כדי לדמות את הסביבה העירונית ההררית, הוכנסו טנקים לשטחי ירושלים ולמעלה אדומים.
החשיבה האסטרטגית המחודשת בתקופתו של תא"ל תורג'מן התפתחה תוך־כדי תנועה. אם עד אז הורגלו הטנקיסטים ללחימה במישור ולסקירת השטח במבט קדימה, הרי שכעת גובש הצורך לשנות את האסטרטגיה. נקודת המבט של הטנקיסטים כבר לא התמקדה רק בצפייה קדימה, אלא השתכללה לבחינה מתמדת לכל הכיוונים ואף לגובה. גם ההתקדמות האחידה, יישור קו וירי אחיד פינו את מקומם ללחימה בצמדים, כשטנק אחד מאבטח את הטנק האחר. על כל אלה נוסף גם איום הנ"ט החדש, והשונה מזה המוכר לטנקיסטים. החטיבה ערכה התאמה של תורת הלחימה (תו"ל), בדגש חזק על הטכניקות הקרביות שמתוכן צמחה ועלתה. התפקחותה של החטיבה בעקבות המלחמה השתקפה בין השאר בתובנה שיש להתאים את האימונים למלחמה הבאה, ולהישמר מפני ההיצמדות הטבעית לתפיסות שהתאימו למלחמות קודמות.
באותם ימים התקבלה החלטה להרחיב את מערך הלחימה של החטיבה, וגדוד אסף (601) מחיל ההנדסה הקרבית הוכפף לחטיבה. השינוי המערכתי היה אתגר נוסף להתמודדות, כיוון שלמפקדי גדוד ההנדסה היה חשוב לשמור על זהות החיל שלהם. תורג'מן אִפשר לחיילי גדוד לשמור על הזיקה לחיל שלהם, אבל לצד זה העצים את החיבור שלהם לחטיבה ועודד את התקבלותם כחלק ממשפחת חטיבה 401. המהלך הוכיח את עצמו, והגדוד מצא את הדרך להפוך לחלק ועדיין לשמור על זהותו.

מהפכת האימונים בצה"ל: לומדים לישון בטנקים

מתוך כתבה באתר ynet

נשיאי איראן וסוריה, חיזבאללה וארגוני הטרור - כולם נשלפו כדי לעורר מוטיבציה בחיילי חטיבת השריון 401. כך נראית מהפכת האימונים של צה"ל לאחר המלחמה: אימונים מהיסודות, ועד לתרגיל חטיבתי באש חיה. "יהיה קצת קר, יהיו פחות שעות שינה, אבל ככה נהיה מוכנים".

מקור: חנן גרינברג, https//:www.ynet.co.il/articles,0,7340/L.3342261,00-html 20.12.06

בשנה השנייה לפיקודו של תא"ל תורג'מן נערכה החטיבה למבצע "עופרת יצוקה", ובשמו הזמני אז בחטיבה – "מעברי האש". החטיבה הייתה בעיצומה של מערכת הכנות ללחימה בשטח בנוי המאוכלס בצפיפות. ההכנות התייחסו למעבר בצירים צרים במיוחד ובסמטאות הרצועה, כשרק מעט שטחים פתוחים לתמרון, והיכולת להפעיל ארטילריה מוגבלת מראש מתוך שאיפה למינימום פגיעה בריכוזי אוכלוסייה אזרחית. לצד זה נעשה לימוד דקדקני של שיטות הפעולה והמאפיינים של החמאס, ונערכו דיונים בנוגע להיקף הצורך בכניסת טנקים לרצועה. תא"ל תורג'מן הכין את החטיבה עד לתרגיל החטיבתי, וכעבור חודשיים החל מבצע "עופרת יצוקה".

בתקופתו השתתפה החטיבה בפעילות ענפה ברצועת עזה, ואף זקפה לזכותה פגיעה במחבלים ולכידתם. פרס הרמטכ"ל ליחידה המצטיינת לשנת 2008 הוענק לגדוד 52 של החטיבה על תרומתו המשמעותית בפעולות מיוחדות בתעסוקה מבצעית ברצועה.

ההשקעה בשדרת הפיקוד

התפיסה הפיקודית של תורג'מן הניחה תמיד על המאזניים שני מוקדים: האדם והמשימה, כשהאדם הוא זה שמנהל את המשימה וקובע כיצד תתבצע. הוא דגל בהשקעה בשדרת הפיקוד, ובראש ובראשונה במפקדי הפלוגות, מתוך הבנה שהם החוליה המקשרת, המצויה בקשר יום-יומי עם החיילים בשטח, ודרכם מועברים המסרים עד לאחרון הלוחמים. המדד להצלחה אמיתית של הפיקוד הוא בכושר מנהיגותו של המפקד, וכשחיילים הולכים אחרי המפקד שלהם מתוך מסירות, כחלק מערך הרעות ואחוות הלוחמים, גם כשאורבת להם סכנת חיים – בזה נמדדת הצלחתו של המפקד.

הקשר עם המשפחות השכולות

המלחמה הותירה בחטיבה צלקות עמוקות בדמותן של המשפחות השכולות, הזקוקות לחיבוקה המכיל של החטיבה, אך החיבוק היה תמיד הדדי, כזה שגם החטיבה זקוקה לו לא-פחות. תא"ל תורג'מן הקדיש עשייה רבה למען המשפחות ששילמו בחיי יקיריהן, ממיטב לוחמי החטיבה. עבורו כל אחד מהם הוא סיפור, פנים ושמות, זיכרון ובני משפחה שכולים, המייצגים את רוח החטיבה, המפעמת לאורך כל הדרך.

טנקי המח"ט והסמח"ט במתקן בירכתי 'באלייה

תא"ל יגאל סלוביק
מח"ט בשנים 2008–2010

תא"ל יגאל סלוביק

יחידות בחטיבה: גדוד שלח, גדוד עשת, גדוד הבוקעים, גדוד אסף, פלס"ר 401, פלחי"ק אייל ומפח"ט 401

תפקידים: מ"פ בגדוד אדם, סמג"ד גור, קצין אג"ם בחטיבה 500, מג"ד הבוקעים (בתקופת מבצע "חומת מגן" 1999-2001), מפקד עוצבת הבזקה וראש מטה עוצבת עידן, מח"ט הבקעה, מח"ט 401, ראש חטיבת כוח האדם בזרוע היבשה

הפעילות בחטיבה: ארבעה ימים לאחר כניסתו של תא"ל יגאל סלוביק לתפקיד המח"ט נערך תרגיל אוגדה במודל מבצעי לכיבוש עזה. מִפקדת החטיבה השתתפה בתרגיל שנמשך כשבוע, ובתוך כך הגדודים היו בעיצומה של תעסוקה מבצעית, וממנה יצאו למבצע "עופרת יצוקה". במהלך המבצע הגדודים היו פזורים בשטחי הרצועה, ואחד מאתגרי המבצע נבע ממורכבות ריכוז הפעילויות של הגדודים, והתיאום בין גדודי החטיבה.

מתוך מודעות למוטיבציית השירות הגבוהה בקרב חיילי המילואים, למחויבותם ללוחות הזמנים ולהיערכותם הגבוהה למבצעים, הוחלט בצעד יוצא דופן לצרף למבצע את פלוגות המילואים ואת יחידת החרמ"ש, ואף הן נכנסו לשטחי הרצועה. מדובר באותם חיילים ששירתו בתקופת המלחמה בשירות סדיר, שבו לשירות מילואים לצורכי אימונים והשתתפו במבצעים צבאיים. ההחלטה לצרפם נבעה מתוך תפיסת המציאות המערכתית של המח"ט סלוביק והפקת הלקחים של החטיבה לאחר מלחמת לבנון השנייה. סלוביק שמר על מעורבות ועל קשר ישיר עם פלוגות אלה לאורך כל תקופת פיקודו. במהלך מבצע "עופרת יצוקה" הדגיש סלוביק את ביצוע המשימות הצבאיות ברמה טנקאית גבוהה, לצד התייחסות ערכית לצמצום הפגיעה באזרחים.

בתקופתו של סלוביק כמח"ט השתתפה החטיבה בשני תרגילים גדולים – תרגיל אוגדה בנגב ותרגיל חטיבתי באש ברמת הגולן – שני התרגילים הראשונים במתכונת אש חיה לאחר מלחמת לבנון השנייה. עוד בתקופתו אירחה החטיבה את קורס המ"פים שהתאמנו במשך שבועיים על גבי התשתיות של החטיבה. כמו כן נערכה בעת פיקודו על החטיבה ביקורת מטכ"לית על העבודה השוטפת של החטיבה, שבחנה לעומק את כל מרכיבי הכשירות והמקצועיות של הגדודים והמפקדה. בתקופתו חקרה ועדת גולדסטון מטעם האו"ם את פעילות צה"ל במבצע "עופרת יצוקה", ובכלל זה נבדקה פעילות החטיבה.

שיפור איכות מתמשך

לאורך תקופת פיקודו פעל סלוביק כמח"ט בתפיסת הטנקאות כמקצוע: מרמת הטיפולים בטנק ועד לאופן הפעלתו בשגרה, באימונים ובמבצעים צבאיים, מתוך הקפדה על איכות הביצוע. כמו כן הקפיד על מוכנות ועל כשירות מבצעית של חיילי החטיבה ועל טיפול בכוח אדם סדיר ומילואים.

הפצועים והמשפחות השכולות

תא"ל סלוביק המשיך להקפיד על שמירת הקשר עם המשפחות השכולות ועם הפצועים ממלחמת לבנון השנייה, ועם חלקם הקשר נשמר באדיקות גם כיום. כל זאת מתוך הכרה בחשיבות המורשת המשתקפת בהנצחת זכרם של הנופלים, שהקריבו את חייהם על קדושת הערכים המשותפים, אחוות הלוחמים וביטחון המדינה.

"עופרת יצוקה" על ציר הזמן ופעילות החטיבה

24.12.08 החמאס פותח בירי רקטות ופצמ"רים לכיוון יישובי הנגב ועד העיר אשקלון.

27.12.08 בשעה 11:30 חיל האוויר תוקף יעדי חמאס ברצועה, כשלב ראשוני לקראת מבצע "עופרת יצוקה".

3.1.08 שלב 2 של המבצע: פעילות צבאית קרקעית בהשתתפות חטיבה 401 בגזרת נצרים. במהלך כשבועיים, **עד 18.1.08**, נערכים כוחות החטיבה להגנה במרחב קרני-נצרים, ומפגינים שליטה בשטח על־ידי פעילות התקפית למרחבי האויב.

18.1.08 כלל כוחות החטיבה יוצאים משטח הרצועה.

מבצע "עופרת יצוקה" (27 בדצמבר – 18 בינואר 2009)

לאחר שנים שתושבי עוטף עזה סופגים ירי בלתי פוסק של רקטות מכיוון הרצועה, בעוד ישראל מתמידה במדיניות מתמשכת של איפוק והבלגה, ולאחר שמוצו כל המהלכים המדיניים האפשריים להסדר מדיני – החליטה ממשלת ישראל על יציאה למבצע צבאי רחב היקף ברצועת עזה. המבצע נועד לספק לתושבי עוטף עזה תנאים ביטחוניים המאפשרים ניהול חיי שגרה לאורך זמן, מתוך חיזוק כושר ההרתעה של מדינת ישראל, וצמצום ירי הרקטות באמצעות פגיעה ניכרת בתשתיות חמאס.

האסטרטגיה הצבאית של המבצע נחלקה לשני שלבים עיקריים: (1) פעילות אווירית להשמדת תשתיות טרור של ארגון החמאס ברצועת עזה; (2) כניסה קרקעית לרצועה שנועדה להרוס ולהוציא מכלל פעולה את מערכי החמאס באזורי הפעילות ההתקפית, ובתוך כל לחלוש על חלק משטחי השיגור.

מקור: הערך "מבצע עופרת יצוקה" באתר ויקיפדיה

חטיבה 401 ב"עופרת יצוקה" – חטיבת ההכרעה המובילה ביבשה

במהלך המבצע הוטל על חטיבה 401 לבצע תמרון קרקעי בעומק שטח האויב ולחצוץ את רצועת עזה. החטיבה צוינה לשבח על הישגיה בלחימה, והוגדרה חטיבת ההכרעה המובילה ביבשה.

מהישגי החטיבה במהלך המבצע: פגיעה באתרי שיגור, פיצוץ מנהרות טרור, חשיפת מחסנים ומצבורים של אמצעי לחימה ונטרול מטענים. במהלך הלחימה הצליחה החטיבה לפגוע אנושות בתשתיות ההתקפיות של החמאס ובמחבלים שפעלו בגזרתה.

הפלס"ר, בפיקודו של רס"ן ארז טל, ערך תצפיות לזיהוי מטרות עוינות, וניתב את כוחות החטיבה ליעדיהם. כמו כן ערך הפלס"ר פשיטות על מעבדות נפץ ברצועת עזה.

תקריב של פעילות הגדודים בעת מבצע "עופרת יצוקה"

במהלך מבצע "עופרת יצוקה" הופעלה כלל החטיבה, כך שכוחותיה נחלקו לכמה צוותי קרב חטיבתיים (צק"חים).

גדוד 9 בפיקודו של אל"ם אוהד נג'מה

גדוד 9 הופעל למבצע "עופרת יצוקה" כשהיה בין תקופת תעסוקה מבצעית במרחב ג'נין לבין תעסוקה מתוכננת במרחב הבקעה, ולחם כחלק מחטיבת גבעתי במרחב זייתון בפיקודו של אל"ם אילן מלכא. הגדוד פעל לצד פלוגות ל', מ', פלוגת החרמ"ש, פלוגת המפקדה ומחלקת המרגמות הגדודיות. עיקר הפעילות המבצעית של הגדוד הייתה במרחב שכונת זייתון, שם הוא התמקם במוצב של החמאס לאחר השתלטות עליו.

גדוד 9 היה הכוח הפורץ בכל הפעילויות ההתקפיות של חטיבת גבעתי, ופעילותו התנהלה במרחבים העמוקים ביותר שגדודי צה"ל הגיעו אליהם. הגדוד חדר עד לשכונת תל אל-הוא, מרחב עירוני צפוף במיוחד.

במהלך המבצע השתתף הגדוד בפעולות לאיתור מחבלים ולפגיעה בתשתיות האויב, ואיתר מספר רב של עמדות ואמל"ח. בימי המבצע הנהיג אל"ם נג'מה מערכת בקרה ומשוב פנימית על פעילות הגדוד, ואחת לכמה ימים עלו הקצינים לשיחה עמו בקשר, והציגו את לקחיהם מימי הלחימה האחרונים. לצד הלחימה האינטנסיבית זכורים לאל"ם נג'מה רגעי הפוגה. כל לדוגמה, אחרי ימים ארוכים של תת-תנאים תזונתיים,

וליתר דיוק תזונה שהתבססה בעיקרה על נקניק קבנוס – נכנסו למוצב המפ"מ אמיר ומנהל המטבח מישל, נושאים עמם שקשוקות חמות ותוספות. זר לא יבין זאת, אבל על רקע התנאים ששררו במקום – מבצע "חיסול השקשוקה במוצב החמאס" היה רגע של נחת ללוחמים שלא יישכח במהרה, מלווה בניחוח עז של געגוע הביתה.

גדוד 52, בפיקודו של סא"ל ארז סעדון

הגדוד הופעל למבצע "עופרת יצוקה" מתעסוקה מבצעית בחטמ"ר בנימין, ולחם בכפיפות לצוות קרב חטיבתי (צק"ח) 401 בפרוזדור נצרים. משימותיו היו לחצוץ בין דרום העיר עזה למחנות המרכז, להרוס תשתיות ולמנוע ירי תלול מסלול של טילים, רקטות ומרגמות לעבר ישראל. הגדוד פעל עם שתי פלוגות הטנקים הסדירות שלו, ו' ו-ח', ועם פלוגת החרמ"ש במלואה, לרבות מחלקת סיור ומחלקת המרגמות. כמו כן צורפה לגדוד פלוגה כ' מגדוד 432, מחלקת המרגמות הסדירה של החטיבה, פלוגה מוקטנת של הנדסה מגדוד 603 וצוות מפלס"ר 401.

גדוד 52 התקדם בראש החטיבה, ובתוך שלוש שעות וחצי התמקם בחוף הים, והחל בהקמת מגננים על ציר חוף הים ונצרים. במשך המבצע עסק הגדוד בפשיטות גדודיות ובאיתור האויב והוביל בשלוש הפשיטות החטיבתיות שזכו לשם "לא עוצרים 1, 2 ו-3".

בתוך כך אבטח הגדוד את המגננים, סיפק כוחות וטיפל בכלים בתוך המרחבים המוגנים שהקים לפי פקודה לצרכים הומניטריים של מעבר סחורות מרפיח לעיר עזה.

בפעילות הגדוד חוסלו כ-30 מחבלים, נחשפו שני מחסני תחמושת ושני פירים ופוצצו תשעה מתקני אויב ששימשו כחמ"לים, כמחסנים וכמתקני אימון. שניים מחיילי הגדוד נפגעו במהלך המבצע, אחד מהם, קשר מ"פ החרמש, נפגע מהדף של פיצוץ דלת מבנה לפני טיהור.

נשים בחזית החטיבה – מבצע "עופרת יצוקה"

במבצע "עופרת יצוקה" פעלו עשרות קצינות וחיילות בתוך שטחי הרצועה. אחת מהן בלטה בהריונה. זו הייתה קצינת השלישות החטיבתית, רס"ן דנה משאלי־בנישו, שלא הניחה למצבה לעמוד בדרכה, וביצעה את תפקידה באופן מלא. בקשתה היחידה הייתה לקבל סרבל גדול יותר שיתאים לבטנה המתרחבת. לנגד עיניה עמדה הידיעה הערכית הברורה: "אם מקבלים משימה, חייבים לבצע אותה".

גדוד 601, בפיקודו של סא"ל סהר אברג'ל

גדוד 601 הופעל ל"עופרת יצוקה" בעיצומה של תעסוקה מבצעית בפיקוד הצפון, והוכפף לצוות חטיבתי משולב (צח"מ) 84 של חטיבת גבעתי. ב-11 בינואר חצה הגדוד את הגדר אל תוך רצועת עזה, שם נלחם שמונה ימים ברציפות. פלוגת צמ"ה (ציוד מכני הנדסי) האורגנית של הגדוד השתתפה בלחימה בעזה מיומה הראשון בכמה מסגרות, שהאחרונה שבהן הייתה גדוד 601 במסגרת הצח"מ.

במשך כל ימי הלחימה פעל הגדוד כצוות קרב גדודי (צק"ג) הנדסי עצמאי ומלא, בהרכב של שלוש פלוגות חיל הנדסה על גבי פומות, פלוגת צמ"ה אורגנית, מחלקת טנקים מגדוד 9 וסד"כ פלוגתי מיחידת הנדסה למשימות מיוחדות (יהל"ם). גם מסוקי קרב וארטילריה הופעלו לסירוגין.

עיקרי המשימות של הגדוד תאמו את הגדרת "הסיוע הקרבי", והתמקדו באתגרים כגון פתיחות ופריצות צירים, התגברות על מכשולים, התמודדות עם מטענים, סיוע הנדסי בהגנה, פגיעה בתשתיות אויב, חילוץ וגרירה. כמו כן יצר הגדוד עבור הכוחות המתמרנים את הגמישות והתנאים לביצוע משימותיהם בתצורות הקרב השונות.

בתוך כך, הוביל הגדוד את החטיבה מלפנים ויצר עבורה צירי תנועה בטוחים למעבר, טיפל במטענים בפאתי השטחים הבנויים בהיערכות להגנה, השמיד חממות בצירי התנועה, יצר רמפות המאפשרות כיוון קני הטנקים אל מול רבי הקומות, הקים מגננים למיגון כוחותינו, חילץ כלי רק"ם וטנקים תקועים ועוד.

גדוד 601 השתתף בשלושה מבצעים עיקריים: (1) מבצע עצמאי כצק"ג (צוות גדוד קרבי) הנדסי: הגדוד חשף והשמיד תשתיות במרחב שיגורים וסיכל פעילות פח"ע בפאתי זייתון. במשימה זו השמיד גדוד 601 תשתיות אויב על־ידי הפעלת צמד מסוקי קרב; (2) כיבוש שכונת בדור: בשיתוף צק"ג 9 הוביל הגדוד את החטיבה, ובתוך כך היה אמון על פתיחת הציר והתמודד עם מטענים; (3) מבצע ההתקפה החטיבתית על תל אל-הוא: גדוד 601 היה אחראי לפתיחת הציר עד פאתי השכונה ועל הפעלת אמצעים נפיצים להשמדת מטענים ברחוב הראשי, כדי לאפשר לחטיבת גבעתי התקפה רגלית לכיבוש השכונה.

עם הינתן ההוראה לכוחות צה"ל לחדול מהלחימה ולשוב לשטחי הכינוס, הוטלה על הגדוד המשימה ליצור מסדרון מאובטח ליציאת כוחות החטיבה. לפיכך, הגדוד היה האחרון שיצא מרצועת עזה בגזרה זו, כעבור 16 ימים. בסיום הקרב, הוטלה על הגדוד משימת חילוצם של הטנקים הרבים וכלי הרק"ם של החטיבה ששקעו בחול ונתקעו, כל זאת תחת אש מרגמות מכיוון רצועת עזה. חרף המשימות תחת אש, שב הגדוד לבסיסו בלי נפגעים.

גדוד 46, בפיקודו של סא"ל ג'וני כהן

הגדוד הופעל למבצע "עופרת יצוקה" בעת שהיה בפעילות מבצעית בחברון. לאחר התלבטות הוחלט שיהיה כפוף לחטיבת גולני במרחב סג'עייה. הגזרה שהגדוד פעל בה הייתה האזור הדרום-מזרחי של המרחב, באזור חרבת תופח.

המשימות העיקריות של הגדוד היו פשיטות ליעדים במרחב, איתור מנהרות והשמדת אמצעי לחימה. צוות הקרב הגדודי כלל פלוגת טנקים במילואים במתכונת מוקטנת, פלוגת חי"ר, פלוגת חרמ"ש, פלוגת הנדסה מוקטנת, מחלקת D9, צוות של גדוד סיור גולני וצוות של פיקוד העורף.

הגדוד פעל בתפר של גדוד 13, והקצה את פלוגות ב' ו-ג' לשאר הגדודים של חטיבת גולני.

אחד הדברים המעניינים שבלטו בפעילות הגדוד מעבר למבצעים ההתקפיים בעת מבצע "עופרת יצוקה" היה הקמת מגן לוגיסטיקה לפלוגת המפקדה, שנחשב רעיון חדשני. המגן נבנה על תשתיותיו של מפעל נטוש, ואפשר פעילות מאובטחת של פלוגת המפקדה בתוך מרחב הלחימה על־ידי פלוגת החרמ"ש. חיילי פלוגת המפקדה סיפקו דלק, תחמושת ומזון ליחידות הגדוד דרך חורים שנפרצו בקיר המבנה, בעת שהיחידות הגיעו בסבבים למרחב המגן.

תא"ל עינב שלו
מח"ט בשנים 2010–2012

תא"ל עינב שלו

יחידות בחטיבה: גדוד 46 (שלח), גדוד 9 (עשת), גדוד 52 (הבוקעים), גדוד 601 (אסף), פלס"ר 401, פלחי"ק אייל ומפח"ט 401

תפקידים: עם גיוסו לצה"ל בנובמבר 1989 שובץ לחיל השריון, והוכשר כלוחם וכמפקד טנקים. בהמשך השלים קורס קצינים ושימש מפקד מחלקת טנקים. הוא מונה לתפקידי פיקוד בחיל, ובהם מפקד הפלוגה המבצעית בגדוד 9, סמג"ד ומג"ד גדוד 9. פיקד על עוצבת מרכבות האש, על חטיבת שריון מילואים ועל המרכז לאימונים באש במל"י. היה מח"ט 401, קצין אג"ם פיקוד מרכז וראש חטיבת יבשה בזרוע היבשה בדרגת תא"ל.

הפעילות שקדמה לתפקיד המח"ט והשפיעה על דרכו: בעקבות הפיגוע הקשה במלון "פארק" בנתניה בערב פסח, 27 במרס 2002, פיגוע שנרצחו בו 30 בני אדם ונפצעו 160, יצא צה"ל למבצע "חומת מגן". גדוד 9 בפיקודו של עינב שלו נכנס לרמאללה ואחר כך לחברון. מבחינת הלחימה, למבצע הייתה השפעה גדולה הן על הלוחמים והן על המפקדים. תנועת הטנקים בערים שבתחומי הרשות הפלסטינית, כדוגמת רמאללה, הייתה שונה מתנועת שיירות הטנקים בלבנון שאליה הורגלו הכוחות. זאת הייתה גם הפעם הראשונה שבה כוונו פגזים לעבר משגרי טילים פלסטינים שנצפו בעינית הכוונת. משמעות המילים "הגנה על המדינה" נחוותה כממשית מתמיד עבור דור זה של חיילים.

אחת התובנות המרכזיות של תא"ל שלו מהלחימה הייתה עוצמת ההשפעה של המפקד על חייליו. בערב הכניסה לרמאללה, הועלו הערכות לפגיעה קשה בטנקים על־ידי חמאס, והצפי היה ללחימה קשה שעלולה לגבות מחיר גבוה באובדן חיי אדם. פקודת הכניסה לרמאללה נותרה בעינה, ומבחינת שלו זמן הלחימה הוא סיפור של הובלה פיקודית: להוביל את הגדוד קדימה בנחישות ובאמונה ביכולתנו, חרף התחזיות השחורות, להוביל את הגדוד כשעיני הלוחמים נשואות אל מפקדם – אלה הרגעים שמנהיגותו של המפקד עומדת למבחן.

להגדרתו, בתקופת "חומת מגן" בא אל קצו עידן התמימות בכל הנוגע לכוונותיו של האויב. הגדוד שהה ללינת לילה במבנים של בתי ספר, ונתקל בפעם הראשונה בעוצמת השנאה לישראל, שהתנוססה על הקירות שחור על גבי לבן, פשוטו כמשמעו. הלוחמים נחשפו למחסני תחמושת שמוקמו בלב בתי ספר. הם הבינו הלכה למעשה מהו מצע הגידול, ועל בסיס מה מחנכים את הדור הצעיר מצדו האחר של המתרס.

שלו הועלה לדרגת אל"מ כבר בהיותו בן 35, באישור מאת הרמטכ"ל דאז, גבי אשכנזי.

הפעילות בחטיבה: תא"ל שלו מונה לתפקיד המח"ט בשנת 2010, מינוי שגרף תשומת לב רבה מפני שהוא היה המח"ט הראשון שצמח מהחטיבה עצמה. מבחינתו, לא היה זה אלא המשך טבעי לדרך שעשה עד אז בחטיבה.

בתקופתו צוידו בהדרגה טנקי מרכבה סימן 4 במערכות "מעיל רוח". שלו התייחס להצטיידות בטכנולוגיה המתקדמת כאתגר ניהולי, שדרש עבודה מול מערכות פיתוח ביטחוניות, לימוד אמצעי הלחימה החדשים ואף שינויים במערך הארגוני של החטיבה. במרוצת חודשים אחדים הוכשרו כל חיילי החטיבה לתפעול הטנקים, כשבאותה תקופה צה"ל מקפיא את שאר פעילות החטיבה. הטכנולוגיה הייתה שונה לגמרי, והחיילים עברו ממערך לחימה שהתבסס עד אז בעיקר על מכניקה אל מערך לחימה בטכנולוגיה המתקדמת ביותר בצה"ל. הציוד החדש לטנקים היה כרוך בין השאר בביסוס פלוגת המילואים השלישית ופעילותה, וכוחות המילואים נקראו לאימונים בתכיפות גבוהה יותר לצורך שמירה על כשירותם המבצעית. קליטת מערכות "מעיל רוח" והאתגר כולו הוכתרו בהצלחה.

תוספת טכנולוגית מתקדמת לטנקים – מערכת הנשק "מעיל רוח"

משנת 2010 ואילך החלו לצייד את טנקי מרכבה סימן 4 של החטיבה במערכת "מעיל רוח", מערכת הגנה אקטיבית לטנקים ולרכב קרבי משוריין מתוצרת רפא"ל, בשיתוף אלתא מערכות. תפקיד המערכת הוא לזהות בזמן אמת איומים מנשק נ"ט, להעריך את מסלול היירוט שלו ולהשמידו הרחק מכלי הרכב. המערכת הפכה למבצעית בשנת 2009, והוכנסה תחילה לגדוד עשת. במרס 2011 רשמה המערכת יירוט היסטורי של רקטה נגד טנקים ששוגרה אל עבר טנק של גדוד עשת. במחצית השנייה של 2012 הסתיימה התקנת "מעיל רוח" בכל טנקי החטיבה.

למערכת יכולת הגנה אקטיבית, הכוללת מערכות שיבוש ומיירטים פיזיים, המשמידים את האיום לפני שזה פוגע בטנק. מערכות המשנה לגילוי ולהתרעה מורכבות ממערכת חיישנים, מכ"ם חיפוש וארבעה לוחות "אנטנה", המורכבים מסביב לרכב להגנה מלאה. תהליך היירוט מתבצע אך ורק אם המערכת מזהה שהאיום יפגע ברכב.

מקור: הערך "מערכת הנשק מעיל רוח" באתר ויקיפדיה

אפאצ'י על הקרקע – גאוות חטיבה ותדמית

לתא"ל שלו היה חשוב להעצים את גאוות היחידה בקרב החיילים, כשהיעד הוא לעורר ביקוש לשרת בחטיבה בקרב המתגייסים. הוא פעל לשם כך בכל החזיתות האפשריות, באמצעות עבודה על תדמית מחודשת ועוצמתית עבור החטיבה בקרב הציבור. הדרך המרכזית הייתה על־ידי פתיחת ערוצים מול התקשורת, והחטיבה אף יצרה סרטון תדמית למערכת "מעיל הרוח". סמלי החטיבה הוטבעו בכל דרך: בדסקיות, בחגורות, בסמלים, בפאוצ'ים, בכובעים ועוד. וכחלק מטיפוח גאוות החטיבה, לכל קצין מתפקיד מ"פ ומעלה הוענק שעון שעל גבי הלוח שלו מוטבע סמל החטיבה. בפברואר 2012, פורסם בידיעה חדשותית באתר ynet: "...מפקד החטיבה, אל"ם עינב שלו, חילק להוריהם של מאות הלוחמים בגדודי השריון של החטיבה מגנט מיוחד עם סמל החטיבה ועם כתובת המייל האישית שלו".

מעבר למחוות הללו, בכל שלושה חודשים ביקר שלו בבסיס הטירונים בשיזפון ושוחח עם הטירונים, מתוך שאיפה לקדם מודעות חיובית לקיומה של היחידה ולחשוף את יכולות הלחימה החדישות שלה. להגדרתו היצירתית, בחר "לייצר רעל על היחידה", והסלוגן שליווה אותו היה "אפאצ'י על הקרקע". באותה תקופה, כשהטכנולוגיה כבר ממלאת תפקיד מרכזי הולך וגובר בחייהם של בני הנוער, נציגים מטעם החטיבה היו מגיעים לתיכונים ומספרים לתלמידים על הטכנולוגיה המתקדמת בטנקים. ההשקעה בתדמית השתלמה בסופו של דבר, ובהדרגה החל להיבנות ביקוש גובר לחטיבה 401. ביקוש שהיה גדול מההיצע.

פרס כשירות חש"ן

תקופתו של שלו תיזכר כתקופה של החזרת עטרה ליושנה. החטיבה לא זכתה בפרס כשירות חש"ן מאז שנת 2002. לקראת יום השיא, נערכה החטיבה במשך חודשים רבים בכוונה מלאה להשיב לראשה את הכתר. צוותים נבחרו בקפידה, הוקצו משאבים להכנות ולאימונים, והמאמצים נשאו פרי: חטיבה 401 השיבה לעצמה את התואר.

ברוח החלטתו, ידיעה בחדשות ערוץ 10, דצמבר 2010

חטיבת הטנקים 401 תרגלה לפני כמה ימים בפעם הראשונה את מערכת "מעיל רוח", המערכת היחידה בעולם שיודעת להגן על טנק יחיד מפני פגיעת טילים. "מעיל רוח" מותקנת בדופן הטנק, ומיועדת להתמודד עם מגוון איומים בכל מזג אוויר. מחיר המיגון נאמד בכ־200 אלף דולר לטנק. "כל הקרבות ייראו אחרת", הבהיר אל"ם עינב שלו, מח"ט 401. "אנחנו כעת הרבה יותר מיומנים". בניסויים השיגה המערכת כ־90 אחוזי הצלחה. היא נועדה בעיקר לשפר את יכולות המיגון בעקבות הנזק שנגרם במלחמת לבנון השנייה לטנקים של צה"ל. במלחמה הבאה, אם וכאשר תפרוץ, הורי החיילים יוכלו אולי לישון קצת יותר בשקט.

עצרת חגיגית והמנון לחטיבה

ההתמסרות הטוטאליות של שלֵו לטיפול בתדמית החטיבה שיקפה את דרכו הנחושה במיצוי השגת היעדים שהציב, בכל תחום. ביחס לתדמית טיפל שלו בכל היבט ובכל הרזולוציות, והושקעה מחשבה רבה גם בפרטים הקטנים ביותר. כך, כחלק ממערך ההכנות לעצרת חגיגית לחטיבה, נכתב בתקופתו המנון החטיבה. המילים להמנון מאת אורי אלוני עובדו ברוח החטיבה בידי יוסי גבריאלי. ההמנון הולחן והוקלט באולפן, וכדי להופכו ללהיט קליט – הוטמע בכל דרך. כך לדוגמה, נעשה ההמנון נעימת ההמתנה הטלפונית בשיחות הנכנסות של כל קציני המפקדה של החטיבה.

המנון חטיבה 401

מילים מקוריות: אורי אלוני

התאמה לחטיבה: יוסי גבריאלי

בין אבק הבקעה להרי השומרון
בין חולות המדבר לבין גבול הלבנון
ישנה חטיבה שהפכה אגדה
אנשיה ברזל, עקבותיה פלדה.

פזמון:

בעקבות הברזל ארבע אפס אחת –
אחד לכולם וכולם לאחד.
שריון זה גם לחימת הנדסה
ועיני הסיור לפני הכניסה.
בין צמ"פ לשת"פ בין טפ"ש לבט"ש
עם גדודים נבחרים כאסף ופלס"ר
גדודי הבוקעים, שלח ועשת
יוצרים חטיבה איתנה, מגובשת.
בשעת שלום כגורם הרתעה
בעתות מלחמה כגורם הכרעה
עם רוח, מורשת, נחישות ויוזמה
תעוזה, נכונות והרבה גאווה.

המשפחות השכולות

המרקם העדין של המשפחות השכולות זכה גם מבחינת שלו לקדימות גבוהה מאוד. בתקופתו הוקם "גן הנופלים" לזכר חללי החטיבה, על גבי שרידיו של גן שהוזנח בסמוך למחנה ישי. הקשר עם משפחות השכול להגדרתו הוא קשר דם שאי-אפשר להסבירו במילים.

הגשמת החזון

משימתו של תא"ל שלו לבניית החטיבה כמותג קצרה את פירותיה המובחרים. הביקוש לשירות בחטיבה גבר ועמו המוטיבציה, איכות הלוחמים וכל שאר המדדים להצלחה של החטיבה, בדיוק לפי החזון שהתווה שלו.

הוא זוקף את הפריחה בתקופתו לארבעת המג"דים ולמ"פים מעולים. ערן שני ואחריו דודו סונגו מגדוד 46, איתי ברין מגדוד 9 ורונן תמים מגדוד 52.

הפיקוד על חטיבה הוא תפקיד חיים. כך מאמין שלו, "זה לא עוד תפקיד. זה תפקיד שצריך לבוא מהלב". תפקיד שדורש אהבת אדם. לדעת לקום מכל מכה מחדש ולהמשיך במלוא העוצמה. בתפקיד כזה יש לא מעט כישלונות ואכזבות קטנות בדרך, גם אם הן אינן קשורות ישירות לפעילות המח"ט.

תא"ל סער צור
מח"ט בשנים 2012–2014

תא"ל סער צור

יחידות בחטיבה: גדוד 46 (שלח), גדוד 9 (עשת), גדוד 52 (הבוקעים), גדוד 601 (אסף), פלס"ר 401, פלחי"ק אייל ומפח"ט 401

תפקידים: מג"ד 74 בחטיבה 188, סמח"ט בבנימין, קצין אג"ם באיו"ש, מח"ט מילואים בחטיבה 8, מח"ט בנימין, מח"ט 401, ראש מחלקת תכנון וארגון בזרוע היבשה, מפקד אוגדה 252 ומפקד מל"י

הפעילות בחטיבה: סער צור מונה לתפקיד מפקד החטיבה כשבועיים לפני הפיגוע שקיבל את השם "גלגלים בוערים". על האירוע לא היה צורך לדווח לו כמח"ט, שכן הוא התרחש לנגד עיניו. באותו בוקר ביקר צור בפעם הראשונה בגדוד 52 בגזרת כרם שלום. בעת ששוחח עם הסמג"ד בתוך מבנה, נשמעו בחוץ קולות ירי, וכשיצאו החוצה חזו בפיצוץ אדיר במרחק כ-700 מטרים מהם, ולאחריו נראתה פטריית עשן עצומה. הפיצוץ גרם הדף עז שהסב נזקים למבני הגדוד.

גדוד 52 היה במרחק הקצר ביותר ממקום האירוע. הקצינים ובהם המח"ט החלו לנוע לאזור ההתרחשות, כשעל פניהם חלפו המחבלים שהשתלטו על נגמ"ש גלגלי מצרי והחלו לירות מקלעים לכיוון הבסיס. אחד מהטנקים של הגדוד בפיקוד מ"פ ח' התקדם לעבר הנגמ"ש בנסיעה על הכביש. בעקבות תקלה בתותח של הטנק, הורה המ"פ לנהג להסיט את קנה הירי הצידה ולנסוע עד להתנגשות עם הנגמ"ש ועצירה. באותו רגע התקרב מצדו של הנגמ"ש טנק המ"מ וירה שני פגזים לעבר הנגמ"ש, אך התקדמותו לא נעצרה. האירוע הסתיים רק לאחר ירי מכלי טיס של חיל האוויר.

פיגוע "גלגלים בוערים"

ב-5 באוגוסט 2012 חדרה חוליית מחבלים משטח סיני לשטח מדינת ישראל לאחר שהשתלטה על רכב משוריין ששימש רכב תופת, במטרה לפגוע באזרחים ובחיילים. הפיגוע סוכל בידי כוחות החטיבה הדרומית של עוצבת "שועלי הדרום", בהובלת לוחמי גדוד הסיור המדברי ומפקדיו, בשיתוף כוחות שריון מגדוד הבוקעים ובסיוע כוחות חיל האוויר.

צל"שים למפקדי גדוד הבוקעים

בעקבות האירוע הוענק צל"ש לשני חיילים מגדוד הבוקעים: סגן תומר עומרי, מ"מ בגדוד, קיבל צל"ש ממפקד פיקוד דרום, האלוף טל רוסו, על פעילותו למניעת פגיעה בנפש שתרמה באופן משמעותי לסיכול פעילות האויב. לסמל רותם מלמד, תותחן בטנק, הוענק צל"ש מח"ט החטיבה, אל"ם סער צור, על חתירה למגע, יוזמה והתקפיות בסיכול אירוע מורכב ביותר תחת אש, בגזרת כרם שלום.

בחודשים הראשונים של צור בתפקיד מח"ט קיבלה עליה מפקדת החטיבה אחריות מבצעית בחטמ"ר אילת על חלק מהגזרה הדרומית, זאת בתקופת בנייתה של גדר בין מצרים לישראל. גדודי החטיבה היו בתעסוקה מבצעית, פזורים ברחבי הארץ, מצפון ועד דרום.

בתקופה קצרה ניסה המח"ט להטמיע דגש מערכתי ראשון, והוא השימוש במערכת הצי"ד (צבא יבשה דיגיטלי). הטנקים כבר צוידו במערכת זה מכבר, אבל לא כל הצוותים הקפידו להתחבר אליה ולפעול בעזרתה. צור הגיע לאימונים ברמת הגולן, והורה לכל הצוותים להפעיל את מערכת התקשורת. תהליך ההטמעה התמיד גם במהלך מבצע "עמוד ענן", ואף לאחריו המשיך צור לפעול להשגת המטרה.

מבצע "עמוד ענן"

מבצע "עמוד ענן" (14–21 בנובמבר, 2012) החל ברצועת עזה בעקבות חיסולו של אחמד ג'עברי, מפקד הזרוע הצבאית של החמאס. במהלך המבצע נערכו אלפי תקיפות על יעדים ברצועה, ובתוך כך נורו מהרצועה לעבר יישובי הדרום כ-1,500 רקטות, וכן בפעם הראשונה גם לעבר ערי המרכז. המבצע לא כלל כניסה קרקעית לרצועה, והתנהל בעיקרו באמצעות חיל האוויר, ובמידה מצומצמת בסיוע יחידות של חיל הים, חיל התותחנים ויחידות נוספות.

מקור: הערך "מבצע עמוד ענן" באתר ויקיפדיה

מבצע "עמוד ענן"

בתקופה זו התרכזו בפעם הראשונה כל הגדודים והקימו צוות קרב חטיבתי, שכלל גדוד שריון, שני גדודי חי"ר וגדוד הנדסה. עיקר פעילותו של צור הייתה פיקוד על צוות הקרב החטיבתי, במקביל לקשר עם הגדודים שעברו לפיקוד בחטיבות אחרות.

צוות הקרב החטיבתי המתין מחוץ לשטחי רצועת עזה, ונערך בנהלים שגורים לקראת כניסה לשטחי האויב. עיקר הפעילות הייתה איסוף מודיעין ובהמשך פגיעה בארגון החמאס בתיאום ובפעילות משותפת עם חיל האוויר. הציפייה להיכנס פנימה הייתה גדולה, וכך גם הדריכות. בכל יום עלו הצוותים לטנקים והמתינו לאישור לתזוזה, ובכל ערב הבינו לאכזבתם שכניסה לא תתרחש וחזרו שוב למצב כוננות. ההמתנה הממושכת יצרה תסכול, שנבע מתוך רצון לפעול למען ביטחון המדינה. בסופו של דבר, הסתיימה פעילות החטיבה במבצע "עמוד ענן" בלי כניסה לרצועת עזה. הצוותים קיפלו את הציוד וחזרו לשגרת אימונים ולפעילות מבצעית.

החטיבה נערכת למלחמה הבאה

הלקחים שהפיק צור מהמבצע השפיעו על ההחלטות שקיבל, ובעקבותיהן גיבש דגשים ושינויים להטמעה בקרב הלוחמים והקצינים, כהיערכות למלחמה הבאה.

בפן המקצועי המשיך צור בהטמעת השימוש במערכת צי"ד, שאז עדיין לא הופנמה בצוותים. צור הגיע לאימוני הגדודים והקפיד שהצוותים יחוברו למערכות וילמדו את השפה המבצעית השונה לגמרי מזו שהורגלו אליה עד אז. הוא אמנם היה מודע לקשיים שבעקבות השינויים באורחות הלחימה, אבל היה נחוש בדעתו ליישם הלכה למעשה את השינויים, ולעתים אף עצר אימון במקרים שהטנקים לא היו מחוברים לרשת, עד שהצוותים הפנימו את חשיבות העניין. בסופו של דבר הוכשרה החטיבה ורכשה מיומנות בהפעלה יעילה של מערכת צי"ד.

דגש נוסף של צור היה חיזוק מִפקדת החטיבה. הוא מינה לתפקיד הרמ"ט (ראש מטה החטיבה) את אל"ם צביקה צורן, שהפך ליד ימינו, ויחד יצרו סוג חדש של אימונים, שהוגדרו אימוני דור ד' –אימונים מאתגרים במיוחד מבחינה מנטלית. בנוהל זה של תרגילים ואימונים נדרשו מפקדים ולוחמים להתמודדויות מנטליות מפתיעות. לדוגמה, בסיום תרגיל, בזמן המסדר, ניתנה פקודה חדשה להארכת התרגיל בעוד 24 שעות, בלי התרעה מוקדמת. בעיתוי אחר, הקדים המח"ט את פתיחתו של אחד התרגילים לשעות הבוקר המוקדמות. במהלך התרגילים אִתגר המח"ט את הגדודים בתרחישים בלתי צפויים, בהתרעות על אויב נוסף או בהודעה על נפגעים בגדוד או על טנק שנפגע ועוד. השינויים בהסדרים אתגרו את הלוחמים עוד

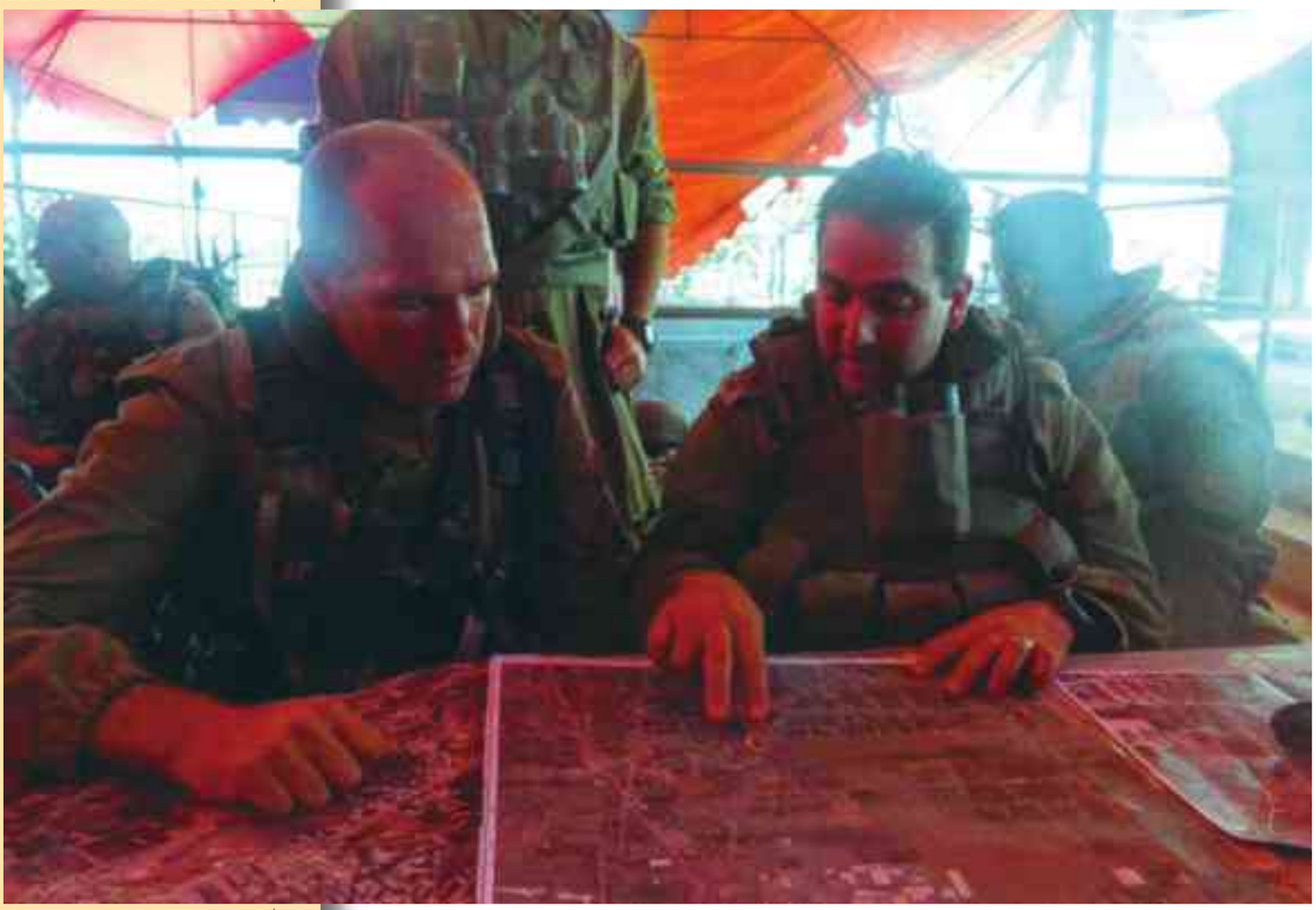

מימין לשמאל: סא"ל דני אוקן (מגד רותם) ואל"ם סער צור (מפקד החטיבה).

יותר בעת האימונים הקשים ממילא, ולא בכדי. המטרה שעמדה לנגד עיניו של צור הייתה העצמת מוכנותם של הכוחות, המפקדים והלוחמים, לקרב, מעבר למישור המבצעי, גם בהיבט המנטלי.

המח"ט הוביל את החטיבה לגישה התובעת עמידה בסטנדרטים הגבוהים ביותר, בראש ובראשונה מדרגת הפיקוד, ובכלל זה גם מעצמו. אחד הלוחמים שתיאר באוזני המג"ד שלו כי אחד מאתגרי האימונים של המח"ט "כמעט שבר אותו" מסכם את השינוי ואת היעד שצור שאף להנחיל ללוחמיו ולמפקדים. כמח"ט, היה חשוב לצור להתחבר לקצינים בדרגת מ"פ, להכיר אותם וללמוד את דרכי הפיקוד שלהם. לכן אחת לפרק זמן פינה 24 שעות שבהן תפקד כנהג מ"פ, והיה מתלווה לפעילותו בפלוגה. הנוהל החדש עורר הדים בפלוגות. תחילה התקבל הצעד במבוכה, ולאחר מכן נלחמו המ"פים על הזכות.

לא משאירים חבר מאחור

ב-10 בדצמבר 2013 נפצעו באורח בינוני עד קשה ארבעה לוחמים מגדוד עשת במהלך תאונת אימונים ברמת הגולן, כשהטנק שהיו בו עלה באש. סג"ם אילון צרפתי הצליח להיחלץ מהטנק הבוער לאחר שנשרף בפניו ובגופו. מיד לאחר מכן הבין שנהג הטנק, מאור שורדיקר, כלוא בפנים. בלי היסוס זינק סג"ם צרפתי לתוך הטנק הבוער וחילץ את הנהג. הוא אף התעקש להתפנות אחרון לבית החולים. בעודו מאושפז, הציב סג"ם צרפתי לעצמו מטרה עליונה – להשתקם ולשוב לגדוד. בתום תקופת שיקום ארוכה, של יותר משנה, לאחר שגבר על משברים והתמיד במטרה שהציב לעצמו – שב לגדוד כמ"מ בקו עזה.

מבצע "צוק איתן"

לפני שהחל המבצע היו הגדודים פרוסים מצפון ועד קו אילת בדרום. למחרת החטיפה של שלושת הנערים, ב-12 ביוני 2014 (ר' מסגרת), פנה המח"ט סער צור לאלוף פיקוד המרכז וביקש לקבל אחריות על גזרה כמִפקדת חטיבה עם גדודי חי"ר.

כשהסימנים בשטח העידו על היתכנות של מבצע צבאי, עברה המפקדה והתמקמה בזיקים, כשכוחות המילואים כבר גויסו. בזמן ההכנות במפקדה, נכנס הקומנדו הימי הפלסטיני למרחב הבסיס בזיקים במטרה לפגוע במפקדה. המחבלים חדרו לחוף, לכיוון המוצב, וזוהו בידי החטיבה. למרות זאת, הם הצליחו לפוצץ מטען חבלה על גבי טנק. לבסוף, חוסלו המחבלים בעזרת כוחות של טנקים, חי"ר וחיל הים. באירוע אמנם לא היו נפגעים לכוחותינו, והטנק נפגע קלות, אך היה באירוע החריג כדי להבהיר שההתלקחות קרובה מאי-פעם.

בפיקודו של צור, הוקמה המפקדה הראשונה באזור זיקים. צור קיבל פקודות חדשות ללחימה שלא היו

מאמצים הנדסיים לאיתור תת-קרקע

רגילים אליהן עד כה, ונערכו אימונים. ב-17 ביולי בשעה 18:00 החלה הפגזה של רצועת עזה בידי חיל האוויר, ובשעה 20:00 נפתחו מעברי הגדר, והכוחות נכנסו מצפון לעבר הרצועה.

החטיבה בפיקודו של צור קישרה בין כל הכוחות שהיו שותפים ללחימה: שריון, חי"ר, הנדסה, חיל הים, האוויר והארטילריה. המשימה הראשונה הייתה להשתלט על אחת השכונות ולזהות מנהרה התקפית, שדרכה תוכננו חדירות מחבלים לשטח ישראל.

הלילה הראשון היה קשה מאוד. זאת הייתה הפעם הראשונה שחלק גדול מהלוחמים נכנסים לשטחי מלחמה, ונוסף ללחימה עצמה נדרש סנכרון מושלם בין כלל הכוחות השותפים ללחימה. האסטרטגיה של צור הייתה הפגזה ארטילרית על אזור לחימה מהאוויר ומהיבשה, ולאחר מכן כניסה של כוחות חי"ר לאזורים הצפופים לטיהור השטח. אסטרטגיית הלחימה הוכיחה את עצמה לאחר הסתגלות ראשונה. הכוחות זיהו את תוואי המנהרה, כוחות החי"ר אבטחו את המנהרה בעוד שגדוד ההנדסה פעל במשך ימים בחפירות ובהריסת המנהרות. המטרה הייתה חיסול תשתיות החמאס. בתוך כך הגדודים היו בתנועה, ובמצב של תקיפה מתמדת.

שבע דקות והחלטתו של המח"ט הפרידו בין חיים למוות של קצין המבצעים

ביום השני לפעילותם של גדודי ההנדסה לפירוק המנהרה, התכנסו המג"דים, קציני האג"ם והמח"ט צור לקבלת עדכונים ולגיבוש החלטות בנוגע למנהרה. קצין המבצעים רן עטיה מגדוד הנח"ל 932 שפעל בפיקודה של החטיבה נפגע מירי צלף וקרס למול עיניהם. הרופא עשה כמיטב יכולתו, אך היה ברור שבלי פינוי מיידי, הקצין לא ישרוד. אלא שהפקודות אסרו נחיתה של מסוק באזורי הלחימה. בשיקול דעת מהיר וחד של המח"ט צור, הוא הבהיר בקשר חד-משמעית לטיס המסוק שפינוי לאלתר של קצין המבצעים הוא עניין של חיים ומוות. כשברקע מטחי ארטילריה כבדים, וההמתנה נדמית כנצח של דקות מורטות עצבים, נשמע מרחוק המסוק העושה את דרכו, והטייס הולך ומנחית לקראתם. באותם רגעים היה ברור שהמאבק על חייו של הקצין הוא מרוץ דרמטי נגד הזמן, ובפינוי בזק הוא הובהל לבית החולים. בדיעבד נודע מפי רופא בית החולים שהציל את חייו של הקצין כי אילו פונה שבע דקות לאחר מכן – לא היה שורד. דקות אלה היו הרות גורל, כך התברר, והן שהפרידו בין חייו למותו.

גדוד גרניט בתנועה גדודית. כך זה נראה מטנק הסמח"ט.

מערכת "מעיל רוח" בשירות החטיבה בקרבות "צוק איתן": פועלת מעבר למצופה

לאחר המשימה הראשונה, והריסת המנהרה, קיבלה עליה החטיבה משימה מורכבת יותר בגזרה אחרת – במרחב שבין בית חנון לבין ג'בליה, אזור הידוע כ"קן צרעות" גדול של מחבלים. במרחב הזה פעלו הכוחות במשך שבועיים, בלחימה אינטנסיבית מאוד, כשהאויב לרוב בלתי נראה, אורב ומגיח במפתיע ממקומות מסתור במבנים ובמנהרות. הודות למודיעין איכותי עלה בידי כוחות החטיבה להפתיע את מחבלי החמאס לפני שאלה יספיקו להפתיעם במארב קטלני. הלחימה דרשה דריכות גבוהה וסנכרון מתמיד בין הכוחות הצבאיים. במהלך הלחימה איתרו הכוחות ופוצצו עשרות מנהרות והשמידו אמל"ח רב. במהלך הלחימה לאורך המבצע הביאה החטיבה לידי חיסולם של כ-140 מחבלים. הגדודים והחטיבה ספגו פגיעות מעטות יחסית, והרוג אחד. סג"ם נתן כהן ז"ל, מ"מ בגדוד 46, שנפגע מירי צלף ונהרג.

עם תום מבצע "צוק איתן", בסוף חודש אוגוסט, יצא המח"ט צור לתפקידו הבא, בתחושה שהצליח למצות את לקחי מבצע "עמוד ענן" וליישמם בלחימה ב"צוק איתן", לאחר תקופה מפרכת של הכשרת הכוחות, הן מקצועית והן מנטלית. המשוב שזכה לו ממפקדי הפלוגות בסיום המערכה היה מבחינתו סגירת מעגל, כשלדבריהם האימונים המנטליים הם בעלי ערך גבוה בלחימה, אימונים שהכשירו את הלוחמים להתמודדות מרשימה עם גורמי ההפתעה וחישלו אותם בכל היבט הנוגע להשגת היעדים ביציאה אל שדה הקרב.

צל"ש לגדוד הבוקעים (גדוד 52) במבצע "צוק איתן"

צל"ש מפקד פיקוד הדרום, שלמה (סמי) תורג'מן, הוענק לגדוד 52 על דבקותו במשימה, על חתירה לניצחון ועל מקצועיותו. בתחילת המבצע הוזעק הגדוד לפיקוד הדרום והתייצב בשטח הכינוס בדרום רצועת עזה. לאורך המערכה כולה פעל הגדוד בפיקוד חטיבת גבעתי וערך מגוון משימות. פלוגות הגדוד ומחלקותיו לחמו כיחידה מגובשת ומקצועית בקרבות רבים והשיגו הישגים מבצעיים חשובים.

פעילותם לא נעלמה מעיני מפקדי היחידות, שתחת פיקודם לחם הגדוד, והם ציינו לטובה במיוחד את החתירה לניצחון. מפקדי גדוד הבוקעים ולוחמיו הפגינו תעוזה רבה גם מפני שמיטב מפקדיהם ולוחמיהם נפצעו במהלך הקרבות הקשים. גדוד הבוקעים פעל בנחישות ונקט יוזמה בכל קרב שלוחמיו השתתפו בו, כשהמפקדים והלוחמים ממריצים אלה את אלה להעפיל לפסגת ההישגים ולשאוף למטרות מורכבות ורחוקות יותר. הגדוד לחם באומץ לב גם לנוכח הסכנות והמכשולים למען השלמת המשימות שהוטלו עליו עד תומן. בהתנהלותו הפגין הגדוד דבקות במשימה, יוזמה, התקפיות ורוח לחימה.

מאמצים הנדסיים לאיתור תת-קרקע

מבצע "צוק איתן" (8 ביולי – 26 באוגוסט 2014)

מבצע "צוק איתן" ברצועת עזה החל בעקבות ירי רקטות יומיומי מרצועת עזה לעבר האוכלוסייה האזרחית בדרום הארץ. הירי הלך והתגבר בתקופת מבצע "שובו אחים" שהחל לחיפושם של שלושת הנערים שנחטפו בידי מחבלי חמאס ב-12 ביוני אותה שנה. כעבור 18 יום של חיפושים קדחתניים וחקירה מודיעינית מאומצת התברר כי הנערים נרצחו בליל היחטפם, 12 ביוני. בתוך כך, הירי הבלתי פוסק שהלך והתעצם הביא את הדרג המדיני לכלל החלטה על יציאה למבצע בעומק הרצועה. בשלב הראשון התאפיין המבצע בעיקר בהפצצות כבדות של חיל האוויר, כוחות שריון ותותחנים ברצועת עזה. ב-17 ביולי החלה כניסתם של כוחות קרקעיים לרצועה, תחילה לעיירה בית חאנון, במטרה להרוס את מנהרות הטרור.

מ-5 באוגוסט הושלמה יציאת הכוחות הקרקעיים של צה"ל מהרצועה. המבצע הסתיים בהפסקת אש כעבור 50 ימי לחימה.

חטיבה 401 הייתה חטיבת חיל השריון שהובילה את המערכה, הודות למערכת ההגנה האקטיבית "מעיל רוח", שפעלה בהצלחה ויירטה רקטות וטילי נ"ט שנורו אל עבר הטנקים. מערכת צי"ד שהותקנה בטנקים השפיעה באופן בולט על ניהול הקרב ושיפרה את התקשורת בין הטנקים לבין החמ"ל ושאר הגורמים בשדה הקרב.

מקור: הערך "מבצע עופרת יצוקה" באתר ויקיפדיה

לוחמי החטיבה שהוענק להם צל"ש על פעילותם במבצע "צוק איתן"

סגן בנימין מאמו

סגן מאמו שירת כמ"מ בגדוד הבוקעים של החטיבה. הטנק שבפיקודו היה הראשון שחצה את גדר הביטחון לעבר רצועת עזה, ופעל בשטחים לא מוכרים. סגן מאמו סיכל ניסיון של שני מחבלים לתקוף כוח חי"ר מטווח קצר, כשהורה לנהג הטנק להסתער לעברם. במהלך המערכה פגע הטנק בחוליות מחבלים ובמלכודות מוטמנות, ומנע פגיעה בטנקים ובכוחות רגליים. על פעילותו במבצע הוענק לסגן מאמו צל"ש האלוף.

סרן טל רבינוביץ

צל"ש אלוף הוענק למ"פ סרן טל רבינוביץ לאחר זיהוי מחבל וסיכול חטיפת חייל. האירוע התרחש כשהפלוגה שבפיקודו פעלה בסמוך לחאן יונס בח'ירבת אח'זעה, יישוב פלסטיני ברצועה שמוכר כמעוז חמאס. בקשר נודע לסרן רבינוביץ על כוחות מחטיבת הצנחנים שנתקלו במחבלים וספגו פגיעות. מהירות תגובתו על הקריאה בקשר הכריעה את הכף, וכשהגיע למקום ראה חייל צה"ל שוכב בכניסה למבנה ומחבל שמנסה לגרור אותו פנימה. סרן רבינוביץ, שהבין מיד כי מדובר בניסיון חטיפה, הורה לחייליו לכוון את קנה הטנק לעבר המחבל. המחבל הניח מיד לחייל ונמלט.

כוח רצון ומחשבה מובילים את הלוחמים

סיפורו של סגן עמוס עצמון, שנפצע מפגיעת טיל באורח קשה במבצע "צוק איתן" והפך למ"פ קרבי, הוא מופת לכוח הרצון של לוחמי החטיבה ולנחישותם. סגן עצמון היה קצין מבצעים בגדוד 52, שפעל "צוק איתן" תחת פיקודה של חטיבת גולני במבצע. הוא איבד את הראייה באחת מעיניו לאחר שמחבל שארב לכוחות הגיח ממנהרה וירה לעברם טיל נ"ט. הטיל פגע בטנק שבו שהה סגן עצמון, והוא נפגע באורח קשה מרסיסים. כבר בשבועות הראשונים לאשפוזו בסורוקה הכריז סגן עצמון שהוא נחוש בדעתו לחזור לשירות הצבאי ולצאת לקורס מ"פים. בקרב החברים הרבים ובני המשפחה שסבבו אותו בבית החולים עלה החשש כי הוא אינו מודע לחומרת מצבו הרפואי. אבל אותם ימים רבים ומפרכים של שיקום, שבמהלכם ביקרו אותו פצועי מלחמה ומפקדים מהחטיבה, חיזקו בו את האמונה בכוח הרצון, ובהשראתם הבין שהפציעה אינה סיבה לגדוע את מסלול חייו. בתום תקופת שיקום ארוכה, כעבור שנה, הגשים סגן עצמון את משאלתו הבדיונית כמעט, יצא לקורס מ"פים וסיים אותו בהצלחה.

אל"ם יאיר וולנסקי
מח"ט בשנים 2016-2014

אל"ם יאיר וולנסקי

יחידות בחטיבה: גדוד 46 (שלח), גדוד 9 (עשת), גדוד 52 (הבוקעים), גדוד 601 (אסף), פלס"ר 401, פלחי"ק אייל ומפח"ט 401

תפקידים: מ"פ בחטיבה 7, גדוד 82, סמג"ד בפעילות בדרום לבנון, מג"ד 77, ראש זירת צפון בחטיבת מבצעים, מח"ט קרייתי, סגן מפקד אוגדה, מח"ט 401, מפקד איתמר (ראש מנהלת תרגילים)

הפעילות בחטיבה: אל"ם וולנסקי החל את החפיפה לתפקיד מח"ט כשבוע לפני מבצע "צוק איתן". פתיחת המבצע דחתה את כניסתו לתפקיד, והוא שב לאוגדה לתפקיד סגן המפקד. ימי המבצע שימשו את וולנסקי להיכרות עם החטיבה, באמצעות מעורבותו העקיפה במתרחש בה. עם סיום המבצע, כשחלק מהכוחות עדיין בעזה, החל וולנסקי בתפקידו.

החודשים שלאחר "צוק איתן" התאפיינו במורל גבוה בקרב הלוחמים והקצינים. התחושה הייתה שהחטיבה עמדה במשימותיה במקצועיות, ולהילת ההצלחה הייתה השפעה רבה על המשך פעילותה של החטיבה באימון בצאלים, שאליו הגיעה עם השלמת המבצע. האימון החטיבתי שנמשך כחודשיים היה מפגן של ביטחון בביצוע המשימות, הן בקרב חיילי החטיבה והן בקרב מפקדיה. שיתוף הפעולה בין הפלוגות התנהל בהרמוניה, והעיסוק בבעיות משמעת היה מזערי.

התקופה שבפיקודו של אל"ם וולנסקי התאפיינה בפעילות מבצעית ובשלושה אימונים נרחבים ומשמעותיים שנערכו במחזוריות. האימונים כוונו בעיקרם לתרחיש שנחשב מורכב יותר, כהכנה למלחמה בזירה הצפונית, בשטחים קשים והרריים, לצד אימונים נוספים כהכנה ללחימה בעזה. הדגש של וולנסקי היה על הכשרת הלוחמים למלחמה מורכבת וכוללת, המותאמת לקרקע ולמציאות בשטח.

בפעילות השוטפת של החטיבה התפרסו הגדודים כך שברוב הזמן אחד הגדודים היה בעזה. בחלק מהתקופה הם נקראו גם לפעילות בצפון.

התפיסה הפיקודית של וולנסקי התבססה על משולש שבזווית אחת שלו נמצאים המשימה, המדינה והמורשת; בזווית השנייה – הביטחון בלוחמים והאמונה בהם, גורמים שהם באחריותו של המח"ט; ובזווית השלישית – המקצועיות, שנרכשת לאורך זמן. המשולש הזה הוא שעמד לנגד עיני וולנסקי כבסיס להובלה מיטבית של החטיבה. בד בבד, בפיקוד על החטיבה ובהובלתה התמקד וולנסקי בשלושה ממדים: בפן המקצועי – להבין את המשימות המוטלות על החטיבה ולפעול בדרך מיטבית; בפן הערכי – להנחיל לכלל הלוחמים את המורשת החטיבתית; בפן הצופה פני לעתיד – להשקיע בדור המפקדים הבא.

ביצוע משימות מורכבות – חטיבה 401 החזיקה בטנק המתקדם ביותר בצה"ל, והייתה ידועה כחטיבה עוצמתית במיוחד. על רקע זה הציפייה מהיחידה לביצוע משימות מורכבות, הן בחזית הצפונית והן ברצועת עזה, הייתה טבעית. מבחינת היחידה, העמידה בציפיות דרשה הבנה מעמיקה של המשימות העומדות בפניה בשעת חירום, בדגש על חניכה של החיילים והמפקדים שלא לחמו בשטח הלבנוני, ועל הבנת אופי הלחימה הייחודי לגזרה הצפונית ולאויב הלבנוני. בתקופתו נערכה הכנה מקצועית ומנטלית לפעולה באזור. וולנסקי גרס שבידי החטיבה מצויה המכונה הטובה ביותר של צה"ל, והוא מיקם בעדיפות גבוהה כיעד להשלים את הכשרתם של הלוחמים ולהגיע לביצועים מיטביים באזורים שדור הלוחמים הצעיר עדיין לא נחשף אליהם.

הנחלת המורשת החטיבתית – לתפיסתו של אל"ם וולנסקי, לוחם המחובר למורשת ומתגבשת אצלו זהות חטיבתית, יחוש שהוא חלק ממשהו גדול יותר, ויהיה מחויב לרצף החטיבתי שתחילתו בתקופת מלחמת ששת הימים. זיקתו של לוחם כזה לחטיבה תהיה הדוקה יותר, ובסופו של דבר תחושת המחויבות שלו למשימה העומדת על הפרק בהווה תהיה ממקום עוצמתי הרבה יותר.

וולנסקי המשיך במסורת ארוכת השנים של החטיבה להעניק לכל אימון שם בעל משמעות ערכית במורשת החטיבתית, והרחיב את היריעה להגדרת עולם תוכן ערכי לכל תקופת אימונים. כך לדוגמה, בתקופת האימונים השנייה התמקדו במלחמת לבנון הראשונה ("מבצע שלום הגליל"), במלאת שלושים שנה למלחמה. שם האימון שנערך באותה תקופה, "במעלה הארזים", תאם את ההקשר. במסגרת הנושא החטיבתי, נחשפו הלוחמים לסיפור הלחימה במלחמת לבנון הראשונה. וולנסקי גייס כמה מהמפקדים ששירתו בחטיבה באותה תקופה, ובערב שיועד לאנשי קבע ולקצינים נערך דיון בהשתתפות מפקדים ממבצע "צוק איתן" ומפקדים ממלחמת לבנון הראשונה. פאנל הדיון עסק בעניינים מקצועיים וגם בנושאים ערכיים שעלו בשתי תקופות הלחימה. הדיון עורר הדים בחטיבה, ומג"דים המשיכו את דרכו של וולנסקי גם בגדודים. הם הזמינו לגדודים קצינים מתקופות שונות שהרצו בפני הלוחמים. האימון השלישי, שכונה "בעקבות הארזים", יוחד למלחמת לבנון השנייה, במלאת עשור למלחמה.

תרומתה של החטיבה ללחימה במלחמת לבנון השנייה הייתה גבוהה, ובהתאם גם המחיר שגבתה המלחמה מהחטיבה בחללים ובנפגעים היה כבד מאוד. העשור שחלף מאז המלחמה אִפשר הגלדה של פצעי הקרבות, והעיתוי להצפת הנושא סיפק מרחב נוח לדיונים על התקופה לצד הפקת לקחים מקצועיים. במסגרת זאת ערך אל"ם וולנסקי ערב מורשת קרב בלטרון, ובו השתתפו כלל לוחמי החטיבה, המפקדים והמשפחות השכולות. לפעילויות להנחלת המורשת החטיבתית נודעה חשיבות מקצועית וערכית, ובתוך כך הן תרמו למורל ולתחושת השייכות החטיבתית.

באחד האימונים החטיבתיים המורכבים והארוכים בגזרת הצפון, שהסתיים בתרגיל אש, היה ברור לאל"ם וולנסקי שהחטיבה מוכנה למלחמה, והתחושה שמילאה אותו הייתה שאין דבר שיוכל לעמוד בדרכה, תחושה שנבעה מההון האנושי – מארג המג"דים, המ"פים, הלוחמים והמטה שהוכיחו בשטח כי אין דבר שהחטיבה אינה מסוגלת לנצח.

השקעה בדור העתיד ובפיתוח של הקצינים בחטיבה – וולנסקי השקיע משאבים רבים בטיפוח דור העתיד של החטיבה, במסורת הקצינים האיכותיים המאיישים את תפקידי המפתח בחטיבה. הוא הקפיד לחזק את הקשרים האישיים עם המ"פים של החטיבה, בשאיפה לפתח ולטפח באמצעותם את דור הקצונה הבא. הוא הגיע לביקורי מ"פים בתדירות גבוהה, יצר עמם תקשורת פתוחה, הכיר דרכם את הלוחמים שניכר כי יוכלו להוביל את הפלוגות בעתיד, ויזם חשיבה משותפת בדרכים לקדם עתודה פיקודית זו. וולנסקי לא ויתר על ביקוריו את המ"פים, גם כשאלה שהו עם הפלוגות בשטח, פזורים מדן ועד אילת. זאת הייתה עבורו שליחות. יתרה מכך, הקשר שטיפח וולנסקי עם הקצינים עודד רבים מהם לחדש את החתימה על שירות קבע ולהמשיך למסלול המג"דים.

הקמת פלוגה מסייעת לכל גדוד

בתקופתו של וולנסקי הוחלט להקים בכל גדוד פלוגה מסייעת – פלוגה לוחמת גדולה שמנתה שלוש מחלקות: סיור, תצפית ומרגמות. הקמת הפלוגות הייתה כרוכה בהכשרת הלוחמים להשתלבות איכותית באימונים. כל פלוגה מסייעת גדודית איגדה בתוכה את הרכיבים שחסרו לחטיבה בכוחות הסדיר, שכן עד אז התבססה הפלוגה על כוחות מילואים. אלא שכל השינויים הארגוניים הללו לוו מטבע הדברים גם בהתנגדויות, בין השאר לנוכח החלטתו של וולנסקי להפקיד את הפלוגות המסייעות בידיהם של המפקדים הטובים ביותר, בעוד שהקצינים עצמם לא שאפו לרוב לפקד על כוחות רגליים, אלא על כוחות טנקים. עם זאת, תהליך הטמעת הפלוגות המסייעות, שהחל עם תום מבצע "צוק איתן" ונמשך 16 חודשים, הוכתר בסופו של דבר בהצלחה.

אל"ם אוהד נ'גמה
מח"ט מיולי 2016

אל"ם אוהד נג'מה

יחידות בחטיבה: גדוד 46 (שלח), גדוד 9 (עשת), גדוד 52 (הבוקעים), גדוד 601 (אסף), פלס"ר 401, פלחי"ק אייל ומפח"ט 401

תפקידים: מג"ד עשת, מג"ד גדוד 195 בחטיבה 460, מפקד חטיבת אגרוף הברזל, סגן מפקד אוגדת הבשן, מח"ט 401

הפעילות בחטיבה: פעילות החטיבה בימינו מתמקדת בשני תחומים מרכזיים:

1. **ביטחון שוטף** – פעילותם הביטחונית של גדודי החטיבה על גבי טנקים וכן פעילויותיהם בעלות אפיוני החי"ר מתפרסות לאורך גבולות המדינה, ותכליתן המרכזית היא הגנה על ביטחון המדינה ותושביה. אחד הגדודים פועל ברצועת עזה ומשמש עוגן מבצעי, ואילו שאר הגדודים פזורים במרחבים אחרים במדינה. בתוך כך, פלוגת הסיור מבצעת פעילות עתודה התקפית באזור יהודה ושומרון.
2. **אימונים** – צק"ח (צוות קרב חטיבתי) מתאמן ברמת הגולן בשיתוף פעולה עם כוחות חי"ר, ובעיקר הגדודים שקד 424 וגרניט 932, לצד יחידת אגד ארטילרי. בלחימה, כל אימון זוכה לדגש אחר. לדוגמה, אימון בתנאי שטח דרומי או אימון בתנאי שטחה של גזרה צפונית.

משנת 2008 גדלה באורח דרמתי מכסת כוחות המילואים של החטיבה, ואלה משפיעים על אופי האימונים. מכאן ההעדפה לערוך אימונים משולבים של פלוגות הסדיר לצד פלוגות המילואים, כשכוחות המילואים מצטרפים בעת הצורך למבצעים צבאיים.

לאחר שנים רבות, חזרו פלוגות החרמ"ש של החטיבה לתעסוקה מבצעית. בשנת 2017 קיימו הפלוגות תעסוקה מבצעית בגזרת חטיבת יהודה, בפיקודו של גדוד 52.

בנובמבר 2016 נהרג מפקד הטנק, סמ"ר עידו בן ארי, בהתהפכות טנק שבו שהה במהלך תרגיל לילה במסגרת אימון של גדוד עשת בגולן. יהיה זכרו ברוך.

פיתוח בתחום המקצועי

בתקופתו של נג'מה מיושמות ברובד הארגוני תובנות בעלות השפעה על מכלול רבדים משיקים:

1. הוספת מ"מ רביעי לפלוגת שריון וחיזוק פו"ש (פלוגות השדה) – החלטה שחוללה שינוי במערך ההנהגה וההובלה של הפלוגות. בעקבות ההצלחה בחטיבה 401, הונהג שינוי דומה בכל גדודי השריון בצה"ל.
2. שילוב מרכיבים רובוטיים מתקדמים במכשור של הגדוד – אחד היעדים בהקשר זה הוא הגדלת הכוח הבלתי מאויש כתשתית לכוחות מאוישים מובחרים. כמי ששמה לה למטרה להיות מעודכנת בחזית העולמית של הפיתוחים הטכנולוגיים, חטיבה 401 נחשבת למובילה מבצעית בתחום הרובוטיקה בצק"ג.
3. טכניקות קרביות ייחודיות – פיתוח מקצועי נוסף שמטרתו להתאים את מוכנותה של החטיבה לאיום המתפתח בצפון ובדרום, לרבות לחימה במרחבים הרוויים במערכות תת-קרקעיות. כל זאת על־ידי אימונים ייעודיים, קליטת אמצעי לחימה ייחודיים לגדוד ההנדסה ובניית מערכת תת-קרקעית בקדרייה לאימונים. לצד זה מתפתחת תפיסת אימונים רבת זירות.

פיתוח המשאב האנושי

תפיסתו של אל"ם נג'מה דוגלת בפיתוח ההון האנושי, בהשקעה באנשי החטיבה, ובטיפוח הלוחמים מחיילים בתחילת דרכם אל עבר שדרת הפיקוד והקצונה. קורס מ"מ מתקדם (קמ"מ) מהווה דוגמה מובהקת לביטוי תפיסת המצוינות של נג'מה בשטח. הקורס נועד לייצר ייחוד של הקצונה המובילה בדרג המ"מ לפיתוח לתפקיד המ"פ, והשארת המצוינים במסגרת החטיבה. במסגרת הפיתוח נבחרו 14 קצינים מצטיינים בחטיבה, ואלה הוכשרו במסגרת קורס בסדרה מיוחדת של אימונים, ולאחר מכן יצאו לקורס מ"פים. בשנת 2017 נערך אימון מפקדים ייחודי במטרה לאחד את המפקדים ולהדגיש את הייחודיות הפיקודית.

פיתוח הקוד הגנטי של חטיבה 401

בדברי ימי החטיבה, ייזכר אל"ם נג'מה בין השאר כמי שפיתח את "הקוד הגנטי" של החטיבה, קוד שנועד להעצים את "רוח הברזל", מתוך הדגשת שלושה מוקדי חוסן מרכזיים לרוחה של החטיבה:

1. הנחישות, הגבורה והניצחון
2. ההון האנושי: האנשים כמחוללי רוח הברזל וכיוצקי התוכן הערכי
3. המקצוענות

במסמך שגובש ופורסם באוגוסט 2017 הוצג הקוד הגנטי של החטיבה. מטרת המסמך הייתה להגדיר ערכי יסוד ויעדים שכל חייל ומפקד נדרשים לפעול לפיהם. חלקים מסוימים בקוד הם ערכים בסיסיים לכל משרתי החטיבה, אך חלקים אחרים נכתבו וגובשו כיעד להשגה וכדרך חיים רצויה. הקוד מתבסס על תפיסה שלפיה החטיבה היא יצור חי ונושם ומתפתח כבר 50 שנה, וכפי שביסודו של כל יצור חי קיים קוד גנטי, כך גם החטיבה היא בעלת קוד גנטי. הקוד לפי תפיסה זו מועבר ב"תורשה", מורשת החטיבה, אך גם משתנה ומתפתח, במהלך אבולוציוני המשתקף בין השאר בהתפתחות מקצועית-טכנולוגית וארגונית. ערכי הקוד הגנטי של החטיבה הפכו ללקסיקון בעל ערך בניהול הטרמינולוגיה הארגונית של החטיבה, כששלושת הערכים המרכזיים הם:

ניצחון – התוצאה היחידה שמתקבלת בכל מפגש עם האויב היא עמידה בכלל המשימות בצורה מלאה ובסטנדרט גבוה.

אנשים – מנהיגות ופיקוד קרוב, רתימה של כל פקוד, ופיקוד בגובה העיניים.

מקצוענות – היכולת לפעול ברמה הגבוהה ביותר, ובאחריות אישית על ההכשרות של פקודינו.

זהו הקוד! עליו לעבור כחוט השני מהטירונות לקורסי קצונה ולהפוך לדרך חיים.

מכתב מהמח"ט למתגייסים החדשים לחיל השריון ב-30 ביולי 2017

אל"ם נג'מה ראה חשיבות בהידוק הקשר עם ההכשרות בחטיבה 460. בתקופתו, ההשקעה בהגברת המוטיבציה לגיוס העמיקה באמצעות חיבור למכינות ולארגונים כגון "אחרי", לצד קידום פרויקט "האח שיודע", מיזם עידוד גיוס ברשתות החברתיות.

במכתב אישי למתגייסים כתב אל"ם נג'מה:

אני זוכר היטב את יום גיוסי לצה"ל, לפני כ-20 שנה, כשנכנסתי נרגש וחושש בשערי הבקו"ם. זמן קצר בלבד לאחר מכן, היו אלה החברים לדרך והעוצמה שבטנק שגרמו לי להרגיש בבית ומילאו אותי גאווה. הרגשתי שייך. אני סמוך ובטוח שגם אתם, מתגייסים יקרים, תתאהבו עד מהרה בכלי החזק ביותר בשדה הקרב ובאנשים שבו. אתם המתגייסים ניצבים בפתחו של פרק משמעותי בחייכם. עם גיוסכם לצה"ל תצטרפו למשפחת חיל השריון. אתם מצטרפים אל החיל המתקדם ביותר ביבשה, אך זכרו כי סוד עוצמתנו טמון בראש ובראשונה בהשקעה בפיתוח האנשים. המקצוענות שלנו מתחילה ביחס האישי בין המפקדים לבין החיילים.

בהגיעכם אל שרשרת הקליטה ביומכם הראשון תחושו מיד באחוות הלוחמים. כשתחולקו לחטיבות תפגשו באנשים שיהפכו לחבריכם הטובים ביותר. בצוות יהפכו אחיכם לנשק גם לחברים לחיים. יחד תספגו ערכי רעות, חתירה לניצחון, הקרבה ומקצועיות.

חטיבה 401 מציינת השנה יובל לייסודה. אנו גאים במורשת קרב ענפה שאנו נושאים עמנו מפעילות ממושכת בחזית העשייה המבצעית של צה"ל, מאז הקמתו ולאורך כל מלחמות ישראל. חטיבת השריון 401 היא החטיבה המתקדמת ביותר בצה"ל, והייתה הראשונה שחנכה את טנקי מרכבה סימן 4 המצוידים במערכות המתקדמות בעולם. מערכות אלה - המשלבות אש עוצמתית, ניידות וטכנולוגיה מתקדמת - חיוניות לעמידתנו בכל משימה. החיבור בינן לבין אנשינו המובחרים, הלוחמים בטנקים, בפלוגות המסייעות ובפלוגות הסיור, הוא הכוח המכריע בהשגת הניצחון בשדה הקרב.

בימים אלה מתמודדת החטיבה עם אתגרים מבצעיים מורכבים, והיא תוסיף לפעול לאורך כל גבולות המדינה, בתחכום, ביצירתיות ובמקצוענות.

מתגייסים יקרים, אני מאחל לכם הצלחה רבה בדרככם החדשה.
חיל השריון וחטיבה 401 מצפים לכם ושמחים על הצטרפותכם למשפחתנו.

יזכור עם ישראל את בניו ואת בנותיו

חיילי צבא ההגנה לישראל

הנאמנים והאמיצים

אשר חירפו נפשם במלחמה על תקומת ישראל

יזכור ישראל ויתברך בזרעו

ויאבל על זיו העלומים

וחמדת הגבורה וקדושת הרצון ומסירות הנפש

אשר נספו במערכות הכבדות:

יהיו חללי מערכות ישראל עטורי הניצחון

חתומים בלב ישראל

לדור ודור

טור'	אבבה ובטו	ז' בתמוז תשנ"ז	21/6/1999
טור'	אבדר אריה	כ"א באדר תשכ"ט	11/3/1969
טור'	אבגי דוד	ג' בתמוז תשכ"ב	5/7/1962
סמ"ר	אביטן עדי	ט"ו בחשון תשס"ב	1/11/2001
רב"ט	אביעזר אסף	כ"ז אלול תשע"ה	11/9/2015
סמל	אבני איתן	ט"ז בסיון תשמ"ב	7/6/1982
סג"מ	אבנת אליהו	א' בחשון תשכ"ה	7/10/1964
סמ"ר	אברהם בנימין	ט"ו בחשון תשס"ב	1/11/2001
טור'	אברהם יצחק	י"ד באב תשט"ז	22/7/1956
טור'	אברהם נתן	כ"ז בסיון תשכ"ח	23/6/1968
טור'	אברזנסקי יעקב	א' בחשון תש"ט	3/11/1948
רס"ל	אגבר רותם	ל' בשבט תשנ"ט	15/2/1999
סמל	אגמי (ע'גמי) מאיר (מאירי)	ד' באלול תשל"ז	18/8/1977
רס"ל	אדלסון דניאל	י"ב בתשרי תשל"ד	8/10/1973
רב"ט	אדר יאיר נתן	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
סג"מ	אהרן אלישע	ו' בחשון תשי"ז	11/10/1956
רב"ט	אהרן יהושע	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
סג"מ	אואנונו יורם	כ"א בסיון תשמ"ב	12/6/1982
טור	אוזן יצחק	ט' בסיון תשכ"ו	28/5/1966
סמל	אוחיון שלום	א' בניסן תש"ל	7/4/1970
טור'	אוחנה שלמה (סלומון)	כ"ד בתשרי תשכ"ז	8/10/1966
טור'	אויערבך חיים	י"ט בניסן תש"ח	28/4/1948
סמל	אוירבך שלמה	ב' באייר תש"ח	11/5/1948
סמ"ר	אטדג' פרוספר	י"ד בתשרי תשל"ד	10/10/1973
רב"ט	אידלסון מרדכי	י"א בתמוז תש"ט	18/7/1948
רב"ט	איואן שמואל	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
סרן	איזמן יצחק	ט' בכסלו תשל"ד	4/12/1973
טר"ש	אילוז מימון	כ"א בכסלו תשל"ה	5/12/1974
סא"ל	אילון זאב	א' בסיון תשכ"ח	28/5/1968
רב"ט	אימני חזי	ה' בטבת תשמ"ה	28/12/1984
טור'	אינדיק יעקב	ט"ז בתשרי תש"ט	19/10/1948
טור'	אלבוגן עקיבה	ט"ו באב תש"ח	20/8/1948
סמל	אלגמיס דניאל	כ"ו באייר תשכ"ז	5/6/1967
רב"ט	אלגריסי מאיר	י"ט בסיון תשמ"ב	10/6/1982
סרן	אלוף אליהו	ט"ז באב תשכ"ח	10/8/1968
טור'	אליהו יחזקאל	י"ד באלול תשכ"ז	19/9/1967
טור'	אלימלך (אלמליח) משה	ח' באב תשכ"ג	29/7/1963
סמל	אלמלן יעקב	י"ג באדר א' תש"ל	19/2/1970
סרן	אלתגר מירון	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
רב"ט	אמויאל ניב	כ"ח בתשרי תשנ"ג	25/10/1992
טור'	אמר יצחק	ב' בסיון תשמ"א	4/6/1981
טור'	אפוטה אליהו	ט"ז בתמוז תש"כ	11/7/1960
רב"ט	אפריאט מרדכי	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
רב"ט	אקריש מאיר	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
סמל	ארביטמן סיומה	י"ב באב תשט"ז	20/8/1956
רב"ט	ארליך צבי	ט"ז בתשרי תש"ט	19/10/1948
רב"ט	ארצי עמוס	י"ט בסיון תשכ"ח	15/6/1968
רב"ט	בבכנוף נתן	כ"ז בחשון תשי"ז	1/11/1956
סגן	בדיחי גיל	כ"ט באדר תשס"ב	13/3/2002
רב"ט	בובליל הרצל	כ"ו בתשרי תשמ"ד	3/10/1983
סגן	בוגלר דוד	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
רס"ן	בוכוול עמיחי	כ"ד בתשרי תשל"ד	20/10/1973
סמ"ר	בונימוביץ אלכסנדר (סשה)	י"ט באב תשס"ו	12/8/2006
סמל	בוקובזה מישל	י"ט בכסלו תשמ"ג	5/12/1982
טור'	בורגין יהושע	כ' באדר ב' תש"ח	31/3/1948
טור'	בורובסקי פנחס	כ"ו באדר ב' תש"ח	6/4/1948
רס"ל	בורשטיין אורי	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
סגן	בטן-עזר יצחק	י"ג בשבט תשל"ג	16/1/1973
טור'	ביטון שאול	ל' בכסלו תשכ"ג	27/12/1962
טור'	בכר יהושע	א' בחשון תש"ט	3/11/1948
רנ"ג	בכר יצחק	ב' בכסלו תשנ"ה	5/11/1994
טור'	בכר מיכאל	ד' באייר תש"ח	13/5/1948
רב"ט	בכר שלמה	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
טר"ש	בלאס משה	י"ט באלול תשי"ג	30/8/1953
טור'	בלום חיים	כ"ו באייר תשכ"ז	5/6/1967
טור'	בלס שמעון	כ"ז באדר ב' תשי"א	4/4/1951
סמ"ר	בן ארי עידו	כ"ג בחשוון התשע"ז	24/11/2016
סמל	בן-זקן מיכאל	ז' בחשון תשל"ד	2/11/1973
טור'	בן-יעקב חיים	כ"ט בטבת תש"ח	11/1/1948
סמל	בן-נעים ליאור	י"ז באדר תשס"א	12/3/2001
רב"ט	בן אהרון שרעבי	ה' באב תש"ח	10/8/1948
טור'	בן בסט אליהו	י"ב באלול תשי"ד	10/9/1954

סגן	בן דוד יהודה	א' בחשון תש"ט	3/11/1948
סג"ם	בן דרור שמעון	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
רב"ט	בן הרוש משה	ט' באייר תשכ"ג	2/5/1963
סמל	בן הרוש שמעון	כ"ט באייר תשל"ח	4/6/1978
טור'	בן יהודה ניצחי	ל' בניסן תשכ"ב	3/5/1962
רב"ט	בן יוסף (שטוסל) יצחק	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
סמ"ר	בן מנחם אנדרה	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
טור'	בן נעים אלברט	כ"ד באלול תשכ"ז	27/9/1967
סמל	בן עזרא שלום (קרלוס)	ג' באדר ב' תש"ל	11/3/1970
טור'	בן עמי דוד	י"ח בכסלו תשמ"ד	24/11/1983
טור'	בן שיטרית ניסים	ה' באייר תש"י	22/4/1950
סגן	בנאי גבריאל	ט"ו באדר א' תש"ל	21/2/1970
רב"ט	בנדט נחמיה	כ"ז באייר תשמ"א	31/5/1981
סמל	בניטה יוסף-דוד	ו' בחשון תשל"ד	1/11/1973
סמל	בסנצ'י אלי	י"ח בסיון תשמ"ב	9/6/1982
סמל	בצלאל לינדה	ה' בטבת תש"ט	6/1/1949
טור'	בקר יעקב	ט"ו בסיון תשמ"ב	6/6/1982
סמל	בר איתי	ט"ו באלול התשע"א	13/9/2011
טור'	בר דוד חי	ו' בתמוז תשכ"ז	14/7/1967
טור'	בר דורון	י"ט בסיון תשמ"ב	10/6/1982
טור'	בר לב מתניה	ז' באדר ב' תשמ"ט	14/3/1989
סמ"ר	ברבי הרצל אליהו	כ"ד בתשרי תשל"ד	20/10/1973
רב"ט	ברגיג הרצל ג'ורג'	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
סמל	ברגמן יהונתן	ט"ז בתשרי תש"ט	19/10/1948
טור'	ברגמן יוסף	ט' בניסן תש"ל	15/4/1970
סמל	ברודנר שלמה	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
סרן	ברוידא צבי	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
סמ"ר	ברוש פנחס	ט"ו בסיון תשמ"ב	6/6/1982
רב"ט	ברזילי ישראל פנחס	ג' בסיון תש"ח	10/6/1948
טור'	ברזילי משה	ג' בתמוז תש"ח	10/7/1948
טור'	ברזני מחפוד	ח' בתמוז תשט"ז	17/6/1956
רב"ט	ברזני סמדר	י"א בשבט תשמ"ט	17/1/1989
רב"ט	ברטפלד אמנון	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
טור'	ברין אמיר	ג' באלול תש"ל	4/9/1970
טור'	ברכה יצחק	ט' בסיון תשמ"ג	21/5/1983
סגן	ברמן דניאל	ט"ו באלול תשכ"ח	8/9/1968
טור'	ברמץ אבינועם	ט"ז באדר תשל"ב	2/3/1972
סרן	ברנשטיין שי (שייקה)	י"ח באב תשס"ו	12/8/2006
סמל	ברק-בוזגלו מימון	ז' בחשון תשל"ד	1/11/1973
טור'	ברקוביץ בוריס	ט"ז בתשרי תש"ט	19/10/1948
טור'	ג'ורג'י סנט	י"ג באלול תשי"ג	24/8/1953
סמ"ר	גאוי עמוס	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
טור'	גבאי אברהם	ח' בחשון תש"ל	20/10/1969
רב"ט	גבאי דוד	כ"א בכסלו תשמ"ג	6/12/1982
רס"ל	גד ערן	י"ט באדר תשס"ב	3/3/2002
טור'	גואטה ויקטור	י"ב בחשון תשי"ג	31/10/1952
טר"ש	גואטה סימו	ג' באב תשכ"ט	17/7/1969
טור'	גודל משה	ט"ז בטבת תשי"ב	14/1/1952
סמל	גוטמכר בנימין	כ"ו באייר תשכ"ז	5/6/1967
רב"ט	גוטמן אנדרש	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
סרן	גוטמן ישראל	י"ג באייר תש"ל	19/5/1970
סמל	גולדברג גיל	כ"ח בטבת תשמ"ח	18/1/1988
רב"ט	גולדברג רמי	י"ב בתשרי תשל"ד	8/10/1973
סגן	גולדמן אהרון	ו' בחשון תשל"ד	1/11/1973
טור'	גולדמן יואל	י"ג באייר תש"ח	22/5/1948
סמל	גולדמן צבי	י"ז בסיון תש"ט	14/6/1949
טור'	גולדפלד צבי	י' בטבת תשכ"ט	31/12/1968
סג"ם	גולדצוויג שלמה	ו' בניסן תשט"ו	29/3/1955
טור'	גולדשטיין זאב	ג' בתמוז תש"ח	10/7/1948
סמל	גולן אסף חנן	כ"ח בתשרי תשנ"ג	25/10/1992
סמל	גורדון גדעון	כ"ז בתמוז תשל"ח	31/7/1978
סמל	גורלסקי שמעון	י"ד בתשרי תש"ט	17/10/1948
סמ"ר	גורן אדם	י"ט באב תשס"ו	12/8/2006
טור'	גיגי אפרים	כ"ח באייר תשי"ח	18/5/1958
רב"ט	גילת דן	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
טור'	גיסין אריה	ג' בתמוז תש"ח	10/7/1948
סג"ם	גלברזון ישראל	כ"ו באדר ב' תשכ"ז	7/4/1967
רב"ט	גליגוס משה	ז' בחשון תשל"ד	1/11/1973
סמ"ר	גליק יורם	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
טור'	גליקמן יוחנן	כ"א באייר תש"ח	30/5/1948
סמל	גלנץ שמחה	כ"ה בתמוז תשכ"ט	10/7/1969
סרן	גלעדי אמנון	כ"ו באייר תשכ"ז	5/6/1967

סג"ם	גנזך אברהם	כ"ה בחשון תש"ל	6/11/1969
טור'	גסט דוד ·	ד' בתשרי תשמ"ט	15/9/1988
רב"ט	גסנר רוני יצחק	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
סמ"ר	גרבובסקי עידו	י"ח באב תשס"ו	12/8/2006
טור'	גרוס זאב	ב' באייר תש"ח	11/5/1948
סמ"ר	גרוסמן אורי	י"ט באב תשס"ו	12/8/2006
רב"ט	גרוספלד חיים	ט"ז בתשרי תש"ט	19/10/1948
סמ"ר	גרייה זכריה	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
טור'	גרינברג אריה	כ"ט באב תשכ"ז	4/9/1967
טור'	גרינברג מנחם	ח' בתמוז תש"ח	15/7/1948
רב"ט	גרינברג משה	י' בחשון תשכ"ו	4/11/1965
סמל	גרשוני רונן	ד' בתמוז תשנ"ד	13/6/1994
רב"ט	דאוד סמי	כ' באייר תשכ"ט	8/5/1969
סמל	דאנש ישראל	כ"ב בכסלו תשל"ד	17/12/1973
סמ"ר	דבורה אור-משה (אורמוש)	כ"ד בטבת תשס"ג	29/12/2002
סמל	דבורה משה	י"ב בתשרי תשל"ד	8/10/1973
סמל	דהאן עזרא	י"ט באייר תשכ"ט	7/5/1969
סמל	דהן אלברט	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
סמ"ר	דוד שמעון	כ"ח בסיון תשמ"ג	9/6/1983
טור'	דוידוביץ מנחם	י"א בתמוז תש"ח	18/7/1948
טור'	דוידסקו אוסקר	י"ד בתשרי תש"ט	17/10/1948
טור'	דורון יובל	ד' בשבט תשנ"ה	5/1/1995
סגן	דטנר דוד	כ' בתמוז תשכ"ט	6/7/1969
רב"ט	דניאלי עמוס	י"ט בניסן תש"ח	28/4/1948
סרן	דקל אמנון	כ"ד בחשוון תשכ"ח	27/11/1967
טור'	דרוקמן צבי	כ"ז בתמוז תשי"ד	28/7/1954
רב"ט	דרור ששון	כ"ה בחשון תשנ"ד	12/11/1963
סמל	דרורי חיים	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
סגן	דשא גלעד	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
רב"ט	האוזר נתן	כ"ח באדר תשכ"ח	28/3/1968
טור'	הדד (גרונר) דב	כ"ב בניסן תשכ"ט	10/4/1969
סא"ל	הדר ישראל	י"ח בשבט תשי"ז	20/1/1957
טור'	הוכמן מנחם	ה' באדר תשט"ז	17/2/1956
טור'	הופמן שאול	ז' בתמוז תש"ח	14/7/1948
סגן	הורוביץ יוסף	א' בחשון תש"ט	3/11/1948
טור'	הורוביץ שלמה	כ"ח באדר תשכ"ח	28/3/1968
רב"ט	היין צבי	כ"ז בטבת תש"ח	9/1/1948
טור'	הילר יהודה	י"א בתמוז תש"ח	18/7/1948
סמל	הכט אלכסנדר	ג' באדר ב' תש"ל	11/3/1970
רב"ט	הללי אברהם	ח' בחשון תשל"ה	24/10/1974
רב"ט	הלפמן סידיני אהרון	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
טור'	הלפר שחר	י"א בסיון תשנ"ה	9/6/1995
סג"ם	הלפרין בצלאל	כ"ח באדר תשכ"ט	17/3/1969
סמ"ר	הנדיפר רן	א' באלול תשס"ה	5/9/2005
סג"ם	הניך דן	ט"ז באלול תש"כ	8/9/1960
טור'	הרשקו מוריס	י"ט באייר תשט"ז	30/4/1956
טור'	הרשקוביץ יוסף	כ"ג באב תשל"א	14/8/1971
טור'	הרשקוביץ משה	ט"ז בתשרי תש"ט	19/10/1948
סמל	ואנונו מרדכי מוטי	כ"ז באייר תשנ"ד	8/5/1994
רב"ט	ואקנין חרמון	י"ג בחשון תשנ"ג	9/11/1992
סמ"ר	וולט יששכר	כ"ו בשבט תש"ל	2/2/1970
סגן	וולף אייל	י"ח בסיון תשמ"ג	10/6/1982
סמל	וולף צבי	י"ז בסיון תשמ"ב	8/6/1982
סמ"ר	וולק אריה	כ' בתשרי תשל"ד	24/10/1973
טר"ש	וידר זאב	ט"ז בתשרי תש"ט	19/10/1948
רס"ל	וייס כפיר	י"ט באדר תשס"ב	3/3/2002
טור'	וייסבורט עפר	י"ט באדר ב' תשמ"ט	26/3/1989
סגן	וייסמן אברהם	ז' בטבת תשכ"ח	8/1/1968
טר"ש	וייסנר אלכסנדר	כ"ט בניסן תשכ"ו	19/4/1966
סמל	וילנסקי מיכאל (מיקי)	ז' בתמוז תשל"ג	7/7/1973
טור'	וינברג אהרון	כ"ט באדר תש"ט	30/3/1949
סגן	וינברגר יוני	ו' בכסלו תשמ"ה	30/11/1984
סגן	וינגרוד דניאל	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
טור'	וינר יהודה	ט"ו באלול תשכ"ח	8/9/1968
טור'	ויס אהרון	כ"ו בטבת תש"ח	8/1/1948
טור'	ויסברד יעקב	ו' באדר תש"ט	7/3/1949
רב"ט	ויסולי עמוס	ז' באייר תש"ל	13/5/1970
טור'	ולנשטיין משה	ט"ז בתשרי תש"ט	19/10/1948
טור'	ונסמן צבי	ב' בתמוז תש"ח	9/7/1948
טור'	ורבר יצחק	ב' בתמוז תש"ח	9/7/1948
רס"ל	זהבי צופר	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
רס"ן	זוהר אמיר	ד' בחשון תשס"א	1/11/2000

טור'	זיבלין אהרון	ב' בטבת תש"ט	3/1/1949
טור'	זיגדון אבי	י"ז בניסן תשמ"א	21/4/1981
טור'	זילברמן ישראל	א' בחשון תש"ט	3/11/1948
רב"ט	זילברשפיץ אמנון	כ"ב בתשרי תש"ט	25/10/1948
סמל	זילכה דוד	י"ט בסיון תשמ"ב	10/6/1982
טר"ש	זכות ישראל	כ"ד בחשון תש"ל	5/11/1969
רב"ט	זלץ צבי	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
רב"ט	זמורסקי אלימלך	ג' בתמוז תש"ח	10/7/1948
טור'	זרי ישראל	כ"ט בשבט תש"ל	5/2/1970
טור'	חבקין שרגא	ג' בתמוז תש"ח	10/7/1948
רב"ט	חג'אג' אליהו	כ"ג בתשרי תשל"ד	19/10/1973
סמ"ר	חגי אפרים	כ"ב בחשון תש"ן	20/11/1989
רב"ט	חדד אליהו	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
רב"ט	חדד דוד	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
סג"מ	חדד ליזי	כ"ד באלול תשנ"ד	31/8/1994
סמל	חדד ציון	ט"ז בניסן תש"ל	21/4/1970
רב"ט	חזן יצחק	י"ג בסיון תשכ"ז	21/6/1967
סגן	חזן עמי	י"ט בתשרי תשמ"א	28/9/1980
רב"ט	חיטה ברוך	י"ד באלול תש"י	27/8/1950
טור'	חיים שלום	ה' בטבת תש"ל	13/12/1969
סמל	חמ דני (ג' המפנה) שמואל הושנג	י"ג באדר א' תש"ל	19/2/1970
טור'	חממי אברהם	א' בחשון תש"ט	3/11/1948
טור'	חממי יצחק	י"ט בניסן תש"ח	28/4/1948
רב"ט	חסון מרדכי	כ"ו באייר תשכ"ז	5/6/1967
סמל	חסיד שלמה	א' בניסן תש"ל	7/4/1970
סגן	טאובר דניאל	י"ח בתשרי תשל"ד	14/10/1973
סמ"ר	טבח שלומי	כ"ז בתשרי תש"ן	26/10/1989
רב"ט	טבק משה	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
טור'	טוביס יהונתן	כ"ז בחשון תשי"ז	1/11/1956
סמל	טודר שמואל	כ"ח בשבט תשי"ט	6/2/1959
סמל	טוך בנימין יוסף הלוי	כ"ה בשבט תש"ל	1/2/1970
טור'	טולדנו יהונתן	א' בתמוז תשכ"ו	19/6/1966
סמ"ר	טחן דוד (דוידי)	י"ב בתשרי תשל"ד	8/10/1973
טור'	טייב אלפרד (פרדי)	ט"ז באלול תשכ"ז	21/9/1967
סמ"ר	טייכר אסף (אסי)	י"ז בחשון תשס"ב	3/11/2001
רב"ט	טלבי מאיר	א' בתשרי תשי"ט	15/9/1958
טור'	טלפס גרשון	ג' בתמוז תש"ח	10/7/1948
סמ"ר	טמרסון יניב (נושי)	י"ח באב תשס"ו	12/8/2006
טור'	טנצמן מיכאל	ג' בתמוז תש"ח	10/7/1948
סגן	טרימן צבי	י"ט בתשרי תש"י	12/10/1949
רב"ט	יאיר רפאל	כ"ז בכסלו תשט"ז	12/12/1955
טור'	יולס ריימונד	ח' בשבט תשי"ח	28/1/1958
סגן	יונתן ליאור	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
רב"ט	יוסף אורי	ב' באלול תשכ"ח	26/8/1968
סמל	יוסף רחמים	י"ח בכסלו תשל"א	15/12/1970
סמ"ר	יוספוב אלכס	י' באייר תשס"ד	1/5/2004
סמל	יחזקאל-מלמד ניסים	כ' בסיון תשי"ז	18/6/1957
רב"ט	יחזקאל יהושע	כ"ו באייר תשכ"ז	5/6/1967
טר"ש	יחיה יהודה	כ"א בטבת תש"ח	3/1/1948
סגן	ימין חיים	י"ב בחשון תשל"ד	7/11/1973
רס"ל	ינקו שמאי	י"ב בתשרי תשל"ד	8/10/1973
טור'	יעיש אליהו	ט"ז בתשרי תש"ט	19/10/1948
סמל	יצחק ארז	כ"ז בחשון תשנ"ז	9/11/1996
טור'	יצחקי יואל	י"ד בתמוז תש"ח	21/7/1948
טור'	יצחקי מאיר	כ"ז בחשון תשי"ז	1/11/1956
טור'	יקותיאל ליאור	ט"ו בתמוז תשל"ז	1/7/1977
רב"ט	ירד יהודה שאול	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
סמל	ישי דוד	ט' בתמוז תשנ"ו	26/6/1996
טור'	ישראל-סבח דן	כ"ה בתשרי תשכ"ד	13/10/1963
סג"מ	ישראלי דוד (דדי)	י"ז בחשון תשל"ד	12/11/1973
טור'	ישראלי יצחק	כ"ז באדר ב' תשי"א	4/4/1951
טור'	יתח יוסף	י' בחשון תשי"ב	9/11/1951
טור'	כגנוביץ גרשון	ב' באייר תש"ח	11/5/1948
סמל	כדורי יוסף	ח' באייר תשכ"ג	2/5/1963
טור'	כהן אברהם	כ"ח בניסן תשט"ז	9/4/1956
טור'	כהן אברהם	ח' בתשרי תשכ"ג	6/10/1962
סמ"ר	כהן אייל (מיכאל)	ח' בכסלו תשנ"ט	27/11/1998
רב"ט	כהן אליהו	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
סמ"ר	כהן אלי	ל' בניסן תשס"ז	18/5/2007
רב"ט	כהן אלעזר	כ"ה בתשרי תשמ"ח	18/10/1987
טור'	כהן אלפרד	כ"ו באייר תש"ל	1/6/1970
סמ"ר	כהן אלפרד	ט"ז בסיון תשנ"ז	20/6/1997

רב"ט	כהן אמנון	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
טור'	כהן חיים	י' באב תשט"ו	29/7/1955
טור'	כהן יהודה	ט"ז בסיון תשכ"ט	2/6/1969
סמל	כהן יובל	י"ז בסיון תש"ן	10/6/1990
רב"ט	כהן לאון	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
טור'	כהן מרדכי	כ"ז באדר ב' תשי"א	4/4/1951
טור'	כהן משה	א' בחשון תש"ט	3/11/1948
סרן	כהן נתן	כ"ה cתמוז התשע"ד	22/7/2014
רב"ט	כהן עובדיה	ח' בשבט תשל"ט	5/2/1979
טור'	כהן שלמה	ג' בתמוז תש"ח	10/7/1948
טור'	כהן שמחה	כ"ז באדר ב' תשי"א	4/4/1951
טור'	כהן שמעון	כ"ז באדר ב' תשי"א	4/4/1951
רב"ט	כהנים רחל	ו' באייר תשל"ד	28/4/1974
טור'	כובאשי יוסף	ב' בטבת תש"ט	3/1/1949
טור'	כוכבי דוד	י"ט בניסן תש"ח	28/4/1948
סמל	כוכבי רוני	י"ט בתשרי תשמ"א	28/9/1980
טור'	כנעני מרדכי	ט"ז בחשון תשי"ד	25/10/1953
טור'	כנפו חיים	ד' בחשון תשכ"ט	26/10/1968
טור'	כץ ישראל	א' בחשון תש"ט	3/11/1948
רב"ט	כץ רמי (נורמן)	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
רב"ט	לביס טיבריו (טיבי)	י' באדר ב' תשמ"ט	17/3/1989
סגן	לבנון ארז	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
סמל	לבני בעז	ח' בשבט תשל"ט	5/2/1979
רב"ט	לוי ארז	ט"ו בטבת תשמ"ו	27/12/1985
סמ"ר	לוי ברנרד (בנצ'י)	ד' בטבת תשס"ב	19/12/2001
סמל	לוי דוד	ח' באלול תש"י	21/8/1950
טור'	לוי ניסים	ג' באב תשל"ד	22/7/1974
טור'	לוי נסים	כ"ג בטבת תש"ח	5/1/1948
טור'	לוי שלמה	א' בחשון תש"ט	3/11/1948
טור'	לוי שמואל	י"ב באדר ב' תשכ"ה	16/3/1965
סמל	לוי שמעון	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
טור'	לויט מיכאל	ב' באייר תש"ח	11/5/1948
רב"ט	לוין יהושע	ה' בטבת תש"ל	14/12/1969
סמל	לוינגר יצחק	א' בסיון תש"י	17/5/1950
טור'	לוסטיג יהושע	י"ט בניסן תש"ח	28/4/1948
סמל	לוק חזקיהו	ג' באב תשכ"ט	18/7/1969
טור'	לוריא שלמה	ה' באב תשל"ט	28/7/1979
טר"ש	ליברמן מרדכי(מקס)	כ"ו באייר תשכ"ז	5/6/1967
טור'	ליזרוביץ משה	ט"ו בטבת תשי"ב	13/1/1952
סמל	לייזר יגאל	י"ח בסיון תשמ"ב	9/6/1982
רב"ט	ליכטר משה	ט"ז בתשרי תש"ט	19/10/1948
סמל	לילינפלד עמוס	י"א בכסלו תשכ"ח	13/12/1967
טור'	ללוז אריה	ד' באדר א' תש"ל	10/2/1970
טור'	לעוב ניסים	כ"ז באדר ב' תשי"א	4/4/1951
טור'	לפיד עודד	י"ד באלול תשכ"ח	7/9/1968
סגן	לשם איל	י"ט בסיון תשמ"ב	10/6/1982
סג"מ	מאירון עודד	י"ב בתשרי תשל"ד	8/10/1973
סג"מ	מאירי עמיחי	י"ז בחשון תשכ"ו	12/11/1965
טור'	מדהלה יעקב	א' בחשון תש"ט	3/11/1948
טר"ש	מוגזח יצחק	ד' באייר תש"ח	13/5/1948
סמ"ר	מולדובן אנדרי	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
רב"ט	מועלם שלמה	ג' באדר ב' תשי"ז	5/3/1957
רב"ט	מוצפי חיים	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
רב"ט	מור יוסף מאיר	ו' בחשון תשל"ד	1/11/1973
טור'	מזרחי אברהם	י"ז באב תשי"ט	21/8/1959
טור'	מזרחי דוד	ט' באייר תש"ח	18/5/1948
טור'	מזרחי יעקב	י"ג באייר תש"ח	22/5/1948
טור'	מיארה שלום	כ"ח בסיון תשכ"ד	7/6/1964
רס"ן	מידן יוסף	י"א בתמוז תשמ"ב	11/7/1984
טר"ש	מיכאל משה	ג' בתשרי תשל"ח	14/9/1977
טור'	מיכל ישראל	י"ב באלול תש"ח	16/9/1948
סמל	מיליס יצחק	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
טור'	מימוני מוריס	י"ט באדר תשכ"ט	9/3/1969
סגן	מירון יעקב	כ"ח באייר תשכ"ז	7/6/1967
רב"ט	מלינסקי אורי	י"ח באדר א' תשכ"ז	28/2/1967
סגן	מלינצקי אריה	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
טור'	מלכה יום טוב	ב' בתמוז תשכ"ט	18/6/1969
רב"ט	מלכה משה	ט"ו בסיון תשמ"ב	7/6/1982
רב"ט	מלכסון ישעיהו	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
טור'	מלל חיים (קיקו)	כ"ח בשבט תש"ל	4/2/1970
רב"ט	מלמד משה (מוסקו)	כ"ה בתמוז תשכ"ט	10/7/1969
טור'	מלמדובסקי צבי	י"א בתמוז תש"ח	18/7/1948

טור'	מנצור משה	א' בחשון תש"ט	3/11/1948
רס"ם	מסיקה יוסף	ה' באדר תשמ"ח	23/2/1988
טור'	מרגליות דן	י"ב באלול תשמ"א	11/9/1981
סרן	מרדיקס ירון	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
רב"ט	מרדכי נדיב	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
סמל	מרקוביץ יוסף	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
טור'	משולם יוסף-דוד	כ"ו באב תשל"ה	3/8/1975
סמ"ר	משולמי עמשא ישראל (עמי)	י"ח באב תשס"ו	12/8/2006
טר"ש	משיח יצחק	ל' בשבט תש"ל	6/2/1970
סגן	נבו דרור	י"ח בתשרי תשל"ד	14/10/1973
רב"ט	נגר יחיאל	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
טור'	נדג'ר דוד	כ"ו בניסן תשכ"ד	8/4/1964
רס"ל	נדם ניסים	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
טור'	נוימן משה	א' בחשון תש"ט	3/11/1948
סמל	נח אפרים (אפי)	כ' בחשון תשמ"ב	17/11/1981
טור'	נחום אברהם	י"ט בחשון תש"ן	17/11/1989
טור'	נחום משה	כ"ו בחשון תשל"ט	26/11/1978
סמל	נחום שלמה	ט"ז בסיון תשמ"ב	7/6/1982
טור'	נחמיאס רחמים	כ"ח באלול תשי"ד	26/9/1954
טור'	נטר בן-ציון	כ"א באדר תשכ"ח	21/3/1968
סמ"ר	ניסנבוים ערן	ט"ו בסיון תשמ"ב	6/6/1982
סמ"ר	ניצן אריה	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
טור'	נקש יצחק	י"ט בסיון תשמ"ב	10/6/1982
טור'	סאלם אבנר	כ"א באדר א' תשי"ז	22/2/1957
טור'	סאסי יעקב	כ"ב בכסלו תשל"ד	17/12/1973
רב"ט	סבח אורי	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
רב"ט	סבח ישראל	כ"ב בשבט תשנ"ב	27/1/1992
רב"ט	סבן עמוס	ו' בתמוז תשכ"ז	14/7/1967
רב"ט	סבשי ברוך	כ"ד בתמוז תשכ"ט	10/7/1969
טור'	סבתי יצחק	ח' בטבת תשי"ב	6/1/1952
סרן	סגל איתן	י"ז בתשרי תשל"ד	13/10/1973
רב"ט	סגל יצחק	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
רב"ט	סובה אבנר	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
רס"ר	סוויד אנואר	י' באדר תשמ"ח	27/2/1988
טור'	סויסה יעיש	י"ב בניסן תשל"ב	27/3/1972
טור'	סולוניקוב קלמן	כ"ז באדר ב' תשי"א	4/4/1951
סגן	סולניק שאול	כ"ח באייר תשכ"ז	7/6/1967
סמ"ר	סופר דוד	י"ח בתמוז תש"ל	22/7/1970
טור'	סופר כמוס	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
רב"ט	סחייק יצחק	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
סגן	סלוין לוטן	כ"ח בתמוז תשס"ו	24/7/2006
רב"ט	סלט זאב	ג' באלול תשכ"ח	26/8/1968
רב"ט	סלם מנחם	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
טור'	סמוכה יצחק	כ"ו באייר תשכ"ז	5/6/1967
סמ"ר	סמילג קובי	כ"ח בתמוז תשס"ו	24/7/2006
טור'	סמיקט מנחם	כ"א בסיון תשי"ז	20/6/1957
טור'	סנדיק אברהם	י"ב באלול תש"ח	16/9/1948
סרן	סנדרוב חנוך	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
טור'	סעדיה אהרון	י' באייר תשל"א	5/5/1971
רב"ט	סעיד ראובן	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
רב"ט	ספיר אבנר	י' בתמוז תשנ"ג	29/6/1993
סמל	סקנטיה שלמה	כ"ו בתמוז תשכ"ט	11/7/1969
טור'	סרבנגורה ישראל	כ"ב בתשרי תש"ט	25/10/1948
רב"ט	עבדה חנה	ו' בתשרי תש"ם	27/9/1979
רב"ט	עובד עזרא	כ"א באלול תשל"ח	23/9/978
טור'	עובדיה בן ציון	כ"ג באלול תשי"ז	19/9/1957
סרן	עוזר בנימין	י"ח בכסלו תשל"ד	13/12/1973
טור'	עומסי זכריה	ט"ז בתשרי תש"ט	19/10/1948
רב"ט	עזוז דוד	י"ב בתשרי תשל"ד	8/10/1973
רב"ט	עזרא זכאי	ל' בסיון תשי"ב	23/6/1952
רב"ט	עזריאל שרון	ב' באדר א' תשמ"ה	23/2/1985
טור'	עטיה אברהם	כ"ט באייר תשכ"ז	8/6/1967
טור'	עטר יצחק	כ"ד בניסן תשל"ב	8/4/1972
סגן	עמית איל	ז' באלול תשמ"ב	26/8/1982
טר"ש	עמר שמעון	י"ד בחשון תשכ"ח	17/11/1967
טור'	עמרם דוד	ל' בניסן תשכ"ט	18/4/1969
טור'	עמרני חנניה	כ"ב בטבת תשי"ד	28/12/1953
סמל	ענבר בני	כ"ז באייר תשכ"ז	6/6/1967
סמ"ר	ענבר רם	ט"ז באדר א' תשנ"ב	20/2/1992
רב"ט	ערגי אהרון	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
סג"ם	ערמן שלמה	י"ב בתשרי תשל"ד	8/10/1973
רב"ט	ערקי חיים	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973

רב"ט	פאר זאב	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
טור'	פוגל בן ציון	ג' בתמוז תש"ח	10/7/1948
סמ"ר	פוזניאק זאב	ט"ו באב תשכ"ט	30/7/1969
רב"ט	פולישצ'וק מאיר	ה' באב תש"ל	7/8/1970
סגן	פונדק אורי	כ"ג בתשרי תשל"ד	19/10/1973
רב"ט	פוקס משה	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
רב"ט	פחימה משה	ט"ז בשבט תש"ל	22/1/1970
סמל	פיטוסי דניאל	כ"א באדר א' תש"ל	26/2/1970
טור'	פייג אליעזר	כ"א בניסן תש"ח	30/4/1948
רס"ל	פיירברגר מאיר	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
רב"ט	פיק ראובן	א' בסיון תשכ"ז	8/6/1967
סמל	פישבאום אליעזר	ט' בתמוז תשכ"ז	17/7/1967
טור'	פישר דוד	ה' באלול תשי"ז	1/9/1957
טור'	פלאוט ראובן	כ' בשבט תשנ"א	3/2/1991
סגן	פלאי גולן	ט"ו בשבט תשנ"ב	20/1/1992
טור'	פלג אבי	י"ט בסיון תשמ"ב	10/6/1982
רב"ט	פלדמן יצחק	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
טור'	פלח עמוס	כ"ד באב תשכ"ב	24/8/1962
רב"ט	פלט יאיר	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
טור'	פנקס אברהם	א' בחשון תש"ט	3/11/1948
טור'	פפר פרדי	כ"ד בכסלו תש"ט	26/12/1948
טור'	פרגן נפתלי	י"ב באב תש"ט"ז	20/7/1956
רב"ט	פרטי ויליאם	י"ח בניסן תשל"ח	25/4/1978
סמ"ר	פרידמן יונתן	י"ג בתשרי תשל"ד	9/10/1973
סמל	פרידמן יצחק	ד' באייר תש"ח	13/5/1948
טור'	פרידמן ליפא	ט"ז בתשרי תש"ט	19/10/1948
סמל	פריס שלום	ז' בכסלו תש"ל	17/11/1969
סמ"ר	פריש מוניק	כ"ה בתמוז תשכ"ט	10/7/1969
טור'	פרנקו דוד	ט' באייר תשכ"ח	7/5/1968
טור'	פתחי ישי	י"ט בסיון תשמ"ב	10/6/1982
רב"ט	צאלון גיא	ב' באייר תשמ"א	5/5/1981
טור'	צבאח ברוך	כ"ח באלול תשי"ד	26/9/1954
רב"ט	צבוטריוב ניקולאי	י"ג באדר א' תשס"ד	5/3/2004
רב"ט	צביון באבא (אבי)	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
רב"ט	צבר יואל	ז' בסיון תשל"א	31/5/1971
טור'	צברי יאיר	כ"ג בתשרי תשכ"ג	21/10/1962
סמל	צור עמיהוד	ח' בחשון תש"י	31/10/1949
טור'	צור צבי (צביקה)	ז' בתשרי תשל"א	7/10/1970
טור'	צורף (סאיג) אברהם	ג' באב תשט"ז	10/7/1956
טור'	ציננר יוחנן	ד' בתמוז תש"ח	11/7/1948
טור'	צמרי צבי	י"ב באלול תש"ח	16/9/1948
טור'	קאלו יוסף	י"ח באלול תשי"א	19/9/1951
טור'	קאשי משה	א' באב תשכ"ט	16/7/1969
סמל	קוטאי יוחנן	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
רב"ט	קולנגי יצחק	כ"ז בתמוז תשכ"ט	12/7/1969
טור'	קוסובסקי עוזר	י"ט בניסן תש"ח	28/4/1948
רב"ט	קוסובר משה	ז' בתמוז תש"ח	14/7/1948
טור'	קופמן פנחס	כ"ז בטבת תש"ח	9/1/1948
טור'	קופרמניץ יחזקאל	ד' באייר תש"ח	13/5/1948
רב"ט	קורמס שמואל	ט"ז בשבט תש"ל	22/1/1970
סגן	קליגר יוסף	כ"ח בתשרי תשל"ד	24/10/1973
סמ"ר	קלר ינקו	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
רב"ט	קלרמן מנחם	כ"א בניסן תש"ח	30/4/1948
טור'	קנדלר יצחק	כ"א בניסן תש"ח	30/4/1948
סמל	קנזה אליהו אלי	י"ח בתשרי תשל"ד	14/10/1973
טור'	קנפו נחמני אדם	כ"א בחשון תשס"ג	27/10/2002
טור'	קפלון עודד	י"ט בניסן תש"ח	28/4/1948
טור'	קרביצקי שמאי	ו' בניסן תשט"ו	29/3/1955
טור'	קרקוקלי זכי	כ"ח בחשון תשי"ג	16/11/1952
סגן	רביב צבי	כ' בניסן תשכ"ט	8/4/1969
סמל	רבין דניאל (דני)	כ"ה בתמוז תשכ"ט	10/7/1969
רב"ט	רודניק אברהם	כ"ב בתשרי תש"ט	25/10/1948
רב"ט	רוזנבלום צבי	י"ב באלול תש"ח	16/9/1948
סגן	רוזנבלט איתן	י"א בתשרי תש"ם	2/10/1979
רב"ט	רוזנברג אפרים צבי	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
סמ"ר	רוזנברג נחום	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
טור'	רוזנמן אליעזר	כ"ז בטבת תש"ח	9/1/1948
סגן	רוזנפלד יחיאל	י"ט בניסן תש"ח	28/4/1948
טור'	רוזנפלד נתן	ט"ז בתשרי תש"ט	19/10/1948
סגן	רוט יצחק	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
רב"ט	רוטנברג דוד	י"ג בתשרי תשל"ד	9/10/1973
טור'	רויטרנד דב	ט"ו בסיון תש"ח	22/6/1948

רב"ט	רוינה יעקב	ב' באלול תשכ"ח	26/8/1968
טור'	רולר יצחק	כ"ו באייר תשכ"ז	5/6/1967
טור'	רומנו יעקב	י"ח באייר תש"ח	27/5/1948
טור'	רונזנויז משה	ו' בתמוז תשכ"ז	14/7/1967
סרן	רוקח אריה נח (ליאון)	כ' בשבט תש"ם	7/2/1980
סגן	רותם (רודקוב) אבינועם	ז' בטבת תש"ל	16/12/1969
טור'	רז אורן	כ"א באלול תשנ"ה	16/9/1995
טור'	רחמים מנשה	ט' בתמוז תש"ח	16/7/1948
טור'	רייך יהושע	ח' בטבת תשי"ז	12/12/1956
רב"ט	רייכרט רפי	ג' באדר תשמ"ג	16/2/1983
רס"ן	ריין בניה	י"ט באב תשס"ו	12/8/2006
טור'	רפאל משה	א' בחשון תש"ט	3/11/1948
טור'	שאול עובדיה	כ"ו בתמוז תש"ל	30/7/1970
סרן	שביט (שושצקי) איתן	כ"א בתשרי תשל"ד	16/10/1973
סמל	שבתאי אפרים	י"א בתמוז תשמ"ד	11/7/1984
סגן	שוהם ערן	כ"ח בתשרי תשנ"ג	25/10/1992
סגן	שוורץ כתריאל	ט"ו בסיון תשמ"ב	6/6/1982
טור'	שוורץ ערן	י"ב בחשון תשס"ד	6/11/2003
רב"ט	שוחט מנשה	י"ט באייר תשכ"ט	7/5/1969
טור'	שולרר מיה	ב' באב תש"ח	7/8/1948
סמל	שופט אסף	ו' בניסן תש"ל	11/4/1970
טור'	שוקרון ז'אק	ט"ז באב תשמ"ח	30/7/1988
סגן	שורר זיו	י"ד בתשרי תשל"ד	10/10/1973
סמל	שחור אליעזר	י"ט בתשרי תשי"ז	24/9/1956
טור'	שטיין משה	י' בטבת תש"ט	11/1/1949
סמ"ר	שטיינברגר איתי	י"ח באב תשס"ו	8/12/2006
טור'	שטנג אוהד	כ"ה בכסלו תשנ"ז	5/12/1996
רב"ט	שטרית אפרים	ב' בכסלו תשל"ד	25/11/1973
רב"ט	שיטרית יצחק	י' בתשרי תשל"ד	10/6/1973
טור'	שימחון משה	כ"ד בסיון תשי"ג	7/6/1953
טור'	שינה דוד	כ"ו באייר תשכ"ז	5/6/1967
סמל	שיף רונן שמואל	י"ז בסיון תשמ"	8/6/1982
סגן	שכטר אורי	ז' בטבת תשל"ד	31/12/1973
טור'	שכן טוב ג'לאל	י"ח באייר תשט"ז	29/4/1956
רב"ט	שלו יאיר	ב' בסיון תשכ"ט	19/5/1969
טור'	שלומאלי שלום	כ"ג באלול תשכ"ז	28/9/1967
טור'	שלמה אהרון	ט"ז בתשרי תש"ט	19/10/1948
סגן	שמוחה יגאל	כ"א באדר ב' תש"ל	29/3/1970
סרן	שמוכר יוני(ליאון)	ט"ו באב תשס"ו	9/6/2006
רס"ן	שמול שחר	י' באדר א' תשס"ג	11/2/2003
טור'	שמחי אברהם	ב' באייר תש"ח	11/5/1948
טור'	שמחי שלמה	כ' בטבת תשי"ז	23/12/1956
סמל	שמיר אלון	י' בחשון תשנ"ג	5/11/1992
רב"ט	שמעיה יוסף	י"א בתשרי תשל"ד	7/10/1973
סמ"ר	שמר דרור	י"ח בסיון תשמ"ב	9/6/1982
רס"ן	שמר נחום	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
טור'	שעובי זרח	כ"ז באייר תש"ח	5/6/1948
רב"ט	שפייזר אלי	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
סמ"ר	שפירא אמנון	כ"ב בתשרי תשל"ד	18/10/1973
סמ"ר	שפירא נטע	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
רב"ט	שפכט אליעזר זליג	ט"ו בחשון תשל"ד	10/11/1973
סמ"ר	שפר אבי	ט"ז בסיון תשמ"ב	7/6/1982
סגן	שפרינגר שמעון	י' בתשרי תשל"ד	6/10/1973
טור"ש	שקרג'י אברהם	ל' באב תשכ"ב	30/8/1962
טור'	שרמן אהרון	ג' בסיון תש"ח	10/6/1948
סמל	שרעבי יהונתן יוני	ט' באב תשס"ו	3/8/2006
רב"ט	שרעבי מנחם	ב' בטבת תש"ט	3/1/1949
רב"ט	שרף חיים	כ"ב בתשרי תש"ט	25/10/1948
טור'	שרשבסקי שמואל	כ"ב בתשרי תש"ט	25/10/1948
סמל	ששון הרצל	י' בתשרי תשל"	6/10/1973
טור'	ששון סלים	ח' בשבט תשי"ח	28/1/1958
סמל	ששון עופר	כ' בניסן תשמ"ג	3/4/1983
סמ"ר	תדמור מרדכי	ג' באדר תשמ"ג	16/2/1983
טור'	תורג'מן יצחק	כ"ח בניסן תשכ"ה	30/4/1965
רב"ט	תמם משה	י"ב באב תשמ"ד	10/8/1984

"באש יבוא וכסופה מרכבותיו"

(ישעיהו ס"ו ט"ו)

עוצבת "עקבות הברזל" צעירה יותר מגדודיה. העוצבה הוקמה לאחר מלחמת ששת הימים, שעה שאחדים מגדודיה הוקמו בשנותיו הראשונות של צה"ל. מורשת הקרב של העוצבה אינה אפוא רק מורשת קרבות העוצבה, אלא גם מורשת קרבות הגדודים שקמו לה. כך גם האנדרטאות הקשורות בעוצבה – רובן הוקמו לזכרם של לוחמי הגדודים של העוצבה בכל מלחמות ישראל.

גדוד שלח

אנדרטה לזכרם של 14 לוחמי הגדוד שנפלו בקרבות ההבקעה בפתחת רפיח, במלחמת ששת הימים, הוקמה במלאות עשר שנים למלחמה במושב שדות, שהיה בפתחת רפיח. לאחר הסכם השלום עם מצרים, ובמלאות 15 שנים למלחמת ששת הימים, הוקמה האנדרטה מחדש, במתכונת זהה, בכניסה למושב עין הבשור שבפתחת שלום.

נופלי הגדוד באותה מלחמה מונצחים גם באנדרטה של אוגדת הפלדה. אנדרטה זו הוקמה בימית, גם היא במלאות עשור למלחמה. לאחר הסכם השלום עם מצרים, הוסרו מן האנדרטה לוחות השמות של הנופלים והועברו לאנדרטה שהוקמה גם היא מחדש, במתכונת זהה, ליד מושב יתר, מדרום לכרם שלום שבפתחת שלום.

אנדרטת החטיבה במושב עין הבשור

אנדרטת החטיבה במושב שדות

גדוד הבוקעים

אנדרטה לזכרם של 220 נופלי גדוד זה, ממלחמת השחרור ועד מלחמת יום הכיפורים, הוקמה על גבעה באזור חוליקאת, ממזרח לכביש שבין צומת גבעתי לברור-חיל.

האנדרטה, שהוקמה בשנת 1971, עוצבה על-ידי הפסל צבי אלדובי בדמות להב שהבקיע אבן, והיא מתנשאת לגובה של למעלה מ-12 מטר. בכניסה מופיעה הכתובת: "בהיבקע השער, חללים נפלתם על סיפו".

אנדרטה המנציחה 11 מבני ראשון לציון, לוחמי הגדוד, שנפלו בקרב באזור אשדוד במסגרת חטיבת גבעתי, ניצבת בפארק בן-גוריון באשדוד. הכתובת: "העובר כאן, זכור! אנו פתחנו את השער לניצחון, על גופותינו נסלל הנתיב לנמל אשדוד".

גדוד עשת

בין הנופלים שלזכרם הוקמה האנדרטה של חטיבת הנגב, נמצאים גם לוחמים מגדוד זה. האנדרטה הוקמה בפארק על גבעת כתף באר-שבע, מצפון-מזרח לעיר. את האנדרטה עיצב הפסל דני קרוון. את הפארק, המציג את צמחיית הנגב, תכנן אביו, אדריכל הגנים אברהם קרוון. על אחד מקירותיה מופיעה הכתובת: "עובר אורח, אתה בא בשערי מקדש-מעט של אהבתנו לארץ הנגב".

גדוד עשת קשור לאנדרטה של עוצבת ישי שהוקמה לזכרם של 28 לוחמיה, שנפלו מאז הוקמה לאחר מלחמת יום הכיפורים ועד מלחמת לבנון. האנדרטה, בדמות שלושה קני תותח, הוקמה בשנת 1983, ממזרח למעלה אדומים. הכתובת על האנדרטה היא חלק מפסוק בספר ישעיהו: "על חומותייך ירושלים הפקדתי שומרים".

האנדרטה עוצבה על-ידי צבי זכריה ודני בנדל. עוצבת "עקבות הברזל" אחראית עליה כיום.

עוצבת עקבות הברזל

אנדרטה של העוצבה הוקמה בפארק העוצבות בלטרון. האנדרטה נבנתה בצלמו של סמל החטיבה והוא קוליסי הברזל שהטנקים משאירים באדמת המדבר. האנדרטה מורכבת מפסי ברזל וממבנה מדרגות אבן שבתוכו צומח עץ זית. האנדרטה כוללת לוחות פלדה המתארים את לחימת החטיבה במלחמות ישראל. בחזית האנדרטה כתוב: "באש יבוא וכסופה מרכבותיו" (ישעיהו ס"ו ט"ו)

אנדרטת חטיבה 401

"את לי האחת"

תכנון חטיבה 401 והקמתה החלו בשנת 1966, לפני פרוץ מלחמת ששת הימים. מאז ועד היום לא נכתב ספר שירכז את דברי ימיה של חטיבה מפוארת זו, שצעדה במשעולי הקרבות שידעה מדינת ישראל החל במלחמת ששת הימים, עבור דרך מלחמות לבנון הראשונה והשנייה, וכלה במבצע "צוק איתן" בקיץ 2014.

חטיבה 401, לוחמיה ומפקדיה נטלו חלק גם במבצעים ובתקופות הלחימה והביטחון השוטף שבין המלחמות - הכשירו, התאמנו ותרגלו.

ספר זה, המרכז את המורשת וההיסטוריה של חטיבה 401 לדורותיה, הוא מקור לגאווה. הוא יאפשר לכלל לוחמיה ומפקדיה - בעבר, בהווה ובעתיד - להיחשף לדברי ימיה של חטיבה מפוארת זו.